

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

BELÎĞ MEHMED EMÎN

(HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ
VE
TÜRKÇE ESERLERİNİN TENKİDLİ METNİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hüseyin AYAN

HAZIRLAYAN
Üzeyir DERELİ

ISPARTA - 1996

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
KISALTMALAR.....	5
GİRİŞ.....	6
DEVİRİN TARİHİ VE EDEBİ DURUMUNA TOPLU BAKIŞ.....	7
A-TARİHİ DURUM.....	7
B-EDEBİ DURUM.....	11
BİRİNCİ BÖLÜM.....	14
BELİĞ MEHMED EMİNİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	15
A-HAYATI.....	15
B-BELİĞ MAHLASLI DİĞER ŞAİRLER.....	22
C-ESERLERİ.....	23
1-TÜRKÇE DİVAN.....	23
2-FARŞÇA DİVANÇE.....	23
3-DER-MENKABE-İ SAHİL-HANE-İ ÇERÄĖAN.....	24
4-SAKİ-NAME.....	24
5-HAMMAM-NAME.....	28
6-BERBER-NAME.....	28
7-KEFŞ-GER-NAME.....	29
8-HAYYAT-NAME.....	29
Ç-EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	31
SONUÇ.....	36
BİBLİYOGRAFYA.....	38
İKİNCİ BÖLÜM.....	40
I-BELİĞ DİVANINI KARŞILAŞTIRMADA KULLANILAN NÜSHALAR.....	41
A NÜSHASI.....	41
B NÜSHASI.....	41
C NÜSHASI.....	42
Ç NÜSHASI.....	43
D NÜSHASI.....	43
E NÜSHASI.....	44
M MATBU DİVAN.....	44
II-DİĞER NÜSHALAR.....	45
F NÜSHASI.....	45
G NÜSHASI.....	45
Ė NÜSHASI.....	46
H NÜSHASI.....	46
I NÜSHASI.....	46
İ NÜSHASI.....	47
K NÜSHASI.....	48
TARNSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	49

TÜRKÇE ESERLERİNİN TENKİTLİ METNİ.....	50
TÜRKÇE DİVAN.....	51
KAŞİDELER.....	52
TARİHİLER.....	116
TERKİB-İ BEND.....	158
TERCİ-İ BEND.....	164
TAHMİS.....	168
ŞARKILAR.....	171
GAZELLER.....	174
RÜBA'İLER.....	440
KİT'ELER.....	452
NAZMLAR.....	479
MAT'LA'LAR.....	487
BEYTLER.....	499
DER-MENKABE-İ SAHİL-HANE-İ ÇERAGAN.....	511
SAKİ-NAME.....	521
HAMMAM-NAME.....	529
BERBER-NAME.....	533
KEFŞ-GER-NAME.....	538
HAYYAT-NAME.....	542
DİZİNLER.....	546

Ö N S Ö Z

"Belîğ Mehmed Emîn-Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Türkçe Eserlerinin Tenkidli Metni" adlı bu araştırma ile şairin hayatı, eserleri, edebî kişiliği hakkında derli toplu bilgi verilerek, Onun özellikle, Türkçe eserlerinin tenkidli metnini hazırlama amacı güdülmüştür. Araştırma, kısaltmalar, giriş, iki bölüm ve indekslerden meydana gelmiştir.

"Giriş"te; şairin yaşadığı devrin tarihî ve edebî panoraması çizilmiş, böylece araştırma, tarihî bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır.

"Birinci Bölüm"de; Belîğ Mehmed Emîn Efendi'nin hayatı hakkındaki bilgilerden eksik olanları tamamlanmaya, yanlışları düzeltilmeye çalışılmıştır. Belîğ hakkında pek çok kaynakta verilen bilgilerin, "Ādāb-ı Zurafā" veya "Ĥātimetü'l-Eş'ār" adlı eserlerdeki bilgilerin özet olarak tekrarı olduğu görülmektedir. Belîğ'in, eserlerinden hareketle, hayatı, doğumundan ölümüne kadar tek bir çizgi halinde verilmeğe çalışılmış ise de bu konudaki bilgi eksikliklerini tamamen ortadan kaldırmak mümkün olamamıştır.

"Belîğ Mahlaslı Diğer Şairler"de, "Belîğ ve Belîğî" mahlasını kullanan beş şairin durumu araştırılarak Belîğ Mehmed Emîn ile karışmasının önlenmesine çalışılmıştır.

Belîğ'in eserlerinin tanıtımına ayrılan kısımda, Belîğ'in bugüne kadar tesbit edilebilen: Türkçe Divanı, Farsça Divançesi, Der-Menkabe-i Sâhil-hâne-i Çerâğānı, Sâkî-nâmesi, Hammâm-nâmesi, Berber-nâmesi, Hayyât-nâmesi ve Kefş-ger-nâmesi hakkında sırasıyla bilgi verilmiştir.

"Edebî Kişiliği" başlığı altında ise, şairin eserlerinden çıkarılan bilgilerle kaynaklardan derlenen bilgiler karşılaştırılarak, yanlış ve eksik olanlar mümkün olduğu kadar, giderilerek verilmiştir.

Sonuç ve bibliyografya ile bu bölüm sona ermektedir.

"İkinci. Bölüm"de; Belîğ Dīvānı'nın Nüshaları, Karşılaştırmada Kullanılan nüshalar ve Diğer nüshalar olarak iki başlık altında toplanmıştır. Belîğ Dīvānı'nın tesbit edilebilen on üç yazma nüshası ile matbu Belîğ Dīvānı'nın tanıtımı yapılmıştır. Daha sonra transkripsiyon işaretleri, Belîğ'in Türkçe eserlerinin, ilmi esaslara bağlı kalarak hazırlanmış, tenkidli metni ve indeks yer almaktadır.

Metin tesbiti yapılırken hiçbir nüsha esas alınmamıştır. Karşılaştırılan nüshaların sayıca çok olması -Belîğ'in üslubunu da dikkate alınca- bize nüsha farkları arasından en uygun olanı daha kolay seçme imkânı vermiştir. Bütün nüshalarda bulunan manzumelerin metnini tesbit etmek kolay olmuştur. Bazı nüshalarda eksik yazılmış beyt, mısra, kelime veya heceler varsa, doğru şekil

metinde, eksik şekil dipnotta verilmiştir. Ancak, şiir bir tek nüshada mevcut ise ve bazı beyt, mısra, kelime veya heceler eksik yazılmışsa; önce metin tamiri esaslarına uygun şekilde, metni tamir yoluna gidilmiş, doğru şekil metne, eksik veya yanlış şekil de dipnotta alınmıştır. Tamamlamak mümkün olmayan eksikler (...) işareti ile gösterilmiştir. Veznin bozuk olduğu durumlarda da yine metni tamir etme imkânı varsa tamir yoluna gidilmiş, vezne uygun hale getirilmiş şekil metne, hatalı şekil ise dipnotlara alınmıştır. Tamiri mümkün olmayan, mısra veya beyt aynen metne alınıp, dipnotta "Vezin bozuk." ibaresi düşülmüştür. A Nüshası'nın Çok geniş, okunaksız, hatalı ve yazılmamış beyt, mısra ve kelimelerle dolu olması metin tesbitini oldukça zorlaştırmıştır.

Bu çalışmamız esnasında, ilim aleminin tanımadığı bir nüshaya hocam Yard. Doç. Dr. Sadık ERDEM vasıtasıyla, ulaşılmıştır. Kendisine teşekkür ederim. Bana engin ilmi ile rehberlik eden hocam Prof. Dr. Hüseyin AYAN'a sonsuz teşekkürlerimi ve hürmetlerimi arz ederim.

BURDUR

Üzeyir DERELİ

K I S A L T M A L A R

a.g.e.	adı geçen eser.
a.g.y	adı geçen yer.
Bas.	Basımevi.
Bkz.	Bakınız.
C.	Cilt.
Doç. Dr.	Doçent Doktor.
h.	hâşiye.
Haz.	Hazırlayan.
Hz.	Hazret-i.
İng.	İngilizce.
K.K.	Kuran-ı Kerim.
Kütp.	Kütüphanesi.
M.E.B.	Millî Eğitim Bakanlığı.
M.F.A.	Mikrofilm Arşivi.
No.	Numara.
Prof. Dr.	Profesör Doktor.
S.	Sayı.
s.	sayfa.
T.D.E.A.	Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları.
T.D.K.	Türk Dil Kurumu.
T.S.R.	Topkapı Sarayı Revan (Köşkü).
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu.
T.Y.	Türkçe Yazmalar.
v.	varak.
vb.	ve benzeri.
vd.	ve diğerleri.
Yard. Doç. Dr.	Yardımcı Doçent Doktor.
Yay.	Yayınları, Yayınevi.

G İ R İ Ş

DEVİRİN TARİHİ VE EDEBİ DURUMUNA TOPLU BAKIŞ

A- TARİHİ DURUM

1299 Yılında Osman Bey tarafından kurulup tarihin akışı içinde üç kıtaya yayılarak büyük bir imparatorluğa inkişaf eden Osmanlı Devleti, Kanunî Sultan Süleyman(1494-1566)'ın saltanatı esnasında nihaî coğrafi sınırlarına ulaşmıştır. Fakat devletin bütün kudret ve ihtişamına rağmen adı geçen dönem, eşyanın tabiâti gereği aynı zamanda çözülme ve çöküşün de başlangıcını, yani zevâlini teşkil eder.

On Yedinci Yüzyılın sonlarında imzalanan Karlofça Andlaşması(1699) ile Erdel ve Macaristan'ı Avusturya'ya Mora ve Dalmaçya'yı Venedik'e, Azak Kalesi'ni ve Ukrayna'yı Rusya'ya¹ terk etmek zorunda kalan ve tarihinde ilk defa toprak kaybına uğrayan imparatorluk, On Sekizinci Yüzyıla "Duraklama" devrini arkada bırakıp "Gerileme" sürecine girmiş olarak adım atmıştır.

Bundan böyle Osmanlı İmparatorluğu'nu devamlı surette meşgûl edecek olan Rusya, daha önceleri Kırım Hanlığı'na vergi vermekle yükümlü ve bu yükümlülükten Karlofça Antlaşması ile henüz kutulmuşken antlaşmanın -kendi aleyhine olan- diğer şartlarına uymamıştır. On altı yıl süren Avusturya Savaşları'ndan sonra yorgun düşen devletin bu durumunu bilen ve bundan sonra yalnız başına veya yanına çektiği müttefiki Avusturya ile Çar I. Petro'nun emeli ve vasiyeti olan sıcak denizlere inme ülküsünü gerçekleştirme yolunda Devlet-i Aliyye'nin Ortodoks tebeası üzerinde vesayet hakkı iddiasını da kullanarak Osmanlı İmparatorluğu'na her fırsatta saldıran Rusya, yüzyılın sonuna gelindiğinde doğuda Dağıstan ve Bakü'yü, kuzeyde Kırım dahil bütün Kuzey Karadeniz sahillerini, Kuzey-Batı Avrupa'da ise Dniester ve Kuban nehirlerinin yukarısında kalan bölgeyi topraklarına katmış durumdadır.

¹ Ahmed Rasim, *Osmanlı Tarihi*, (Haz. Hakkı Dursun Yıldız), s. 174, İstanbul, Meydan Yay., 1966-67.

Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlü düşmanlarından bir diğeri de Karlofça Antlaşması ile aldığı Macaristan'la yetinmeyerek sınırlarını genişletmek amacıyla On Sekizinci Yüzyıl boyunca sık sık ittifaka girdiği Rusya ile bir olup saldırıya geçen ve müttefikinden yayılcılık konusunda hiç de geri kalmayan Orta Avrupa'daki Avusturya İmparatorluğu'dur. Hattâ öyle ki asrın sonuna doğru Rus Çariçesi II. Katerina ile Avusturya İmparatoru Jozef arasında tesis olunan bir ittifak uyarınca İstanbul Türklerden alınıp Bizans ihya olunacaktı². Fakat, başlayan ve İsveç'le Prusya'nın da katılımıyla yayılan harpten Fransız İhtilali(1789)'nin patlak vermesi dolayısıyla çekilmek zorunda kalan Avusturya, savaş boyunca aldığı yerleri de Zıştovi Antlaşması (1791) ile iade etti.

On Sekizinci Yüzyılda Osmanlı'yı uğraştıran üçüncü büyük güç ise doğusundaki ezeli rakibi İran'dır. Rusya'nın taht kavgalarının hüküm sürdüğü İran'ı paylaşma teklifleri ve İran'ın Osmanlı sınırını defalarca ihlâl etmesi dolayısı ile İran'a çok sayıda sefer yapılmıştır. 1720'li yıllarda Hazar Denizi'nin batısına yönelen Rusya ile Kuzey-Batı İran'ın taksimi konusunda İstanbul Muahedesi imzalandı. "Bil'ahire tahtı ele geçiren Nadir Şah'ın müteaddid defalar getirdiği şahlıgının tanınması ve Caferilik Mezhebi'nin Ehl-i Sünnet'ten kabûlü tekliflerinden ilki kabûl ve ikincisi redd olunurken, Kasr-ı Şîrin Antlaşması(1736) ahkâmına dönülmesi kararlaştırıldı³. Fakat Nadir Şah'ın ölümüyle tahta geçen Zend Kerim Han buna mugayir olarak Osmanlı Devleti aleyhine Rusya ile bir taarruzî ittifak aktedmişse de kendisinin ölümüyle bu ittifak hükümsüz kalmıştır⁴.

On Sekizinci Yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun yakın ilişkide bulunduğu diğeri iki devletse Fransa ve İngiltere'dir. Osmanlı'nın özellikle Avusturya ve Rusya ile yaptığı savaşlarda başlangıçta kışkırtıcı, savaş sonlarında ise arabulucu bir rol icra eden Fransa, "1789 yılında Napoléon'un Mısır'ı işgâli⁵"ne kadar iyi bir dost görünümündedir. Öyle ki 1740'ta yine yaptığı bir arabuluculuğa karşılık olarak "Kapitülasyonlar"ın tevsian tecdidine dahi muvaffak olmuştur. Öbür taraftan tarafsız tanımına yakın düşen mesafeli dost ülke konumundaki İngiltere ise Baltık'tan Akdeniz'e inip terör estiren ve Çeşme'de Osmanlı Donanması'nı yakan Rus Donanması'nın komutanı Kont Amiral Orlov'un yanına harekâtın gerçek sevk ve idarecisi olarak General Elphinston'u vererek resmen imparatorluğun karşısında yer almış olmasına

2 Ahmed Cevdet Paşa, *Ahmed Cevdet Paşa Tarihi, Seçmeler*, (Haz. Sadi İrmak - Behcet Kemal Çağlar) C. I, s. 116-117, İstanbul, M.E. Bas. 1973.

3 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 309, Ankara, T.T.K. Bas., 1982.

4 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.e. C. IV, s. 462.

5 Ahmed Cevdet Paşa, *Ahmed Cevdet Paşa Tarihi, Seçmeler*, (Haz. Sadi İrmak - Behcet Kemal Çağlar) C. I, s. 466 - 467, İstanbul, M.E. Bas. 1973.

rağmen, yukarıda belirtilen Mısır'ın işgâli olayında yine Rusya ile birlikte Osmanlı ile ittifaka girip açılan savaşta Fransa'ya karşı harp etmiştir.

Dışarda düşmanlarıyla aynı anda birden çok cepheye çarpışan Osmanlı Devleti, savaş giderlerini karşılayabilmek için mevcut vergilere sık sık zam yapmak ve yeni vergiler ihdas etmek mecburiyeti duyuyordu. Bu meyanda, "Malikâne sistemi" kurularak ayanlık parayla satılmaya başlanmış, vergi tahsili de ayanlara bırakılmıştı. Tesir ve nüfuzları artan malikâne sahipleri vergileri mültezimler aracılığı ile topluyorlar ve ahaliye zulm ediyorlardı. Ve onların bu zulmü de "Çifbozanlar"ın sayısının artmasına köyden şehire başlayan göçün büyümesine sebep oluyordu.

Arkası alınamayan savaşlar dolayısıyla sürekli askere celbler, cephe gerisindeki otorite boşluğuna ve asayiş eksikliğine bağlı olarak gelişen ayan-mültezim zulmü, kapısız leventlerin şekâveti, bozulan sosyo-ekonomik denge içerisinde bir türlü önlenemeyen sefalet ve tefecilik, halkı iyice bunaltmış, kendini fena idarecilerle karşı koruyacağını söyleyerek "Rumeli'de ayaklanan Pazvandoğlu Osman gibi bazı nüfuzlu asî ayanların etrafında kıyama sevk etmiştir. Bu yüzyılda devlet; Sarıbeyoğlu Mustafa (Aydın ve Denizli'de), Kadioğlu (Niğde'de), Zahir Ömer (Akka'da), Çapanoğlu (Yozgat'ta)⁶ vb. asîlerle uzun süre yıpratıcı tenkil savaşları yapmıştır.

Taşrada meydana gelen bu isyanlardan başka bir de İstanbul'da vuku bulup sebepleri açısından benzese de sonuçları itibarı ile çok farklı ve önemli olan Patrona İsyanı⁷ vardır ki III. Ahmed ve veziri Damad Nevşehirli İbrahim Paşa döneminde yapılan ıslahat ve yenilik çalışmalarını hepten boşa çıkarmış, hattâ devleti on yıllarca geriye götürmüştür.

On Sekizinci Yüzyıla girmezden önce devlet mekânizmasında başgösteren ve giderek artan aksaklıkları görerek giderilmeleri yolunda çareler arayan imparatorluk idarecileri -gerek araç, gerekse talim ve sistem itibarı ile çağın gerisinde kalmış, itaâtsiz ve disiplinsiz askerle girilen savaşlarda silah, talim ve sistemce modern, yeni bir anlayışla kurulmuş ordular karşısında uğranılan bozgun ve mağlûbiyetler dolayısıyla olmalı- daha çok askerî alanlarla ilgili ıslah faaliyetlerine rağbet etmişler ve alt yapısı hazırlanmaksızın girilen bu sathî ıslahat hareketleri de tabiâtiyle sonuçsuz kalmıştır. Zannedilmiştir ki sözkonusu alanda başlatılan bir ıslahat kesinlikle müsbet netice verecek ve diğer alanlarda görülen aksaklıklar da herhangi bir müdahaleye ihtiyaç göstermeksizin kendiliklerinden düzeleceklerdir. Bu anlayışla donanma, tersane, tophane, humbaracı, topçu, sipahî ve yeniçeri ocaklarında defalarca ıslaha teşebbüs

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 434 - 439, Ankara, T.T.K. Bas., 1982.

⁷ Kemâl Karpat, *İslam Ansiklopedisi*, C. 12-II, s. 345, *İslam Ansiklopedisi*, C II, s. 489 İstanbul, Ma'ârif Matba'ası, 1944.

olunmuş, ocaklarda yeni talim, hendese, endaht dersleri tatbikata konulmuştur⁸. Öte yandan Avrupai bir tarzda kurulan Nizam-ı Cedid Ordusu(1794) ise yeniçerilerin serkeşlik ve yenilik karşıtlarının tepkileri yüzünden istenildiği şekilde yürütülemedi. Yüzyılın ikinci yarısında kurulan diğer üç önemli müessese ise Mühendishane-i Bahri-i Hümayun(1773), Humbarahane ve Mühendishane-i Berrî-i Hümayun(1794)⁹dur.

Mülkî, idarî, siyasî, askerî, malî bir çok düzenleme ve yeniliğin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bu çağda Paris Sefiri Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin oğlu Said Mehmed Efendi'nin teşebbüsü ile İbrahim Müteferrika tarafından kurulan matbaa(1727)'nin da şüphesiz çok özel bir yeri vardır.

8 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 1 - 9, Ankara, T.T.K. Bas., 1982.
9 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, C. IV, s. 434 - 439.

B- EDEBÎ DURUM

On Sekizinci Yüzyıla gelindiğinde edebiyat da, imparatorlukla kader birliği etmişcesine bir duraklama ve gerileme dönemine girmiş; gerek Klasik ve gerekse Tekke ve Halk edebiyatları geçmişteki ihtişam ve kudretlerinden çok şey kaybetmişlerdir. Devrin genelinde görülen bir "tekrar havası", edebiyatta her bir sahayı ayrı ayrı hakimiyeti altına almış ve orijinal ürünler pek görülemez olmuştur. Mesela geçen yüzyıl en parlak çağını yaşayan Halk Edebiyatı bu asırda güçlü bir şair yetiştirememiş, mevcut olanlarsa eski ustaları taklitten öte gidememişlerdir. "Saz şairlerinin daha XVI. asırda başlayan arûzla şiir söyleme hevesleri. XVII. asırda biraz daha arttıktan sonra XVII. asırda daha yaygın bir hareket kıvamını almıştır¹⁰". Fakat, sazla arûzun uyumundaki zorluk dolayısıyla başarılı olduğunu söylemek güçtür.

Diğer yandan, Tekke Edebiyatı'nın durumu da, Halk Edebiyatı'ninkinden pek farklı değildir. "(Şeyh Galib gibi büyük bir Divan şairi istisna edilirse) eski şaheserler verilmez olmuştur¹¹". Halkın samimî dinî hislerle yöneldiği bu kol da, edebiyat sahasında başgösteren umumî kısırlıktan nasibini almış; mümessilleri geçmişteki iki büyük ustaya: Pir Sultan Abdal (16. Yüzyıl) ve Yunus Emre(Öl. 1321?)'ye özenerek sıradan nefes ve ilahîler söylemişlerdir.

Tez konumuzla doğrudan alâkalı olan Divan (Klasik) Edebiyatı'na gelince bahsin girişinde yer alan hüküm, bir kaç istisna dışında, bu saha için de geçerlidir. "Divan Edebiyatı; On Sekizinci Yüzyılda alışlagelmiş düzenini korur. Şairler eski ustaların yolunda başarılı şiirler yazmayı sürdürme amacını gütmekle birlikte çoğu farklı bir sanat gücü gösterememişlerdir¹²". Nazire, taştir, tahmis ve sair türlerde bir çok ürüne rastlanılan bu devir edebiyatında örnek alınan ve taklid edilen bazı şairler vardır. "Bu yüzyılın sanatçıları önceki üstad şairlere erişebilme

10 Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 2, s. 795 - 797, İstanbul, M.E.B. Basımevi, 1971.

11 Nihad Sami Banarlı, a.g.e., a.g.y.

12 Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Metinler*, s. 203 - 208, Ankara, Akçağ Yay., 1994.

çabası göstermişlerse de asıl örnek aldıkları iki büyük üstad kasidede Nef'î(Öl. 1635), gazelde Nabî(1642-1712) olmuştur¹³. Nabî örnek alınan şairlerin başında gelir. Şiirde açtığı tefekkür çığır ve üslubu ile kendinden sonrakiler üzerinde hayli tesir bırakan Nabî bu yüzyılda "Koca Ragıb Paşa(1699-1763), Haşmet(Öl. 1768), Ahmed Dürri(Öl. 1722), Fitnat Hanım(Öl. 1780)¹⁴" gibi bir çoklarını etkilemiş, onların hikemî tarzda şiirler yazmasına vesile olmuştur. III. Ahmedce reis-i şairan seçilen fakat sanatıyla bu ünvanı hak etmekten uzak olan Osmanzade Taib(Öl. 1724) Nedim'i şair olarak anmasa da Nedim, tezkirecilerce övülen, çağdaşlarınca sevilen ve şiirlerine nazireler yazılan güçlü bir şairdir. "Kâmî(Öl. 1727), İzzet Ali Paşa(Öl. 1735), Seyyid Vehbî(Öl. 1736), Enderunlu Fazıl(Öl. 1810) ve Asım(1755 - 1819) daha çok Nedim tarzını benimsemiş şairlerdir¹⁵". Şair Belîğ Mehmed Emîn(Öl. 1760)'i de Nedim tarzını devam ettiren şairlere dahil etmek gerekir.

Bu yüzyıl şairlerinden "yalnızca Nedim(1681-1730) ve Şeyh Gâlib(1757-1799) bu yüzyılda divan şiirinin sayılı ustaları arasındaki yerlerini almışlardır¹⁶". Salim Nedim'i yepyeni bir dili şiire hakim kılmasından dolayı "Nedim-i taze-zeban¹⁷" adıyla zikreder. Lale Devri şairi olarak da şöhret bulan Nedim, şiirlerinde beşerî aşk, kadın, şarap, İstanbul gibi bazı temaların yanısıra zamanın çeşitli siyasî, kültürel olaylarına, imar faâliyetlerine, Sadabad eğlencelerine ve daha pek çok konuya yer vererek, adeta devrine ayna tutmuştur. Türkçe şiir yazmada mahir olduğu gibi Farsça şiir yazmada da oldukça ehildir¹⁸. Kökü daha derinlere gitmesine rağmen geçen yüzyılda ümit verici bir hâl alan ve On Sekizinci Yüzyıldaysa Divan Edebiyatı şairlerince oldukça kabul gören Mahallîleşme Cereyanı'nı benimseyerek halkın duygu, düşünce ve yaşantısına eğilip halk ağzından aldığı kelime, deyim ve söyleyişlerle divan şiirinin kemikleşmiş kaidelerinden kendini kurtararak, kendi estetiğiyle edebiyatımızda Nedim Mektebi diye bilinen ekolün kurucusu olmuştur. On Sekizinci Yüzyıl şairleri konusunda yapılan genellemenin diğer istisnası olan Şeyh Galib ise, Divan Edebiyatı'nın son büyük şairidir. Tahsilinin yanısıra aynı zamanda sağlam bir Mevlevî kültürü de alan ve otuz dört yaşında Galata Mevlevihanesi Şeyhliğine getirilen Galib Dede, samimî bir iman ve vecd adamıdır. Klasik Edebiyat'ın, kendisiyle son sözünü söylediği kanaâtini bir çok uzmanın paylaştığı şair, konusunu Mevlana'nın Mesnevî'sinden aldığı:

13 Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Metinler*, s. 203 - 208, Ankara, Akçağ Yay., 1994.

14 Mine Mengi, a.g.e., a.g.y.

15 Mine Mengi, a.g.e., a.g.y.

16 Mine Mengi, a.g.e., a.g.y.

17 Kazasker Salim Efendi, *Tezkire-i Salim*, s. 664 - 665, Dersaadet, İkdâm Matbaası, 1315.

18 Kazasker Salim Efendi, a.g.e., a.g.y.

"Gencincede resm-i nev gözettim
Ben açtım o genci ben tükettim

Esrārını Mesnevîden aldım
Çaldımsa da mirî malı çaldım¹⁹"

diyerek itiraf ettiği Hüsn ü Aşk adlı mesnevisiyle bir başka lugat, bir başka hayâl alemi getirmiş ve bu yeniliğiyle edebiyatımızdaki müstesna yerini almıştır. Şiirde cezbe, hareket ve hayâl unsurlarına fazla yer veren, girift ibarelere rağbet gösteren Sebk-i Hindî ile yazmasına rağmen aşırılıklardan kaçınan Galib, bu hâliyle alâka duyup desteklediği *Mahallileşme Cereyanı* tamamen teslim olmasa dahi halka yönelerek onun bazı kelime, deyim ve söyleyişlerini kullanmış, böylelikle, üslubunu adeta millileştirmiştir. "Şeyh Galib *Sebk-i Hindî*yi kullanmış, İranlı Şevket-i Buharî'yi beğenerek onun yolunda yürümüş ve kendisini Rum'un yani Anadolu'nun Şevket'i saymıştır²⁰". Tez konumuz şair Belîğ de, Şevket-i Buharî'yi üstad²¹ kabul eder ve kendisini Anadolu şairlerinin reisi²² olarak görür. Fakat bu mübalağalıdır.

Belîğ, Nedim'in şuhluğuna, Nabî'nin tefekkürüne, Nefî'nin mübalağasına ve Fuzulî'nin duyarlılığına yaklaşan ve hususî bir söyleyişe sahip olarak kendisinden sonra gelenlerden de Namık Kemal ve Abdülhak Hamid Tarhan gibi birçoklarını etkilemiştir.

19 Orhan Okay - Hüseyin Ayan, *Şeyh Galib HÜSN Ü AŞK*, s.348, İstanbul, Dergâh Yay., 1975.

20 Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Metinler*, s. 203 - 208, Ankara, Akçağ Yay., 1994.

21 Bu Şa'ibâne hayâlâta reşk ider 'Örfî
Ki rûh-ı nâ'ika-i Şevket-i Buḥārâ'dur Belîğ Divanı, K. VI, beyt . 36.

22 Pişvâsı benüm ammâ şu'arâ-yı Rûm'un
Geçerüm böyle gidersem füşâḥâ-yı 'Acem'i Belîğ Divanı, K. III, beyt 30.

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

BELİĞ MEHMED EMİN'İN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

A- HAYATI

Belîğ'in hayatı ile ilgili elimizde geniş ve doğru kabûl edilebilecek iki kaynak vardır. Bunlar da Ramiz²³ ve Fatin²⁴'dir. Fakat, bu iki kaynağın verdiği bilgiler de Belîğ'in hayatını aydınlatmak bakımından yeterli değildir. Diğer kaynaklar ise Ramiz ve Fatin'in verdiği bilgilerin özeti ve tekrarı durumundadır. Şairimizin Adı; Mehmed Emin, mahlası Belîğ'dir. Bütün kaynaklar, Belîğ'in Mora Yeni Şehri(Larissa)'nde doğduğunu bildirirler. Doğum tarihi hakkında elimizde hiç bir bilgi yoktur. Sadece bir kaynakta babasının adının Abdullah olduğu bildirilmektedir²⁵. "Hayatını umumiyetle İstanbul'dan uzakta ve maddî ıstıraplar içinde geçiren bu divan şairinin devrinde şöhret kazanamadığı, kaynaklarda ondan pek az bahsedilmesinden anlaşılmaktadır. Bu yüzden hayatını ancak kısmen, hattâ bazan birbirine bağlayamadığımız muhtelif parçalar halinde aydınlatmak mümkündür²⁶."

Yukarıda da zikredildiği gibi, Belîğ Yeni Şehir(Larissa)'de doğmuş, çocukluğunu aynı yerde geçirmiştir. Tahsiline de yine Yeni Şehir'de başlayıp, İstanbul'da devam etmiştir. İstanbul'da öğrenimini bitirip mülâzım oldu. "Çok geçmeden mizacına uygun düşen kadılık mesleğine yöneldi. Ve İstanbul'un çeşitli yerlerinde görev yaptı²⁷". Divanında İstanbul'un: Atmeydanı, Bahariye, Fatih, Çekmece, Okmeydanı, Tozkoparan semtlerini zikretmektedir. Fakat;

23 Râmiz Hüseyin, *Âdâb-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü No. 3873.

24 Fatin Davud, *Hâtimetü'l-Eş'âr*, s. 28, İstanbul, İstihkam Alayları litografya Destgahı, 1271.

25 İsmâ'il Paşa (Bağdadlı), *Zeylül'-Keşfü'z-Zünûn* C. I, s. 493, İstanbul, MEB. Basımevi, 1945.

26 Fevziye Abdullah Tansel, "Belîğ, Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, s. 489 İstanbul, Ma'ârif Matba'ası, 1944.

27 İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

Belîğ'in İstanbul'un hangi semtlerinde görev yaptığı hakkında elimizde yeterli bilgi yoktur. Şairin; Der-Menkabe-i Sâhil-hâne-i Çerâğân isimli eserinde de Çerağan Sarayı ve Çerağan eğlencelerini anlatmaktadır. "Orta derecede mevki sahibi devlet erkânı hakkında yazdığı manzumelerle devrin şairleri arasında iyi bir yer edindi. Fakat burada değerinin bilinmediğinden şikâyet ederek taşra kazalarında görev almak istedi²⁸."

Belîğ'in edebî ilimleri zamanının tanınmış alimlerinden Akövalızade Ahmed Hatem Efendi'den öğrendiğini kaynaklar²⁹ müttefikan bildirmektedirler. Belîğ, hocası Ahmed Hatem Efendi'nin vefatına şu kıta ile tarih düşürmüştür:

Dirîğâ Akövalı-zâde Hâtem gitdi elden ah
Gönül çan ile çolsun sine dâ'im pür-figâr olsun³⁰

Belîğ, İstanbul'da bir süre görev yaptıktan sonra, taşraya tayinini istediği yukarıda zikredilmişti: Bazı kaynaklar³¹, şairin İstanbul'dan Eski Zağra kadılığına tayin edildiğini bildirirler. Bir makalede³² ise İstanbul'dan Yeni Şehir'e döndüğü

28 İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

29 Fa'ik Reşad, *Eslâf*, C. I, s. 66, İstanbul, Alem Matbaası, 1312.

Fatin Davud, *Hâtimetü'l-Eş'âr*, s. 28, İstanbul, İstihkam Alayları litografya Destgahı, 1271.

Fevziye Abdullah Tansel, "Belîğ, Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, s. 489 İstanbul, Ma'ârif Matba'ası, 1944.

İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

İsmâ'il Paşa (Bağdadlı), *Zeylül-Keşfü'z-Zünûn* C. I, s. 493, İstanbul, MEB. Basımevi, 1945.

Mehmed Şüreyyâ, *Sicill-i Osmânî yahut Tezkire-i Meşahir-i Osmâniyye* C. II, s. 25, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1311.

Mehmed Tahir (Bursalı), *Osmanlı Mü'ellifleri* C. 2, s. 58-59, İstanbul, Meral Yayınevi, 1972.

Râmiz Hüseyin, *Adâb-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No. 3873.

30 Belîğ Divanı, Tarih XVI.

31 Fatin Davud, *Hâtimetü'l-Eş'âr*, s. 28, İstanbul, İstihkam Alayları litografya Destgahı, 1271.

İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

Ramiz Hüseyin, *Adâb-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No.3873

32 Fevziye Abdullah Tansel, "Belîğ, Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, s. 489 İstanbul, Ma'ârif Matba'ası, 1944.

kaydedilir. Belîğ'in bir gazelinde İstanbul'dan büyük bir ümitsizlik ve moral bozukluğu içinde Yeni Şehir'e döndüğü yolunda bilgiler vardır³³. Muhtemelen şair, İstanbul'dan Eski Zağra'ya değil memleketi olan Yeni Şehir'e gitmiş, daha sonra Eski Zağra'ya geçmiştir. Eski Zağra'da ne kadar zaman görev yaptığını bilemiyoruz. Nihayet, buradaki görevinden sıkılarak Yeni Zağra'ya tayinini şu kıta ile talep etmiştir:

Bu Eski Şehir'de buluyor köhne-fürüşân
Dellâli-i dâd u sited-i nazm ile behre

Bir müşteri-i nâdire-dân olmadığından
Kālâ-yı dilün kaldı revâcı Yeni Şehr'e³⁴

Bu kıtada şair bizce Eski Şehir'le Eski Zağra'yı, Yeni Şehir'le de Yeni Zağra'yı kasetmektedir. Zira, bir araştırmada³⁵ ve Belîğ Divânında şairin Eski Zağra'dan Yeni Zağra'ya tayin edildiğine dair bilgiler vardır. Yeni Zağra'ya mansıb olduğunda da şu kıtayı söylemiştir:

Belîğ'un eğri iken eski rütbe-i cāhı
Kazâ şavup yeni toğruldu baht-ı bî-başara

Atıyye-i şeref-efzâ-yı şehr-yârîden
Yakışdı hıl'at-ı nev-cāhına Yeni Zağra³⁶

Daha "sonra da havası ve halkının kötülüğü ile tanınan Klavrata (Klavne) kadılığına gönderildi. Yıldızının sönmeye başladığı, bu görevi esnasında hastalandı. Hattâ yatağa düştü. Hastalanıp yatağa düştüğünde şu kıtayı söylemiştir:

İdüp gurbetde âhır hâne-i bî-minneti mesken
Derünüm hâr hâr-ı derd ü miñnet pür-hırâş itdi

Degilken hağ bu kim bir büriyâ-yı köhneye mālîk
Belîğ-ı hâsta-hâli çarh-ı dūn şâhib-firâş itdi³⁷

33 Belîğ Divanı, Gazel 190.

34 Belîğ Divanı, Kıt'a XXXIX

35 İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

36 Belîğ Divanı, Kıt'a XL.

37 Belîğ Divanı, Kıt'a XLII.

Belîğ, basur(hemoroit³⁸) hastasıdır. Bazı kaynaklar onun basur hastalığından öldüğünü rivayet ederler. Fakat, bu konuda yeterli bilgi mevcut değildir. Belîğ, bu hastalığı Allah'ın kötü işlerinin cezası olarak kendisine verdiği kanaatine kapılmıştır. Bu kanaâti de, en fazla şu kıtada hissedilmektedir:

Sû'i 'amelde bak bu mükâfata kim Belîğ
Başūr 'illetiyle cihān saña teng olur

Gelse 'aceb mi mevzu'-ı ma' hūdına veca'
Bilmez misin cihānda kişi itdigin bulur³⁹

Şair, Sadrazam Halil Paşa'ya sunduğu bir kasidesinde, yirmi dört seneden beri kadılık yaptığını. Klavrata(Klavne)'da çektiği maddî sıkıntıları, bu yerde altının çözülmez bir muamma olduğunu, hattâ uzun bir müddet maaş bile alamadığını anlatır:

Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kem
Ezelden bu berekât-ı Halîl-'atâyâdur

Hudâygâne ki dîvân-ı Aşafânende
Felekle söyleşürüm bu maḥall-i icrâdur

Yigirmi dört senedür kim ḫulun ṭarîḫa girüp
Ümîd-i nef'-ı menâşibla bâd-peymâdur

Gelüp Klavrata küffârına esîr oldum
İşüm meṭâlib-i dünyâ için müdârâdur

Hezâr sa'y-ı Belîğ ile kimse fetḫ idemez
O yerde kîse-i zer mün'aḫid mu'ammâdur⁴⁰

Belîğ, yokluk sıkıntıları içinde yaşadığı Klavrata(Klavne)'da terfi ve taltif beklerken görevinden azledildiği haberini alır. Klavrata(Klavne)'dan azil haberini aldığı anda da şu kıtayı söylemiştir:

³⁸ *Medicana Genel Sağlık Ansiklopedisi*, C. 2, s.123 - 124, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1993.

³⁹ Belîğ Divanı, Kıta XIII.

⁴⁰ Belîğ Divanı, K. VI. b. 25-29.

Dikkatle eyledüm nice bin kerre cüst ü cū
Ne akça var bu yerde ne bir fül-i mähî var

Ey nakd-i eşk bāri sen imdāda gel yetiş
Şimdi Belîğ-ı ğam-zedenün hare-i rāhı var⁴¹

Belîğ'in Klavrata(Klavne)'dan azlini müteakip Yeni Şehir(Larissa)'e döndüğü muhakkaktır. "Ratib Ahmed Paşa'nın 1153-1168(1740-41/1754-55) yılları arasında muhtelif defalar Rumeli ve Mora valiliklerinde bulunduğu, Yeni Şehir'i de ziyaretle buranın tanınmış alimlerinden Akovalızade Ahmed Hatem Efendi'den ders alıp, onunla münazaralarda bulunduğu" Ratib Ahmed Paşa Divanı Mukaddimesi kaynak gösterilerek bildirilmektedir⁴². Bu bilgilerin tarih yönünden ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü⁴³ Ratip Ahmed Paşa'nın 1175(1761)'de Mora valisi iken vefat ettiği bilinmektedir. Ratib Ahmed Paşa'nın Yeni Şehirli oluşu⁴⁴, Belîğ'den bir yıl sonra vefat etmesi ve Belîğ'in kasidelerinin çoğunu ona sunmuş olması bize, Belîğ ile Ratib Ahmed Paşa arasında çocukluktan gelen bir dostluk olduğunu düşündürmektedir.

Belîğ, Ratib Ahmed Paşa'ya takdim ettiği bir kasidesinde, parasızlığı yüzünden ailesinin de tevbihlerine uğradığını anlatmaktadır:

Nakş idüp levh-ı dil-i pākūme dāğ-ı elemi
Bana eş'arı unıtdurdı sipihrūn sitemi

.....
Şu'arānūn tūtalum kādri cihānda yoğ imiş
Nice inkār olunur kıymet-i āşār-ı demi⁴⁵

Ayrıca, yine bir kaynakta, B, C, D, E nüshalarında mütefikan Ratip Ahmed Paşa'ya takdim edildiği zikredilen V. Kaside'nin Mora Defterdar ve Kazaskeri Memişzade Abdullah Paşa'ya takdim edildiği kaydedilmektedir⁴⁶. A nüshasında bu kasideye "Kaside der-Medh-i Kazasker-i Rumili⁴⁷ " başlığı verilmiş olmasının araştırmacıyı yanılttığı ortadadır.

41 Belîğ Divanı, Kıtā XLII.

42 Belîğ Divanı, Kıtā XI.

43 Mehmed Tahir Bey (Bursalı), *Osmanlı Mü'ellifleri* C 2, s. 58-59. İstanbul, Meral Yayınevi, 1972.

44 Mehmed Tahir Bey (Bursalı), a.g.e., a.g.y.

45 Belîğ Divanı, K. III. beyt 1 - 26.

46 Fevziye Abdullah Tansel, "Belîğ, Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, C II, s. 489 İstanbul. Ma'ārif Matba'ası, 1944.

47 Belîğ Divanı, K. V.

Belîğ'in Şovuk beldesine tayininin Yeni Şehir'den sonra yapılmış olması gerekir. Şair bu beldeye muhtemelen naib tayin edildiğinde şu kıtayı söylemiştir:

Germiyet-i arāyış-i mansıbla gezerken
Dem-serdî-i sükkân-ı kazâdan tona kaldık

Eslâf-ı cefâ-pîşe gelüp buldığım almış
Bu cāy-ı meşakkatde hemân biz şovuk aldık⁴⁸

Bir şairin, yaşadığı çevreyi ya da şahid olduğu hadiseleri şiirlerine yansıtacağı düşünülebilir. Bu fikirden hareketle Belîğ'in Şeyhü'l-İslam Esad Efendi'ye sunduğu, Birgüs'un toprağından ve güzellerinden bahseden kasidesine⁴⁹ dayanarak, Birgüs'ta görev yaptığını düşünebiliriz. Burada zikredilen Birgüs'un, Batı Trakya-İstanbul yolu üzerinde bulunması hasebiyle, -Burgaz olarak da bilinen- Lüleburgaz olması kuvvetle muhtemeldir. Yine Belîğ'in, Balya Badra(Patras)lı Hatumanzade Ahmed Ağa için söylediği müteaddid şiirler⁵⁰ dikkate alınarak Balya Badra'da, şiirlerindeki renk cümbüşünü Edirne bahçelerinin renk cümbüşüne benzettiği gazeli⁵¹ dikkate alınarak Edirne'de, Kavalalı Seyyid Mehmed'in vefatına söylediği tarih⁵² dikkate alınarak Kavala'da, Halil Bey'in yaptırdığı Halvetî tekkesinin imamına söylediği tarih⁵³ dikkate alınarak Trapolice'de de görev yaptığı düşünülebilir. Fakat kaynaklarda bu konuyla ilgili başka bilgi mevcut değildir. Belîğ'in ne zaman ve nereden tekrar Eski Zağra'ya tayin edildiğini bilemiyoruz. Fakat, kaynaklar onun Eski Zağra kadılığı esnasında öldüğü konusunda birleşmektedirler. Belîğ'in İstanbul'dan Eski Zağra kadılığı için ayrıldığı yolundaki bilgiler de dikkate alınırsa Belîğ'in, taşradaki kadılık hayatının başında görev yaptığı Eski Zağra'ya ölümünden bir süre önce yeniden tayin edildiğini kabul etmek gerekmektedir.

Belîğ'in hayatı ve ölümü hakkında en sağlam bilgileri veren Ramiz, özet olarak Belîğ ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

"İstanbul'a gitti. İstanbul'da ilim ve irfan tahsil etti. Mülâzım oldu ve devrinin kibarlarının meclislerine katıldı. Zevk u safaya meyilli tabiâti gereği kadılık mesleğine girdi. Devrinin büyüklerine yakın olması sebebi ile hızla yükselerek ûlâ rütbesi ile Eski Zağra kadısı oldu. Kadılar arasında iyi bir şöhret kazandı..... 1174 / 1760 Senesi hilâlinde vefat etti. ve Eski Zağra kazasına defnedildi. Vefatına بلوغ الامين lafzı ile tarih düşürülmüştür. Biz de, Belîğ'in

48 Belîğ Divanı, Kıta XIX

49 Belîğ Divanı, K. VII, beyt 5, 34.

50 Belîğ Divanı, Tarih VIII, XII, XV: Gazel 56, 107, 235.

51 Belîğ Divanı, Gazel 79.

52 Belîğ Divanı, Tarih XXVII.

53 Belîğ Divanı, Tarih XI.

vefatına *اوله مکن* *عن برین* *حمده* *بلین* lafzının noktalı harfleri ile tarih düşürdük⁵⁴."

Belîğ'in ölün tarihi hakkında iki ayrı görüş vardır. Bu görüşlerden birine göre yukarıda da zikredildiği gibi Belîğ 1174 / 1760 yılında⁵⁵. Diğer görüşe göre ise 1172 / 1758 tarihinde vefat etmiştir⁵⁶.

Ramiz, Belîğ ile aynı devirde yaşadığı anlaşılmaktadır. Hattâ yukarıda da zikredildiği gibi Ramiz, Belîğ'in vefatına tarih düşürmüştür. Bu sebeble Ramiz ile Belîğ'in hayatta iken tanıştıkları kanaatindeyiz. Bu sebeble Ramiz'in verdiği vefat tarihine itibar edilmesi gerektiğine inanmaktayız.

54 Râmiz Hüseyin, *Adâb-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü No. 3873.

55 Ahmed Caferoğlu, "Belîğ, Mehmed Emîn", *Meydan Larousse Büyük İlgat ve Ansiklopedi*, C. 2, s 267, İstanbul, Meydan Yayınevi, 1969.

Fevziye Abdullah Tansel, "Belîğ, Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, C. II, s. 489 İstanbul, Ma'ârif Matba'ası, 1944.

İskender Pala, Belîğ, Mehmed Emîn, *İslam Ansiklopedisi*, C 5, s. 417, İstanbul, Diyanet Vakfı Yay., 1992.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, C. III, s. 780 - 784, İstanbul, M.E. B. Bas., 1965.

Râmiz Hüseyin, *Adâb-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü No. 3873.

Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, C. 2, s. 817 - 820, İstanbul, 1936.

Rıza Oğraş, Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrih'in Adlı Eserinin Edisyon Kritiği - Basılmamış Doktora Tezi - s.422, Edirne, 1995.

56 Badî Ahmed, *Belde-i Riyâz-ı Edirne*, C III, s. 155, Beyazıt Devlet Kütüphanesi No. 10393.

İsmail Paşa (Bağdadlı), *Zeylül-Keştü'z-Zünûn* C I, s. 493, İstanbul, MEB. Basımevi, 1945.

Mehmed Tahir Bey (Bursalı), *Osmanlı Müellifleri* C 2, s. 58-59, İstanbul, Meral Yayınevi, 1972.

Faik Reşad, *Eslâf*, C. II, s. 66 - 68, İstanbul, Alem Matbaası, 1312.

İatin Davud, *Hâtimetü'l-Eş'âr*, s. 28, İstanbul, İstihkam Alayları litografya Destgahı, 1271.

Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmani yahut Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye* C II, s. 25, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1311.

Muallim Naci, *Esâmî*, s. 87 - 88, İstanbul, Mahmudbeğ Matbaası, 1308.

Şemseddin Sami, *Kamü'l-Âlam*, İstanbul, Mihran Matbaası, 1305.

Türk Ansiklopedisi, C. VI, s. 76, Ankara, M.E. Bas., 1953.

B- BELİĞ MAHLASLI DİĞER ŞAİRLER

1- BELİĞ(Öl. 1117 / 1705-06): İstanbul'da doğdu. Öreke Bacaklı Ahmed Efendi'nin oğludur. Asıl adı Mustafa olup, babasından mülâzım oldu. Vebadan öldü.

2- BELİĞ(Öl. 1142 / 1729): Bursa'da doğdu. Asıl adı İsmail olup, Şahin Emirzade samıyla tanındı. İmamlık ve naiblik yaptı. Devrinin ileri gelen şairlerindendir. Divanı. Güldeste-i Riyaz-ı İrfan ve Vefeyat-ı Danişveran-ı Nadiredan, Nuhbetü'l-Asar Li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eşar, Genc-i Şayegan. Seba-i Seyyare, Gül-i Sadberg. Sergüzeşt-nâme ve Şehrengiz adlı eserleri vardır.

3- BELİĞ(Öl. 1157 / 1744-45): Kayseri'de doğdu. Kayseri Müftüsü Karabaş Ali Efendi'nin oğludur.

4- BELİĞ: Asıl adı Abdullah'tır.

5- BELİĞİ: İstanbul'da doğdu. Kuloğulları'ndandır. Yeniçeri oldu. Sarhoş Bali Efendi'ye bağlanıp tasavvufa yöneldi. Güzel şiirleri vardır. Kahve hakkında yazdığı gazelle tanındı*.

* İPEKTEN, Haluk. vd.. *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Belig Maddesi. s. 74, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1983.

C- ESERLERİ

Mehmed Emīn Belīg'in eserlerinin adları şunlardır: 1-Türkçe Divan, 2-Farsça Divançe, 3- Der-Menkabe-i Sāhil-hāne-i Çerāgān, 4- Sākī-nāme, 5- Hammām-nāme, 6- Berber-nāme, 7- Keş-ger-nāme. 8- Hayyāt-nāme. Şimdi bunları sırasıyla görelim:

1- TÜRKÇE DİVAN

Belīg'in bu gün elimizdeki en önemli eseri Türkçe divanıdır. Belīg'in Türkçe divanı üzerinde bu güne kadar esaslı bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmaların tamamına yakınında matbu divan esas alınmıştır. Halbuki matbu divan Belīg'in tesbit edebildiğimiz şiirlerinin ancak yüzde yetmişini ihtiva etmektedir. Biz matbu divanın dışında Belīg Dīvānı'nın on üç yazma nüshasını tesbit ettik. Bu on üç nüshanın sekizi bu çalışmadan önce de bilinmekte iken⁵⁷ diğer beş nüsha tarafımızdan tesbit edilmiştir. Belīg Mehmed Emīn'in Türkçe Divanı üzerinde yaptığımız bu çalışma bu divanın eksiksiz metninin elimizde bulunmadığını gösterdi. Tesbit edilebilen nüshalar itibarıyla Belīg'in Türkçe Dīvanı: Bir nat-ı şerif, bir Kerbela Mersiyesi, üç Ahmed Ratib Paşa'ya medhiye, bir Halil Paşa'ya medhiye, iki Şeyhü'l-İslam Esad Efendi'ye medhiye, bir Şeyhü'l-İslam Seyyid Mustafa Efendi'ye medhiye, bir Ubeyd Efendi'ye medhiye, bir sadrazam veya Rumeli kazaskerine hitaben yazılmış fakat takdim edilmemiş medhiye, biri Halil Paşa'nın yaptırmış olduğu kasra, diğeri kime ait olduğu anlaşılmayan bir sarayın itmamına yazılmış olan iki tarih kasidesi, yirmi yedi tarih, bir terkib-i bend, bir terci-i bend, bir tahmis, iki şarkı, iki yüz kırk gazel, yirmi bir rübaî, kırk beş kıta, on iki nazm, otuz iki matla ve otuz bir beyti ihtiva etmektedir.

2- FARŞA DİVANÇE

Belīg Mehmed Emīn'in Farsça şiirleri bir divançe teşkil edecek kadar çoktur. Fakat, bu güne kadar yaptığımız çalışmalarda, Belīg'in Farsça Divançesinin müstakil bir nüshasını henüz tesbit edebilmiş değildir. Tesbit

⁵⁷ *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, s. 780 - 783, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1965.

edebildiğimiz kadarıyla Belîğ'in Farsça şiirleri: Bir kaside, bir tahmîs, sekiz gazel, dört kıta ve dört müfredi ihtiva etmektedir. Farsça şiirlerinde Belîğ'in derin Farsça bilgisi açıkça göze çarpmaktadır.

3- DER-MENKABE-İ SAHİL-HANE-İ ÇERAĞAN

Belîğ Mehmed Emîn'in Der-Menkabe-i Sâhil-hâne-i Çerâğân adlı eseri doksan üç beyitten ibarettir. Şair, eserini arûzun Mef'ûlû / Fâ'ilâtû / Mefâ'ilû / Fâ'ilün kalıbıyla kaside olarak yazmıştır. Adından da anlaşılacağı gibi Çerağan Sarayı'm ve Çerağan Sarayı eğlencelerini anlatır. Bu eser A nüshası dışındaki Belîğ Dîvânı nüshalarında olmadığı gibi müstakil bir eser olarak da tesbit edilememiştir. Belîğ'in bu eseri İstanbul'da bulunduğu esnada saray eğlencelerine rahatça girebildiğinin delili olması bakımından da ayrıca önemli bir eserdir.

4- SAKÎ-NAME

Sākî-nâme, Dîvan Edebiyatına has edebî türlerden biridir. Bu tür eserlerin konusu eğlence alemleri, şarap, meyhane, ve saki gibi konulardır. Bu tür eserlerin asıl konusu şarap ve şarab etrafında teşekkül eden hayat tarzını anlatmaktadır⁵⁸.

Sākî-nâmeler, divan şairlerinin çoğunun hayatı hakkında ve ayrıca işret meclislerinin adab ve erkânı hakkında bilgi vermesi açısından da önemlidir. Saz, tanbur, ud, def, çeng, kanun, sürahî, kadeh, mum, yemekler vb. musikî ve içki aletlerini konu alması ise Sākî-nâmeleri folklorik malzemeyi bütün tabiiği içersinde işleyen eserler olarak karşımıza çıkarır. Yine bu özellikleri ile devrin ahlak telakkilerini, değer yargılarını, zevklerini ve çağın insanının hayatı yorumlayış tarzını, bazan dünyevî, bazan da tasavvufî anlamda, aksettiren eserlerdir.

İslam öncesi Arab Edebiyatı'nda içki ve içki meclisleri üzerine yazılmış pek çok eser bulunmaktadır. Ancak İslamiyet'ten sonra "hamriyyat" sayılan bu tür şiirler yasaklanmıştır. İslamiyyet'ten sonra bu tür şiirlere ilk defa Emevî ve

58 Atilla Özkırmı, Türk Edebiyatı ansiklopedisi, C. 4, s. 1012, İstanbul, Cem Yayınevi, 1982.

Abbasilerde rastlıyoruz. Arab Edebiyatı'nda en önemli Sākī-nāme Şemseddin Muhammed Navecî (Öl. 1455)'nin "Halbetül-Kumeyt" adlı eseridir. Bu eser; İran ve Türk Edebiyatı'nda bu türde yazılmış pek çok esere kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. İran'da şarabla ilgili şiirleri Dakîkî(9. Asır)'ye kadar götürebiliriz. Ancak bu ilk eserler hem Sākī-nāme adını taşımamakta, hem de şekil ve muhteva yönünden Sākī-nāmeye benzememektedirler⁵⁹.

Müstakil olmamakla birlikte İran'da Sākī-nāme tarzında eser veren ilk kişi Nizamî-i Gencevî(Öl. 1200), ikincisi Emîr Husrev Dehlevî(Öl. 1324)'dir. Onları Selman-ı Savecî (Öl. 1375) ve Hafız-ı Şirazî(Öl. 1388) müstakil Sākī-nāmeleri ile takib ederler.

Türk Edebiyatı'nda ise ilk Sākī-nāme örneği Harizmî(14. Asır)'nin "Mahabbet-nāme"sidir. İkinci Sākī-nāme yazarı ise Ahmed-i Daî(Öl. 15. asır)'dir. Ahmed-i Daî'nin Sākī-nāmesi terci-i bend şeklindedir.

15. Yüzyılda Çağatay'da Ali Şir Nevaî'nin 458 beytlik uzun "Fevaidül-kiber" adlı Sākī-nāmesi türün geçiş dönemi eserleri arasında mütalaa edilebilir. Sākī-nāme türünün, Türk Edebiyatı'ndaki ilk orijinal örneği, Edirneli Revanî(Öl. 1524)'nin "İşret-nāme" adlı eseridir. Türü içersinde özel bir yere sahip olan "İşret-nāme" Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur. "İşret-nāme" Sākī-nāmelerin gelişmesi açısından mükemmel bir örnektir. Bir asır sonrasına kadar yazılan Sākī-nāmelere örnek olmuştur. Şair Sadî(16. Asır)'nin de bir Sākī-nāmesi mevcuttur. Yine bu asırda Hayretî(1534)'nin yüz iki beytlik, mesnevî tarzında bir Sākī-nāmesi vardır. Fuzulî(1556)'nin saki-nāme veya Heft-Cam adıyla bilinen küçük mesnevîsi Farsça olup 327 beyitlik bir eserdir. Manzum kısa bir mukaddimeden sonra yedi kısım ve bir hatime halindedir. Yüzyılın diğer saki-nāmeleri arasında İşretî Mustafa(Öl. 1566)'nin elli iki beytlik terci-i bendi, Fevrî(Öl. 1570-71)'nin divanının muhtelif nüshalarında "Sahba-nāme" adıyla yer alan elli beş beytlik eseri, Taşlıcalı Yahya(Öl. 1582)'nin kırk sekiz beytlik mesnevî tarzındaki Sākī-nāmesi, Bursalı Cinânî(Öl. 1595)'nin tam bir Sākī-nāme özelliği taşımayan ahlâkî nitelikli "Cilaül-kulüb" adlı eseri dikkate değer örneklerdir. Ruscuklu Şeyh Mustafa Beyanî(1597)'nin Sākī-nāmesi, Gelibolulu Mustafa Ali(Öl. 1600)'nin terkib-i bend tarzındaki Sākī-nāmesi ile Kalkandelenli Fakirî(16.Yüzyıl)'nin tasavvufî remzler taşıyan yüz bir beytlik Sākī-nāmesi yüzyılın önemli eserleridir⁶⁰.

On Yedinci Yüzyılda Sākī-nāmeler önemli ölçüde artış gösterir. Faizî(Öl. 1622)'nin mesnevî tarzındaki Sākī-nāmelerinden sonra bu yüzyılda Azmizade Haletî(Öl.1630)'nin tasavvufî Sākī-nāmesi beş yüz yirmi beytlik bir eserdir. Selanikli Esad(Öl. 1633)'ın sufîyane tarzda yazılmış yüz on beş beytlik Sākī-

⁵⁹ *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler Eserler / Terimler*, C. 7, s. 432 - 437, İstanbul, Dergah Yay. 1981.

⁶⁰ A.g.e., a.g.y.

nâmesi, Şeyh Mehmed Allâme Efendi(Öl. 1633-34)'nin aynı tarzda yazılmış yüz on beytlik Sâkî-nâmesi, devrinin geleneği çerçevesinde meydana getirilmiş eserlerdir. Aynı yüzyılda Nefî(Öl. 1634-35)'nin her ikisi de terkib-i bend tarzında yazılmış Farsça ve Türkçe iki Sâkî-nâme(Sahba-nâme)si vardır. Nevîzade Atâî(Öl. 1635)'nin "Alemlüma" adıyla da anılan Sâkî-nâmesi türünün en dikkate değer örneklerindendir⁶¹. Tamamı bin beş yüz altmış bir beyt olup Sultan III. Osman'a ithaf edilmiştir. Feülün / Feülün / Feülün / Feül kalıbıyla yazılan eser, türünün şekil ve muhteva yönünden en mükemmel örneklerinden sayılır. Şeyhü'l-İslam Yahya(Öl. 1643-44)'nin Sâkî-nâmesi yetmiş yedi beyt olup mesnevî tarzında yazılmış tasavvufî mahiyette bir eserdir. Riyazî(Öl. 1644)'nin Sâkî-nâmesi ise mesnevî tarzında ve bin elli üç beytlik bir eserdir. sâkî-nâmeler içinde Atâî'ninki ile beraber en hacimli eserlerden biri olan bu Sâkî-nâme Revanî ve Zuhurî'nin Sâkî-nâmelerinden izler taşır.

Devrin diğer Sâkî-nâme yazarları arasında Sabuhî Dede(Öl. 1647)'nin yüz dokuz beytlik mesnevî tarzındaki Sâkî-nâmesi Fehim-i Kadim(Öl. 1648)'in fahriyye(kaside)'si, Edirneli Âlî(1648)'nin terkib-i bendi, Şeyhü'l-İslam Bahaî(Öl. 1653)'nin mesnevî tarzında kaleme aldığı tasavvufî nitelikli seksen yedi beytlik Sâkî-nâmesi, Cemî Mehmed(Öl. 1659)'in yine mesnevî tarzında doksan beytlik Sâkî-nâmesi, Tıflî(Öl. 1659)'nin yüz sekiz beytlik Sâkî-nâmesi, Tıybî Efendi(Öl. 1679-80)'nin mesnevî tarzındaki altmış altı beytlik Farsça Sâkî-nâmesi, Nazikî(Öl. 1686-87)'nin suffiyane bir eda ile mesnevî tarzında kaleme aldığı eseri Kelim Eyyubî(Öl. 1686-87)'nin terkib-i bend tarzında yazılmış Sâkî-nâmesi ve Rüşdî(Öl. 1693-94)'nin mesnevî tarzındaki iki yüz altmış üç beytlik Sâkî-nâmesi, yüzyılın bu türdeki son örnekleridir⁶².

On Sekizinci Yüzyılda bir önceki yüzyıla göre Sâkî-nâme türündeki eserlerde önemli ölçüde azalma görülür. Bu yüzyılda altı Sâkî-nâme yazılmıştır. yüzyılın başlarında Şeyhî Mehmed Efendi(Öl. 1732)'nin tasavvufî özellikler arz eden mesnevî tarzındaki yüz on bir beytlik Sâkî-nâmesi, Subhizade Feyzî(Öl. 1739-40)'nin Sâkî-nâme tarzında düzenlenmiş üç eseri vardır: "Mirât-i Alemlüma, Safa-nâme ve Aşk-nâme (T.S. R. 101)⁶³" adını taşıyan bu eserler Sâkî-nâme adını taşımadıkları halde Sâkî-nâme motifleri bulundurması bakımından dikkate değer çalışmalardır. Yüzyılın bir başka Sâkî-nâme yazarı da Belîğ Mehmed Emîn(Öl. 1760)'dir. Belîğ'in Sâkî-nâmesi arûzun Mefülü / Fâilâtü / Mefâilü / Fâilün kalıbıyla müseddes terkib-i bend tarzında yazılmış olup on üç bend yani altmış dört beytten ibarettir. Bu Sâkî-nâme latin alfabesi ile de

61 Attila Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 4, s. 1012, İstanbul, Cem Yayınevi, 1982.

62 *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 7, s. 432 - 437, İstanbul, Dergah Yay. 1981.

63 A.g.e., a.g.y.

yayınlanmıştır⁶⁴. Nevres-i Kadim(Öl. 1761) ve Aynî(Öl.1766-67)'nin Sâkî-nâmesi türe ait diğer örneklerdir. Özellikle biri tasavvufî olmak üzere iki Sâkî-nâmesi olan Aynî'nin bin beş yüz beyte varan uzunca Sâkî-nâmesi dikkat çekicidir. Yüzyılın Sâkî-nâme türünde eser veren son şairi ise terci-i bend şeklindeki Sâkî-nâmesiyle Şeyh Galib(Öl. 1798-99)'dir.

19. Yüzyılda Sâkî-nâmelerde önemli ölçüde artış görülür. Bunlar müstakil birer eser olmaktan çok, genellikle terki-i bend tarzında hacimce küçük manzumeler olup On Yedinci, On Sekizinci yüzyıllarda yazılan Sâkî-nâmelerden şekil ve muhteva yönünden az da olsa farklılık arzederler. Yüzyılın başlarında Hoca Süleyman Neşet(Öl. 1807)'in Sâkî-nâmesi terci-i bend şeklinde olup elli beytten ibarettir. Daha sonra Tayyar Mahmud Paşa(Öl. 1808)'nin terci-i bendi, Benlizade İzzet(Öl. 1809)'in mesnevî tarzındaki üç yüz beytlik Sâkî-nâmesi, Hanyalı Nurî(Öl. 1842)'nin terki-i bend tarzındaki Sâkî-nâmesi görülür. Keçecizade İzzet Molla(Öl. 1829)'nin tasavvufî özellikler taşıyan, terci-i bend tarzındaki Sâkî-nâmesi ile Hamî(Öl. 1842)'nin terki-i bend tarzındaki Sâkî-nâmesi yüzyılın diğer Sâkî-nâmeleridir. Hemdem Mehmed Said Çelebi(Öl. 1859)'nin terci-i bendi Sâkî-nâme özellikleri taşıyan yedi bendden ibarettir. Bayburtlu Zihni(Öl. 1859)'nin de Sâkî-nâme unsurları taşıyan toplam kırk sekiz beytten ibaret bir terki-i bendi vardır. Yüzyılın diğer Sâkî-nâme yazarları arasında terki-i bend şeklindeki manzumesiyle Ahmed Sadık Ziver Paşa(Öl. 1862). Türebî(Öl. 1868) ve on iki bendden ibaret meşhur terki-i bendi ile Ziya Paşa(Öl. 1880) zikredilebilir. Aynı şekilde Hamza Nigarî Efendi(Öl. 1886)'nin tasavvufî Sâkî-nâmesi, Namık Kemâl(Öl. 1888)'in kırk sekiz beytlik kasidesi, Dilsuz Mehmed Emîn Tebrizî(Öl. 19. yüzyıl)'nin otuz beş beytlik kasidesi, Süleyman Celalleddin Molla Bey(Öl. 1890)'in mesnevî tarzında ve on iki bezmden oluşan eseri, Kazım Musa Paşa(Öl. 1890)'nin altmış üç beytlik terci-i bendi. Hüznî(Öl. 1891)'nin mesnevî tarzındaki Sâkî-nâmesi, 19. yüzyılın bu türdeki kayda değer önemli eserleri arasındadır. Aşık Dertli(19. yüzyıl) de divanındaki manzumelerinde şaraba ve sakiye geniş yer vermesi bakımından Sâkî-nâme yazarları arasında zikredilebilir.

20. Yüzyılın tek Sâkî-nâmesi Memduh Paşa(Öl. 1925)'ya ait beş bendden ibaret bir terki-i bentir.

Özellikle Revanî'nin İşret-nâme'si ile başlayan bu türdeki gelişme On Yedinci. On Sekizinci, 19. yüzyıllarda zirveye ulaşmış, bu sahada İran Edebiyatı'nda verilen örnekleri çok gerilerde bırakacak nitelikte şekil ve muhteva uygunluğuna erişmiş eserler meydana getirilmiştir⁶⁵.

⁶⁴ Abdulkerim Abdulkadiroğlu, "Sâkî-nâme-i Belîğ", Ankara, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1985.

⁶⁵ Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler . Eserler / Terimler, C. 7, s. 432 - 437, İstanbul, Dergah Yay. 1981.

5- HAMMAM-NÂME

Cemiyetin temizlik ihtiyacını karşılaması yanında zaman zaman düğün hamamı vb. toplu eğlencelere sohbetlere sahne olan hamamlar üzerine yazılmış manzumelere Hammâm-nâme denir. Deli Birader lâkabı ile de anılan Gazalî(16. Asır)'nin Beşiktaş'ta yaptırdığı hamam üzerine söylediği manzumedan itibaren bu tür şiirler yaygınlık kazanmış, daha sonraki yıllarda özellikle hamamlarda yapılan işret alemleri üzerine bazı kasideler içinde "Hammamiyye" denilen şiirler kaleme alınmıştır. Hammâm-nâmeler mesnevi, gazel, terkib-i bend vb. nazım şekilleri ile yazılmışlardır⁶⁶.

Cafer Çelebi(Öl. 1514)'nin Heves-nâme mesnevisi içinde, Vücûdî(Öl. 16. Asır)'nin Hayâl-i yâr mesnevîsi içinde, Nevizade Atâî(Öl. 1636)'nin hezelleri arasında, Nabî(Öl. 1712)'nin gazelleri arasında, Nedîm(Öl. 1730)'in İbrahim Paşa için yazdığı İbrahim Paşa'ya medhiye zımında hammamiyesi ile şairimiz Belîğ Mehmed Emîn(Öl. 1760)'in divanında yer alan Fêilâtün / Fêilâtün / Fêilâtün / Fêilün vezni ile yazılmış, dokuz bentten yani yirmi yedi beytten ibaret Hammâm-nâmesi bu türdeki eserlerin en meşhurlarıdır.

6- BERBER-NÂME

On Yedinci Yüzyılın sonları ve On Sekizinci Yüzyılın başlarında yaşamış olan mesnevî şairi Bosnalı Sabit'e ait Berber-nâme isimli bir tek eser tesbit edebildik⁶⁷. Sabit'in bu eseri genç ve güzel bir berber çırağına hile ile yapılan sarkıntılığın hikyesidir. Sabit'in bu eserinin Belîğ'in Berber-nâmesinden daha önce yazılmış olduğu kesindir. Belîğ, Sabit yolunun takipçisi olarak bilinmektedir⁶⁸. Bu bilgiye istinaden Belîğ'in Sabit'ten etkilenerek bu eseri yazdığını kabûl etmek gerekir. Yaptığımız araştırmada Belîğ'den önce veya sonra yazılmış üçüncü bir Berber-nâme örneğine rastlanamamıştır. Belîğ'in Berber-nâmesi, arûzun Fêilâtün / Fêilâtün / Fêilâtün / Fêilün kalıbıyla müseddes, terkib-i bend tarzında yazılmış olup on bir bentten yani otuz üç beytten müteşekkildir.

66 *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 7, s. 432 - 437, İstanbul, Dergah Yay. 1981.

67 Faruk Kadri Timurtaş. *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, s. 317 - 318, İstanbul, Boğaziçi Yay., 1990.

68 Faruk Kadri Timurtaş, a.g.e., a.g.y.

7- KEFŞ-GER-NAME

Belîğ'in Kefş-ger-nâme veya Haffaf-nâme adlarıyla anılan bu eseri de, yine arûzun Fêilâtûn / Fêilâtûn / Fêilâtûn / Fêilûn kalıbıyla müseddes, terhib-i bend tarzında yazılmış olup dokuz bentten, yani yirmi yedi beyitten ibarettir. Taradığımız edebiyat tarihi, lugat, ansiklopedi, divan vb. eserlerde Kefş-ger-nâme veya Haffaf-nâme isimli herhangi bir nazım türüne rastlanamamıştır. Zannımızca Belîğ, Sâkî-nâme, Hammâm-nâme ve Berber-nâme yazma geleneğine uymuş, bununla da yetinmeyerek yazdığı bu eserlere Hayyât-nâme ve Kefş-ger-nâme isimli yepyeni iki nazım türünü daha eklemiştir. Divan Edebiyatı sahasında Belîğ'den önce veya sonra yazılmış herhangi bir Kefş-ger-nâme örneğine rastlanmazken, 1809 Yılında yazılmış "Vaḳāyî-i 'Acîbe ve Havâdis-i Ğarîbe-i Kefş-ger Ahmed⁶⁹" adlı Türk tarihinin ilk piyesi dikkati çekmektedir. "Bu üç perdelik yazma piyes Batı Tiyatrosunu iyi bilen bir yazarın kaleminden çıkmış izlenimini veriyor. Almancaya ve Fransızcaya Johann Lippa tarafından, İtalyancaya Tosta (veya Testa) tarafından çevrilmiştir. İtalyanca çevrisinde 1809 tarihi vardır. Yazmanın sonunda "ketebe el-fakîr İsterleç" yazılıdır. Bu ad piyesi yazanın mı, kopya edenin mi adıdır tam olarak bilinmiyor⁷⁰." Bu eserin bir yazması Viyana Ulusal Kitaplığı⁷¹'nda, diğeri ise Polonya'da "Katalog Rekoposow Tureckich I.V. WarZaw 1967 s. 143 - 144⁷²"de kayıtlıdır. Belîğ'in Kefş-ger-nâmesi ve kısaca "Kefş-ger Ahmed" olarak isimlendirebileceğimiz bu tiyatro dışında bir Kefş-ger-nâme örneğine şimdilik rastlanamamıştır.

8- HAYYAT-NAME

Belîğ'in Hayyât-nâme veya Derzi-nâme(Terzi-nâme) adlı bu eseri, arûzun Fêilâtûn / Fêilâtûn / Fêilâtûn / Fêilûn kalıbıyla müseddes, terhib-i bend tarzında dokuz bentten, yani yirmi yedi beyitten müteşekkildir. Taradığımız edebiyat tarihi, lugat, ansiklopedi, divan vb. eserlerde Hayyât-nâme veya Terzi-nâme isimli herhangi bir nazım türüne rastlanamamıştır. Zannımızca Belîğ, Sâkî-nâme

⁶⁹ Niyazi Akı, *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi I*, s. 41-43, İstanbul, Dergah Yay., 1989.

⁷⁰ Niyazi Akı, a.g.e., a.g.y.

⁷¹ Niyazi Akı, a.g.e., a.g.y.

⁷² Niyazi Akı, a.g.e., a.g.y.

Sākī-nāme, Hammām-nāme, Berber-nāme ve Keş-ger-nāme isimli eserlerine Hayyāt-nāme isimli yeni bir nazım türünü daha eklemiştir. Belīg'den önce veya sonra yazılmış başka bir Hayyāt-nāme örneğine rastlanamamıştır. Belīg'in bu eseri Hayyāt-nāme türünün tek örneği olsa gerekir.

Belīg, şiirlerinde daha çok Hezec, Remel, ve Muzarī bahirlerini kullanmıştır. Türkçe Divanı ve Farsça Divançesi dışında kalan altı eserinden Hammām-nāme, Berber-nāme, Keş-ger-nāme ve Hayyāt-nāme olarak isimlendirdiği dördünü Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün, Der-Menķabe-i Sāhil-hāne-i Çerāġān ve Sākī-nāme adlarını verdiği ikisini de Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün kalıbı ile yazmıştır. Bunların dışında şairin Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün kalıbını da sıkça kullandığı görülmektedir.

Ç- EDEBİ KİŞİLİĞİ

Belîğ'in hayatı ile ilgili bölümde bahsedildiği gibi Ramiz,⁷³ Belîğ ile aynı yıllarda yaşamıştır. Belîğ hakkında en sağlıklı ve geniş bilgiyi de yine bize Ramiz vermektedir.

Belîğ, On Sekizinci Yüzyıl ilim ve şiir dünyasında yer alan seçkin simalardan biridir. Şiirlerinde daima akıcılığı, hareketi tasvire çalışmıştır. Türkçe kasidelerinin beşi sadrazamlara üçü şeyhü'l-İslamlara, biri zamanın şeyhlerinden Ubeyd(ullah) Efendi'ye takdim edilmiştir. Sonuncusu da bir sadrazam veya kazaskere hitaben yazılmış fakat takdim edilmemiştir. Kasidelerinde genellikle çektiği maddi sıkıntılardan ve kıymetinin bilinmediğinden şikayet eder. Tarihleri, nefis birer tarihi belge niteliğindedir. Özellikle gazelleri onun şiir kudretini göstermesi bakımından çok önemlidir. Gazellerinin çoğu türünün en güzel örnekleri arasına girecek niteliktedir. Rûbaîleri rindane bir eda taşır. Kıtaları oldukça kabarık ve pek çoğu iyi birer kıta örneğidir.

Belîğ, Sabit yolunun takipçisidir⁷⁴. Sözleri rindane ve şühanedir. Sâkî-nâme, Hammâm-nâme, Berber-nâme, Hayyât-nâme, Keş-ger-nâme isimlerini verdiği müstakil eserleri keskin bir zekânın izlerini taşımaktadır. Belîğ, bu manzumelerindeki canlı ve mizahî tasvirlerle edebiyatımıza asrının Türk cemiyet hayatından akisler taşıyan en orijinal mahallî örneklerini kazandırmıştır. Ele aldığı konu ve sanat dallarının özel diline ait bir çok arkaik kelimeyle yüklü olan bu manzumelerden hareketle Belîğ'in; Nedim ve Sabit çizgisindeki Mahallîleşme Cereyanı'nda önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Belîğ'in Sâkî-nâme, Hammâm-nâme, Berber-nâme, Hayyât-nâme, Keş-ger-nâme isimli bu eserleri oldukça müstehcendir. Bir kıta⁷⁵ ve bir matlaında⁷⁶ ise müstehcenlik derecesinin zirveye ulaştığını görüyoruz. Dikkati çeken bir diğer husus da son derece açık bu iki manzumenin A nüshası dışındaki nüshaların hiçbirinde bulunmamasıdır.

Belîğ, kudretli bir şairdir. "Fakat onun :

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-âgâz kim Belîğ
Şād ola rûh-ı bülbül-i Firdevs-i Nā'ili⁷⁷

73 Rāmiz Hüseyin, *Adâb-ı Zırafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü No. 3873.

74 Faruk Kadri Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul, Boğaziçi Yay., 1993.

75 Belîğ Divanı, Kıta XXXIV.

76 Belîğ Divanı, Matla 27.

77 Belîğ Divanı, Gazel 224, beyt 7.

yolundaki tefahuru mübalağalıdır. Belîğ'in ekserî şiirlerinde Nailî'deki asâleti ve pürüzsüzlüğü bulmamıza imkân yoktur⁷⁸". Belîğ'in "Ragıb Efendi'nin şiirine söz yok, insan şair olunca ancak böyle olur⁷⁹" diyerek Ragıb Paşa'nın şairliğini takdir ettiğini, kendi sözlerinden öğreniyoruz. Belîğ, Ragıb Paşa'nın şairliğini takdir etmektedir. Fakat, "Sen mi daha iyi şairsin, yoksa Ragıb Paşa mı?" sorusuna Belîğ'in vereceği cevap Ramiz'in naklettiği şu hikayede saklıdır: "Bir gün bir meclisde Sadrazam Koca Ragıb Paşa'nın bir iki gazeli okunur ve dinleyenler. *Ne kadar güzel şiirler* diye gazelleri takdir ederler. Meclisde bulunanlardan biri *Belîğ Efendi bu konuda sen ne buyurursun* diye sorar. Belîğ: *Herhâlde güzel kabûl edilir. Onlar benim, ben onların makamına otursam şiirden anlayanlar Ragıb'ın şu anda rağbet ettikleri eserlerini ağızlarına bile almazlardı* diyerek fahriyyede bulunur.⁸⁰"

Belîğ'e göre şiirin iki ana unsuru vardır. Bunların biri vezin diğeri ise renkli hayâllerle süslenmiş mazmundur:

Olur nâkış mükemmel himmet-i yâr-ı muvâfıkla
Ki rengîni-i mazmûn mışra^c-ı şâniye merhûndur

Hünerdür imtizâc-ı ehl-i 'irfâna sebep zîrâ
Dü-mevzûn mışra^ca ülfet viren her yerde mazmûndur⁸¹

Fakat; Şairimize göre mazmunun makbûl olanı, yer yer serpiştirilmiş olanıdır. Şiiri mazmuna boğmak şiirin güzelleşmesine değil çirkinleşmesine sebep olur:

Ġazelde mu^cteber oldur ki ola cā-be-cā mazmûn
Yaşımaz dil-rübânun[~] 'arızı yek-pāre hāl olsa⁸²

Belîğ, sanat olarak belagat ve selasete çok önem verir. Kendi şiirlerinin diğer şairlerin manzumelerinden üstün olmasını sözlerinde mazmun yanında nezaket ve selaset bulunmasına bağlar:

78 Sadeddin Nüzhet Hırgun, *Türk Şairleri*. C. 2, s. 817 - 820, İstanbul, 1936.

79 Belîğ Divanı, Gazel 189, beyt 7.

80 Rāmiz Hüseyin, *Adāb-ı Zurfā*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü No. 3873.

81 Belîğ Divanı, Gazel 47, beyt 3 - 4.

82 Belîğ Divanı, Gazel 211, beyt 2.

Suhan-gūyān-ı 'aşruñ nazmı maẓmūn-dārdur ammā
Belîğ'un sözlerinde hem nezâket hem selâset var⁸³

Şairimiz Fikir sanâtleri ve bilhassa tecnise hiç iltifat etmemiştir. Hattâ ona göre fikir sanâtleri veya tecnise yönelmek bir manâda acizlik alâmetidir:

Suhandā şan'at-i tecnise i'tibār itmem
Efendi bülbül-i tab'um hünerde yek-tâdur⁸⁴

Belîğ'in, şiirlerini "Sebk-i Hindî"nin temsilcileri Saib ve Buharalı Şevket'in şiirleri ile eşit, Örfî'nin şiirlerinden ise üstün görür:

Bu Şa'ibâne hayâlâta reşk ider 'Örfî
Ki rûh-ı nâtıka-i Şevket-i Buhārâ'dur⁸⁵

Şiirlerinde de görüldüğü gibi Belîğ, övünmeyi sever. Fakat şairliği ile övünmekte haksız değildir. Kendisini Bakî'den üstün görmeye kalmaz mübalağalı olarak Nabî'den de üstün gördüğü yine kendi şiirlerinden öğreniyoruz:

Virür arāyiş-i elfāza nikāt-ı rengîn
Şişe-i pür-meye bak ola bu ma'nā rüşen

Şöyle tursun hele Bākî bu şanāyi' de Belîğ
Ser-fürü eyleyemem Nābî-i hoş-lehçeye ben⁸⁶

Kendini Anadolu ve Rumeli'nin en güçlü şairi olarak görür. Hattâ, mübalağalı olarak kendisinde İran şairlerini geçme istidadı gördüğünü belirtmektedir:

Pişvāsı benüm ammā şu'arā-yı Rūm'un
Geçerüm böyle gidersem fūşahā-yı 'Acem'i⁸⁷

Belîğ'in şiirleri ile övünmesi aslında en güzel eserleri kendisinin yazmış olmasından değil, o manzumelerin kendisi tarafından yazılmış olmasındandır. Bunu şu beytiyle bir yerde itiraf eder:

83 Belîğ Divanı, Gazel 68, beyt 7.

84 Belîğ Divanı, K. VI, beyt 36.

85 Belîğ Divanı, K. VI, beyt 36.

86 Belîğ Divanı, Gazel 173, beyt 6 - 7.

87 Belîğ Divanı, K. III, beyt 30.

Kendi şî'ri sâ'irinden mu' teberdür şâ'irc
Şefkati eفزün ider her kes Belîğ evlâdına⁸⁸

Şair, "elfaz⁸⁹" redifli gazelinde de şiir anlayışını şöyle dile getirir:

"Şiire renkli manâlar ve mazmunlar, can ve ruh, sözler ise bedendir. Şiirdeki sözler; çeşitli manâlar ışıldayan ipe dizilmiş Aden incisi gibi güzellikler parıldamalıdır. Şiirde mazmun Hoten ahusunun kokusu ise elfaz da o kokunun menbaıdır. Elfaz, gönülde içine mazmun şarabı konularak meclise sunulan, ışıklar saçıcı kadehtir. Elfaz, içinde taze, canlı manâlar ile gül suyu saklı olan yasemin ve gül yaprağı gibidir. Şiir denizi içindeki tatlı mazmunlar inci ise, elfaz da; bu incilerin temiz ağızlı kaynağı olan sadeftir. Belîğ seyyahlar gibi seyrana çıkar amma elfaz manâların temiz güzelinin vatamıdır."

Şair, başka bir gazelinde ise kendini gam limanında iki gözüyle gözyaşı incisi çekip satan bir inci satıcısına benzetir:

Bender-i gâmda benüm gevher-fürüş-ı dürr-i eşk
İki keffe bir terâzûdur gözüm incü çeker⁹⁰

Belîğ, arûz ölçüsünü de başarı ile kullandığını kolaylıkla söyleyebiliriz. Vezin kusuru sayılacak hatalar hemen her divanda karşılaştığımız hatalardır. Kafiye ve redif konusunda Türkçeyi ön planda tutmuş, kelimelerin manâ zenginliklerinden azamî derecede istifade etmiştir. Belîğ'in kafiye kusuru az olmakla beraber yok da değildir:

Nev-reste sebze-veş görünür zîr-i âbda
Gerçi ruhında sebze-i hağ nâ-demîdedür

Ebrûlarıyla kıt'adur ol hatt-ı püşt-i leb
Ammâ dü-la'li sürh ile beytül-kaşîdedür

Böyle bedîhî taze gâzel söyle kim Belîğ
Rağbet cihânda köhneye olmaz cedîdedür⁹¹

Belîğ; kudretli bir şairdir. Nizamî, Şevket, Örfî, Saib, Bakî, Nabî, Nailî, Hüseyin-i Lâ-Mekânî, Raşid, Münif, Nevres, Sabit, Ratib Ahmed Paşa, Koca Ragıp Paşa ve Nüzhet gibi şairlerden etkilenmiştir. Bu şairlere yazdığı nazireler

88 Belîğ Divanı, Gazel 198, beyt 9.

89 Belîğ Divanı, Gazel 130.

90 Belîğ Divanı, Gazel 71, beyt 2.

91 Belîğ Divanı, Gazel 44., beyt 5 - 7.

divanında mevcuttur. Onun şahsî kudretini gösteren manzumeleri de pek çoktur. Bununla birlikte Belîğ'in ne yazık ki hayatta iken değeri bilinmemiştir. Onu en çok anlayan ve takdir edenler Şinasî, Namık Kemâl gibi tanzimat şairleridir.

Belîğ; "bilgisi ve irfanı ile meşhur Farsça şiir yazmada zamanının tek ismi ve şairler arasında parmakla gösterilen bir şairdir⁹²." Belîğ hakkında bilgi veren kaynakların tamamı çok iyi Farsça bildiğini ve pürüzsüz Farsça şiirler yazdığını bildirirler. Farsça şiirleri tesbit edebildiğimiz kadarıyla: bir kaside, bir tahmis, yedi gazel, üç kıta, bir rûbâî ve dört beyitten ibarettir. Bu şiirler Belîğ'in Farsçayı ne kadar ustaca kullandığının en güzel göstergesidirler.

92 Sadık Erdem, *Râmiz ve Adâb-ı Zuraî'sı* - İnceleme - Tenkitli Metin - İndeks - Sözlük, s. 41 - 42, Ankara, T.T.K. Basımevi, 1994.

S O N U Ç

1- Bugüne kadar Belîg'i etraflı bir şekilde ele alan bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ile On Sekizinci asrın önde gelen divan şairlerinden Belîg, Mehmed Emîn Efendi'nin ölümünden iki yüz otuz beş yıl sonra, bütün kaynaklar taranarak hayat hikayesi ortaya konulmuş, Türkçe eserlerinin tenkitli metni de; altı yazma, bir matbu ve Sâkî-nâmenin tesbit edebildiğimiz tek müstakil nüshası ile karşılaştırılarak hazırlanmıştır. Belîg'den pek çok kaynakta bahsedilmesine rağmen verilen bilgiler çok eksik ve birbirinin tekrarı durumundadır. Onunla ilgili elimizdeki en güvenilir kaynak eserleridir. Kaynaklardaki bilgiler ile eserlerindeki ipuçları birleştirerek Belîg'in hayatı, eserleri, edebî kişiliği hakkında tesbit edilebilen yeni bilgiler ilim alemine takdim edilmiştir.

2- Bu çalışmaya kadar bilinen yazma Belîg Divanı nüshaları sekiz iken çalışmamız sonucunda bu sayıya, beş yeni nüsha daha eklenerek on üç çıkarılmıştır. Önceki çalışmaların çoğunda matbu Belîg Divanı esas alınmışken, bu çalışmada matbu Belîg Divanı dahil yedi nüshanın karşılaştırması ile, Belîg'in bilinen şiirleri çoğalmıştır. Ancak, Belîg Divanı bundan ibaret değildir. Tesbit ettiğimiz nüshalardan hareketle Belîg Divanı'nın çok daha geniş olduğunu rahatça söyleyebiliriz.

3- Belîg'in herhangi bir mensur eserine rastlanamamıştır. Çalışmamızla ortaya konan Belîg'in Türkçe Divanı'nda: 1 Nat-ı Şerif, 1 Kerbela Mersiyesi, 3 Ahmed Ratib Paşa'ya, 1 Halil Paşa'ya, 2 Şeyhü'l-İslam Esad Efendi'ye, 1 Şeyhü'l-İslam Seyyid Mustafa Efendi'ye, 1 Ubeyd Efendi'ye, 1 sadrazam veya Rumeli kazaskerine hitaben yazılmış fakat takdim edilmemiş medhiye, birisi Halil Paşa'nın yaptırmış olduğu kasma yazılmış, diğeri kime aid olduğu anlaşılmayan bir sarayın itmamına yazılmış olan 2 tarih kasidesi, 27 tarih, 1 terci-i bend, 1 terkib-i bend, 1 tahmis, 2 şarkı, 240 gazel, 21 rübaî, 45 kıta, 12 nazm, 32 matla, 31 beytten oluşmaktadır.

4- Divanından ve kaynaklardan edindiğimiz ve burada ifade ettiğimiz bilgilere göre Belîg, Mehmed Emîn Efendi hiçbir zaman padişah himayesine girememiştir. Ömrünün büyük bir kısmının İstanbul'dan uzakta geçmiş olmasından, genellikle Batı Trakya'dan neşet eden sadrazamlar, şeyhü'l-islamlar ve bazı Batı Trakyalı beylerin himayeleri ile iktifa etmek zorunda kalmıştır. Böylece hayatı büyük sıkıntılar içinde geçmiştir.

5- Belîğ, Mehmed Emîn, şiirlerinde Belîğ, Emîn, Emîn Belîğ mahlaslarını kullanmıştır.

6- Belîğ, kafiye ve redif konusunda Türkçeyi ön planda tutmuş, kelimelerin manâ zenginliklerinden azamî derecede istifade etmiştir. Arûz ölçüsünü de başarı ile kullanmıştır. Belîğ, fikir sanatlarına özellikle de tecnis sanatına itibar etmez görünmektedir. Ona göre şiirde gerekli olan Belîğane bir dil ve yer yer serpiştirilmiş mazmunlardır. Gazele önem vermiştir. Divanında 240 gazeli bulunmaktadır.

7- Belîğ, daha Sâkî-nâme ve Hammâm-nâme yazma geleneğine uyarak bir Sâkî-nâme ve bir Hammâm-nâme yazmış, ilk örneğini Bosnalı Sabit'in verdiği Berber-nâme türünün de ikinci ve son örneğini ortaya koymuştur. Kefş-ger-nâme ve Hayyât-nâme isimli yepyeni iki nazım türünü daha eklemiştir. Belîğ'in Sâkî-nâme, Hammâm-nâme, Berber-nâme, Hayyât-nâme, Kefş-ger-nâme isimli eserleri diğer benzerleri gibi oldukça müstehcendir. Açık saçık ifadelerin bulunduğu manzumeler A nüshası dışındaki yazmalara girememiştir.

8- Belîğ'in Sâkî-nâme, Hammâm-nâme, Berber-nâme, Kefş-ger-nâme ve Hayyât-nâme gibi eserleri mahallî ve günümüzde artık kullanılmayan kelime ve tabirleri ihtiva etmektedir.

9- Belîğ, kudretli bir şairdir. Nizamî, Şevket, Örfî, Saib, Bakî, Nabî, Nailî, Hüseyin-i Lâ-Mekânî, Raşid, Münif, Nevres, Sabit, Ahmed Paşa, Ragıb Paşa ve Nüzhet gibi şairlerden etkilenmiştir. Bu şairlere yazdığı nazîreler divanında epeyce yer tutmaktadır. Fakat onun şahsî kudretini gösteren manzumeleri de pek çoktur. Belîğ'in hayatta iken değeri bilinmemiştir. Onu en çok takdir edenler Şinasi ve Namık Kemâl'dir.

10- Bu çalışma ile Belîğ hakkındaki eksik bilgiler tamamlanmıştır. Ancak Belîğ hakkında son sözün söylendiğini iddia etmek henüz mümkün değildir. Biz ortaya koyduğumuz bu çalışmanın Belîğ Mehmed Emîn ve eserlerini unutulmaktan kurtararak, ileride yapılacak daha kapsamlı araştırmalara bir basamak teşkil edeceği, edebiyat tarihçilerine az da olsa, yeni ve sağlam metinler ulaştıracağı kanaatindeyiz.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

KUR'AN-I KERİM ve TÜRKÇE ANLAMLI (Meal), ilgili ayetler, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 1983.

ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim, "*Sakī-nāme-i Belîğ*", Ankara, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, s.263 - 275, Ankara, 1985.

AHMED CEVDET PAŞA, *Ahmed Cevdet Paşa Tarihi Seçmeler*, (Haz. Sadi Irmak - Behcet Kemal Çağlar) İstanbul, M.E. Bas. 1973.

AHMED RASİM, *Osmanlı Tarihi*, (Haz. Hakkı Dursun Yıldız), İstanbul, Meydan Yay., 1966-67.

AKI, Niyazi, *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi I*. İstanbul, Dergah Yay., 1989.

AYAN, Hüseyin, (Bkz. OKAY, Orhan ile).

BADÎ AHMED, *Belde-i Riyâz-ı Edirne*, C. III, Beyazıt Devlet Kütüphanesi No: 10391, 10392, 10393.

CAFEROĞLU, Ahmet, "Belîğ, Mehmed Emîn", *Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi*. C. 2, İstanbul, Meydan Yayınevi, 1969.

BANARLI, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I-II, İstanbul, M.E.B. Basımevi, 1971.

"Belîğ, Mehmed Emîn", *Türk Ansiklopedisi*. C. 6, Ankara, M.E.B. Basımevi, 1953.

ERDEM, Sadık, Rāmiz ve *Ādāb-ı Zurfā'sı* - İnceleme - Tenkitli Metin - İndeks - Sözlük, Ankara, T.T.K. Basımevi, 1994.

ERGUN, Sadeddin Nüzhet, *Türk Şairleri*, İstanbul, 1936.

FÂİK REŞAD, *Eslāf* C. II, İstanbul, Alem Matba'ası, 1312.

FATİN DAVUD, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'ar*, İstanbul, İstihkâm Alayları Litografya Dest-gahı, 1271.

İPEKTEN, Haluk, vd., *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1983.

İSEN, Mustafa, (Bkz. İPEKTEN, Haluk, TOPARLI, Receb, OKÇU, Naci ve KARABEY, Turgut ile)

İSMA'İL PAŞA (Bağdadlı), *Zeylül-Keşfü'z-Zünûn*, C. I, İstanbul, M.E.B. Basımevi, 1945.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1965.

KARABEY, Turgut, (Bkz. İPEKTEN, Haluk, TOPARLI, Receb, OKÇU, Naci ve İSEN, Mustafa ile)

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1965.

KARABEY, Turgut, (Bak İPEKTEN, Haluk, TOPARLI, Receb, OKÇU, Naci ve İSEN, Mustafa ile)

Medicana Genel Sağlık Ansiklopedisi, C. 2, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1993.

MEHMET ŞÜREYYA, *Sicill-i Osmanî yâhut Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, C. II, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1311.

MEHMET TAHİR BEY (Bursalı), *Osmanlı Mü'ellifleri*, C. 2 İstanbul, Meral Yayınevi, 1972.

MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Metinler*, Ankara, Akçağ Yay., 1994.

MUALLİM NACİ, *Esâmî*, İstanbul, Mahmud Bey Matba'ası, 1308.

OĞRAŞ, Rıza, Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şahidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Edisyon Kritiği - Basılmamış Doktora Tezi - Edirne, 1995.

OKAY, Orhan - AYAN, Hüseyin, *Şeyh Galib - HÜSN Ü AŞK*, İstanbul, Dergah Yay., 1975.

OKÇU, Naci, (Bak İPEKTEN, Haluk, TOPARLI, Receb, İSEN, Mustafa ve KARABEY, Turgut ile)

ÖZKIRIMLI, Atilla, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 1, 2, 4, İstanbul, Cem Yayınevi, 1982.

PALA, İskender, "Belîğ Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

RAMİZ HÜSEYİN, *Adâb-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüp., Esad Efendi Böl. No: 3873 ve Mikrofilm Arşivi No:1178

SALİM EFENDİ (KAZASKER), *Tezkire-i Salim*, Dersaadet, İkdâm Matbaası, 1315.

ŞEMSEDDİN SAMÎ, *Kâmûsü'l-Âlâm*, İstanbul, Mihran Matba'ası, 1305.

TANSEL, Fevziye Abdullah, "Belîğ Mehmed Emîn", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Maarif Matbaası, 1944.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul, Boğaziçi Yay., 1990.

TOPARLI, Receb, (Bak İPEKTEN, Haluk, İSEN, Mustafa, OKÇU, Naci ve KARABEY, Turgut ile)

Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler, C. 4, 7, İstanbul, Dergah Yay. 1981.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, T.T.K. Bas., 1982.

İKİNCİ BÖLÜM

I- BELİĞ DİVANINI KARŞILAŞTIRMADA KULLANILAN NÜSHALAR

A NÜSHASI

Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Bölümü, yedi yüz kırk dört numarada kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara Milli Kütüphane Mikro Film Arşivi'nde M.F.A.(A). 4168 numarada araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Bu nüshada: Bir nat, bir mersiye, on medhiye, iki tarih kasidesi, yirmi iki tarih, iki şarkı (murabba), iki tahmis, bir terci-i bend, bir terki-i bend, iki yüz otuz bir gazel, kırk bir kıta, sekiz nazm, on dokuz rübai, yirmi üç matla, on sekiz beyt, bir Der-Menkabe-i Sahil-hane-i Çerağan, bir Sâkî-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Berber-nâme ve bir Hayyât-nâme kayıtlıdır.

Başta Reşid Efendi'nin vakıf mührü ile Millet ve Süleymaniye kütüphanelerinin mührü basılı, talik yüz yirmi dokuz varak, kenarları meşin üstü ebru kaplı, cilt ebadı 233 x 166, yazı ebadı 166 x 128 mm. boyutlarında olup ortalama her sayfada on beş satır mevcuttur. Müstensih ve istinsah tarihi belli değildir.

Bu nüsha tesbit edebildiğimiz en geniş nüshadır. Diğer nüshalarda da bulunan bazı şiirlerin beyt sayısı A Nüshasında daha fazla olduğu gibi, diğer nüshaların hiç birinde bulunmayan pek çok şiir de bu nüshada mevcuttur. Elimizdeki nüshaların en genişisi A nüshası olmakla birlikte bu nüsha diğer nüshalardaki şiirlerin tamamını ihtiva etmez. Müstensih bazı mısraların yarısını yazmış veya tamamını boş bırakarak diğer mısraa geçmiştir. Okunması oldukça zor ve yanlışlıklarla dolu bir nüshadır. Müstensih şiire ve şiir kültürüne yabancı bir müstensih olsa gerekir.

B NÜSHASI

Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi Bölümü, manzum dört yüz altmış sekiz numarada Divan-ı Nevres-i Kadîm ve Belîğ adlı mecmuuda kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara Milli Kütüphane Mikro Film Arşivi'nde M.F.A.(A). üç bin dokuz yüz seksen yedi numarada araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Bu nüshada: Bir nat, bir mersiye, altı medhiye olmak üzere sekiz kaside, bir terci-i bend, bir tahmis, on dört tarih, iki yüz otuz yedi gazel, yirmi dört kıta, sekiz nazm, yirmi iki rübaî, yirmi matla, on beş müfred, bir "Sākî-nāme", bir Berber-nāme, bir Hammām-nāme, bir Hayyāt-nāme, bir Keş-ger-nāme kayıtlıdır. Çok özenilerek hazırlanmış bir nüshadır. Şiirle iç içe olan bir müstensih tarafından istinsah edildiği hissedilmektedir.

Mecmuanın başında Ali Emîri Efendi'nin vakıf mührü ile Millet Kütüphanesi'nin resmî mühür ve damgası basılıdır. Talikle yazılmıştır. Yüz kırk ikinci-iki yüz yirmibeşinci varaklar arasında kalan seksen dört varak Belîğ Divānı'na aittir. Her sahifede ortalama on dokuz satır vardır. 18 Rebbiül-ahir 1211 / 21 Ekim 1796 tarihinde Mehmed Refi-i Amedî tarafından istinsah edilmiştir. Cilt ebadı 214 x 127, yazı ebadı 172 x 77 mm. boyutlarındadır. Kırmızı meşin ciltli, semseli ve yaldızlıdır.

C NÜSHASI

Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa Bölümü, beş yüz yirmi numarada kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara Millî Kütüphane Mikro Film Arşivi'nde M.F.A.(A). üç bin beş yüz altmış numarada araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Bu nüshada: İki yüz otuz üç gazel, bir Sākî-nāme, bir Hammām-nāme, bir Hayyāt-nāme, bir Keş-ger-nāme, bir terci-i bend, on iki tarih, kırk iki kıta, on nazm, yirmi iki rübaî, yirmi altı matla, yirmi sekiz müfret, bir tahmîs ve altı kaside yazılıdır. Taliktir ve seksen sekiz varaktır. 215 x 155 mm. boyutlarında, kahverengi meşin ciltli, soğuk damga semseli ve mikleblidir.

Başta Hüsrev Paşa'nın vakıf mührü ile Süleymaniye Kütüphanesi'nin resmî damgası basılıdır. Yine başta numarasız bir varakta Sabit'in bir beyti, Farsça bir beyt, El-Hac Hüseyin'e ait zor okunan bir imza, bu nüshanın Mustafa bin Mehmed Arif'e verildiğine dair Mehmed Arif mühürlü bir kayıt, Eshab-ı Kehf isimlerini havî bir mühür vardır. Seksen bir-seksen beşinci varaklarda Edirneli Zeki'nin kendisini, Şahidî-i Mevlevî Hazretleri ve zamanın sufilerini devamlı hicveden Dürrî-i Yek-Çeşm (Ahmed Dürrî Efendi)'e hicvin kötülüklerini anlatan manzum mensur karışık cevabî hicvi yazılıdır.

Seksen altıncı varak sonrasında Şahidî-i Mevlevî Hazretlerinin ebyatı, Ruscuk Kadısı Naim Efendi'den beş bendlik bir muhammes, altı kıtası, Arif Süleyman Bey'in biri İstanbul Kadısı Çavuşzade Ahmed Efendi'ye yazılmış iki tarih, üç kıta ve iki rübaîsi, Vehbî'nin Zukak Halebî Kudsî Efendi'ye yazdığı bir kıta ve iki müfredi kayıtlıdır.

Ç NÜSHASI

Ç Nüshası adını verdiğimiz bu nüsha Nedret İŞLİ'nin şahsî kütüphanesinde bulunmaktadır. Biz Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Sadık ERDEM'in çektiymiş olduğu fotokopinin bir suretini alarak nüsha karşılaştırmasında bu suretten istifade ettik. Bu nüsha yıpranmış mukavva ciltli, ince, aharlı, filigranlı, sarı kağıt. 1b - 77a varaklar arası yazılıdır. Cilt ebadı 220 x 140, yazı ebadı 158 x 68 mm. boyutlarındadır. Hattı taliktir.

Bu nüsha: Nat, meşiye, medhiyeler, tarihler, gazeller, rübailer, kıtalar, müfredler olarak tertib edilmiş olup başlıklar kırmızı, metin siyah mürekkeple yazılmıştır. Her sayfada ortalama 21 satır bulunmaktadır. Müstensihi ve istinsah tarihi kayıtlı değildir. 1a'da Es-Seyyid Ahmed Reşid yazılı bir mühür ve mülkiyet kaydı bulunmaktadır. 77a'da divana dahil olmayan şiirler vardır.

D NÜSHASI

Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey Kısmı, dört yüz on yedi numarada kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara Milli Kütüphane, Mikro Film Arşivi'nde M.F.A.(A) bin altı yüz kırk yedi numarada araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Bu nüshada: Sekiz kaside, bir Sakî-nâme, bir Berber-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Hayyât-nâme, bir Keş-ger-nâme, bir terci-i bend, bir tahmis, on dokuz tarih, iki yüz yirmi beş gazel, kırk üç kıta, yirmi iki rübâî, on bir nazm, yirmi yedi matla, yirmi altı müfret kayıtlıdır.

Başta 15 Recep 1246 tarihi, hemen altında mazhar-ı rifat-i dareyn ola Ahmed İzzî ve Hüseyin Yaverü'l-Mevlevî yazılı 1245 tarihli bir mühür basılıdır. Yazı talik bozması olup seksen yedi varaktır. Ortalama her sayfada on dokuz satır yazılıdır. 1 Rebîü'l-evvel 1224 / 15 Nisan 1809 tarihinde Giridli Hamidzade Derviş Ali Efendi tarafından istinsah edilmiştir. Abadî taklidi kağıda yazılmıştır. Cilt ebadı 215 x 154 mm. boyutlarındadır. Cildin arkası meşin, üstü ebru kağıt kaplıdır. Muteber bir nüshadır.

E NÜSHASI

Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Efendi Bölümü, manzum cilli altı numarada kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara, Milli Kütüphane,

Mikro Film Arşivi'nde M.F.A.(A). üç bin dokuz yüz seksen beş numarada araştırmacıların istifadelerine sunulmuştur.

Bu nüshada: Üç kaside, beş tarih, iki yüz otuz üç gazel, elli sekiz kıta, yedi nazm, sekiz rübaî, on dokuz matla, on beş müfret ve bir terci-i bend kayıtlıdır.

Başta Ali İmiri Efendi'nin vakıf mührü ile kütüphanenin resmî mührü basılıdır. Nesih, seksen dört varaktır. Arkası ve kenarları kahverengi meşin, üstü bez kaplıdır. İstinsah tarihi ve müstensahi belli değil. Cilt ebadı 204 x 150 mm boyutlarındadır. Kalın Avrupa kağıdı kullanılmıştır. Bu nüsha yazıldıktan sonra bu gün elimizde olmayan diğer bir nüsha ile karşılaştırılmış nüsha farkları hemen kelime altına yazılıp yanına "nüsha" diye not düşülmüştür. Bu nüsha farklarının elimizdeki diğer nüshalarda karşımıza çıkmamasından anlıyoruz ki, o örnek alınan nüshalar bu gün elimizde mevcut değildir. Yine bu nüshada bazı şiirler iki hatta üç defa yazılmış "önceki nüshada mükerrer olduğu için aynen istinsah edildi" diye not düşülmüştür. Rika gibi mailen yazılı muhtelif satırlı bir nüshadır.

M MATBÜ DİVAN

Belîğ Dîvânı 1258 / 1842 Yılında Osmanlı Alfabesi ile de basılmıştır. Matbu Divan iki bin altı yüz altmış iki beytten ibarettir. Bu divandan bir nat, bir mersiye, altı medhiye(kaside), bir Sâkî-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Berber-nâme, bir Hayyât-nâme, bir Keş-ger-nâme, on sekiz tarih, iki yüz otuz gazel, bir tahmis, otuz altı kıta, yedi nazm, on altı rübaî, yirmi bir matla ve on beş beyt yazılıdır.

Yaptığımız katalog taramalarında Süleymaniye Kütüphanesi'nde beş, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bir, Millet Kütüphanesi'nde bir, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde dört, Taksim Atatürk Kitaplığı'nda dört, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde bir, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde iki, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde bir, Ankara Millî Kütüphane'de altı, Konya Mevlana Müzesi İhtisas Bölümü'nde iki. Yine aynı kütüphanenin F. UĞUR Bölümü'nde bir, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'nde iki olmak üzere otuz matbu Belîğ Dîvânı tesbit edebildik.

II- DİĞER NÜSHALAR

F NÜSHASI

Süleymaniye Kütüphanesi, Yahya Tevfik Bölümü, iki yüz doksan beş numarada kayıtlıdır. 1963 Yılında bir mikro filmi hazırlanarak Ankara, Millî Kütüphane Mikro Film Arşivi'nde bin beş yüz on beş numarada araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Bu nüshada: Sekiz kaside, bir Sakî-nâme, bir Berber-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Hayyât-nâme, bir Keş-ger-nâme, bir tecî-i bend, yirmi beş kıta, on yedi tarih, iki yüz on dokuz gazel, otuz bir kıta, yirmi iki rûbaî, otuz altı müfred kayıtlıdır.

Başında ve sonunda Rumeli Kazaskeri ve Nakibü'l- Eşraf Mehmed Sıddık Efendi'nin vakıf mührü ile Ragıp Paşa Kütüphanesi'nin resmî mührü basılıdır. Yazısı talik olup altmış dokuz varaktır. Cilt ebadı 208 x 121, yazı ebadı 170 x 59 mm. boyutlarındadır. Talikdir. Her sahifede yirmi üç satır mevcuttur. Kâğıt aharlı abadî taklidi. İlk çift sayfa yaldız nakışlı ve tezhibli, diğer sahifeler kırmızı mürekkeble çerçevesli, kenarları meşin, üstü kâğıt kaplı, zencerekli, istinsah tarihi ve müstensihî belli değil. Bu nüshanın hemen her varağında ve cildinde güve yenikleri vardır.

G NÜSHASI

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi beş bin altı yüz altmış bir numarada kayıtlı bu nüsha "Kütüphane-i Hümayun" için özel olarak yazılmıştır. Çok süslü ve kısa bir nüshadır.

Bu nüshada: Bir nat. bir mersiye, altı medhiye olmak üzere sekiz kaside, on iki tarih, bir Sakî-nâme, bir Berber-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Hayyât-nâme, bir Kefş-ger-nâme, iki yüz on sekiz gazel, bir tahmis, otuz kıta, yirmi bir rûbaî, 37 müfred yazılıdır.

Altmış dokuz varak olup taliktir. Cilt ebadı 214 x 136, 178 x 85 boyutlarındadır. Kâğıt abadî taklidi, ilk çift sayfa yaldızlı diğer sayfalar kırmızı çerçvelidir. Cildi mavi bez kablıdır. 3 Safer 1249 / 20 Haziran 1883 yılında Tınovalı Ahmed Reşid tarafından istinsah edilmiştir.

Başta kütüphanenin resmî mührü basılıdır.

Ğ NÜSHASI

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi beş bin altı yüz doksan üç numarada kayıtlıdır.

Bu nüshada: Bir nat. beş medhiye olmak üzere altı kaside kaside, bir Sakî-nâme, bir Berber-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Hayyât-nâme, bir Kefş-ger-nâme, iki yüz on beş gazel, kırk altı kıta, nazm ve rûbaî, on beş matla ve müfred kayıtlıdır.

Yazı talik olup yetmiş altı varaktır. Her sayfada on yedi satır vardır. Kırmızı meşin ciltli Avrupa kâğıda yazılmıştır. 1 Rebiü'l-ahir 1221 / 1805'de Kefevîzade El-Hac Mehmed Adil tarafından istinsah edilmiştir. Cilt ebadı 223 x 143 boyutlarında, kırmızı meşin ciltlidir.

Başta İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin resmî mührü basılıdır.

H NÜSHASI

Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazmaları, M. Özak I. yedi yüz seksen numarada kayıtlıdır. Bu nüshanın kapak kenarları altın yaldızla süslenmiş, karton kapaklı, ciltli, ikinci kapağı ince kartondandır. Bu ikinci kapağın iç yüzünde "Ya matlau'n-nür 217" yazılı bir mühür var. 1a'da "Mîr-i zî-şânımız Nâşid Beğ'imizindir." ibaresi yazılmış hemen yanına "Nâşid İbrahîm" ismini havî bir mühür basılıdır. Serlevha altın çerçeve ile süslenmiştir.

Bu nüshada: Bir kıta, dokuz kaside, bir tahmis, bir terci-i bend, bir Sakî-nâme, bir Berber-nâme, bir Hammâm-nâme, bir Derzi-nâme, tarihler, kıtalar, müfredler. yüz on sekiz gazel yazılıdır. Gazeller 97a'da bitiyor. 97b'de Vehbî-i Atîk'in bir kıtası, kayıtlı olup sonraki varaklar 100b'ye kadar boştur. 100b'de biri Farsça iki matla, Farsça bir kıta, hemen altında Veysi'nin bir matlaı, sağ en altta şairi belli olmayan Arapça bir kıta yazılıdır.

İNÜSHASI

Yapı Kredi Bankası Kütüphanesi'ndedir. Kütüphane sayım sebebi ile uzun süredir kapalıdır. Kitaplar sandıklara doldurulup korumaya alınmış durumdadır. Bu nüsha Yapı Kredi Bankası Kütüphanesi'nde yirmi altı numaralı sandıkta altmış dokuz numarada kayıtlıdır. Kırmızı meşin ciltli kenarları yaldızlı, kapak üstleri ve kapak içleri karşılıklı ebru kaplı, miklebli tertemiz bir nüshadır. Cilt ebadı 145 x 225 mm., yazı ebadı 90 x 158 mm. boyutlarındadır. Serlevha kırmızı kalemle süslenmiş, sonraki sayfeler kırmızı çerçeve içine hüsn-i hatt ile yazılmıştır. Varak numarası verilmemiştir. Varak numaralarını kurşun kalemle ekleme teklifimiz de uygun görülmedi. Her sayfada ortalama yirmi satır mevcüddür. Yaprakları tac salkım filigranlıdır.

1b - 11a kasideler, 11a - 12a Keş-ger-nâme, 12a - 13a Derzi-nâme (İhayyât-nâme), 13a - 14a İ Hammâm-nâme, 14a - 15a Berber-nâme, 15a - 16b Sakî-nâme, 16b - 17b Muhammes, 18b - 66a Türkçe gazeller, 66a - 66b Farsça gazeller (Beş gazel), 66b - 72a tarihler, 72a - 75b Kıtalar, 75b - 77b kıta, nazm ve rubailer, 77b - 80a matlalar ve beytler kayıtlıdır. Dîvanın sonunda "Temme be-kalem-i Hüsni Gurre-i Cemaziye'l-Ahır 1216 " kaydı ile eserin müstensihi ve istinsah tarihi hakkında bilgi verilmiştir. 80b ve sonrasında dîvana dahil olmayan beytler ve kıtalar mevcuttur.

İNÜSHASI

Bu nüsha Ankara Milli Kütüphane Yz. A. 3672/1 numarada kayıtlıdır. Bu nüshanın kapağının iç yüzüne iliştilirilmiş olan kartta nüshanın Gemlikli Abdullah ÖZTEMİZ'den 7.500 lira antik değeri ile 12 / 4 / 1973'de satın alındığı bildirilmektedir. Kapağın iç yüzüne "Belîğ Dîvânı, şimdiye kadar sekiz nüshası ele geçmiştir. Bu dokuzuncu nüshadır" şeklinde not düşülmüştür. Divan doksan varak olup talikle yazılmıştır. Cilt ebadı 217 x 165, yazı ebadı 175 x 95 mm. boyutlarındadır. Her sahifede on yedi satır mevcuttur. Kağıt tac salkım filigranlı kapağın üstü ebru sırtı vişne çürüğü deri ciltlidir.

1b - 10b varaklarda kasideler, 10b - 11a'da tahmis, 11a - 12a'da terci-i bend, 12a - 14a'da diğer kasideler, 14a - 15a'da İ Hammâm-nâme, 15a - 16b'de Berber-nâme, 16b - 17b'de İ Hayyât-nâme, 18a - 24b boş, 25a - 25b divana ait olmayan Şia meşrepli bazı şiirler, 26a - 35a (27a - 27b boş) Şeyh Şamil, Bektaşilik, Sultan Veled ve Mevlana'dan bahseden mersiyeler, 35b - 36a 1229'da vefat etmiş olan Çerkeşli

Halvetî şeyhi Mustafa Efendi'nin "Tahkikü't-Tasavvuf" isimli risalesi. 36b bir sahifelik bir dua, 37a - 41a boş, 41b - 42b Sâkî-nâme, 43a divana dahil olmayan bir beyt, 44a -52a karışık olarak tarihler, kıtalar, nazmlar, rûbaîler, matlalar, müfredler, 52b - 90b önce divana ait gazeller mürettep olarak, sonra karışık olarak yazılmış Saff'ye ait şiirler kaydedilmiştir.

K NÜSHASI

Bu nüsha, Mevlana Müzesi Kütüphanesi, Sıtkı Hüseyin Dede Kitapları bin altı yüz on üç numarada kayıtlıdır. Cilt ebadı 254 x 146 , yazı ebadı 179 x 83 mm. boyutlarındadır. Kenarı zencirek cetvelli, üstü mavi ipek keten kaplanmış, şemse yeri açık bırakılmış, iki altın bordürlü şemseyi havî miklebli, koyu kırmızı cilt, cildin iç yaprağı, her iki tarafta sarı kâğıt üstüne zereşanlıdır. Kâğıdı sarımsı, az aharlı, üstünde refito, boğa ve ata binmiş adam şekilleri bulunan filigranlı Venedik kâğıdı olup yazı talikdir. İç kapakta Dişçi Mehmed Dişsöken'in vakfı olduğuna dair bir mühür var. Seksen beş varak ve her varakta on dokuz satır var. 1b'de biraz bozulmuş rokoko tarzı müzehheb bir başlık ve her iki sahifede kenarlarda kalın, mısra aralarında ikişer ince altın cedvel, öbür sahifelerde surh cedveller mevcuttur. 1b - 13b kasideler, 14b- 18a tarihler, 18b - 71b müzehheb serlevha ile gazeller, 71b -72a tahmis, 72a - 73a Berber-nâme, 73a - 74a Hammâm-nâme, 74a -75a Hayyât-nâme, 75a - 76a Keş-ger-nâme, 76a -77a terci-i bend (müseddes), 77a- 83a arasında kıta nazm ve rûbaîler, 83a- 85a arasında matla ve müfredler kayıtlıdır.

T R A N S K R İ P S İ Y O N İ Ş A R E T L E R İ

Metin Tesbitinde, tenkidli basımı yapılan ilmî eserlerde tatbik edilen transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır.

1- Arap Alfabesinde bulunup yeni Türk Alfabeti'nde bulunmayan işaretler şu şekilde gösterilmiştir:

Hemze ve vasl hemzesi

S, s

ث

Ṭ, ṭ

ط

H, h

ح

Z, z

ظ

H, h

خ

ع

ع

Z, z

ذ

Ġ, ġ

غ

S, s

ص

K, k

ق

D, d - Z, z

ض

N, n

ك

2- Arapça ve Farsça kelimelerdeki huruf-ı medd denilen harfler şu şekilde gösterilmiştir:

A, ā

إ

Ū, ū

و

Ī, ī

ي

3- Metinde geçen Arapça ibareler aslı şekli ile gösterilmiş, ibarelerin okunuşu ve manâsı dipnotta verilmiştir.

4- Birleşik isim ve sıfatlar arasına çizgi (-) konulmuş, Türkçeye sadece ekiyle beraber geçip kök olarak Türkçede tanınmayan birleşik isim ve sıfatlar arasına çizgi konulmamıştır.

TÜRKÇE ESERLERİNİN
TENKİTLİ METNİ

T Ü R K Ç E D İ V Ā N

KAŞİDELER

I

Bismillāhirrahmānirrahīm

Der-Sitāyiş-i Fahr-i 'Alem Şallallāhu
'Aleyhi ve Sellem^X

Mef'ulü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ulün

1 Şolmaz ebedi sünbül-i ferhāl-i Muḥammed
Cennet gülidür tāze ruh-ı āl-i Muḥammed

Beñzer ḥacerü'l-esvedine ka'be-j cānuñ
Ser-levḥa-i rüyında siyeh hāl-i Muḥammed

Yüz sürmez idi ḥākine secde ile ādem
Bu rüy-yi zemīn olmasa pā-māl-i Muḥammed

İdbārı görüñdi milel-i zulmet ü küfrün
Pertev viricek gün gibi ikbāl-i Muḥammed

5 Būs itmege nevbet dege tā ins'e melekden
Ḥāke sürinür dāmen-i iclāl-i Muḥammed

Virmezdi cilā āyīne-i binişe taḫdīr
Olmasa eger mazḥar-ı timşāl-i Muḥammed

Ḥürşid-i münevverden alur pertevi encüm
Ḥālet virür erbāb-ı dile hāl-i Muḥammed

X A: Der-Sitāyiş-i Seyyid-i Kā'ināt ve Bihi Nesta'in 'Aleyhi Efdalü's-Şalavāt B. Na't-ı Nebiyy-i Ḥabīb-i Ekrem-i Muḥterem Şallallāhu Te'ālā 'Aleyhi ve Sellem Ç, Divān-ı Belāğat- 'Unvān Cenāb-ı Belīğ Efendi D, Na't-ı Nebiyy-i Ekrem ve Ḥabīb-i Muḥterem Şallallāhu Te'ālā 'Aleyhi ve Sellem M.

1 Şolmaz ebedi: şolmazdı ebed B.

3 Ḥākine: pāyına B / ḥākine secde ile: secde ile ḥākine / ādem: ārām Ç.

4 Ü: - ÇM.

5 İns'e : ins ü B.

Gök hırka giyüp tekve-i 'aşkında nüh-eflāk
Olmış ezeli şevk ile abdāl-ı Muḥammed

Bāzār-ı cihān içre n'ola bulsa revāyic
Hāl-iş zehab ü fızza gibi kāl-i Muḥammed

10 İsa-yı nebī gerçi olup rūḥ-ı İlähī
Maḥbūb-ı Hudā zāt-ı pür-efdāl-i Muḥammed

Maḥbūbına itmez mi fedā rūḥını 'āşık
Bundan bilinür rütbe-i iclāl-i Muḥammed

Sultān-ı cihān olmadan 'indümde e'azzdur
Ferrāş-i-i mātem-kede-i āl-i Muḥammed

Rezm eyledigüm mādde-i çār-'anāşır
Hāk-i kadem-i oldığına dāl-i Muḥammed

Uçmağa sezā tā'ir-i rūḥa iki perdür
İsm-i Hāk ile nām-ı pür-iclāl-i Muḥammed

15 Ser-menzile vāşıl olur elbette Belīg'ā
Her kim ki ola reh-rev-i dūnbāl-i Muḥammed

A62a, B141b, Ç1a, D1a, M1.

- 8 Nüh-eflāk: bu eflāk D, nüh-eflek Ç.
9 Revāyic: revāyiş A.
11 İtmez mi: İtmezdi A.
13 Dāl-i: dil-i A.
14 Nām-ı: nām ile A.
15 Elbette: elbetde A / ki: - A.

II

Merşiyye-i Hâzret-i İmâm Hüseyin
Radıyallāhu ‘Anh ve ‘İnnallāh^X

Meḥ‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1 Peşmîne cāmesin yine gerdün idüp kabā
Pūşide itdi dūşına bir perniyān kabā

Pür-tāb kıldı lengeri limān-ı hāvere
Güm-geşte oldı keştî-i hurşid-i pür-ziyā

Alūde oldı jeng ile bu dest-māl-i çarh
Kandil-i ābgine-i māhi idüp zedā

Tābiş-figenlik itdi o dem meş‘al-i kamer
Kıldı sipenc-i türe-i gerdüm rüşenā

5 Hayrān-ı tābiş-efgen-i ruḥ-sār-ı mäh olup
Dikḳatle itdi didelerin Ferḳadān-güşā

Gül-mih-ı ṭāḳ-ı ‘ālem-i bālā olup nücüm
Rūy-ı cihām eyledi tābişle pür-cilā

Elḥān-ı çeng-zā ile āgāz idüp sürūd
Olmış felekde şevḳ ile zühre ḡazel-serā

‘İbret-nümā-yı sāḥa-i eflāki seyr için
İtdüm güşād-ı dide-i cām-ı cihān-nümā

Kār-ı mu‘azzamāt-ı cihāna bu kā’ināt
Olmış girifte her biri bā-emr-i Kibriyā

X D: "Merşiyye" diye başlıyor gerisi okunmaz halde A, Merşiyye-i ‘Alem-Efrāz-ı Şufūf-ı Şühedā Kurretül-‘Ayn-ı Resūl-i Kibriyā ‘Aleyhi's-Selām Hâzret-i Ḥasaneyn Radıy B, Merşiyye-i ‘Alem-Efrāz-ı Şufūf-ı Kurretül-‘Ayn-ı Resūl-i Kibriyā Şeyḥeyn-i Kebireyn A‘nî Ḥasaneyn Ç, Merşiyye-i ‘Alem-Efrāz-ı Şufūf-ı Kurretül-‘Ayn-ı Resūl-i Kibriyā A‘nî Hâzerāt-ı Radıyallāhu ‘Anhümā M, - E.

1. - 9. beytler sadece A nüshasında var.

10 "كفتم جود يد صنع خدارا بصيرتم
"سبحان من تحير في صنعه الورا"

Hayretle 'aķıbet bu temāşā-yı pür-şikest
Kıldı rüfū-yı pīrehen-i ğafletüm kabā

Girdār-ı levh-ı dil-siyehüm eyleyüp hayāl
Cāy-ı bisātüm oldu o dem kām-ı ejdehā

Zirā ki ketm-i bāğ-ı 'ademden zühür idüp
Olam enīs-i meclis-i hullān-ı nā-sezā

Pertev-nümā-yı kūh-ı tecellī iken gönül
Leb-ber-leb oldu tūde-i kālā-yı māsivā

15 Naķş itdi kilk-i miħnet ile ber-nigīn-i dil
Hakkāk-ı 'aşķ karalayup nām-ı dil-rübā

Ümmīd-i berg-i kāh ile gül-zār-ı yārdan
İtdüm 'ızām-ı cismümi miħnetle keh-rübā

Alāt-ı şevķin üstüne lertzān olur gönül
Mānend-i tāziyāne-i tanbūr-ı pür-nevā

Muṭrib demīde eylese nākūr ü şīrini
Güyā ki cism-i mürdeye cānlar ider 'atā

Şāh üzre görse bir gül-i hamrāyı dil şanur
Sākī elinde bāde-i cām-ı elem-zedā

20 Elhān-nevāz-ı bülbül-i gül-şen-sarāy-ı bezm
Enfās-ı rüh-baħş ile cāna virür ğidā

Meclisde nağme-i bem-i māliden-i kemān
Sāyīde itdi ṭab'umı mānend-i çüb-sā

10 "Goftem cūd-ı yed-i şun'-ı Hudā rā başiretem

Sübhāne min-taħayyara fi-şan'a el-verā ": Allāh'ın yaratma gücünü görünce başiretime söyledim. O ne yücedir şan'at gücüyle kā'inātı oluşturanı tesbīh ederim. / 10. - 16., 18., 20.,21. beytler sadece A nüshasında var.

Def gibi gūş-ı cān açarum kavı-i mutribe
Olsam ne denlū sille-i ħor-dest-i müdde^{ca}

Hey meyle bir kopuş var o mutribde kim beni
Aşūfte itdi ^{ca}aklumı başdan idüp cūdā

Gūş itse nağmesin ser-i taşvīr-i nağş-ı Çīn
Ol dem olurdu kāse-i çīnī-i pūr-şadā

25 Bu tīre-gāha bakmaz idüm sāğar olmasa
Gül-cām-kāh-ı meclisi pūr-tāb-ı cān-fezā

Piçide oldı dāmen-i pākinē ħār-veş
Kaddüm eger çi eyledi ol meh benüm dü-tā

Eyler tavāf-ı ka^{ca}be-i kūyı bu dīdeme
İhvāhişle mīl sürmeyi bir ābanūs ^{ca}aşā

Bir tāze nağme-keşle olur murğ-ı dil şikār
Olmaz nevā-yı çihçih-i bülbülle āşinā

Mutrib idince tārını tañbūrınun ħırāş
Regħā-yı cān u dil olur anunla hem-nevā

30 Bāl-i semender olsa eger perdehā-yı gūş
Eyler güdahte anı bir āteşīn şadā

Bir bī-^{ca}adīl cevher iken cevher-i vücūd
Tārīk-i bezm-gāh-ı ħarābātı itdi cā

Kıldı şikeste mevc-i hevā fülk-i tā^{ca}atüm
Deryā-yı pehn-i cürme düşüp eylerüm şinā

Bir zaħma baħye olmadı ^{ca}ömrüm resenleri
Maħv oldı zīr-i pāyda çün tār-ı büryā

23 : - BÇ.

24 : Gūş name itse sen seyr-ı taşvīr-i nağş-ı Çīn E / ser-i: seyr-i Ç, beyan E, hele E / 24a: - B /
kāse-i: ħāne-i A.

27a Seyr-i me^{ca}ābnı dīde-i bī-tābuma ider A.

29. - 32.ve 34. beytler sadece A nüshasında var.

33 2. gazelin 7. beyti ile ^{ca}aynı.

Alām-ı bīm-i cürm ile mesmūn iken gönül
Cevr-i felek de itmede ikdām idüp ezā

35 Kalmaz zīr-i çarhda her kes olur hebā
Eyler şikeste dāneleri devr-i āsiyā

Pā-māl-i esb-i gam olalı cism-i lāğarum
Dāğ urdı sīnem üstüne tamğa-yı naqş-ı pā

Nāhun degil bu pā vü yedümde ‘ayān olan
Uç virdi böyle nevk-i ser-i rişte-i każā

Bir turfadur ki sāye-güzār olsa farkuma
Olur serümde erre-i āhen per-i hümā

Bālā-yı heft-tārūme pertev-feşān iken
Kandil-i necm-i bahtımı çarh itdi bī-ziyā

40 Bī-berg ü bār mezra‘-ı dehrüm ki dāneme
Eyler hurūş cünbiş-i dil kār-ı āsiyā

Mālīde itdi fikret-i meşşāta-i ezel
Dest-i ‘arūs-ı tab‘uma hūn-ı ciger hınā

Şemşīr-i tīz-ser gibi cismüm dü-nīm ider
İtsem eger ki bāliş-i zer-dūza ittikā

Eyler vücūduma düm-i ‘akreb gibi eşer
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı akribā

Sīnemde şerhalar çekilüp tīg-ı gadr ile
Oldı saḥāyif-i raqam-ı mīstār-ı ‘anā

- 35 Olur: olup A.
36 Olalı: ideli A.
37b Tābende oldı ser-zeden-i deşne-i cefā A.
38 Farkuma: çeşmüme BÇE.
40 2. gāzelin 3. beyti ile aynı.
41 Sadece A nüshasında var.
42 Tīz-ser: ser-tīz Ç.
43 2. gāzelin 5. beyti ile aynı.

45 Olsam fütāde çeşmine mürün bu za'f ile
Eylər o demde çeşmini pūşide bī-ezā

Zāl-i sipihre mihr ile meh a'yün olmasa
Görmezdi cism-i lāğarumı itmege cefā

Reng-i cünün-ı ğam yine gül-güne-riz olup
Sevdā-yı pāy-ı mağz-ı serüm itdi pür-hınā

Virmez giyāh-ı huşkūme neşv ü nemā eger
Kışt-i emelde olsa revān çeşme-i bekā

Gehvāre olsa tıfl-ı dile pür-sebāt olur
Deryā-yı cünbiş-efgen-i sīm-āb-ı pür-cilā

50 Dest-i felekde meh gibi şad-nāhun olsa da
Pür-piç kār-ı bī-dile olmaz girih-güşā

Bulsa fūrüg-ı mevc-i sitāremle terbiyet
Olur hālīde pāyuma her sebze-i giyā

Sūzān-ı berķ-ülfet olur berg-i dāneme
Hirmen-geh olsa merdümek-i dīde-i hümā

Ab oldı zīr-i seng-i cefāda kalup dilüm
Mānend-i āb-ı gevher-i şāf-ı girān-bahā

Şad-ah zahm-ı hançer-i mesmūm-ı miñnete
Kim yok derün-ı dürc-i etibbāda bir devā

55 Ammā ki erğanün-ı nevāhā-yı çarhdan
Minnetle olmazum yine hvāhende-i nevā

45 Pūşide bī-ezā: pūşide-i ezā Ç, pūşide-i edā M.

46 A'yün: 'aynün AÇM.

47 Pāy-ı: - A.

48 Huşkūme: hışmūna Ç / neşv ü: neşv A, neşve Ç.

49 Pür-sebāt: pür-siyāb Ç.

51 Sitāremle: sitāreyle A.

52 Berķ-ülfet: berķ-āfet AÇEM.

53 Dilüm: tenüm A.

54 Derün-ı dürc-i: 'aceb derün-ı B, derün-ı ÇM.

Çāk olsa sine ma^cden-i āhen-rübā gibi
Bir sözün itm̄em atlas-ı gerdūndan recā

Farkum şikeste olsa mişāl-i ser-i ḥabāb
Kılmam o demde kāse-i fağfūr-veş şadā

Dāğ-ı derūnı kāse-i der-yūze itmeden
Olmaz niyāz-ı feyż-i şeh̄en-şāh-ı Kerbelā

Ol şāh-ı āb-rūy-ı hilāfet ki āsumān
Sümm-i semend-i rif^catine oldu çihre-sā

60 Ol şāh-ı taht-ı milket-i ma^cnā ki eyledi
Çārūb-ı meclisi müjesin dīde-i hümā

Sultān-ı Kerbelā ki anuñ zāt-ı pākidür
Genc-i tılısm-ı gevher-i esrār-ı enbiyā

Revnağ-fezā-yı dūde-i āl-i Muhammedī
Pertev-nümā-yı maḥfil-i vālā-yı etkıyā

Nağd-i fūrūğ-ı bāşıra-i dīde-i kabūl
Kandīl-i nūr-ı merdümek-i ‘ayn-ı Murtażā

Fart-ı keremle teşne iken oldu sīneden
Hūn-ı cigerle ḡonca gibi kıldı iktifā

65 Mānend-i serv maḫdemini üstüvār idüp
Oldı muḫīm-i bāğçe-i me'men-i rızā

Seyl-i revān tünd-ḥavādişle oldu kim
Dürr-i şadefçe-i kerem-i kulzüm-i Hudā

56 Sözin: söz ÇM / 2. ğazelde 4. beyti ile aynı.

57 Ser-i: her A / fağfūr-veş: fağfüre-veş A.

59 Sümm-i: esb-i B.

60 Meclisi: meclis-i A.

63a Ol şāh-ı ma^cdelet ki anuñ zāt-ı pākidür A / kabūl: betül ÇDEM.

66 Kim: kem D.

Şad-ah kim o gül-bün-i bāğ-ı velāyeti
Pejmürde eyledi sitem-i ceyš-i eşkiyā

Bī-āb ol şehün leb-i gül-bergi çāk olup
Hün-ı cigerle ğonca gibi kıldı iktifā

Şad-çāk olur bu mātemi gūş eyleyen gönül
Pür-girye eyler ‘ayn-ı serābı bu mācerā

70 Cūş eyleyen serāb degildür o ‘arsada
Huşk itdi ābı āteş-i ah-ı uli’l-‘abā

Bārān-ı seyl-i ebr degildür revān olan
Yād eyledikçe ol demi eyler felek bükā

Şanman şafaqla mātem için çarh ider müdām
Hün-ı cigerle cāme-i peşmīnesin tılā

Māh-ı muharremün kad-i ham-geştesi gibi
Bu mātem itdi kāmetini ‘ālemün dü-tā

Olsun bu maṭla‘-ı suhan-ı pāk ü tāb-dār
Pür-piç-i ṭab‘a nāhun-ı tiz-i girih-gūşā

75 Ey kā’ināta hāk-i derün cāy-ı ilticā
V’ey naqş-ı buse kūçe-i luṭfundā naqş-ı pā

Gerd-i elemle eyledüm ālūde sīnemi
Kim piç-i ‘aşkun ola derūnumda cilve-sā

Çekdüm derūna kāfile-i hayl-i miḥnetün
Oldı o cūnde cūnbiş-i dil nāle-i derā

71 Ebr: - A.

72 Şafaqla: şafaq ki BDE / daḥı: demi BDE.

74 Ü: - AÇM.

76 Kim: ki B.

77 Cūnde: ḥayle AÇEM.

Tāk-ı sipenc-i hātıra yazdum mahabbetün
Şengerf-i la'l-süde olup hāk-i Kerbelā

Mānend-i Zü'l-feķār dü-tā olsa kāmētüm
‘Aşkuñ ider beni yine bir merd-i لا مئتا

80 İksir-i hāk-i rāhuñ kehhāl-i rūzgār
‘Ayn-ı ‘alile eyledi minnetle tūtiyā

İtdi hayāl-i teng-i nebāt-ı leb-i terün
Gül-zār-ı dehri dīde-i ‘uşşāka tengnā

Olsun çerāğ-ı mürde-i dil kim ki itmeye
Hem çün sipend-i āteş-i ‘aşkuñda cān fedā

Mānend-i mis ‘ayarı olur dem-be-dem ‘ayān
Her kim ğubār-ı rāhuñ bilmezse kīmiyā

Yā vārişe'l-e'imme ve yā eşrefe'l-ümem
Yā menba‘-ı kerāmet ve yā ahsenü'l-verā

85 Fermān olursa der-geh-i ‘adlünde eyleyüm
İlün-ı cigerle rih̄te-i reng-i iştikā

‘Ummān-ı ma‘şiyetde idüp ğavta-kārlik
Oldı habāb-ı mā gibi dil mā'il-i havā

Gönlüm esir-i zülf-i bütān eyleyüp beni
Dām-ı belādan eylemedi sa‘y idüp rehā

Peymān-şikenlik itmegi meşq eyleyüp gönül
‘Ahd-i "الت" e kāhil olup eylemez vefā

79 Merd-i: mürde A / "Lā-fetā (illā ‘Ali) ": ‘Ali'den başka yiğit yoktur.

83 ‘Ayarı olur dem-be-dem: olur ‘ayarı ‘ākıbet A.

84 Vārişe'l-e'imme: vārişe'l-enbiyā B.

85 Rāhuñ: ahuñ Ç.

87 İtdi esir-i pençiş-i zülf-i bütān beni

Dām-ı belādan itmedi sa‘y eyleyüp rehā A / eylemedi: eylemedin Ç, eylemedün M.

88 Sadece A nüshasında var / "Elest(ü bi-Rabbiküm)": Allāhın; "ben sizin Rabbiniz değil miyim, dediği zaman, insanların yaratılış başlangıcı. "Elestü": Değil miyim.

Ez-cümle fart-ı keş-me-keş-i rāzgārdan
Mihnetle oldu hem çü kemān kāmētüm dü-tā

90 Ey pādīshāh-ı kişver-i ma^cnā şitāb idüp
Geldi ümīd ile der-i vālāna bir gedā

Der-yūze-kār-ı kūçe-i ihsānun̄ olmuşum
İksīr-i nakd-i luṭfun̄ ile eyle pūr-nevā

Der-beste itme der-geh-i luṭfun̄ ki eyledüm
Gül-mih̄-ı hāb-ı merḥametün̄ dīde-i recā

Güm-rāh ider bu vādī-i pūr-ğamda reh-zenān
Luṭfun̄ eger ki bendene olmazsa reh-nümā

Bī-tāb kaldı tevsen-i dil ile hem-^cinān
Şefkat-resā-yı bedreka-i himmetün̄ anā

95 Tūmār-ı nazmı tayy iderek vaḳtidür Belīg
Gül-ğonca gibi ola güşāde kefi du^cā

Tā kim bu heft günbed-i devvār-ı nıl-gūn
Bālāda devr ide nitekim beyza-i hümā

Kandīl-i nūr-ı türbe-i vālāna cān atup
Ervāh-ı ḳudsiyān ola pervāne dā'imā

A2b, B142a, Ç2a, D2a, E1a, M3.

III

Kaşide-i Ğarrā Berāyı Ahmed Paşa^X

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1 Nağş idüp levh-ı dil-i pāküme dāğ-ı eleme
Baña eş'arı unıtdurdı sipihrün sitemi

Gelemez cünbişe kim hālümü'arz ide zebān
Cilve-hiz eyleyemem hāme-i müşgīn-raqamı

Cem' idüp müddet-i 'ömrümde bir az dünyalık
Şaklayup cān evine şaymaz idüm derd ü ğamı

Kimse gūş eylesesün diyü şadā-yı diremi
Aradum anı hisāb itmege cezr-i eşamı

5 Sikke-veş darb olunan üstüne nağş-ı mührün
Kağ'ı 'aciz kor idi pençe-i şir-i ecemi

Bir oyun kurdı felek ğāfil iken kapdurdum
Bir iki dūzahıye elde olan biş ü kemi

Taleb-i meblağ-ı ma'hūd ile varsam yanında
Nağş-ı dīvār gibi yok baña lā vü ne'amı

Baña itdiklerini itmedi Yaħyā'ya Yahūd
İçdiler göz göre cādū gibi cismümde demi

Ağçamun ismi zebānumda mükerrer ammā
Kīmiyā gibi degil belli vücūd u 'ademi

X ÇEM: Kaşide Der-Medh-ı Ahmed Paşa A, Kaşide-i 'Arz-ı Hāl-i Me'al-i Der-Vaşf-ı Rātib Ahmed Paşa B, Kaşide-i Beligāne Der-Sitāyış-i Vezir-i Kām-Bağşā Hazret-i Rātib Paşa D, - C.

1 Nağş: Gūş C.

2 Zebān: zamān Ç / eyleyemem: eyleyeyüm AÇ.

4 Eylesesün: eylemeyüp A.

6 İken: olup AD.

8 Cismümde: çeşmümde ÇM.

9 Ü: - C.

- 10 Dest-i aḥbābda gāhīce görürdik evvel
Şimdi dükkānçe-i şarrāfda görmem diremi
- Ser ü sāmānını hem-sāyelerün gördikçe
Beni tevbih ile öldürdi ʿiyālün sitemi
- Ḳalması hiç şatacak bende hünerden gayrı
Bulamam beytüme bir müşteri-i pür-himemi
- Meger ol menbaʿ-ı deryāçe-i cūd u keremün
Ab-ı luḫfi gidere dildeki gerd-i elemi
- Aşaf-ı şānī kerem maʿdeni Aḫmed Paşa
Cūdi şermende ider Ḥātem-i şāhib-himemi

- 15 Tābiş-i tūḡini der-pençe dem-i heycāda
Görse teb-lerze tutar şerze-i şīr-i ecemi
- Baḫş-i ʿilm itmege āḡāz idicek meclisde
Lāl ider nuḫk ile dāniş-ver-i ehl-i hikemi
- Ṭabʿidur ḫulzüm-i zehḫār-ı fūnūn-ı şettā
Gevher-i pāk-i maʿāniye şadef dürc-i femi
- Dil-nevāzāne görüp bendeleri iḫsānūn
Nice meymendi anūn olmaya ednā ḫademi
- Kef-i mizān-ı ḫayālümde berāber diyemem
Gevher-i maʿnī-i Şevket'le nikāt-ı ḫalemi

- 20 Ḥayme-i cāhını güncāyişe imkān yoḡ ise
Şaḫn-ı iclāline gerdün ḫura vālā ḫiyemi

Temşiyet bulmaḡ için reʿyine tefvīz itsün
Rüzgārun ne ḫadar varsa umūr-ı ehemmi

- 11 ʿiyālün: ʿiyālin B.
13 Dildeki gerd-i elemi: dilde ḡubār-ı elemi D.
18 Bendeleri: bendelere DM / Meymendi: mümkindür Ç.
21 Bulmaḡ: bulmaḡ AÇ.

Dāverā dād-gerā lutfūna ḳalmıŝdur iŝüm
Yoḥsa aldum gözüme rāh-ı diyār-ı 'ademi

Kimi lutfūndan alur ŝurre kimi gendüm ü cev
Yoḥdur esb-i dilün iŝtabl-ı riyāzetde yemi

Cümleden lutfūna ŝāyeste ḳulūndur yoḥsa
'Adet olmiŝ ŝu'arāya vūzerānūn keremi

25 Böyle lāyık mı Belig'ün ḳala aç u 'uryān
Bā-ḥuŝūŝ ola senün gibi veliyyü'n-ni'amı

ŝu'arānūn tūtalum ḳadri cihānda yoḡ imiŝ
Nice inkār olunur ḳıymet-i āŝār-ı demi

Rūḥ-baḥŝ-ı suḥan-ı Enverī'dür zinde tūtan
Nām-ı Sencer'le Melikŝāh-ı Sikender-ḥaŝemi

Kim ider ḥayr ile yād olmasa şi'r-i Cāmī
Bayḳara ile 'Alī ŝir-i kerimū'ŝ-ŝiyemi

Nāza çekdi dem-i fahriyyede ben söyledemem
İŝte ey dil hūnerün var ise söylet ḳalemi

30 Piŝvāsı benüm ammā ŝu'arā-yı Rūm'un
Geçerüm böyle gidersem fūŝahā-yı 'Acem'i

Fikr-i ŝā'ib ile dīvāna eger virse nizām
Ḳul ider kendüye dil şevket ile Muḥteŝem'i

Görse bir ŝāhid-i maẓmūn beytüm Mānī
Naḳŝ iderdi utanup Çin'de beytü'ŝ-ŝanemi

- 22 Luḥfūna: luḥfūn ki A.
23 Alur: olur A / ü: - A.
24 Yoḥsa: zirā ACD.
26 Demi: raḳamı A.
27 Suḥan-ı: - A.
30 Gidersem: giderse Ç.
31 ŝā'ib: ŝā'im C.
32 Mānī: māni' A / naḳŝ: naḳz ÇEM.

Ṭuṭi-i hāme ğazel-hvānlığa āġāz idicek
Şivede çihçih-i hülbül gibi rengin naġamı

Bulunur mı ğazelüm gibi müferriḥ-terkīb
Ki gönüllerde kıomaz dā'-i 'udāl-i elemi

35 Beyt-i renginüme bakşun ğazeliyyātumda
Seyre hvāhiş-ger olan gül-şen-i Bāġ-ı İrem'i

'Alem-i nakş-ı ma'ānī dil-i pākümde 'ayān
Şinem içre bu felek şakladı mir'āt-i Cem'i

Suḡana dāniş ü ġuşişle virilmez revnaķ
Baña bu luṭf-ı suḡan oldu Hudā'nun keremi

Tutdı zeyl-i suḡanı nükte-i " ما قل و دل " .
Kaṭ' idem ġayrı du'ā ile lisān-ı kalemı

Tā ki bu gerdiş-i çarḥ ile mizāc-ı 'ālem
Ġāh şihḡat bula ġālib ola ġāhī saķamı

40 Dā'imā devlet ü şihḡatle cihānda var ol
Derd ile ide devā kendüye a'dā 'ademi

A24b, B151b, C79a, Ç9b, D11a, E6b, M18.

33 Gibi: - A.

34 Dā'-i 'udāl-i: dāġ-ı 'izām-ı B, dāġ-ı 'udāl-i C.

37 Ü: - C / revnaķ: raġbet C / luṭf-ı: lafz-ı Ç.

38 "(Ḥayrül-keḡām) mā ḡalle ve delle": Sözüñ en ḡayırılısı az olup öz olanıdır.

39 Ġāh: ġāhi B.

40 Devā: ṡaleb ADM / a'dā: a'dād Ç.

IV

Def'a-i Sāniyede Yine Rātib Aḥmed Paşa'ya^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Sa'adet burcınun ikbāl-i hürşid-i cihān-dārı
Ziyā virdi bu şehir-i dil-keşe pertevle dīdārı

Zemīne naqş olup şad-māh-ı nev-na'l-i semendinden
Bu āyın üzre cünbīş şābit itdi necm-i seyyārı

Berīd-i müjde-gūdan gūş idüp erbāb-ı istikbāl
Reh-i şevkında pūyān itdilerse esb-i reh-vārı

Hulūş-ı bendegīye lāyık oldur būs-ı dāmānun
Kenār-ı lebde istikbāl ider tab'-ı senā-kārı

5 Şeher bīm-i gubār-ı leşker-i encüm-şumārında
Sitāre tutdı pīş-i çeşmine ebr-i güher-bārı

Semend-i 'azminün āheng-i pāy-ı na'l-i zer-kūbı
Pür itdi kāse-i çinī gibi bu çarḥ-ı devvārı

Egerçi yümn ile ol āf-tāb-ı burc-ı ihsānun
Gelüp bu şehri tenvīr eyledi pertevle dīdārı

Degildür bu mu'ammā muhtefī erbāb-ı hikmetden
İder şehri münevver kanda olsa mihrün envārı

O düstūr-ı şehāvet-māye kim dā'im nişār eyler
Mişāl-i çeşm-i 'āşık zevk ile dest-i güher-bārı

X ÇM: Der-Sitāyiş-i Paşa A, Def'a-i Sāniyede Rātib Aḥmed Paşa'ya Virilen Kaşīde B, Aḥmed Paşa Merḥūma Virmişdür C, Kaşīde-i Latīfe-i Şafa-Bahşā Der-Sitāyiş-i Rātib Aḥmed Pāşā D.

1 Şabā: ziyā C.

4 İder: ide A.

5 Şumārında: şumārından AB.

9 Çeşm-i: āsitān A / 'āşık: - B / dest-i: dā'im BCÇM.

10 O rütbe āsitāmı üzre pürdür ehl-i hācet kim
Teh-i keşinde halkuñ nü-h-felek güm kıldı destārı

Şafā-yı mevc-i nūr-ı tal'atından ehl-i vicdānuñ
Gül-i bādām-ı nahl-i Tūr'a döndi çeşm-i hün-bārı

Ser-ā-pā 'āleme ihsān u cūduñ görse bī-minnet
Olurdu iktisāb-ı nām için Hātem mūhūr-dārı

Nigāh itse riyāz-ı gül-şene reng-i tenezzülle
Gülin mevc-i havādan pest olur bŷy-ı sebŷk-bārı

'İnāyet kılsa hengām-ı cidāl erbāb-ı 'irfāna
Atarlar cünbiş-i bād-ı müjeyle çarha kūh-sārı

15 Hudāvendā himāyet-didegān-ı meclis-i lutfuñ
Reg-i bādı fetŷl-i şem'ün eyler rişte-i tārı

Buyursāñ çarh-ı nīlī āfītāb-ı 'avn-i re'yŷñle
Siler āyine-i meh-tābdan dāmenle jengārı

Perişānlık ser-ā-pā hakk olup levh-ı havātırdan
Yazar 'ahdüñde cem'iyyetle şā'ir zŷlf-i dil-dārı

Maşāfuñ 'arşasında 'āciz ŷ efgendedür Rŷstem
Yanūnda 'ilm ile tıfl-ı sebak-hvāndur 'Alī Kārı

Nesīm-i dil-güşā hem-dest olaldan bŷy-ı hŷlkuñla
Pŷr itmiş 'ıtr ile her bir şŷkŷfe dŷrc-i jengārı

20 Açup her bir dehān-ı hoķķa-i eşkŷfeyi āhır
Riyāz-ı dehri kıldı reşk-sāz-ı sŷk-ı 'attārı

10 Hŷlkuñ: hŷlkuñ CÇM.

12 Cŷduñ: cŷduñ A.

13 Gülin: gŷlŷñ A.

14 Cidāl: cedel A.

15 Himāyet-didegān-ı: himāyet-didegānı D.

17 'Ahdŷñde: 'uhdeñde C.

19 Her bir şŷkŷfe: ŷşkŷfededen şad AD.

Nice ğam-teşne-i merg itmesün a' dā-yı cerrārı
Ki āb-ı beste tığ-ı āteşinünden olur cārı

Bir etmek kalmadı a' dā-yı dīne havf-ı tığından
Çörek gibi zehirlense sezādur halka-i mārı

Suĥanda muhtaşar matlūbdur ammā ĥuzūrunda
Bir az ' arz eyleyüm evzā'-ı gerdün-ı sitem-kārı

Tenūr-āsā derūnum germ idüp tāb-ı teb-i ğamla
Kebāb itdi mişāl-i murĝ-ı bismil bu dil-i zārı

25 Hum-ı sīnemde sevdā cūş idelden bülbül-i tab'um
Libās-ı tīre-i mātemle izhār itdi güftārı

Daĥı bir kāle-i kām almadan bāzār-ı 'ālemde
Benümle bilmezüm bu çarĥ-ı ğaddārın nedür kārı

Ĥinā-yı dest-i maĥbūbān gibi ğafletle āĥır-kār
Çıkar elden tıyulmaz bezm-i 'aşkun cām-ı ser-şārı

Mişāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryā-yı pür-āşüb
Bu dehr-i pür-ğamun iĥbālinün der-peydür idbārı

İderken ĥirmenümden mūrılar ĥirmān ile 'avdet
Yine eyler ĥavāle çarĥ-ı gerdün berĥ-ı ğaddārı

30 Olup āzürde-dil şad-güne ālām-ı ĥavādişden
Tırāz-ı tāk-ı nisyān eyledüm dīvān-ı eş'ārı

27 tıyulmaz: duyulmaz D.

28 Ü: - CÇ.

Şa'iri şî'rden fark itmeyüp 'ālemde ez-cümle
Çekilmez şiklet-i lāf-ı suhanla hāsīdūn bārī

Görüp āyīne-i tākat-güdāz-ı tal'at-i pākūn
Yine söyletdi şīrīn ūtī-i ṭab'ı şeker-ḥvārī

Olaldan gül-sitān-ı cūdīnūn vaşşāfi sultānum
Cihānı ṭıtdı ṭab'ı pākūmūn şöhretle güftārī

Belīg'ā başla hengām-ı du'ādur germ olup zīrā
Du'ā itmekdür ihlāş ile ehl-i dānişūn kānī

35 Hemīşe hürrem olsun cilve-gāh-ı şadr-ı devletde
Vücūd-ı pākini ekdārdan ḥıfz eyleye Bārī

A22a, B147a, C76a, Ç6a, D10a, M12.

- 31 Bārī: kānī C, yārī Ç.
32 Gūdāz: gūzār AÇ / şīrīn: şīr C.
33 Vaşşāfi: evşāf C, evşāfi Ç.
35 Vücūd-ı: vücūdı Ç

V

Kaşide Der-Sitāyiş-i Rātib Ahmed Paşa X

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1 'Abā-yı nıl-gündür cāme rind-i bāde-peymāya
Virür reng-i kebūd-ı şîşe revnak mevc-i şahbāya

Eger ehl-i libāsa raġbet olsa deyr-i 'ālemde
İderlerdi perestiş dā'imā taşvīr-i zībāya

Helāküm ol bütün bīmārī-i çeşm-i siyāhından
Şeherde kōrkarum zahmet virür ahum Mesihā'ya

İderdüm pāyına piçide mevc-i cevher-i cāni
O şūhūn 'aksi teşrīf itse mir'at-i süveydāya

5 Kırup 'āşıklarūn cellād-ı çeşmüm şekl-i ebrūda
İki tiġ eylemiş āvize tāk-ı 'arş-ı a'lāya

O rütbe 'ālemi bī-hūş kılmış devr-i hūsnūn kim
Şeher şeb-nem tatar āyīne mihr-i 'ālem-ārāya

Se-rūze 'ayş için bu goncanūn gül-zār-ı fānide
İder meşq-ı tebessüm vaz'ı taşvīr-i kelisāya

O hüt kālā-fürūş-ı hūsn iken fart-ı perestişle
'Abeş harc itdi 'ömrin Berhemen şekl-i çelipāya

Güzār-ı lā-mekān-seyrāna olmaz āsumān māni'
Ki pervāz-ı fūrūġ-ı meyden irmez rahne mīnāya

X B: Kaşide Der-Medh-i Kāzı-'Asker-i Rūm İli A, Rātib Ahmed Paşa'ya Virilen C, Rātib Ahmed Paşa Hazretlerine Virilen ÇM, Kaşide-i Zibā Der-Sitāyiş-i Hazret-i Rātib Ahmed Paşa D.

1 Sadece A nüshasında var.

3 Şeherde: şeherden ÇM.

4 'aksi: 'aks ÇM.

5 'Aşıklarūn: 'aşıkları D, münkirleri A.

8 Sadece A nüshasında var.

- 10 Füzündür nev-cevāndan diḳḳati pīr-i kühen-sālūn
Terāzū-yı başiret-sencdür 'aynūn temāşāya
- Olur hoş vaz^c ile erbāb-ı nīş 'āleme vāḳıf
Ki hem-vārī-i şahrā dūr-bīndür çeşm-i bīnāya
- Düçār-ı gerdiş-i ser-germüm olsa āfet-i ḥaclet
İder hem-āşinā cevvalēyi gird-āb-ı deryāya
- Bu cünbiş her ḳadem şad-pāre eyler rişte-i cāmı
Meded ārām vir dūşunda naḳş-ı mevc-i kālāya
- Bāna reşk itdi bülbül cezbe-fermā-yı cünūnumdan
Ki mevc-i būy-ı gül riğ-i revāndur rüy-ı şahrāya
- 15 Ḥayāl-i sāye-i müjgāmn eyler tīşe-i ser-tiz
Mişāl-i Kūh-ken dūş olsa çeşmüm kār-fermāya
- Şebük-rūḥānedür ol rütbe bezm-i ehl-i ḥayret kim
İder meşḳ-ı perīden sāğar-ı mey reng-i ḥinnāya
- Ne āfetdür meded ol nev-nihāl-i bāğ-ı 'işmet kim
Eger tāb-efgen olsa nāz ile dāmān-ı şahrāya
- Anun Rıdvān mişāli sürme mül-i ah-ı 'āşıḳla
Ġubār-ı pāyını eyler keşide çeşm-i ḥavrāya
- Gelū-yı nāzikin āzürde eyler ḥār-veş şāyed
Bir az āteşde nermiyet virilsün mevc-i şahbāya
- 20 Kimün zūlfine bilmem şāne olmışdur bu şeb destüm
Ki engüştüm fetil-i 'anber oldı bezm-i ḥavrāya

10 Başiret-sencdür: başiret-senc olur CÇ.

11 Sadece A nüshasında var.

13a Şikest eyler bu cünbiş her ḳademde rişte-i cāmı A.

14 Cezbe-fermā-yı: reşk-fermā-yı B, cezbe-mā-yı A / būy-ı gül: müy-ı gül BCÇ.

16 Sadece A nüshasında var.

19 200. ḡazelin 8. beyti ile 'aynı.

Tirāş eyle bu vaż^cı hey'etümden maṭlabum yoḥsa
Efendim merḥamet kıl ḳudretüm yoḳdur temennāya

Elüm dāmāna irmez ḳāmeti eflāke ser çekmiş
Meger ol nahl-i cān boy gösterür cennetde Tübā'ya

Bu şeb var ey ḥayāl-i bī-vefā-yı yār kim āhır
Senünle ḳaldı faşl-ı müdde^cā dīvān-ı paşaya

Hıdīv-i memleket deryā -nevāl-i āsumān-rif^cat
Vezīr-i pūr-seḥāvet ma^cdelet-baḥş ü hümā-sāye

25 Cenāb-ı şadr-ı Rūm ol gevher-i deryā-yı ^cirfān kim
Fazīletde odur ^cAllāme Seyyid ile hem-pāye

Şu^ca^c-ı tār-ı meh-tāb ile ^cıḳd-ı lü'lü'-i nazmın
İderse bī-tekellūf gerden-i eflāke pīrāye

Hacāletden mişāl-i ḳatra-i sīm-āb olur tālān
Miyān-ı sāḥa-i gerdūnda yer ḳalmaz Süreyyā'ya

Nüfüz-ı ḥurremi bir zinde fānūs-ı ḥayāl eyler
Nesimün rişte-i emvācını şem^c-ı şeb-ārāya

Görelde nev-tırāz-ı şemse-i ḳaşr-ı mu^callāsın
Felekde oldı hem-tā mihr-i raḥşān çeşm-i ḥirbāya

30 Cünūnumdan şarıldum şandılar zūlf-i dil-ārāya
Ben eftimün ile buldum ^cilācı def^c-ı sevdāya

21 Vaz^c1: vaż^c-ı A.

22 Gösterür: gösterüp CÇ.

23 Dīvān-ı paşaya: ol zāt-ı vālāya A.

24 Hıdīv-i memleket: medār-ı mekremet A / vezīr-i pūr-seḥāvet: zahīr-i ehl-i fiṭnat A.

25 Sadece A nüshasında var. / gevher-i: gevheri A.

27 Olur: olup A.

28 Sadece A nüshasında var.

29 Sadece A nüshasında var.

30 Devāt-ı liḳāsından eylesün mānend-i eftimün

Tabīb-i ḥikmet-ārā bir ^cilāc eyleser sevdāya A.

Bana ahı ile āteş-nümā-yı tūziş-i qahrı
Olur mānend-i zıbağ lerze-efgen mevc-i hārāya

Şeref-yāb olsa bir kāşāne envār-ı cebīninden
İder şefkat-nigāhı dīde-i revzen ehibbāya

Nihāl-i sāye-i ikbāline Kays ilticā itse
Serābūn mevcesi zencir olurdu pāy-ı Leylā'ya

Debistān-ı hayāli şive-i tefhīm ile perver
İşāret ile eyler hall-i eşkāl İbn-i Sīnā'ya

35 'Uṭārid hāme-i zerrīn ile āşār-ı rengīnin
Şafādan eylesün tahrir levḥ-ı mihr-i ğarrāya

O rütbe lezzet-i maẓmūn ile perver ki āşārı
Şu'ā'-ı tār-ı çeşmi eyledi pīçide ma'nāya

Hudāvendā hezār endiše-i cān-sūz ile āhır
Felekden der-geh-i vālāna geldüm 'arz-ı şekvāya

Yağup cism-i nizārum bī-sebeb kānūn-ı mihnetde
Şerār-ı ahımı peyveste kıldı çarḥ-ı vālāya

Hazān u nev-bahārum gül-şen-i 'ālemde tev'emdūr
Murādum ğoncası haclet-figendūr verd-i ra'nāya

40 Ten-i pūr-za'fuma bir lafz ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum mahv olup döndüm mu'ammāya

Ne hāletdür bu kim 'aksüm ide rū-gerdān olur peyden
Nigāh itsem temāşā-gāh-ı mir'āt-i mücellāya

Ser-ā-pā dāğlar nakş eyleyüp baht-ı sitem-perver
Ten-i zārumda benzer üstühvānum peyker-i nāya

31. - 32. beytler sadece A nüshasında var.

33. - 39. ve 41. - 45. beytler sadece A nüshasında var.

40. Za'fuma: za'f ile A / eylerler: eyler C / 200. ğazelin 7. beyti ile 'aynı.

Yerüm mānend-i genc-i pür-güher virānedür hālā
Ki her mū renciŝ-āmūz-ı fitendür mār-ı ŝeydāya

Semend-i tab'uma hem-pā bulunmazken ne hikmetdür
Tarıkında fakīri sebkat itdi her fūrū-māye

45 Belīg-i nükte-āmūz-ı hıred eski du'acundur
Anı bir rütbe ihrāz ile maḥsūd eyle a'dāya

Bu rütbe derd ü ğam der-kār iken ğurbetde sultānum
Nice tab'umda tāb u kudret olsun şi'r ü inŝāya

Felekde yohsa ol ebr-i güher-bārum ki cūŝiŝdür
Elümde hāme bir mizāb olur beyt-i mu'allāya

Hayāl-i nazm-ı bārīküm yanında şimdi lāyıkdur
Mücessemdür dinilse mevc būy-ı verd-i hamrāya

Selefde fevt olan ma'naları enfās-ı ŝūr-āsā
ŝarīr-i hāme-i mu'ciz-beyān kādirdür ihyāya

50 Tarıkında çıkar her biri lābūd mu'ciz-i eŝrāf
Eger ta'dād idüp bed' eylesem evŝāf-ı ābāya

Olur bir yek-diğer çespīde hem-çün dest-i ŝehd-ālūd
Sirāyet kılsa nazm-ı sūkkerinüm mağz-ı eŝyāya

Fezā-yı kıble-i Kāf ma'nası üzere 'ankādur
'Uŝāridle tenezzül eylemez tab'um müdarāya

Nizāmı buldururdu ŝevketāne nazmuma 'Örfi
Eger kim re'y-i ŝā'ib Tālib olsa luṭf-ı ma'nāya

Belīgāne bu nazmum dāverā manzūruñ oldıkdā
Sezādur hil'at ilbās oluna tab'ı Emīn'āya

44 Fakīri: fakrı A.

46. - 53. beytler sadece A nüshasında var.

54 - A.

55 Müheyyâdur yeter kâdî-i kudsî hatm için ey dil
Berîd-i ah ile tûmâr-ı şî'ri gönder imzâya

Olup âyînede mânend-i cevher piç ü tâb-efgen
Devâm-ı devletün ed' iyyesi tab'ı mücellâya

Du'â-güyân olunca cāmî' -ı ikbâline hâzır
Ola revgân ser-i mağz-ı hümâ kandîl-i mînâya

A9a, B153b, C73b, Ç4a, D4b, M7.

VI

Der-Sitāyiş-i Halil Paşa^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1 O fitne ger beni Mecnūn iderse Leylā'dur
Başumda silsile-i kayd-ı zülfi sevdādur

Sevād-ı merdümek-i çeşmi Ka'be'dür ammā
Taraf taraf müje hüccāc-ı secde-pirādur

İki kaş ile haḫ u leb o çār-ebrūnūn
Egerçi kıt'adur ebrūsı beyt-i a'lādur

Dü-la'li sürhla tenvīne benzer ammā kim
Tekellüm ile dehen nūn-veş olur şādur

5 Cemālūn āyinesi üzre 'aksi kaldı meger
Degil bu hāl-i siyeh nokḫa-i süveydādur

Miyān-ı şafḫa-i rüyında şekl-bīnī-i sīm
Gül üzre gonca-i zanbaḫ gibi hüveydādur

Baḫılsa meclis-i 'işretde mevc-i mey görünür
Keşide gerden-i şāfi gelū-yı mīnādur

O şūh-ı 'işve-gerūn nāḫun-ı muḫannāsı
Tamām münhasif olmuş hilāl-i ğarrādur

Şafā-yı sīne-i berrākı saḫ-ı āb-ı bilūr
Mişāl-i nokḫa dü-pistān ḫabābe-i mādur

X A: Ğālibā Bu Kaşide Daḫı Rātīb Aḫmed Paşa'ya Virilmiştir B. Kaşide-i Ğarrā-i Belig C. Kaşide-i Ğarrā-yı Letā'if-Baḫşā Der-Sitāyiş-i Halil D. Kaşide-i Ğarrā ÇM.

2 Merdümek-i: merdümek C.

3 U: - ABC.

4 Nūn-veş: nūş-veş C.

5 Siyeh: siyāḫ Ç.

10 Karişdı müy-ı miyân târ-ı zülfe fark idemem
Bilinmez inceden ince hayâl-i ma'nâdur

Medâr-ı hüsn yâ gird-âb-ı âbdur yâhod
O nâfe külçe-i sim üzre şekl-i tamgâdur

Sürini küh-ı bilür iki sâk pây-ı nigâr
Çıkar o küh-ı şafâdan dü-cüy-ı ra'nâdur

Bu hüsn ü şive-i pâ-der-rikâba ğirre olup
Efendi bendene cevır eyleme bu dünyâdur

'Ale'l-huşuş ki fermân-revâ-yı kişver olan
Hıdîv-i ma'delet-ârâ Halîl Paşa'dur

15 O şîr-i ma'reke-ârâ ki rûh-ı a'dâya
Bakılsa nev-eşer-i hançeri hüveydâdur

Eğer ki mazhar-ı lafz-ı kerem ise vüzerâ
Şehâvet ü keremün lafzına bu ma'nâdur

Vezîr ibn-i vezîr ism ü şân-ı âbâsı
Nüh-âsumân gibi hep birbirinden a'lâdur

İhâta itdi havâli-i dehri sâyesi hep
Ki şahş dūr olıcağ sâyesi hüveydâdur

Fürûğ-ı re'y-i müniriyle 'aks-i âyine-veş
Havâs-ı hamseye bak sâyesinde peydâdur

20 Bezimde meclis-i Şeh Baykara'ya reşk-efgen
Rezimde şaf-şiken-i kalb-gâh-ı Dârâ'dur

11 Nâfe: nâf B.

13 ğirre olup: ğirrelenüp B / bendene: bende A.

16 Lafz-ı luğ u B / ü: - CÇM.

17 - C.

18 Dehri: devri AD / hüveydâdur: dü-bâlâdur A.

20 Bezimde: bezim C.

Dem-i maşâfda mâhî-i baħr-ı hûn mı degil
Zebân-ı hançeri kim hûn-feşân-ı a' dâdur

Semâya fırladı yalmâni darb-ı destinden
İlişdi çarha anı şanma mâh-ı ğarrâdur

Semendi bir ser-i hâr üzre rakş idüp bî-bâk
Şitâb iderse eger hem-rikâb-ı 'ankâdur

Alınsa maşşere dek nakd-i gevher eksilmez
Meger ki ebr-i kefûn mâye-baħş-ı deryâdur

25 Keremle sîm ü zer ehl-i keremden olmaz kem
Ezelde bu berekât-ı Halîl-'atâyâdur

Hudâygâne ki dîvân-ı Aşafânende
Felekle söyleşürüm bu mahall-i icrâdur

Yigirmi dört senedür kim kulun tarîka girüp
Ümîd-i nef'-ı menâşıbla bād-peymâdur

Gelüp Kılavrata küffârına esîr oldum
İşüm metâlib-i dünyâ için müdarâdur

Hezâr sa'y-ı Belîğ ile kimse fetħ idemez
O yerde kîse-i zer mün'akîd mu'ammâdur

30 Kimünle hâkime maşşüle dâ'ir olsa suhan
Açar revâyc-i maşşülü ğayrı şekvâdur

Firîb-güne teselliye başlayup yâhod
Tebessüm eyleyerek dir ki "حَبْلِي" "الليل" dur

Mesîh'a olmasa bunlar ihânet üzre müdâm
Belîğ-ı mu'cize-dem nuḡ ile Mesîhâ'dur

22 Darb-ı destinden: dest-i darbından B.

23 Bî-bâk: bî-pâk AÇ.

25 Kem: kim B.

26 Hudâygâne ki: Hudâygân ki BCCM, Hudâygânâ A.

30 Revâyc-i: revâyiş-i A.

31 "El-Jeyl-i ħublâ": Gece gebedir.

Murādum 'arz-ı şikāyet degil hikāyetdür
Bu ehl-i dille felek beyni eski ğavġādur

Ayaġda ehl-i hūner sifle evc-i rif'atde
Nizām-ı kār-ı cihān bir 'aceb temāşādur

35 adīmden Şu'arānuñ bu de'bidür yoġsa
Sözüm gedāyī-i fahriyyeden müberrādur

Suġanda Şan'at-i tecnise i'tibār itmem
Efendi bülbül-i Őab'um hūnerde yek-tādur

Bu Şa'ibāne ħayālāta reşk ider 'Örfi
Ki rüh-ı nātıka-i Şevket-i Buġarā'dur

Suġan-Őināsi-i 'ālem benümle bākīdür
Ne'am suġanda budur ğayrı ba'd-ez-in lādur

Fesāne olsa da elbette dinlenür suġanum
Ki Aġsenü'l-aŐaŐ-ı Yūsuf ü Zeliġā'dur

40 Baġılsa levġ-ı tavāmīr-i nazm-ı eslāfa
Bu Şi'r ħātimedede ketb olunmiŐ imzādur

Du'āya başla Belīġ'a kelāmi ħatm idelüm
Ki udsiyān bile āmīn iün müheyyādur

Cihānda tā ki ebed muġtezā-yı ħikmet ile
Őitāda Şiddet-i sermā Őayıfda germādur

Ola nihāl-i adūñ tünd-i bād-ı ğamdan Emīn
Ki sāye-efgen-i fark-ı ser-i re'āyādur

A23a, B148a, C77b, 7a, D9a, M14.

33 Dil: dem A.

34 Rif'atde: devletde AD.

35 Müberrādur: mu'arrādur C.

40 Ketb: keşf BM.

41 Ki: - B.

VII

Kaşide Der-Sitâyiş-i Şeyhü'l-İslâm Efendi^X

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Ne hâcet ziver-i halhâla ey serv-i hırâmânım
Nümâyân sâk-ı billûrunda tavk-ı kumrı-yı cānum
- Şeref kesb eyleyelden hâk-bûs-ı âsitânundan
İder dâ'im tevâzu' dāmene çāk-i giribānum
- Bu şeb sîr-âb olup emvâc-ı deryâ-yı tecelliden
Gül-i bādām-ı naḥl-i Tūr'a döndi çeşm-i hayrānum
- Teğâfûl-pîşe bahtumdan gelür gûş-ı dil-ārāya
Şadâ-yı âb-şâr-ı nehr-i gül-şen mevc-i efgānum
- 5 Yine lezzet-çeşân-ı hvân-ı 'aşka müjde-hvân ol kim
Müheyâ rîze-i elmâs ile pürdür nemek-dānum
- Bu gül-zâr-ı fenâdan irtihâl-i hayl-i ezhârı
Bilür bâng-i şikest-i reng olupdur bülbül-i cānum
- O ser-gerdāniyüm ben vādî-i 'aşkunla şevkumdan
Eşeddür gerdiş-i cevvaleden tavk-ı giribānum
- Sezâdur tîz ölürsem zaḥm-ı şemşîr-i nigâhından
Ser-â-pâ tîğ-ı cevher-dâra döndi cism-i 'uryānum
- O rütbe pür-kanâ'at kem-nevâl-i hvân-ı dehrüm kim
Ḥayâl-i cünbiş-i müjgân olur dâ'im mekes-rānum

X B: Kaşide Der-Medḥ-ı Es'ad Efendi A, Kaşâ'idât-ı Belîğ-ı Mu'cize-Gû Radıyallâhu 'Anh Berâyı Es'ad Efendi Şeyhü'l-İslâm C, Kaşide-i Latîfe Der-Sitâyiş-i Es'ad Efendi El-Merḥûm D, Kaşâ'idât-ı Mu'cize-Güy-ı Belîğ ÇM.

1 Billûrunda: billûrunda M.

3 Olup: - A / bādām: bādem Ç / hayrānum: giryānum A.

4 Bahtumdan: çeşmümden C / âb-şâr-ı nehr-i: âb-şâh-ı beher Ç.

6 Şikest-i: şikest ü A / reng olupdur: reng-i gülden AD / olupdur: oldı C.

8 Cism-i: çeşm-i AÇ.

10 Yetişmezse eger feryāduma lıhızr-ı mübārek-pey
Olur ācīde-dūz-ı nakş-ı pā zeyl-i beyābānum

Şadā-yı ‘atseden ber-geşte eyler kûbbe-i deyri
Meşām-ı Berhemen'de cilve kılsa bûy-ı imānum

Dehān-ı teng-i yāri şanmasun çeşm-i ğalat-bīnüm
Görüp āyīne-i vechinde ‘aks-i dāğ-ı pinhānum

Mu‘allak nūrdan kandil olur ‘arş-ı mu‘allāya
Dil-i zerrātı pūr-feyż eylese mihr-i dirahşānum

Dimāğ-ı cānı ta‘tīr eylemezse pīş-i mihmāna
Çeker zencir-i āteş mevce-i bûy-ı gül-istānum

15 Cemāl-i Yūsuf-ı gül-pirehenle baħr-ı Nīl-āsā
Hayāl-i yāra mazhar düşdi eşk-i çeşm-i giryānum

Tekebbür dilde kem-yāb olsa zāğān-ı siyeh-kāra
İder ta‘līm āyīn-i reviş kebg-i hırāmānum

Meded dāmānum ber-çide kıl rāh-ı hayālümde
Tutup çāk itmesün ser-pençe-i nāhunla müjgānum

Ben āmizişde olsam germ olursa nāvek-i yāra
Olur lābūd fetil-i rişte-i şem‘-ı şeb-istānum

Bilinse kadri böyle mahv olup ölmezdi gerdişden
Ġubār-ı gird-bād-ı küh-ı saħrā dürt-i ğaltānum

10 Feryāduma: imdāduma B / beyābānum: bahābānum A.

11 Berhemen'de: Berhemen'den B.

12 Dehān-ı: dehānūn A / şanmasun: şanma gör D.

13 Dil-i: dili A / zerrātı: - B

15 Baħr-ı Nīl-āsā: Cebra‘il-āsā D.

16 Reviş: rüşen Ç.

18 Olursa nāvek-i yāra: olup tār-ı reg-i bāde C / bāde: yāra AB, tāde D.

19 Sadece A nüshasında var.

- 20 Harām olsun bāna rāh-ı talebde da‘vī-i merdī
Muḥīṭ-ı merkez-i rūy-ı zemīn olmazsa cevḫānum
- Girih kalmazdı ğamdan dilde ol zāt-ı mu‘allānūn
Nesīm-i cezr ü medd-i luṭfı olsa mevc-i iḥsānum
- Cenāb-ı menba‘-ı luṭf ü ‘atā Es‘ad Efendi kim
Bulur revnaḳ der-i ‘adlinde nazm-ı gevher-efṣānum
- O vālā-menzilet kim ṣad-edeble būs-ı dāmānın
Kenār-ı lebde istiḳbāl ider ṭab‘-ı senā-ḥvānum
- Muḥīṭ-ı cūd u fāzlı sāḫa-i eflāke hem-serdür
Pür oldı mevc-e-i āvāzesinden gūṣ-ı iz‘ānum
- 25 Ğubār-ı der-gehinde naḳṣ-ı pāy-ı derd-mendānı
İder maġlūb-ı naḳṣ-ı buse elbet çeṣm-i giryānum
- Hudāvendā nigāh-ı iltifāt-ı ‘ayn-ı luṭfundan
Bāna besdür bu kim ma‘mūr ola her beyt-i vīrānum
- Virür cünbiṣ ṣafādan dest-yārī-i dü-çeṣmiyle
Terāzū-yı hayāle gevher-i deryā-yı ‘irfānum
- Ğubār-ı cehli hāmem maḥv idüp ser-safḫa-i dilden
Ṣafā-yı cevher-i āyīne-i ‘ilm oldı yārānum
- Belīġ’a ṣad-temelluḳ mültezemdür rūḫ-ı ‘Örfi‘den
Ki Rūm’ı reṣḳ-i Şīrāz eyledi ṭab‘-ı suḫan-dānum
- 30 Ṭarāvet-yāb idüp hem-vāre Ḥaḳ gül-zār-ı iḳbālūn
Senā-ḥvān ola anda bülbul-i kilik-i hoṣ-elḫānum

A19a, B152b, C72b, Ç3b, D4a, M5.

- 20 Merkez-i: merkezi C, hergiz A.
21 Luṭfı olsa mevc-i iḥsānum: mevc-i luṭfı olsa sūḫānum AD.
23 İstiḳbāl: istiḫsān BÇM.
24 İz‘ānum: ezġānum M / gūṣ-ı: gūṣa A.
26 Luṭfundan: luṭfindan A.
27 ‘İrfānum: ‘ummānum C.
28 Nā-dānum: yārānum M, tārānum Ç.

VIII

Şeyhü'l-İslâm Es'ad Efendi'ye^X

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 Yetişmez zülfüne hübân-ı aşruñ tār-ı gīsūsı
Senün her bir müjen bir dil-ber-i fettānuñ ebrūsı

Hıramı servde secde itdürür ol naħl-i dil-cūsı
Namāza başladur çok tāriki mihrāb-ı ebrūsı

Temāşā-yı cemāl-i yāra lāyık çeşm-i 'āşıkdur
Olur nilüfer-i baħr-ı tecelli-dīde-i Mūsı

Senünle vezn idüp a'lā tutarsa mahı ğam çekmem
Bu dehrün nākışı bālāya ref eyler terāzūsı

5 Anı nā-mahremān-ı aşk olan bigāneden şorma
Dil-i dīvāneden şor fitne-i hübān-ı Birgus'ı

Bu gül-zār-ı fenādan 'azm-ı taħkik eyleyüp āħır
Miyāna dāmenin pür-çide kılmış serv-i dil-cūsı

Murādun hıfz ise bād-ı fenādan şem'-ı iqbālün
Anun dest-i du'adur ehl-i dil 'indinde fānūsı

Odur pervāne kim bī-ħod ola āşār-ı za'findan
Ten-i zāruñ ħarir-i pertev-i māh olsa melbūsı

X CÇM: Der-Sitāyiş-i Es'ad Efendi A, Kaşide Der-Sitāyiş-i Şeyhü'l-İslām Es'ad Efendi B, Kaşide-i Latife Der-Sitāyiş-i 'Allāme-i Rüm Es'ad Efendi D.

2 Sadece B nüshasında var.

3b Olur baħr-ı tecelli-dīde-i nilüfer-i Mūsı BCM.

4 Tutarsa: tanursa A / çekmem: çekme D / eyler: - A.

5 Hübān-ı: Ye'cüc-ı C.

6 'Azm-i: 'Örfi A.

7 İqbālün: iqbālī C.

8 Pertev-i: pertevi A.

Birūna za'fdan reh-yāb olur bu meclis-i 'aşkūn
Şarlsa dāmen-i āvīze-i zencīre maḥbūsi

10 Leṭāfetden o şūḥūn zā'il olmaz buse-gāḥından
Mişāl-i ḥāl-i nīlī 'aşıkın cāy-ı leb-i būsı

Şeḥerde ḥabb-ı afyūn neş'esinden bī-niyāz eyler
O şūḥūn safḥa-i ḥāṭırda naḫş-ı ḥāl-i Hindū'sı

Ḥayāl-i yāra dilde bīm-i aḡyār olamaz mānī'
Muşavver safḥanuñ olmaz remīde naḫş-ı āḥūsı

Döner ḥālā-yı şem'-ı dilde bir fānūs-ı gül-gūna
Ḥarīr-i tār-ı mevc-i şeh-per-i pervāz-ı ḫuddūsı

Bu deryā-yı fenādan rıḫlet-i emvācı müş'irdür
Şikest-i ḫubbe-i cām-ı ḥabābuñ nāle-i kūsi

15 Ḥayālāt-ı bütān ārāyiş-i büt-ḥāne-i dildür
Olaldan cünbiş-i cān-gāḥ-ı 'aşık bāng-i nākūsı

İder tā ḥaşr olunca rūze-düşmen vaşf-ı la'lünle
Gedā-yı kāse-līs-i ḫvān-ı vaşluñ şeyḫ-ı Sālūs'ı

Senünle neş'e-zāy-ı bezm iken bintü'l-'ineb şimdi
Ḥabāb-āsā havā-ābisten oldı cām-ı ma'kūsı

Semend-i nāzınuñ taşvīridür üstād Mānī'nūñ
Eger her mūda şūret gösterürse esb-i cādūsı

9 Birūna: birūna BM, bīrūnı C, bu gūne Ç / āvīze-i: āvāze-i ABD / zencīre: zencīr-i D / maḥbūsi: - B.

10 Cāy-ı: naḫşı B.

12 Ḥūsı: ṭāvūsı AD.

14 Şikest-i: şikeste B.

16 Rūze-düşmen: rüz-ı düşmen C.

17 Neş'e-zāy-ı: teşne-zāy-ı A.

18 Nāzınuñ: nāzikūn D.

Ġurāba āşiyānı lāne-i bŭlbŭlden a'ladur
Tarab-gāh-ı neşāt-efzā gelŭr zenbŭra kendŭsi

20 Tehidŭr meskeni kālīçeden erbāb-ı tecridŭn
Mişāl-i bŭriyā hāk ūzre besdŭr naşş-ı pehlŭsı

Bulunmaz dāmeninde hār-ı vahşet vādī-i 'aşķun
Kŭnām-ı şire şem'-ı şu'le-zādur çeşm-i āhŭsı

Ne bilsŭn merdŭm-i sencide-ķadrŭn çarh-ı dŭn-perver
Şikest olmuş hadeng-i ah ile keff-i terāzŭsı

Ūmid-i nev-bahār-ı himmeti ol gŭl-bŭn-i luţfun
İlazān vaķtinde gŭyā bŭlbŭl eyler tab'-ı me'yŭsı

Cenāb-ı menba'-ı fażl ū 'atā Es'ad Efendi kim
Yanında tıfl-ı ebced-hvān olur 'Allāme-i Tŭsı

25 Gŭm olsa nŭşhalar 'ālemde erbāb-ı hıred cŭmle
Bulurlar nŭşha-i ebced gibi hıfzında ķamusı

Zuhŭr itdikçe ma'nā gevher-i 'ummān-ı tab'ından
İlacāletden erir şeb-nem gibi deryānuñ incŭsi

O vālā-menzilet kim şad-edeble piş-gāhında
Dil ūzre tā-be-leb vācibdŭr istikbāl-i pābŭsı

Şeref kesb eyleyŭp firŭzī-i vaşf-ı cemilŭnden
Olur űmār-ı nazmum rŭzgāruñ hırz-ı bāzŭsı

Şadā-yı berk-ı ķahrı cŭş idince ķulle-i deyrŭn
'Aceb mi nīm-rehden 'avdet itse bāng-i nākŭsı

19 Lāne-i: lāle-i C.

21 Hār-ı vahşet: hār ū hışt BÇM / kŭnām-ı: kŭnāma C.

22 Sencide-ķadrŭn: sencide-ķadrin AB.

26 Gevher-i: gevheri A.

27 Tā-be-leb: tā bilŭp A.

28 Cemilŭnden: cemilinden A.

29 Bāng-i: nānuñ C.

- 30 Fürûğ-ı re'y ile hall itdiği terkîb olur ancak
Mizâc-ı 'âlemün taşhîha bâdî nûş-ı dârûsı
- Hudâvendâ nihâl-i sâye-i lutfunda bî-minnet
Sa'âdet buldı erbâb-ı kemâlün baht-ı menhûsı
- Cihânda nâhun-ı dest-i 'inâyetle pey-ender-pey
Güşâyış bulmada erbâb-ı tab'un çîn-i ebrûsı
- Hüner makşûdına işâl iderken ehl-i 'irfânı
Belîğ-ı zârûn oldı pây-bendi tab'-ı me'yûsı
- Dehân-ı lülesi âteş-feşân-ı bezm-i 'âlemdür
Buhâr-âlûd idelden dūd-ı ahum hâk-i Birgus'ı

- 35 Bakılsa dîde-i im'ân ile mir'ât-i inşâfa
Benüm şimdi cihânun rûh-ı tûtî-i suhan-gûsı
- 'Aşâ-yı kilki itdüm pās-bân-ı kişver-i ma'nâ
Olur gürz-i Tehem-ten dūr-bâş-ı taht-ı Kāvûsı
- Derûnum cilve-gâh-ı himmet-i ma'nâ olup hâlâ
Müheyyâyum gelürse bâhse Yünân'un Aristû'sı
- Sebük-rûhî-i dil ol rütbe te'sîr itdi kim nazma
Temâşâ eyleyen rû'yâda görmez renc-i kâbûsı
- Nice tercîh olunsun şi'ri nazm-ı âb-dârumdan
Kırî fesânedür hep güfte-i Firdevsî-i Tûsî

- 40 Buyur gamdan felek ârâm virsün şâhid-i nazma
Belîğ-ı zârdan matlûb ise tekmîl-i nâmûsı
- Muhaldür dūde-i sebzinden âteş-hâne-i tab'un
Ola pūr-vesme mihrâb-ı du'anun pūşt-i ebrûsı

33 Pây-bendî: pây-bend-i CÇ.

36 'Aşâ-yı: 'aşâ C.

38 Dil: - C.

40 Nazma: nazmun A, nazmın BÇM.

41 Pūşt-i: pūşte Ç, şekl-i M.

Devām-ı devletün ed'ıyyesiyle ehl-i vicdānūn
Füzūn oldıkça hāk-i ma'bed üzre renc-i zānūsı

‘İbādullāha luṭf u şefkatin fehm eyleyüp ‘ālem
Ahālī-i zemīn ü āsumān olsun du‘ā-gūsı

A20b, B146a, C74b, Ç5a, D5b, M9.

IX

Şeyhül-İslâm Muştafâ Efendi Hazretlerine^X

Mefâ^cilün / Fe^cilâtün / Mefâ^cilün / Fe^cilün

- 1 Yine bir âfet-i merdüm-şikâra oldum esîr
Rem-i nigâhı ider târ-ı zülfi der-zencîr
- Eger kelâm-ı revân-bahş-ı la^clin eylese gûş
Bir ah idüp yıkılır hâke şafhadan taşvîr
- Ne âfet ol ki anuñ rişte-i nigâhında
Fürûğ-ı mevce-i reng-i perende olmuş esîr
- Nihâl-i kâmeti bâr-ı nigâh-ı ^câşıkdan
Hirâm-ı nâz idemez sâha-i çemende dilîr
- 5 Şikeste cünbiş ile kaddi üzre lerze-fiğen
Mişâl-i mevce-i sîm-âb mevc-i târ-ı harîr
- Olur temevvüc-i reng içre sâyesi nâ-bûd
Ne dem ki reng-i ruhı hâke eylese te^cşîr
- Niçün şahîfe-i tab^cumdan eylemez güzerân
Fürûğ-ı hûsnine âyîne olsa ^caks-pezîr
- Hayâl-i pençe-i müjgan-ı tîr-i destinden
Dem-i hicâb olamaz reng-i ^carızı tağyîr
- Girer husûfa hacâletle tâb-ı rûyından
Eger ki olsa muqâbil anuñla bedr-i münîr

^X ÇM: Kaşîde Der-Medh-i Şeyhül-İslâm A. Kaşîde-i Ra^cnâ Der-Sitâyiş-i Şeyhül-İslâm Muştafâ Efendi B. Kaşîde Der-Sitâyiş-i Hazret-i Şeyhül-İslâm Seyyid Muştafâ Efendi D. Şeyhül-İslâm Muştafâ Efendi'ye E.

1 Rem-i: dem-i ÇM / nigâhı: nigâhum A, nigâh DE.
2 Şafhadan: şafhada M.
3 Perende: perîde BM.
5 Sîm-âb: seyl-âb BÇEM.
8 - BÇM.

- 10 Reg-i kebūd-nümā sā[‘]idinde mer’idür
Mişāl-i rişte-i müy-yı gelū-yı şîşe-i sîr
- Fiğān ki silsile-i mevc-i reng-i ruh-sārı
Keşide eyledi pāy-yı niğāhuma zencîr
- Fiğān ki ḥasret-i ‘aks-i gelū-yı pūr-tābı
Miyān-ı merdümek-i çeşmüm itdi kâse-i şîr
- Meger ki nāḥun-ı ser-tîz-i mevc-i ḥün-ı dilüm
Ola o pâdişeh-i mülk-i ḥüsne dāmen-gîr
- Bu şeb ḥayālını rü’yâda resm iderdüm eger
O cünbiş ü hareket olsa kâbil-i ta‘bîr

- 15 Zülâl-i şevk-ı lebiyle mişāl-i teşne-lebān
Fezâ-yı safhada şad-çāk olur leb-i taşvîr
- Lebi ḥayāline mānend-i şîşe-i fānūs
Görüldi şahn-ı derūnumda āteşin taḳrîr
- Kef-i sirişk-i terüm reşk-sāz-ı ‘anberdür
Ki toldı nūkhet-i zülfiyle cūy-bār-ı zāmîr
- Firākı tābına maḥv oldı şahn-ı āyînede
O şūḥa kendüyi ‘add eyler iken ‘aks nazîr
- Bu ḥüsn-i şa‘şā‘a-i berk-süz ile ol māḥ
Şehāb-ı dîdelerüm itdi reşk-i ebr-i maṭîr

- 20 Fütāde eyledi dest-i sitemle bî-pervā
Zemîne cism-i nizārum mişāl-i naḳş-ı ḥaşîr

- 10 Reg-i: dil-i BÇE / mer’idür: peydādur BÇE / 10b Mişāl-i rişte-i müy-yı gelū-yı şîşe-i sîr A / sūrāḥî-i: serāçe-i B.
- 12 Miyān-ı: mişāl-i B.
- 14 Ü: - AÇM.
- 15 Fezâ-yı: każâ-yı A.
- 16 Görüldi: göründi ÇEM / 16: - A.
- 18 Firākı: firāk B.

Tabīb-i ğamze-i mesti dükān-ı cevrende
İder fetīle-i zaḥm-ı derūnı nāvek-i tır

Benüm helāküme ihyā ider o 'İsī-dem
Rakībi şafḥa-i dīvāra itseler taşvır

Meger ki nāle-i feryād-resle destinden
Mişāl-i bād idem ol ḥāk-i der-geh-i şeb-ġır

Ne der-geh ol ki anuñ ḥāk-rüb-ı sāḥasıdur
Fürüg-ı rişte-i müjgān-ı mihr-i 'ālem-ġır

25 Şabā bu ḥāki ser-i nahle eylese İşār
Semer-feşān olur elbet şüküfe-i taşvır

Bu ḥāk-i der-geh-i şeyḥü'l-enāmdur ki anuñ
Cihānda lem'a-i zerrātı reşk-i bedr-i münir

'İmād-ı millet-i dīn Kahramān-ı mesned-i şer'
Muḥit-ı kenz-i ma'ānī muḥakkık-ı tefsir

O fāzıl-ı mütebahḥir ki vaqt-i baht-ı 'ulūm
Yanında kaṭra degil 'ilm-i 'ālem-i taḥrır

Eger ki meclis-i 'ilminde 'akl-ı Eflātūn
Fünūn-ı mes'ele-i ḥikmeti idüp taşvır

30 Tekellüm-āver-i şuġrā-yı baḥş-i kübrādan
Olur delā'iline ḥande-zen şaġır ü kebır

Vücūd-ı gül-bün-i nükhet-fezā-yı himmetidür
Miyān-ı zīb-i ḥıyābān-ı gül-şen-i taḥdır

22 'İsā-dem: 'İsī-i dem Ç.

23 Bād: yād ÇM / der-geh-i: der-gehe BÇ.

24 Ḥāk-rüb-ı sāḥasıdur: ḥıdmetinde taḥşire A / 24b Zamāne şüret-i bī-cāndan olmaz 'özr-pezir
A.

27. - 31. beytler sadece A nüshasında var.

30 Şuġrā-yı: şurā A.

Hemîşe cevher-i gül hizmet-i şerîfinden
Ümîd-i rif'at ile sâkımlı ider teşmîr

Meh-i sipîhr-i 'adâletdür ol ki devrinde
Kitâba eyleyemez tâbiş-i kamer te'sîr

Gül-i hadîka-i hilm ü hayâna şeb-nem mi
İder be-rişte nîgeh âf-tâb-ı 'âlem-gîr

35 Eger ki mîşkâla-i re'y-i tâbiş-efgen ile
Teveccüh itse heyûlâ-yı cisme bî-takşîr

Derûn-ı sâye-i cisminde 'aks-i âyîne-veş
Nîgâh-ı dîde olur şuret-i havâşa başîr

Miyân-ı micmer-i lutfında fart-ı nâmiyeden
Tecessüm eyler o dem mevc-i büy-ı müşğ ü 'abîr

Hayâl-kâr-ı makâmâtı nakş ider tab'a
Zebân-ı hâme-i mu'ciz-beyâmî kâh-ı şarîr

Murâd olunsa olur kâr-gâh-ı hirmende
Fürûğ-ı rişte-i âteşle târ u pûd-ı harîr

40 Nesîm-i küçe-güzâr-ı bihişt-i hulkindan
Zükâm-ı gonca-i bâğ eyledi gülî taşvîr

Nîgâh-ı düşmeni yek-nazrada bî-tevak্কuf
Mişâl-i zülf-i bütân târ târ ider şemşîr

Ola dü-nâhun-ı dil-keş bu iki mîşra'ı nev
Ki gâ'ibâne temeddühden olmuşum dil-gîr

32. - 38. beytler sadece A nüshasında var.

34 Şeb-nem mi: şeb-nemi A.

39b Nesîm-i gülden olur zinde bülbül-i taşvîr BÇM.

40. - 42. beytler sadece A nüshasında var.

Zamān-ı ma' deletinde fūrūg-ı dīde-i ŧır
Olur çerāg-ı tarab-gāh-ı hāne-i naħcīr

Şaf-ı ni'āl-i debistān-sarāy-ı fazlından
Ŧufeyl-i Ŧıfl-ı sebāk-hvān mu'allim-i tefsīr

45 Değil ba'īd ki mu'ciz-nümā-yı kilik-i terūn
Cihānda bī-garağ eylerse cevheri taşvīr

Fūrūg-ı 'aynek-i re'yiyle a'mī-i fitrī
Olur telāḩum-ı emvāc bād-ı ŧubḩa başīr

Boş elle gelmez idi çār-sūy-ı dehre çenār
Şehāb-ı cūdı çemen-zāra olsa ebr-i maḩīr

Eger ki 'iḩmet-i pūr-iḩtisābuñ eyler ise
Cihān-ı ŧa'ŧa'a-i tiğ-ı nehy ile tenvīr

Miḩāl-i mevce-i sīm-āb dūş-ı dil-berde
İder ḩarāret ile lerze mevc-i tār-ı ḩarīr

50 Sezā ki eyleye Ŧiftāde bīm-i 'adlinden
Mu'āmelāt-ı fesādı meşīme-i taḩdīr

Olur tecellī-i gül-mīh-i āsitānūndan
ḩasedle gonca-i gül āf-tāb-ı 'ālem-gīr

Şafā-yı neş'e-i vaşfunla reşk-i bülbüldür
Şarīr-i lağziş-i mestāne pāy-ı kilik-i debīr

Miyān-ı şafḩa-i dīvār-ı bāg-ı ḩulḩūnda
Nesīm-i gülden olur zinde bülbül-i taşvīr

45 Sadece A nüshasında var.

46 Fitrī: fitrat Ç / ŧubḩa: ŧayḩa Ç.

47 : - A.

48 Tiğ-ı: bīm-i A.

50 Eyleye: eylese D / meşīme: ŧemīme BD.

52a Sadece A nüshasında var.

53 Debīr: bir A.

Cihānda bīm ü hırāsūn o rütbe cārī kim
Olunsa şūmī-i bed-nām-ı düşmenün ta‘bīr

55 Olur o haşyet ile müstetir ‘adūnūn eger
Olursa ismine rāci‘ kelām içinde zāmīr

İdüp kitābete rağbet hasūd-ı bed-kāruñ
Cihānda eylese bir nüsha-i luğat tahrīr

Sirāyet eyleyüp āşār tecellī maşdardan
Olur taşarruf ile fi‘lūñ iştikākı ‘aşīr

Felek bu mısra‘ı devr itdi bāb-ı luṭfundā
علمي منك فليس علمي منك كثير

Zihī zamāneye zātūñ kemāl-i revnaḡ u zīb
Zihī sipihre vücūdūñ fūrūḡ-ı bedr-i mūnīr

60 Zükāb-ı nūr ile şāyestedür ki āşāruñ
Kažā şahīfe-i hūrşīde eylese tahrīr

Sehā-yı bīş-i ṭab‘un olup nigāh-efgen
Edāt-ı noḡta-i hūsn ile hūra bī-taḡşīr

Nihāde itdi nūḡaṭ eshāb idüp ne‘amı
Keşīde ḡıldı ser-i lāya medd ile şemşīr

Fezā-yı ḡāk-i derūñ mezra‘-ı tecellīdür
Ki naḡş-ı būse olur anda mühr-i ‘ālem-ḡīr

54 Şūmī-i bed-nām-ı: şūmī ebed-nām B / 54b Olunsa id-nām-ı düşmenün şermi ta‘bīr Ç / 54b
Olunsa düşmenün nāmı sehv ile bed-ḡīr A.

55 Haşyet: vaḡset A13ah / 55a Hezār bīm ile Mestūr olur ‘adūnūn eger A13a / 55b A
nüshasında mükerrerdır.

56 Kitābete: kitābına Ç / rağbet: rağmen B.

57 Tecellī: fi‘l-i B.

58 Sadece A nüshasında var / "İlmī minke ḡalīl ‘ilmī minke keşīr": ‘İlmim senden azdır,
‘İlmim senden çoktur.

60 Zükāb-ı: rikāb-ı Ç / eylese: eyleye AÇM.

61 Sadece A nüshasında var.

62 Sadece A nüshasında var / vezin bozuk.

63 Fezā-yı: kažā-yı Ç.

Hudāygān ki destān-sarāy-ı ʔab^ç-ı Belîğ
Bu matla^ç ile ide ser-güzeştini taḳrîr

65 Kemend-i miḥnet ile eyleyüp ezelde esîr
Direm-ḥarîde belâ eyledi beni taḳdîr

Vaṭanda tâbiş-i âşâr-ı ʔab^çum eyler idi
Çerâğ-ı dîde-i aḥbâbı nûr ile tenvîr

Virürdi luṭf-ı havâ ile bezmûme revnaḳ
Şadâ-yı ḥande-i gül-ğoncahâ-yı naḳş-ı ḥarîr

Mişâl-i nûr-ı nigeḥ-zây-ı dîde olmış idi
Miyân-ı merdûmek-i aḳribâda mesken-gîr

Zamâne âteş-i ḥasretle reşk idüp nâ-gâḥ
Beni ayırdı vaṭandan mişâl-i bûy-ı ^çabîr

70 O Yûsufum ki yine çeşm-i Pîr-i Ken^çân'ı
Sirişk-i ḥasret ile eyledüm piyâle-i şîr

Benüm o zaḥm-ḥor-ı ḥançer-i sitem ki ḳazâ
Ġubâr-ı ğamla ider raḥne-i dilüm ta^çmîr

Benüm o ğam-zede kim fart-ı tâb-ı sînemden
Olur sirişte ḥarâretle mevc-i nâr-ı sa^çîr

O rûtbe yaḳdı beni nâr-ı ğam ki seyr idemez
Eger ki şafḥa-i dil naḳş-ı yâra olsa mesîr

Nuḳûş-ı pâ-y-ı seyâḥat-revûmle olmışdur
Mişâl-i dâmen-i âcîde-dûz-ı dâmen-ḳîr

64 Ki: - A.

65 Ezelde: ezelden BÇ / direm-ḥarîde belâ: direm-ḥarîde-i bâl B.

67 Şadâ-yı: mişâl-i B.

68 Nigeḥ-zây-ı: nigeḥ-rây-ı B / idi: idüm AD.

69 Ateş-i ḥasretle: sūziş-i miḥnetle A.

72 Nâr-ı: târ-ı Ç.

73 Ġam ki: ğamla-i M / naḳş-ı: ^çaks-i ADM.

74 Seyâḥat: siyâset B / âcîde-dûz-ı: âcîde-dûz-ı BÇM.

- 75 İder feżā-yı cünūn içre hār-ı pāyumdan
Feşānde nāle-i hūn sāye-i reg-i zencir
- Mişāl-i sebze tenūmden zuhūr ider peykān
Ki hāk-i cismūmi itdi zamāne mezra^c-ı tır
- Felek nūcūmı ider pāyına feşānde eger
Zamāne eylese mevlūd-ı hāşmumı tebşir
- Teveccūh-i eser-i baht-ı vajgūnumdan
Serūmde sāye-i bāl-i hūmā olur şemşir
- Harāretūmden olur künc-i ğamda lerze-figen
Mişāl-i mevce-i sim-āb mevc-i naqş-ı hāşir
- 80 Eger ki olsa ziyāfet-tiraz-ı hvān-ı ^cAtā
Cihānda ehl-i dile āsiyāb-ı çarh-ı kebir
- Mişāl-i dāne çeküp tıĝın ^cıĝde cevherini
Hamirin eyler anūn āb-ı tıĝ ile tahmır
- Efendi ben bilürüm dest-i sākī-i ğamdan
Müdām çekdigini dehr içinde ^cabd-i fakir
- O rütbe āteş-i ğam itdi cānumı pür-süz
Ki dest-i merg olur anūn taşarufında kaşir
- Bu güne şekve mezāmīn-i nazm-ı renginūn
Mişāl-i berķ-ı każā levnini ider tāĝyir
- 85 Bir az da hāme-i cādū-eşerle eyleyeyüm
Bizā^c-a-i dil-i sihr-āferinūmi tākrir

77 Sadece A nüshasında var.

79 Lerze-figen: mahv ü hebā A.

80 - 81. beytler sadece A nüshasında var.

82 Dehr: devr D, derd A.

83 Pür-süz: pür-süzān A.

84 Sadece A nüshasında var.

85 Eyleyeyüm: eyleyelüm A.

Şikeste itdi heyülâ-yı tab'umı taqdîr
Bu hey'et üzre kabûl itmeye hünerde nazîr

O cevherüm ki lebümden olur ziyâ-efgen
Mişâl-i tâbiş-i âyîne şâfi-i taqdîr

Benüm o bülbül-i mu'ciz-edâ ki nağmemden
Nemâ-pezîr olur elbet şükûfe-i taşvîr

Benüm o pâdişeh-i milket-i suhan ki banâ
Muhaldür ola âyîne-i kaderde nazîr

90 Fiğân-keşîde olur mû-şikâf-ı 'aksümden
Ümid-i şayd ile zencîr-i mevc-âb-ı gâdir

Kim oldı mevc-i le'âlî-i bahr-ı tab'umdan
Ziyâ-yı gevher-i nazm-ı Kemâl ü tab'-ı Zahîr

Bulur revân-ı memâtı hayât eger nazmın
İderse Şevket ile re'yi Şâ'ib'üm tanzîr

Cihânda matla'-ı hürşid-i tab'um eyleyeli
Tecellî ile Yemî Şehr'i reşk-i bedr-i münîr

Felek işâret-i engüşt-i şehr-i nevre ider
Benân-ı hâme-i mu'ciz-beyânımı teşhîr

86 İtmeye: itmese A.

88 O: ol ÇM.

89 Ola: k'ola B / 89b Muhaldür âyîne-i kaderde olsa nazîr Ç.

90 Sadece A nüshasında var.

91 Ü: - ABÇDEM.

94 Engüşt-i şehr-i nevre ider: - A.

95 Belîğ lâf-ı suhan bes ki sahf-ı da'vâyi
İde zebân-ı hamûşı hulûş ile tefsîr

Müdâm kim reh-i maqsadda peyk-i taqdîre
Ola keşîde ümîd-i murâfaqat tedbîr

Umur-ı dehre 'inân-tâb olursa tedbîrûn
Ânâ şitâb iderek hem-rikâb ola taqdîr

A11a, B149b, Ç8a, D7a, E3b, M16.

95 Da'vâyi: da'vâtı A.

97 Olursa: olur Ç.

X

Kaşide Der-Hakk-ı 'Ubeyd Efendi^X

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ey āf-tāb-ı cilve-dih-i āsumān-ı 'ilm
 Tab'un fūrūğı tābiş-i rūy-ı cihān-ı 'ilm
- Ey 'andelīb-i bāğ-ı hüner hāme-i terün
 Olmuş zebān-nāk ile ratbū'l-lisān-ı 'ilm
- Erzān metā'-ı cevher-i bāzār-ı fīnatun
 Maḥmil-be-düş-ı emti'a-i kārbān-ı 'ilm
- Ya'nī 'Ubeyd Efendi ki envār-ı zātıdur
 Nūr-ı çerāğ-ı merdüm-i rühāniyān-ı 'ilm
- 5 Minkār-ı hāmen olsa terennümle cilve-hiz
 Ey 'andelīb-i nağme-zen-i gül-sitān-ı 'ilm
- Hayret-nigāh-ı cevher-i evvel ziyād olup
 Eyler rübüde ḥalka-i cismin sinān-ı 'ilm
- Ceyş-i cehālet eyler idi maḥv-ı pāy-māl
 Tab'un eger ki olmasa dārū'l-emān-ı 'ilm
- İmkāna ser-te-ser 'adem-i himmetün olur
 Takat-güzār-ı kudret-i bār-ı girān-ı 'ilm
- Olmuş fūrūğ-zāde-i tab'-ı münevverün
 Nūr-ı çerāğ-ı merdümek-i dūdmān-ı 'ilm
- 10 Dest-i mücerredāt-ı sūtün-ı refi' olur
 Zihnün iderse berzede-i sāye-bān-ı 'ilm

X A.

10 Refi': rih A.

Oldı mişāl-i ʿaql-ı Felāṭūn-ı ḥum-niṣīn
Hikmet-sarāy-ı ṭabʿunā cā āṣiyān-ı ʿilm

Zūr-āzmāy-ı kūt-ı zemīlinden ʿākıbet
Ḥam-geşte oldı ʿacz ile püşt-i kemān-ı ʿilm

ʿārī idüp maʿānī-i vālāyı eyledün
Beyt-i ṭabīʿata kalemī nāv-dān-ı ʿilm

Olmuş zebān-ı kāviş-i gül gül ki rüz u şeb
Ḥasret-keşide gevher-i maʿnāya kān-ı ʿilm

15 Leb-riz ʿıkd-ı cevher olur ceyb-i mümkināt
Açsa fetānetün leb-i gevher-feşān-ı ʿilm

Cüşiş-nümā-yı kulzüm-i maʿnāda zāt-ı yek
İtmiş güşāde fülk-i dile bād-bān-ı ʿilm

Erzān metāʿı rüy-ı dükāndur mükevvenāt
İtse güşāde ḥvāce-i ṭabʿun dükān-ı ʿilm

Şirīn-mezāk-ı ḥvān-ı dilünde meges gibi
Pervāza geldi ṭāʿir-i rūḥāniyān-ı ʿilm

Ḥvān-ı simāt-ı dānişinün kāse-lisidür
Bālā-nişin-i taht-geh-i ḫudsiyān-ı ʿilm

20 Ebnā-yı dehre itmese ṭabʿun muʿāvenet
Dest-i ʿukūle cilvede olmaz ʿinān-ı ʿilm

Evvel nefesde eyledi re'sünde cāy-gāh
Rengīn edā-yı bülbül-i şad-dāstān-ı ʿilm

ʿAqlun olup muʿallim-i vālā-yı dehr-ger
Kılsa ḥadeng-i cehl-i qarīn-i gümān-ı ʿilm

22 Dehr-ger: her-ger A.

Eylerdi ğavta şuste-i maqsadda fi'l-mesel
Nāvek-fiġenlik itse naķış-ı lisān-ı ʿilm

(.....?) mürde olur olmasa eger
Cevher-fürüz-ı şıyt-ı Fırāt'un revān-ı ʿilm

25 İtlāf-geşte-i futun-ı kudsiyān iken
Oldı o demde cevher-i zātun zımān-ı ʿilm

Bī-Rahmānī-i şevķ-ı dilünden şakīm olur
Gül-ruh vücūd-ı cevher-i evvelde cān-ı ʿilm

Aşār-ı cehl-i nā-sürūdın bī-lisān iken
Oldı müberhen āyet-i zihnünle şān-ı ʿilm

Hvāb-ı ʿademde kaldı ebed cehl-i bī-fürüg
İtdün ğuşāde hāke leb-i dāstān-ı ʿilm

ʿAvn-ı sūtun-ı kılķün ile oldı cāy-gīr
Der-zīr-i yek-tā-yı felek-i sāye-bān-ı ʿilm

30 Hāk-i hidāyet-i kademün olsa hayr-hvāh
İy māye-baķş-ı kuvvet-i sultān nişān-ı ʿilm

Zulmet-nümā-yı cehl-i ʿadīmü'l-başireti
Eyler fūrüg-ı bniş ile pās-bān-ı ʿilm

Dest-i fetānetünle kalem-zenlik eyleyüp
Cūş-ı bahāra oldı mübeddel-i hvān-ı ʿilm

Olsun dü-mışra ʿ ile bu nev-matla ʿ-ı latīf
Evc-i suķanda şu ʿle-nümā Ferķadān-ı ʿilm

24b Mışra ʿın baş tarafı yazılmamış.

30 Hayr-hvāh: hayr A.

İy bülbül-i huçeste-i bāğ-ı cinān-ı 'ilm
V'ey tūlī-i sebāk-dih-i rūhāniyān-ı 'ilm

- 35 Sen sen ki nāhun-ı kef-i idrāki eyledūn
Müşkil-güşā-yı nükte-i sırr-ı nihān-ı 'ilm
- Olmuş harām āyet-i hıfzunla meh gibi
Āşār-ı cehle sūziş-i tār-ı künān-ı 'ilm
- 'Aklun ezelde zihn-i każā reh-güzār idüp
Geldi zuhūra zemzeme-i kün fe-kān-ı 'ilm
- Dest-i şerifün oldı bu hıvān-ı vücūdda
Ser-cümle mağz ü cevher-i kül üstühvān-ı 'ilm
- Perverde itdi 'ahd-i ezelde vücūdını
Batn-ı fezā-yı nādire-dān tev'emān-ı 'ilm
- 40 Cūşiş-nümā-yı şevk-ı ma'āniyle hod-be-hod
Kilk-i teründe zemzeme-i pīr beyān-ı 'ilm
- Medh-ı harīr-i hāme-i gevher-nişārdan
Āgende oldı vüs'at-i kevn-i mekān-ı 'ilm
- Şirīn edā-yı nuḡ-ı ma'ānī-pesend ile
Hindū-yı kilki eylemişüm tercemān-ı 'ilm
- Ol şā'irüm ki ğaşiye-ber-düş olur bu gün
Piş-i semend-i ṭab'uma şāhib-kırān-ı 'ilm
- Mu'ciz-edā-yı ṭab'uma hayret-keşidedür
Sihr-āferin-i bülbül-i hunyā-gerān-ı 'ilm
- 45 'Unvān-ı tūmturak ile haḡḡāka virmişüm
Meydān-ı nazma dīde-i (.....) Kahramān-ı 'ilm
- 45b Mısrā'ı eksik yazılmış.

f'enn-i suhanda tıfl-ı sebak-hvān olur eger
Gelse miyān-ı ma'rekeye nükte-dān-ı 'ilm

Mir'āt-i tab'uma yine 'atf-ı nigāh idüp
Kaldı güşāde vālih ü hayrān-ı 'ilm

Mismār-zenlik itmese Hindū-yı kilik-i şūh
Olmaz musahhar-ı 'acz ile bīl ü mān-ı 'ilm

Aşüfte oldı murğ-ı hoş-elhān-ı tab'uma
Rengīn edā-yı tūtī-i Hindū-stān-ı 'ilm

50 Destümde gürz-i Kāvusī-i kilik-i bī-amān
Şimdi bu 'arşa-gehde benüm Kahramān-ı 'ilm

Tāb-ı suhanla başladı gibi sitānlığa
Tīg-ı zebān-ı şaf-şiken-i pehlevān-ı 'ilm

Kimdür benümle fenn-i ma'anīde bahş ider
İşte zamāne işte kazā-yı kerān-ı 'ilm

Gelsün miyāna eyler ise cūş korkıdan
Çarhūn 'Utārid'i heves-i imtiḥān-ı 'ilm

Hakkā ki virdi merkez-i meydān-ı nazmda
Şemşīr-i tab'ı pākūme tiziş-fesān-ı 'ilm

55 Şevket'le re'y-i Şā'ib'üm 'Örfi'ye mişl idüp
Buldı Nizāmı memleket-i şā'irān-ı 'ilm

Olmaz bahā-yı cevher-i vālā-yı fiṭnatum
Bi'l-cümle nakd-i emti'a-i kārīvān-ı 'ilm

53 Miyāna: miyān A.

Demdür ki şimdi şahid-i mā-fi'z-zamīrūmi
Bürka^c-güsiste eyleye kilik-i beyān-ı 'ilm

Dāniş-verā bu bende-i ihlās-perverün
Ednā 'ināyetünle olur kām-rān-ı 'ilm

Düşdüm diyār-ı gurbete hayrān u bī-nevā
Destüm girifte eylemedi miz-bān-ı 'ilm

60 Şad-āh kim bu pīre-zen-i fitne-zāy-ı çarh
Olmış belā-yı mübrem-i rūh-ı revān-ı 'ilm

Şimdi efendi sen var iken rüzgārda
Lāyık mı ola bī-ser ü pā dūstān-ı 'ilm

Lāyık ki ola der-geh-i devlet-me'ābūna
Ṭab^c-ı Belīg-ı nādire-gū terciemān-ı 'ilm

Bir nīm-iltifātun olursa bu bendene
Maḥşūr olup ma'ānī-i kevn ü mekān-ı 'ilm

Nām-ı şerīfün eyleyeyüm nazm ü neşr ile
Rūz-ı cezāya dek sebak-ı kudsiyān-ı 'ilm

65 Olsun Belīg hāme-şitābān du'āya kim
Teng oldu gitdi kāfiye-i şāyegān-ı 'ilm

Tā kim kitāb-hāne-i ma'nādan eylese
Erbāb-ı ṭab^cuma cevher ol beyān-ı 'ilm

'İzz ü sa'adet ile cihānda müdām ola
Ṭab^cunda cilve-ger ni'am-ı cāvidān-ı 'ilm

A14b.

65 Şāyegān-ı: şāygān A.

66b Vezin bozuk.

XI

Velehu^X

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 1 Sepide-dem ki o şehen-şeh-i ferişte-nijād
Mişāl-i mihr, dırahşende kıldı ‘ālemi şād
- Girişme-senc ü tebessüm-künān güsiste-nikāb
Cihāna ‘arz-ı cemāl eyledi be-vefk-ı murād
- (.....?)
Kemend-i tār-ı nigāhında merdüm-i āzād
- İder fetāya-i āşüb-gāh-ı cevrinde
Şehām-ı ğamzene ğāret-gerān-ı ‘ālemi yād
- 5 Ruhında cūşış-i nā-reste müy-ı ‘anber-fām
Göründi levha-i sīm üzre hem-çü naqş-ı sevād
- Dem-i hicāb o mehün gūş ider letāfetden
Şikest-i zemzeme-i reng-i ‘arızı dil-şād
- Fürüg-ı ‘arızı alşur nişār-ı ümmide
Nigāh-ı nahveti ma^cmüre-sāz-ı hezl-ābād
- O şüh-ı ‘arbede-ārā ki tīg ü hançerinün
Şikeste cevheridür mevc-i hūn-ı ehl-i vedād
- Gelū-yı şişe gibi gerden-i billūrında
Olur fürüg-ı meyün mevci kâbil-i ta^cdād
- 10 Nigāhı ol mehe ta^clīm-i nāz ider ki olur
Cefā-yı sāye-i müjgāmı sille-i üstād

- X A.
3a Mısrā’ı yazılmamış.
4 ğamzene: ğamzeleri A.
7 Ümmide: ümmid A.

Leb-ā-leb oldu anun cūşış-i hayālinde
Mişāl-i büt-kede kāşāne-i dil-i zūhhād

O mūy-ı levḫa-i yākūta bendedür dil kim
Sebāt-ı meşķ-ı tebessümle kaldı hatt-ı sevād

Hırāş-ı hātır-ı şad-pāreye hemişe olur
Hayāl-i pençe-i müjgāmı şāne-i fulād

Olur bu 'özü ile bismil-geh-i cefāsında
Hüsām-ı gānzeleri reşk-i rişte-i cellād

15 Tabīb-i dīde-i mesti belā-yı nahvetden
İder fetīle-i zahm-ı derūnı nış-i 'inād

Meger ki keş-me-keş-i dest-bürd-i kahrından
Cenāb-ı der-geh-i vālāya eyleyüm feryād

Hıdīv-i memleket-ārā vezīr-i deryā-dil
Hakīm-i nādire-fiṭnat zahīr-i pūşt-i 'ibād

Hıred-şükūh u Aristū-nazīr ü Cem-'azamet
Dilīr-i 'arbede-cū Kahramān-ı Kisrā-dād

O zīb-i maḫfil-i dāniş-verān ki fiṭnatun
Kemīne bendesidür nāfdān-ı isti'dād

20 Buyursa pençe-i mü'mīn ile (...?)
İder enāmili iḫrāc-ı cevher-i pūlād

Bihışt-i himmetinün ḫāk-rüb-ı sāḫasıdur
Fürūğ-ı rişte-i müjgāmı mihr-i şa'şā'a-zād

18 Ü: - A / ü: - A.

19a Vezin bozuk.

20a Mü'mīn: mūmīn A / mişra'ın sonu eksik yazılmış.

Simāt-ı lutfını murgān-ı kuds ider devrān
Mişāl-i fevc-i meges bir dükānçe-i kannağ

Eger ki mişkala-i re'y-i tābiş-efgen ile
Teveccüh eylese bir şahsa ol ferişte-nihād

Derūn-ı sāye-i cisminde 'aks-i āyīne-veş
Havāşş-ı hamse nümāyān olur bilā-ecsād

25 Sehāb-ı tīgı ider cūş hūn-ı a'đādan
Bu tās-ı hünkümü mānend-i şīşe-i faşşād

Mişāl-i kāse-i çinī leb-ā-leb olmışdur
Şadā-yı debdebe-i haşmetiyle gūş-ı bilād

Olur ğubār-ı semend ile sürme hurde-mişāl
Nefes-şikeste gelū fārisān-ı ehl-i fesād

Hudāygān sen ol Cem-'atıyyesin ki senūn
Simāt-ı himmetinūn kāse-lisidür Bihzād

Sen ol hıdīv-i zamānuna reşha-i kalemūn
Giyāh-ı huşki ider hem-ser-i kad-i şimşād

30 Mişāl-i merdümek-i dīde 'avn-i re'yūn ile
Görür halıka-i dām içre dāne-i şayyād

Şadā-yı ma' delet-ārā-yı tīg-ı kahrundan
Nihād-ı düşmene cān atdı talm-ı şā'ika-zād

Zihī vücūd-ı seḫā-māye kim 'atāyāsı
İder bu 'ālem-i vīrānı ser-be-ser ābād

Olur netice nihāyet-pezir-i kām-ı 'uķūl
Sarāy-ı rif'atüne süllem olsa seb'-ı şidād

28 Sen: - A.

Mu'attar itdi meşamm-ı cihānı nükhetden
İhayāl-i süf're-i hulkunla giriyehā-yı ziyād

- 35 Bir iki beyt-i pesendide nazm-ı 'Örfi'den
Du'ā vü medhūne şāyeste eyleyüm irād

"بر اسمان نم حکمت از فشارد پای
بخیر و او بعد برهن کبر دوار ابعاد"

"بکر نام تو وقت دعاچو برکرد
ز شارع نفسم فوج فوج از اعداد"

"برای رفع تقد عجب مدامه زند
صف ذات شبیحون بشکر احاد"

Zafer-penāhā bu benden Belīg-ı nādire-fen
İder huzūrunā dest-i zamāneden feryād

- 40 Gürūh-ı nūkte-şināsān-ı şehir-i İstanbul
Olup evāmir-i āşār-ı tab'uma münkād

Miyān-ı zümre-i 'irfāna revnağ-āver iken
Kenāra atdı beni rüzgār-ı sifle-nihād

Kapandı hayli zamāndur dükān-ı 'irfānum
Metā'-ı tab'umı endūde kıldı gerd-i kesād

- 36 "Ber-āsümān nühüm hikmet ez feşāred pay

Be-hayr-dād-ı ba'de müberhen-i kibir divār eb'ād": Kibir duvarının hududları ispatlandıktan sonra, eğer hikmet göğün dokuzuncu tabakasına ayak basarsa hayra yor.

- 37 "Be-zikr-i nām-ı tū vakt-i du'ā çü ber-güzered

Zi şārī'-i nefesem fevc fevc ez a'dād": Du'ā zamānı senin ismin geçtiğinde ağızımdan dalga dalga sayısız övgüler çıkmaktadır.

- 38 "Berāyı ref'-i takaddüm 'aceb müdām ki zend

Şaf-ı me'āt şebihūn be-leşker-i āhād": Ne şaşılacak şeydir ki, dā'imā benim kadar ü kıymetimi artırmak için yüzler hānesinin safları birler hānesinin ordusuna gece baskını düzenlemektedir.

- 39 Bu: - A.

‘Ale'l-ḥuṣūṣ ki baḥtum ṣerār-ı miḥnet ile
Yaḥar mezārı‘-ı āmālūmi zamān-ı ḥaṣād

Hezār mekr ile maḥv eyledi bu tāli‘-ı pīr
Beni miṣāl-i dūrūġ-ı ‘acūze-i Ferhād

45 O rütbe kapladı dehri bürüdet-i ahum
Ki buzlı cevhere döndi ṣerār-ı ṣu‘le-nihād

Ġarīk-ı lücce-i deryā-yı miḥnet olmaz idüm
İḥāta eylese fi'l-cümle masrafum irād

Felekde yoḥsa ben ol ṣā‘irüm ki eylemişüm
Ḥadeng-i ḥāmemi dil-düz-ı ḥatır-ı ḥussād

Benüm ol bülbül-i gūyā ki kuvvet-i suḥanum
Ḥayāl-i ṣüret-i ma‘nāya kesb ider ecsād

Benüm o nākıd-ı ṣeh-bender-i ma‘ānī kim
İder cevāhir-i ḫudsī-i ḫoyına imdād

50 Benüm o fāris-i meydān-ı ma‘rifet ki bu gün
Önümde ġāṣiye-ber-düş olur Ebu'l-İrṣād

O resme buldı metānet esās-ı ebyātum
Ki oldı reṣk-i binā-yı ‘imāret-i Ṣeddād

Meṣīme-i ‘adem ü ümmehāt-ı erba‘adan
Cihāna bir daḥı gelmez benüm gibi evlād

Ṣarīr-i ḥāme-i mu‘cizle nām-ı eslāfi
Tibā‘-ı ehl-i ma‘āniden itdüm istirdād

Bu Ṣevketāne ḥayālāt ile dil-i Ṣā‘ib
Revān-ı ‘Örfi-i ṣirīn-keḫāmı eyledi ṣād

55 Zihî tabî'at-i rengîn-edâ ki eyledi Hâk
Şeh-i (...?) kâlemi endîşe Husrev-i inşâd

Ṭutar sözümdeki her ḥarf kâse-dâr-ı bülend
Mey-i şafâ ile pür ehl-i ṭab'a cām-ı murâd

Belîg lâf-ı suhan bes ki ma'bed-i dilden
Du'â-yı devlet-i memdūhum eyle şıdk ile yâd

Hemîşe tâ ki vakâyi' -nüvis-i 'âlem-i kevn
Havâdisât meh ü tâbı eyleye inşâd

Olup müsâ'ade-i baht ü devletün efzûn
Be-kâm-ı dil ide her haftamî Hudâ heftâd

A26a.

55b Mısra'ı eksik yazılmış.

XII

Tārīḥ^X

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

- 1 Pīşe-kārān-ı şānāyī' -taḥşīl
İtdi bu kaşrı bu resme tekmīl
- Ṭāk-ı pūr-zīverine cevher-i gül
Müjesin eyledi kilik-i taḥlīl
- Buldı yümn ile bu kaşr-ı 'ālī
Şeref-i rağbet-i bünyād-ı Halīl
- Ṭārem-i tāb-gehinde dir idi
Görse cirm-i mehi ehl-i taḥyīl
- 5 Bir meges oldı semādan gūyā
Cilve-perdāz-ı miyān-ı kandīl
- Mişli yok gül-şen-i 'ālemde anuñ
Meger 'aksi ola āb içre 'adīl
- Cūy-ı fevvāreden eyler feverān
Hem-çü nūr-ı müje-i mihr-i cemīl
- Bu leṭāfet bu havā ile virür
Rūḥ-ı insāna fütūḥāt-ı cezīl
- Kimse ib'ād idemez ṭākında
Mīve-dār olsa eger naqş-ı kusil

10 Kıldı evrādına raġbetle mezīd
Midhat-i aşr nevi Cebrā'īl

Cān-be-leb-āmedeye derd-ālūd
aşr-ı cān-başa gelüp dūşse delīl

Rūhını abza ider istihyā
Sāha-i aşra gelüp 'Azrā'īl

Bānī-i aşr-ı zer-endūd-ı latīf
Hāke altun şuyını itdi sebīl

Bu binā-yı nev-i dil-cūyı yapup
İtdi nūzhet-geh-i 'Adn'i ta'īl

15 'İzz ü ibāl ile Hallā-ı cihān
Bānī-i aşra vire 'ömr-i tavīl

Didüm itmāmına tāri-ı Belīg
aşr-ı nā-dīde bu ābād-ı Halīl

"قصر نادیده بو آباد خلیل"
Sene:*

A33b.

11 Cān-başa: cān-başına A / dūşse: dū-şeşe A.

13 İtdi: - A.

14 Binā-yı nev-i: - A.

* Tāri yok.

XIII

Tārīh^X

Fe'īlātūn / Fe'īlātūn / Fe'īlātūn / Fe'īlūn

1 Şevk-ı icrā-yı şabā la'le sipīhr-i bennā
Kıldı şāhāne bu eyvānı bu resm üzre binā

Bir sarāy oldu bu kim 'aksini mir'at-ı dile
Kilk-i efkār ile resm eyleyemez ehl-i fenā

Sa'y ile cān eridüp naqş-ı müsecemlerine
Rūh buldurdı 'aceb pīşe-ger-i sihr-ārā

Eşer-i lutf-ı havā kār-ger oldıkça seher
Goncalar şīt-i küşāyişle olur nağme-serā

5 Kesb-i zevk itmegi işrāb iderek şubḥ ü mesā
Dīde-i revzene çeşmek-zen-i erbāb-ı şafā

Şafḥa-i tākına ḥayretle temāşāsından
Eylemez tār-ı nigeḥ dīdeye 'avdet kaṭ'ā

Rūy-ı dīvār-ı cilā-dāde-i eyvān-ı laṭīf
Şahsdan 'aksi ider defter-i cezbiyle cüdā

Mānī ḥāk içre ḥarāret ile micmer çıkarur
Çin'de eylese bir kimse bu resmi icrā

Cünbiş-i bād-ı nesīm ile olur naqş-ı zemīn
Mevce-i pertev-i hünkārī-i tāk-ı vālā

- 10 Sāye-i saḳfını ref itse serinden hūrşid
Yāsemem lāle gibi ğamla olur dāġ-nümā
- Kurı bir naḳşı muhīt olmış iken cedvel-i sım
Viridi altun şuyı üşkūfelere neşv ü nemā
- Cirm-i gül-cāmları cām-ı Sikender'dendür
Cilve-ger saffhasına naḳş-ı sipenc-i Dāra
- Mevc-i bŷy-ı gül ile def-ı perişānlık için
Deste-i sünbŷli zencire ider beste şabā
- Şevḳ-ı tışem leb-i hām-ı sarāy-ı 'ālī
İtdi Zāl-i felekŷn ḳaddini ḳasretle dŷ-tā
- 15 Bām-ı vālāsına herġiz olamaz dest-resān
Sŷllem-i pāy-ı ḳubās eger mevc-i havā
- Farḳ-ı pertevle bu eyvānda sŷtŷn-ı rengin
Ateşin mīl çeker çeşm-i 'adŷya gŷya
- Der-i vālāsı şehirlerde iki bālin açup
Şāhib-i beyte hulūşāne ider ḳayr-ı du'ā
- 'Ömr ŷ devletle olup tekye-zen-i bāliş-i nāz
Revġan-ı şem'a-i iḳbāli ola maġz-ı hŷmā
- Şān-ı eyvāna Belīġāne dinildi tārīḳ
Buldı itmāmı sa'ādetle bu cāy-ı zībā
- "بولدى ايتىمامى سعادته بو جاي زيبا"
Sene

A28a.

- 11 Neşv ü nemā: Neşve-nümā A.
14a Vezin bozuk.
15b Vezin bozuk.
19 Şān-ı: Şāne A.
* Tārīḳ yok.

T Ā R Ī Ħ L E R

I

Tārīh-ı Kaşr-ı Maḥmūd Efendi Der-Yeni Şehir^X

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1 Habbezā kaşr-ı dıraşanda bu cāy-ı dil-keş
Oldı güyā kafes-i bülbül-i bāğ-ı maşūd

Gül-i taşviri eger eylese bŷy-feşānlık
Pür olur 'aşe ile mağzuña 'anber ü 'ūd

Ḳuvvet-i nāmiyeden sāye-i verd-i taşvır
Mevce-i rāyihayı eyledi tāķında nemūd

Pür-şekīb eyledi ḥayretle cihānı ki idüp
Nazar-ı ehl-i dili cezbe-i zīnetle rübūd

5 Zŷrdan rişte-i pervāzı olur mevce-i hŷn
Bām-ı vālāsına dek murğ kıyās itse şu'ūd

- X D: Tārīh-ı Kaşr-ı Maḥmūd Efendi BÇM. - AC.
1 Güyā kafes-i bülbül-i: gül-ğonca-i tāb-efgen-i A.
2 Pür: bir C / 'aşe: ıtırı BÇM / mağzuña: ma'reke-i BÇM.
4 İder: idüp B.

Mevc-i t̄ab-āver-i bir h̄uṣe-i eṣm-i h̄uṣīd
Lerze-dār olmada m̄anend-i ḥabāb-ı leb-i rūd

Ab-ı fevvāreyi ṣaḥnında gōren kimse ṣanur
Sīm telden aṅā āvīzeler olmiṣ memdūd

Olmasun bād-ı fenā s̄āḥa-i kaṣra reh-yāb
Bānī-i kaṣr ola ḡul-zār-ı sa‘ādetde ḥulūd

Didüm itmāmına ilhām ile tāriḥ-ı Belīg
Dil-gūṣā kaṣr-ı nev-āyīn-i maḳām-ı Maḥmūd

"دکشا قصر نوایین مقام محدود"
Sene: 1151*

A29a, B157a, C54a, 19b, D84b, M34.

6 H̄uṣe-i: h̄uṣte-i A / 6. beyt sadece A nüshasında var.
9 Nev: - A.
* BCCM: 1098
0077 İlhām

1175 A, - D.

II

Tārīh-ı Vilādet^x

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

1 Minnetullāh sa^ʿādetle tulu^ʿ itdi bu dem
Mıhr-i tāb-efgen-i eltāfun^ñ Hudāvend-i ʿalīm

Bir vücūd oldı be-dīd ʿāleme kim envārı
Gösterür büy-ı gülün^ñ mevcini enzāra cesīm

Gül-şen-i cennete ʿaks eylese la^ʿli pür olur
Mey-i cān-perver ile cām-ı habāb-ı Tesnīm

Bī-muħarrık anı āgūşına aldıķça revā
Şevķdan cünbiş ide nāz ile geh-vāre-i sīm

5 O kadar nāzik ü terdür ki düçār olsa eger
Hār-veş cismını āzürde ider mevc-i nesīm

ʿĀleme oldı bu ferzend-i sa^ʿādet-mendün
Cebhe-i pāki nümāyende-i eltāf-ı kerīm

Atamaz zūr-ı fetānetle kemend-i pervāz
Pāye-i baht-ı bülend aħterine fehm-i ħakīm

Dīde-i vehmine bu devlet ile vālidinūn
 ʿArz ider hey'et-i dīdār-ı ferāh şūret-i bīm

Hıfz idüp anı kūdūrāt-ı cihāndan Mevlā
 ʿİzz ü nāz ile ola şadr-ı muʿallāda muḳīm

- 10 Dā'imā ḥande-künān cāy-geh-i gül-şende
 Bula gül-ğonca gibi perveriş-i nāz ü naʿīm

Didi mevlūdına tārīḥ duʿā-gūne Belīḡ
 Ola dūnyā çemeni cāy-ı Ḥalīl İbrāhīm

"اوله دنيا چني جاي خليل ابراهيم"
 Sene: 1153*

A35b.

*

A.

III

Tārīh^x

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 1 Mihr-i enver gibi bu cāy-ı laṭīf
Şehre pertev-figen oldı nā-gāh

Eylemiş resm-i bināda icrā
Şan^ʿatin pīşe-gerān-ı āgāh

Naḳş-ı gül-bünde teccessüm bulalı
Nevk-i hāra tolaşur tār-ı nigāh

Cūş idüp mevc-i şafā tākında
ʿAks ider cünbiş-i mevc üzre şināh

- 5 İʿtidāl üzre binā olduğına
Şafvet-i āb u havādur dü-güvāh

ʿAşıkından gile-mend olsa bütān
Burada mu^ʿteber olmaz ikrāh

Va^ʿd-i nişüm ile ancak leb-i bām
İtdi fevvāredeki āba külāh

Dil-berün 'aşıka sīmīn bilegi
İtdürür üstüre-veş vaz'-ı cibāh

Olup āvīze Şüreyyā zencīr
Zer tılā satl u legen mihr ile māh

10 Kef-i cānānede gūyā mīkrāz
Dü-şebīh mūn'akis āyīnede māh

Bulamaz kıl kadar 'aybın meşelā
Mū-şikāfān-ı cihān itse nigāh

Ehl-i 'irfāna hūcūm-ı ğamdan
Şāha-i şafhasıdur cāy-ı penāh

Bu meserret-gehe vālā-yı Hudā
Pür ide müşterilerden her gāh

Dimesün kimse bir aḥbābı görüp
"لیسه فیما من الاحباب سواه"

15 Didi bir beyt ile tāriḥ Belīg
Bu nişimen-gehe ḥvāh u nā-ḥvāh

Yeniden eyleyüp iḥyā 'Ali Şāh
Yapdı dükkānını mā-şā-Allāh

یکیدن ایلیوب احیا علی شاه
یاپدی ککاننی ماشاالله

Sene: 1159*

A34b.

* A.

14b "Leyse fihā mine'l-aḥbāb-ı sivāh": Orada dostlardan yalnız o var.

IV

Tārīḫ^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 İldīv-i dehr şadr-ı esbak 'Abdullāh Paşa kim
Münevverdür derūnı lücce-i āb-ı muşaffādan

Revān itdi bu şehr-i dil-keşe āb-ı muşaffāyı
Du'ā-yı ḥayrı isticlāb için a'lā vü ednādan

Olunca levḥ-ı dilde cilve-ger ārāyiş-i 'uḫbā
Vücūh-ı ḥayra virdi āb u tābı muḥbir āmādan

Cihānda itse şāḥib-merḥamet bir teşneyi āvā
Alur elbette için selsebīl-i 'ayn-ı nāv-dān

5 Belīg'ā vir zebān-ı lūlesi 'atşāna tārīhin
Ayurma çeşme-i dil-cüyü 'Abdullāh Paşa'dan

"ایرمه چشمه دلجویی عبدالله پاشادن"

Sene: 1161*

A30b.

X A.
1 Esbak: sebak A.
4 Nāv-dān: māv-dān A.
* A.

V

Tārīh-ı Vefāt-ı 'Abdu'l-kādir Ağa^X

Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılün

1 Hayf u şad hayf ki āsīb-i fenādan nā-gāh
Oldı pejmürde gül-i revnağ-ı bāğ-ı hātır

Dahı nahl-i emel-i dilde tarāvet nā-yāb
Yağdı gül-berg-i ruḥun bād-ı semūm-ı nā'ir

Tūde-i ḥāk-i siyāh içre anuñ şarşar-ı merg
Berg ü bārın gül-i zībā gibi kıldı ḥāsir

Selsebīl ile anı pāk ider elbet Rıdvān
Dāmen-ālūd-ı ğubār olsa o tıfl-ı Tāhir

5 Kafes-i teng-i bedende şıkılup āhır-ı kār
Oldı uçmāğa anuñ bülbül-i rūḥı tā'ir

Nūr-veş dīdeden oldıysa o meh-rū pinhān
Dā'imā āyine-i dilde ḥayāli ḥāzır

Dilde cevlān ideyor dūr olalı rüyından
Bulamaz merdümek-i dīdeyi nūr-ı nāzır

X BÇM: Tārīh-ı Vefāt A. Mersiyye-i 'Abdu'l-Kādir D, - C.

1 U: - A.

2 Ruḥun: ruḥın A / bād-ı: nār-ı A / nā'ir: te'sir D.

3 Siyāh: siyeh B / bārın: bārdan C / kıldı: qaldı C.

4 Tāhir: māhir B.

6 Meh-rū: mihr A.

Cüst ü cū ile felek k̄ametini eyledi ham
H̄ake bir dūr-i girān-māye düşürdi Z̄ahir

H̄ake düşse cigeri pāresi ah eyleyerek
Nice şabr eyleye bu derde cihānda şābir

10 H̄ileyüp k̄ünküre-i 'arşda rūhı tayarān
Ola āyine-i dīdāra o tūtī nāzır

Fevtine düşdi Belīg ah iderek bir tārīh
Cennet-i 'Adn'i mekān eyledi 'Abdu'l-kādir

"جنت عدني مكان ايلدي عبدالقادر"
Sene: 1164*

A32b, B156b, C54a, Ç20b, D86b, M36.

8 Z̄ahir: T̄ahir ÇM.

9 Cigeri: ciger A.

11 Bir: bu B, - A.

* BÇM: 1165 C, - AD.

VI

Tārīh-ı Vefāt-ı Selīm Çelebi^X

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

1 Hayf kim bād-ı fenādan nā-gehān
Şoldı bir tāze gül-i ^canber-şemīm

Ağlamazdı anā çeşm-i rüzgār
Olmasaydı mazhar-ı hulq-ı ^cazīm

Cüst ü cūdan qaddi çarhūn oldı ham
Düşdi zīrā hāke bir dürr-i yetīm

Çekdi serv-āsā etek bu bāğdan
^cAdn'e toğruldı o tab^c-ı müstakīm

5 Ol melek-hū ^cAdn'i cāy itse n'ola
Menzil-i ğilmān olur bāğ-ı na^cīm

Meyl-i uçmāğ itdi ol fūṭī-maḳāl
Bezm-i hāşşü'l-hāşşa yā Rab kıl nedīm

Ah idüp tārīh için didüm Belīg
Tāzelikde gitdi dünyādan Selīm

"تازەگده کتبی دنیادن سلیم"
Sene: 1165*

A32a, B156b, C54a, Ç20b, D86b, M36.

- X BÇM: Tārīh A, Mersiyye-i Selīm D, - C.
2 Olmasaydı: olmuş idi B.
3 Dürr-i: rüy-ı A.
5 Melek-hū: melek-hüy B.
* BÇM: - AD.

VII

Tārīh-ı Vefāt-ı Halil Paşa-Zāde Hüseyin Beg^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Hıdīv-i dād-güster Aşaf-ı Sānī Halil Paşa
O zāt-ı ekremün ferzend-i vālā-gevheri ol mäh

Nidā-yı "ارجعي" emrin idince gūş Hātif den
O dem rūhı fezā-yı kudsıyānı kıldı cevlān-gāh

Ne çāre "شيء ما" tahtındadır 'ālem
Bu vech üzre dizildi perde-i kånūnı çarhuñ ah

Dağı ma'sūm iken ārāyiş-i dünyāyı terk itdi
Ana gül-şen-sarāy-ı cenneti ihsān ide Allāh

5 Belig'ā fevtine ah eyleyüp Hātif didi tārīh
Hasan Beg cennet-i a'lāda yā Rab bula mesken-gāh

"حسن بل جنت اعلاده يارب بوله مسكاه"
Sene: 1166*

A31b, B156a, C53b, Ç20a, D85b, M35.

X ÇM: Tārīh A, Tārīh-ı Vefāt-ı Halil Beg-Zāde Hüseyin Beg B, Mersiyye-i Ferzend-i Halil Paşa D, - C.

1 Ferzend-i: ferzende Ç.

2 "İrci'i (ilā rabbike rāziyeten marziyeten)": O senden sen de ondan hoşnut olarak Rabb'ine dön. KK., Cüz:30, Sūre: 89, Ayet: 28.

3 "Küllü şey'in hālikün (illā vechehu)": O'nun zātından başka her şey helāk olacaktır. KK., Cüz: 20, Sūre: 28, Ayet: 88. / dizildi: düzildi AC / kånūnı: fānūsı AC.

* BCCM: - AD.

VIII

Tārīh-ı Vilādet-i Aḥmed Ağa-Zāde Muḥyi'd-dīn^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Kibārūn mefḥarı Aḥmed Ağa kim āb-ı luḫfıyla
İder dāniş-verānuñ dilde dā'im āteşin teskīn

Nevāziş-güne ikrāmūn görüp erbāb-ı 'irfāna
Feleklerde melekler eyledi iḥsānına taḥsīn

Oḫurlar bī-tereddūd vaşfını kim kātib-i Kudret
Ezelde eylemiş dīvānçe-i evşāfını tedvīn

O zāt-ı ekremūn bir tıfl-ı emced şulb-i pākinden
Gelüp dünyāya itdi ḥāne-dān-ı devletin tezyīn

5 Ne ferzend ol ki 'arz itdikçe mir'āt-i cemālinden
Kemāl-i şun'-ı Ḥaḫḫ'ı seyr iden çeşm-i ḥaḫḫat-bīn

Sezādur cünbiş itse ḥod-be-ḥod şimdi şafāsından
Alup āgūşa ol sīmīn-teni gehvāre-i zerrīn

Devām-ı 'ömrinūn ed'ıyyesi tekrār olundıkça
Ḥulūş ile diye yerde beşer gökde melek āmīn

Du'ā-gūyān Belīg'ā didiler mevlūdına tārīh
İlāhī yūmn-i devletle mu'ammer ola Muḥyi'd-dīn

"الهي بين دولته معمر اوله محي الدين"
Sene: 1166*

A31a, B157a, C54b, Ç18b, D85a, M32.

X Ç: Tārīh A, Tārīh-ı Vilādet-i Aḥmed Ağa-Zāde Muḥyi'd-dīn Ağa B, Tārīh-ı Zibā Li-
Vilādet-i Ferzend-i Aḥmed Ağa D, Tārīh-ı Vilādet-i Ağa-Zāde Muḥyi'd-dīn M, - C.

1 Dā'im: dāyim A.

2 İkrāmın: ikrāmūn B.

4 Şulb-i pākinden: şulb-i kendinden A / 4a - Ç.M.

5 İder: iden B / 5b - Ç.M.

* ABCÇM, - D.

IX

Tārīh-ı Vefāt-ı Zübeyde Hānım^X

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1 Duḥter-i pākize-i düstür-ı vālā-menzilet
Gül-şen-i bāğ-ı fenāda bulmayup bñy-ı vefā

Nā-gehān sākī-i şahbā-yı ecelden gūş idüp
Cāy-gāh-ı istiraḥat oldıgın dār-ı bekā

Bir kafesdür rñh-ı vālā-menzile bu cism-i pāk
Meyl-i uçmāğ eyledi ol tñtī-i Cennet-serā

Lutf idüp ol gül-bñn-i gül-şen-sarāy-ı 'işmete
Cennet-i Firdevs'i ihsān eyleye Bārī Hudā

5 Fevtinñ hāmem didi züvvāra tārīhin Belīg
Rñh-ı pākine Zübeyde Hānım'un eyleñ du'ā

"روح پاکه زبیده خانم ایلاک دعا"

Sene: 1167*

A31b, B156a, C53b, Ç20a, D86a, E10b, M35.

X BÇEM: Tārīh A, Mersiyye-i Zübeyde Hānım D, - C.
1 Bulmayup: bulmadı B.
3 Cennet-serā: cennet-sezā C.
5 Eyleñ: eyle B.
* BÇÇM: - ADE.

X

Tārīh-ı Vefāt-ı İbrāhīm Çelebi^X

Fe‘ilātün / Mesā‘ilün / Fe‘ilün

1 Hıyf kim nā-şüküfte bir gül-i pāk
Hātırın ‘andelībün itdi saķīm

‘Azm idüp cilve-gāh-ı ‘uķbāya
Yaķdı dillerde nice dāğ-ı elīm

Kebş-i İbn-i Halīl-veş bī-bāk
Aña ķurbān olurdı tab‘-ı selīm

‘Adn'e ķıldı heves o gül yā Rab
Ola zībā anunla bāğ-ı na‘īm

5 Göricek merķadin didüm tārīh
Hāk-i nev-gül maķām-ı İbrāhīm

"خاک نوکل مقام ابراهیم"

Sene: 1167*

A32a, B156a, C53b, Ç20b, D87a, M36.

X BÇM: Tārīh A, Mersiyyei İbrāhīm D, - C.
1 Hātırın: hātır-ı CÇM / ‘andelībün: ‘andelībin AC.
3 Bī-bāk: bī-pāk CÇ.
4 O: ol A.
5 Nev-gül: tevekkül Ç.
* BÇM: -AD.

XI

Tārīh-ı Binā-yı Tekye-i Halīl Beg
Der-Ṭrapoliçe^X

Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

1 Mīr-i ekrem Halīl Beg kim anūñ
Hayradur sa^ʿyı fī-sebīlullāh

Ƙıldı bu tekye-i şerīfi binā
Zikr ola tā ki anda ism-i İllāh

Halvetī ehline mübārek ola
Fukarā ka^ʿbesi bu nev-der-gāh

Şem^ʿına cem^ʿ olup derün ehli
Döne pervāneler gibi her gāh

5 Gelse fānūsda şerer gibidür
Bu münevver maḳāma mihr ile māh

Mihr ü māha olur ziyā-efgen
Eylenilür bu ḥāke vaż^ʿ-ı cibāh

Cām-ı ʿālem-nümā-yı saḳfindan
Görünür cümle ʿālem-i eşbāh

Çeşm-i ḥayret-keşān olur ḳandīl
İlişince o ṫāḳa tār-ı nigāh

X ÇM: Tārīh A, Tārīh-ı Tekmīl-i Binā-yı Halīl Beg Der-Ṭrapoliçe B, Tārīh-ı Tekye Der-Ṭrapoliçe D, - C.

1 Sa^ʿyı: sa^ʿy-ı M.

2 Tā ki: - A.

6 Ü: - A / eylenilür: eyleyenler D.

7 ʿĀlem-nümā-yı: ʿālem-nümāsi C.

Çār-dīvār-ı pür-cilāsında
 'Aks ider mevc-i nūr içinde şibāh

10 Bām-ı vālāsına yetişmez anun
 Çarha olsa resīde nāvek-i ah

Bānī-i tekye kām-yāb olsun
 Anı hıfz eyleye haṭādan İlāh

Üstüne ola ḥāzır ü nāzır
 Sırr-ı pāk-i 'Ali Veliyyullāh

Beyt-i ātī ile tamām Belīğ
 Didi tārihini dil-i āgāh

Bu binā-yı Ḥalīl'e gel nā-gāh
 Dīyesin "لا اله الا الله"

"بو بنایي خلیله کل ناکاه"
 "دیسن لاله الا الله"

15 Sāl-i tārihini diğer aḥbāb
 Didiler kim maḳām-ı zikrullāh

"دیدیلر کم مقام کورالله"

Sene: 1167*

A29a, B157b, C55a, Ç19a, D84b, M33.

9 Şināh: siyāh

14 "Lā ilāhe illallāh": Allāh'dan başka ilāh yoktur.

* ABCÇ: - DM.

XII

Tārīh-1 Çeşme-i Haṭumān-Zāde Der-Badra^X

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1 Menba^c-1 cūd u kerem Aḥmed Ağa-yı kām-kār
Fī-sebīlullāh ider ḥayrāta sa^cy-1 bī-riyā

Badra'nun şehrinde vāki^c bir müferriḥ iskele
Bundan aḳdem ābsuz olmışdı cā-yı tengnā

Yapdurup bu çeşme-i dil-cūyı ol kām-1 kerem
Kıldı icrā lūleden 'aṣāna āb-1 can-fezā

Āb-1 şāfiden alup nūş eyledikçe teşnegān
Şulanur baḥrūn lebi imrendiginden dā'imā

5 Dir zebān-1 lūleler 'aṣāna tārīhin Belīg
Gel hemān bu çeşmeden nūş eyle Bismillāh mā

كى همان بوچشمين نوش ايله باسم الله ما
Sene: 1167*

A30b, B155a, C53a, Ç19b, E9b, M34.

X B: Tūrīh A, Tārīh-1 Çeşme-i Haṭumān-Zāde Der-Balya Badra Ç, Tārīh-1 Çeşme-i Haṭumān-Zāde Der-Şehr-i Balya Badra M, - CE.

4 Baḥrūn lebi: baḥrin gibi ÇM / imrendiginden: imre A.

5 Lūleler: lūle her A.

* C: 1166A, 1168B, 1177ÇM, -E.

XIII

Tārīh^x

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Hoşā cāy-ı nişimen-gāh-ı erbāb-ı zarāfet kim
Pesend-ārā-yı raġbet-efgenidür şeyh ile şābun

Hemān-dem cān atar şeb-nem gibi aġbāb-ı sāfi-dil
Görünce tımturaġ-ı vaz'ını dükkān-ı pür-tābun

Döküldi kevkeb-āsā hoş-dilān anı temāşāya
Müsaġġar itdi āhır müşterisin çarġ-ı dolābun

Gül-i taşvīrinün bŷy-efgen-i eltāf-ı cān-baġşı
Şikest itdi meşāmm-ı dilde ġadrin 'anber-i nābun

- 5 Çıķup fevvāreden pür-tāb ider bālāya şir-i āb
Meger kim gönül aġdı tāk-ı pür-zībāsına anun

Huşūşā bir gül-i nev-restesi var kim letāfetde
Fŷrŷġ-ı ġŷsn ile reşķ urubdur mihr ŷ meh-tābun

Bu dükkān bir şadefdür gūyiyā baħr-ı melāħatde
Derūnı perveriş-gāhıdur ol lūlū-yı nā-yābuñ

Suturra ğamzesiyle Ƙahramān'ı eyler efgende
Niġāh-ı dest ü pāyın naħvetiyle Zāl-i Sührāb'uñ

İudā hem şāhibin hem müşterisin eylesün ma'mūr
Ola tā kim bu tāk-ı tārem üzre dūz-ı meh-tābuñ

- 10 Çiçekli bir kumāş-ı tāze düşdi kāle-i tāriħ
Bu cāy-ı bī-bedel mergūb ola beyninde aħbābuñ

"بو جاي بيبدل مرغوب اوله بيننده احبابو"

Senc: 1167*

0026

A35b.

* Çiçek ziyāde olan ta'miye A.

XIV

Tārīh-ı Kaşr-ı Kürd-zāde Muştafā Ağa^X

Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilūn

1 Nesl-i tāhir Muştafā Ağa ki zāt-ı pākidür
Şem^c-ı bezm-i dūde-i āl-i Resūl-i kibriyā

Mün^cakis tab^cında eşkāl-i nukūş-ı kā'ināt
Kalbidür bir müncelī āyīne-i 'ālem-nümā

Çeşm-i ahter kaşr-ı iclālinde zerrīn şem^c-dān
Tār-ı şem^c-ı meclis-i iqbālī müjgān-ı hümā

Tab^c-ı mevzūnı fūrūg-ı feyz ile olmuş meger
Mısrā^c-ı berceste-i evrāk-ı Dīvān-ı 'Aṭā

5 Levh-ı dilde hāme-i efkār ile resm eyleyüp
Yapdı tarz-ı dil-keş üzre böyle bir 'ālī binā

Rūşen oldı āf-tāb-āsā bu eyvān-ı latīf
Pertevinden dā'imā şehr iktibās eyler ziyā

Naşş-ı eyvānuñ murād üzre temāşā itmege
Egilüp kıddin sipihr-i pīre-zen itmiş dü-tā

Gel bu müstesnā temāşā-gāha bir yol aç gözün
Naşş-ı eşmār-ı mücessemler virür rūha gıdā

X ÇEM: Tārīh A, Tārīh-ı Kaşr-ı Kürd-zāde Muştafā Ağa Der-Belde-i Balya Badra B, Tārīhāt C, Tārīh-ı Binā-yı Sarāy-ı Dil-Güşā Muştafā Ağa D.

1 Tāhir: zāhir A.

2 İle: - A.

3b XXIV. tārīhin 8. beyti ile aynı.

4 XXIV. tārīhin 16. beyti ile aynı.

6 Şehr: - A / 6b - D.

7 Eyvānuñ: eyvānı AEÇM / 7a - D.

Nāzıra saḥ-ı tavan gūyā ki bir āyinedür
Tāk-ı zībā anda 'aks-i ebrūvān-ı dil-rübā

- 10 Çeşm-i nergis naķş olaldan bu şafā-ābādda
Sebze-i bigāneye eyler nigāh-ı āşinā

Bir nümāyişdür ziyāde ziver-i naķş-ı ḥaşir
Mevc-i pertev sāha-i eyvāna besdür būriyā

Ġālibā neşv ü nemā buldı havā-yı kaşır ile
'Andelīb aldı gül-i taşvirden būy-ı vefā

Def' için ser-levḥa-i dilden ğubār-ı vaḥşeti
Dide-i revzen çıkar bigāneye çeşm-āşinā

Bir mücevher-pür-cilā āyine zann eyler gören
Şafḥa-i dīvāra 'aks itdikçe emvāc-ı havā

- 15 Bu maķāmūn lutfını gūş eyle kim bülbül ider
Ḥande-i gül-ğonca-i taşvirden meşķ-ı nevā

Neş'e-i renginī-i gül-cāmdan ğam maḥv olur
Şeh-nişininde otursa pādīşāh olur gedā

Luṭf-ı rūḥāniyyetin bilmek için dīvārına
Bir mücessem yaz nice gör cān virür bād-ı şabā

9 Tavan: tūvān ÇM, nā-dān A.

11 Bir: bu B.

12 Neşv ü: neşv A, neşve Ç.

13 Bigāneye: bigāne BÇ.

15 Maķāmūn: maķāmın Ç.

16 Olur: olup ACD / şeh-nişininde otursa: şeh-nişininde o deñlü B, ser-nişininde olursa ÇM.

17 Luṭf-ı: lafz-ı B (B nüshasında her iki şekil de var).

Her mühendis idemez miqyās ile vaz⁶-ı esās
Böyle zībā mürtefi⁶ kāşāneye tahtü's-semā

Şafha-i dīvāra resm olmuş kırn bir naqş iken
Virdi hep üşkūfeye altun şuyı neşv ü nemā

20 Vaz⁶ olan tiz-desti-i mi⁶ mār ile rengin-sütün
Çeşmine her hāsīdün bir mīldür āteş-nümā

İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-beyt için
Her seher der-gāh-ı Hākķ'a ref⁶ ider dest-i du⁶ā

Ömrini efzūn idüp bānī-i vālā-himmetün
Hāne-dānın dā'imā ma⁶mūr ide Bārī Hudā

Bī-tekellūf söyledüm tārīh-ı itmāmın Belīg
Bu sarāy-ı dil-keşi yapdurdı Seyyid Muştafā

"بو سراي دلکشي ياپدردي سيد مصطفي
sene: 1168*

A48a, B154a, C51a, Ç17b, D83b, E8a, M30.

- 18 Her: bir ÇM.
19 Resm: naqş BÇM / ü: - A XXV. tārīhin 2. beyti ile aynı.
20 Hāsīdün: hāsīdin A.
21 XXV. tārīhin 3. beyti ile aynı.
22 Hudā: du⁶ā E.
* ABCÇ: - DEM.

XV

Tārīh-ı Sarāy-ı Haṭumān-Zāde Der-Badra^X

Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

1 Mefḥar-ı nesl-i dūde-i Haṭumān
Aḥmed Ağa o Hātem-i ṣānī

Dil-i deryā-nevāl-i himmetidür
Keremün var ise eger kānı

Bir keremdür Haḳ eylemiş i^ʿtā
Belde-i Balya Badra'ya anı

Ṭab^ʿı āyīne-i mücellādur
Cilve-ger anda lutf-ı Rabbānī

5 Eyledi resm-i dil-keş üzre binā
Bu sarāy-ı refi^ʿ-ı bünyānı

Badra şehrinde dil-keş ebyāta
Oldı bu şāh-beyt-i vicdānī

X BÇ: Tārīh A, Tārīh-ı Menzil-i Aḥmed Ağa D, Tārīh-ı Sarāy-ı Haṭumān-Zāde Der-Şehr-i Badra M, - CE.

1 Mefḥar-ı : mu^ʿciz-i B / Haṭumān: Haṭumān AÇM / Hātem-i: Hātem-i BM / 1. - 17. beytler - D.

2 - E.

4 Ṭab^ʿı: Ṭab^ʿ-ı C.

5 Sarāy-ı: sarāyı A.

6 Bu: - C.

Çarh ider bulsa çeşm-i revzenine
Merdümek âf-tâb-ı rahşanı

Tāk-ı zībāya nakş olan güller
Güldürür ʿandelīb-i nālānı

ʿArz ider nakş-ı lāle züvvāra
Kāse kāse şarāb-ı reyhānı

10 Levh-ı dīvār-ı pür-cilāsında
Münʿakis hep nuķuş-ı elvānı

Pāye-i irtifāʿ-ı sükkānı
Ayak altına aldı ʿummānı

Bāmına kim ʿurūc iderse siler
Kāğıd-ı rüy-ı mäh-ı tībānı

Bu esās-ı girāndan ne çeker
Gāv-ı zīr-i zemīn bilür anı

Her sütün serv-i dil-güşāya bedel
Zīver-i çār-bāğ-ı erkānı

11 Aldı: oldı A.

12 Kelef-i: kāğıd-ı B.

15 Nağş-ı dīvār olan mücessemine
Nā-gehān görse cān virür Mānī

Buldı altun şuyıyla neşv ü nemā
Cümle zerrin kadehle reyhānī

İki cānibde devlet ü iğbāl
Bāb-ı vālānuñ ola der-bānı

Olur ehl-i ma'ārife ma'lūm
Bu binādan ṭabī'at-ı bānī

'Ömr ile devleti olup efzūn
Hāfızı ola hıfz-ı Yezdānī

20 Cān u dilden Hudā bilür ki Belīg
Şeb ü rüz olmuşum şenā-hvānı

Sāl-i itmāmına didüm tārīh
Yapdı Aḥmed Ağa bu eyvānı

"ياپدی احمد اغا بو ایوانی"
Sene: 1168*

A29b, B155a, C53a, Ç18a, D87a, E9b, M31.

16 Ü: - A.

20b Ü: - ÇM.

* AC: 1167B, - ÇDEM.

XVI

Tārīḥ-ı Vefāt-ı Hātem Efendi^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Dirîgâ Aķovalı-zāde Hātem gitdi elden ah
Gönül kan ile tıolsun sīne dā'im pür-figār olsun

Nazīri bir dahı bu 'ālem-i fāniye gelmez kim
'Ulūm-ı zāhir ü bātında böyle nām-dār olsun

Bu tayy itdi sehā tūmārını meydān-ı himmetde
Cihānda Hātem-i Tayy itdiginden şerm-sār olsun

Geçüp hıç bakmadı ārayış-i dūnyāya raġbetle
Anuñ manzūrı mir'āt-i cemāl-i Kirdgār olsun

5 Belîg'ā 'azm-i 'uķbā eyleyince didiler tārīḥ
Resūl-i Ekrem'e Aḥmed Efendi hem-civār olsun

"رسول اکرمه احمد افندي مجوار اولسون"
Senc: 1168*

A31b, B155a, C52b, Ç20a, D85b, E9b, M35.

X B: Tārīḥ-ı rihlet-i Hātem Efendi Ḳuddise Sırruhü'l-'Aziz A, Tārīḥ-ı Vefāt El-Merḥūm Hātem Efendi Raḥmetullāh ÇM, Tārīḥ-ı rihlet-i Hātem Efendi Ḳuddise Sırruhü D, Tārīḥ-ı Vefāt El-Merḥūm Hātem Efendi Radiyallāhu 'Anh E, - C.

3 Hātem-i: Hātem-i AÇ / Tayy: - A.

* BCC: - ADEM.

XVII

Tārīh-ı Bī-Nazīr-i Mevlevī-Hāne Der-Yeni Şehir^X

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Pīşvā-yı reh-neverdān-ı Tārīk-ı Mevlevī
Şeyh 'Ömer kim dest-i tecrīdinde kân ber-kaḅza ḥāk

Yapdurup bu kaşrı hem der-gāhı ta^cmīr eyledi
Rūḥ-ı Mevlānā'dan istimdād idüp ol zāt-ı pāk

Naş ile olunca mānend-i 'arūs-ı dil-pezīr
Şaldı kol gūyā der-āgūş itmege bu kaşr-nāk

Ġonca-gül bir vech ile 'aks itdi āb-ı ḥavza kim
Būlbül-i zār anı seyr itdikçe dir 'Kadf Yḥvr'

- 5 Köpriden geç bir tārīk ile bu 'Adn-ābāda gel
Cennete girmez şırātı geçmeyen bī-ḥavf u bāk

Baḅsa münkir turş-rū olur eḥibbā ḥande-rū
Sakf-ı kaşr āyīne-i sīret-nümādur tāb-nāk

X D: Tārīh-ı Binā-yı Kaşr ü Tekye-i Şeyh 'Ömer Mevlevī B. Tārīh-ı Mevlevī-Hāne-i Yeni Şehir ÇM, - C.

2 Der-gāhı: der-gāh ÇM.

3 Mānend-i mānende Ç / pāk: nāk C.

6a - BÇM.

Kaşruñ etrafında bülbül Meşnevî-hvānlık ider
Şevk ile gūş eyleyüp güller giribān itdi hāk

Dā'imā ma' mūr ola her āsitāne haşra dek
Münkir-i āyīn-i Mevlānā'yı reşk itsün helāk

Oğudı bülbül terennüm birle tārīhin Belīg
Aşq-ı Mevlānā ile oldı binā bu kaşr-ı pāk

"عشق مولانا ایله اولدی بنا بو قصر پان"

Sene: 1169*

B158a. C52a. Ç18b. D83b. M32.

4 "Rūhī fedāk": rūhum sana fedā olsun.

7b - BÇEM.

8 Haşre: haşr ÇM.

* ÇM: 1170 C. - BD.

XVIII

Merşiyeye-i Maṭlabî-Zāde Muṣṭafâ Efendi^X

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Kuzât-ı Rûm İli'nün âb-ı rûyî Maṭlabî-zāde
Bu maṭlab-gehde dünyâ mansıbın geçdi temennâdan

Cihân-ı bî-sebâtun şüret-i naḳşın alup evvel
Ṭarîḳ-ı Naḳşibend'e sâlik olmışdı bu ma'nâdan

Nevâziş-güne tarz u hulḳ-ı dervîşānesi el-ḥaḳ
Rübûde eylemişdi dilleri a'lâ vü ednâdan

Gidince piş-gâh-ı dîdeden hengâm-ı fevtinde
O dem yaş yerine kan geldi hep çeşm-i eḥibbâdan

- 5 Daḥı mülk-i fenâda genç iken ol gevher-i nâ-yâb
Mişâl-i genc anı indürdiler hâke muşallâdan

Tezerv-āsâ gelüp reflâra ḥüriler ḥırâm itsün
Anun rûḥına istiḳbâl için Firdevs-i a'lâdan

Belîg'â çâr-tekbîr ile Hâtif didi târiḥin
Gidüp 'uḳbâya Dervîş Muṣṭafâ el çekdi dünyâdan

کیدوب عقبايه درویش مصطفي ال چکي دنياان
Sene: 1170*

C52a, D85b.

X D: - C.
3 Ṭarz ü: - C.
6 Tezerv-āsâ: teb-zür-āsâ C.
* C. - D.

XIX

Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 1 Rüm İli Yeni Şehr hākine
Tāze bir gül idi bu tab^c-ı selīm

Bilmek ister iseñ o mazlūmı
Nāmı Bāzārī-zāde İbrāhīm

Gör kazāyı diyār-ı ğurbetde
Anı katl itdi bir sefih ü le'im

Toy mayup gençliğine o şehid
Hele gadr oldı ol cevāna 'azīm

- 5 Haber-i şūmı hem-rehānı Belīg
Pederi pīre itdiler tefhīm

Didiler ah ile āna tārīh
'Adn'e 'azm itdi rūhın İbrāhīm

"عنه عزم ايندي روحن ابراهيم"

Sene: 1170*

C52a, D86a.

- 1 Yeni Şehir: Yeni Şehr'i D.
4 O: ol C.
* C: - D.

XX

Tārīh^X

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1 Devr-i ferhunde-i 'Abdullāh Paşa kim anūñ
Ṭab'ını mīzān-ı 'adl itmiş Ḥudāy-ı Lā-yezāl

Ḥān Maḥmūd'un olup şābıķda şadr-ı a'zamı
Eyledi bay ü gedāyı lūf ile āsūde-ḥāl

Sāye-endāz oldıķı iķlīme ebr-i cūdinūñ
Reşhasından her giyāh-ı huşk olur ka'bü'l-ğazāl

Fī-sebīlullāh bu şehir-i dil-keşi iḥyā için
Yapdurup bu çeşmeyi akıtdı āb-ı bī-mişāl

5 Lūlesi işrāb ider 'aşāna tārīhin Belīg
Gel gel iç nev-çeşme-sār-ı nūrdan āb-ı zülāl

كل كل ايچ نوچشمسار نوردين آب زلال

Sene: 1170*

A36b.

X

*

A.

A.

XXI

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

- 1 Şeh-i İskender-i Cem-menkabe 'Osmān Hān'un
Şābıkā a'ni Silah-dār Mehemmed Paşa

Zāt-ı pākinde görüp cevher-i isti'dādın
İdi üç tuğla anı mansıba fermān-fermā

O Felātün-hıred Vāşif-ı vālā-himemün
Mün'akis āyine-i kalbine esrār-ı Hudā

O kerem-pişe ki hāk-i rehini öpmek için
Egilüp kāmetini pīr-i felek kıldı dü-tā

- 5 Ma'rifet-perver olan bezmine hayret-keş olup
Baykara meclisini çarh unıtdı haqqā

Hall ü 'aqd itmede mālİK yed-i beyzāya budur
'Ukde-i müşkilini hep felek 'arz itsün ana

İtse bu baht-ı Hudā dād ile a'dāya hücum
Ana eylerdi ekālīm-i kılā'ın ihdā

Kılıcı fethā gibi üstün olur heycāda
Münkesir kalb ile altında kan ağlar a'dā

Çekicek hançer-i sü'bān-ı münakkaş postın
Görmedünse nazar eyle yed-i beyzāda 'aşā

- 10 Kef-i lutfunda tehī-kise olur ma'den-i zer
Kaṭradur kulzüm-i ihsānı yanında deryā

Her hünerde Kaşabü's-seyfi alup taş dikdi
Tozadup Tozkoparan menzilini itdi hebā

Nā-gehān oldu tūfeng atmağa tab'ı meyyāl
Her umūrında işābet ider ol şīr-i vegā

Lutfinun 'aşıkıdur ah ider atılsa tūfeng
Tütüni göklere peyveste olur bī-pervā

Dikdiler menzil-i müsteb'ade emriyle nişān
Anı 'aciz idi fark itmege çeşm-i bīnā

15 Zann-ı gālibde nişān harbi iken dūr-ā-dūr
Urdı kuruşunla o dem itdi yakīnen ifnā

Bu'd-ı menzilde bu vech üzre nişānı hergiz
Uramaz kimse kerāmet gibi bu bir ma'nā

Ele aldıqça tūfengi cebel-i Kāf üzre
Darb ider olsa nişān merdüm-i çeşm-i 'ankā

Seyr idüp evc-i felekden o tūfeng-endāzı
İtmesün ra'd nihāyet top atanlık aşıā

Şadme-i kahrı göz açdurmaya bed-bīn olana
Tūtiyā eyleye bārūtını çeşm-i a'dā

20 Sāl-i tārih ider nāzıra işrāb Belīg
İki beytünde iki mışra'-ı zīr ü bālā

Bīn yüz yigirmi adım yerden atup dāneyi ol
Bu yeter gerçi nişān darbına tārih ammā

Şüphesüz bülbul-i kudsi okudı tārihin
Hedefe urdı murād üzre Mehemmed Paşa

"مدفہ اوردی مراد اوزرہ محمد پاشا"
Sene: 1170*

C51b.

XXII

Tārīh^X

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1 Zihī lutf-ı Hudā kim āf-tāb-ı şer'-ı enverden
Husūf-endūde bir şehir ola mazhar tābiş-i nūra

Teveccüh eyledi nev-şöhre bir zāt-ı mu'allā kim
Fürüg-ı 'arızı pertev-feşāndur çihre-i hūra

O zāt-ı hikmet-āmūz-ı Aristū kim müdām eyler
Nigāh-ı iltifātın nūş-dār u tab'-ı rencūra

İdüp nām-ı şerīfin dest-i cūdi 'arş ile hem-şir
Midād-ı sürh ile tahrir olundı beyt-i ma'mūra

5 Dem-i 'İsā gibi ihyā idüp bir demde emvātı
Şarir-i kilik-i pāki ihtiyāc itmez dem-i şūra

Olur didāra çeşmi nazra-i evvelde tāb-efgen
Eger kim hāk-pāyı sürme olsa dide-i hūra

Şehāb-ı dest-i gevher-bārı işār-ı matālibden
Göz açmaz remz tehī çeşm-i habāb-ı bahr-ı pür-şūra

Fürüg-ı vech-i pāki cānib-i burc-ı sa'adetden
Tecelliyyāt-ı mihr-i pür-ziyādur şehir-i mezkūra

Olur zā'il şarābun keyfi te'sir-i melāhatdan
Eger olsa çekide āb-ı la'li tāk-i engūra

- 10 Sehā-yı ʔab^cı farʔ-ı merḥametden zīr-i destāna
Reh-i gencīneyi tebyīne işrāb itdi gencūra

Tezerv-i şu^cleyi ḥākister eyler āteş-i ʔahrı
Gürizān olsa da ol dem derūn-ı şem^c-ı kāfūra

Alup ālāt-ı bezm-i ^cālem-i bālāyı bī-pervā
Felekde bulsa Zühre cān atar tehniye-i sūra

Sezādur nağme-i ter kāseden izhār idüp mevcin
Bu esnālarda güncāyiş-pezir olmazsa ʔanbūra

Hudā hem-vāre ^cömr ü devletün efzün idüp her dem
Çekilsün dāğ-ı ğam ʔab^c-ı bed-endişān-ı maḫhūra

- 15 Belig'ā sākinān-ı bezm-i vaḥdet-hāne tārihin
Didiler kim ʔudūmiyla Yeni Şehr oldı ma^cmüre

"ديديار كم قدوميله يکشمر اولدي محوره"
Sene: 1172*

A36a.

* A.

XXIII

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Dırıĝ kim Ağacık-zāde ol hüceste-likā
Dağı cevān iken itdi felek anı nā-būd

Yoĝıdı haĝ bu ki hiç hüsn-i hulķına ĝāyet
Cihānda Őimdi bulunmaz aransa öyle vücūd

Du'ā-yı hayr ile Şabr eylemek gerek yoĝsa
Bu māteme nice feryād u zār olunsa ği-sūd

İki zebān ile ğıkđı kalem didi tārīh
Őefā'at ide 'Ali'ye Muĝammed-i Maĝmūd

"شفاعت ايدہ عليہ حميد حمود"

Sene: 1174*

C52b.

*

C.

XXIV

Tārīh-ı Vilādet^X

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1 Mihr-i nūr-efşān gibi kıldı sa'ādetle tūlū'
Hāver-istān-ı 'ademden bir meh-i 'ālem-nümā

Dehre bir tıfl-ı sa'ādet-māye teşrīf itdi kim
Sāyesinden iktisāb-ı feyż ider zıll-ı hümā

Zīver-i āgūş idüp ol nev-nihāl-i 'işmeti
Şalınur bin nāz ile pūr-şevk olup mehd-i şafā

Anı ber-dūş eyleyen mehd-i şafādan gūyiyā
Gūşına āvīze eyler bir dūr-i 'ālem-bahā

5 Gezdürür hūbān-ı vālā-menzilet hayrān olup
Dest-ber-dest ol mihir mānende-i reng-i hınā

Şu'le-i cevvēle-veş pūr-nūr ider te'sīrden
Dāyegānūñ hāle-i āgūşını ol meh-likā

Cem' ider emvāc-ı būyın ğonca kirm-i pile-dār
Ola tā cism-i leṭāfet-bahşına tār-ı kabā

Oldı fart-ı bahşış-i nūr-ı sa'ādetle anūñ
Tār-ı şem'a meclis-i ikbāli müjgān-ı hümā

Gül-şen-i vaşfında dil cevlān iderken bir ğazel
Ṭoĝdı hāmemden mişāl-i nūr-ı cism-i sūrme-sā

- 10 Kārvān-ı rāh-ı hüsün şāhidur ol meh ānā
Kim şadā-yı hande-i Yūsuf olur bāng-i derā
Nāz ile seyr eylese şahnında mānend-i nesīm
Cūş ider deryā gibi şevk ile mevc-i būriyā
‘Arz-ı dīdār eylemez zīrā ki rūy-ı pākine
Mevc-i bād-i cünbiş-i müjgān olur hār-ı cefā
Sīmyā-veş gül-şen-i ‘ālemde nā-peydā iken
Tutdı ‘ahdinde meşāmı mevc-i būy-ı vefā
Nāliş-i la‘l-i şeker-bāriyla ölmüş reşkden
Dāne-i yākūt-ı nāba gerdiş-i reng-i siyā
- 15 Çekdi ruh-sārında biñ efsūn ile hengām-ı şerm
Mevc-i būdan reng-i bāl-efşānına zencir-i pā
Tab‘-ı mevzūmı fūrūğ-ı feyz ile olmuş anuñ
Mısra‘-ı berceste-i evrāk-ı Dīvān-ı ‘Atā
Pertev-i nūr-ı hidāyetle o tıfl-ı ercümend
Ola iklim-i ma‘ārifde şeh-i fermān-revā
Bed-nigāh-ı çeşm-i a‘dādan anı maḥfūz idüp
Tūl-i ‘ömr ile mu‘ammer eylesün Bārī Hudā
Didiler tāriḥ-ı mevlūdın du‘ā-gūyān Belīg
Rāz-ı dānişle ferīd-i ‘ahd ola Aḥmed Vefā
"راز دانشله فرید عمد اوله احد وفا"
Sene: ~

A33a.

- 16 XIV. tāriḥin 4. beyti ile aynı.
18 Bārī: bār-ı A.
* Tāriḥ yok.

XXV

Tārīh^X

Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

- 1 Hābbezā eyvān-ı bī-hem-tā ki resmin seyr idüp
Vālih ü hayrān olur üstād-Uklīdis-güşā

Şafha-i dīvāra resm olmuş kırı bir naqş iken
Virdi hep altun şuyı şükūfeye neşv ü nemā

İki bāl açmış der ü bālāsı şāhib-beyt için
Her seher der-gāha gūyā ref^ʿ ider dest-i du^{ʿā}

Al zebān-ı hāmeden tārīh-ı itmāmın Belīg
Yapdı Hācı Muştafā dārın sarāy-ı dil-güşā

"ياپدي حاجي مصطفي دارن سراي دلگشا"
Sene: *

A34b.

- X A.
2 XIV. tārīhın 19. beyti ile ʿaynı / Ü: - A.
3 XIV. tārīhın 21. beyti ile aynı.
* Tārīh yok.

XXVI

Diğer^x

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1 Bir sarāy-ı ğıbta-fermādur bu kim her bir sūtün
Rüz ü şeb eyler keşide dīde-i a' dāya mīl

İki bāl açmış der-i vālāsı şāhib-beyt için
Dest-i da' vetdür ki isticlāb ider ecr-i cezīl

Teşnedür āna nazar zīrā tılā-yı tākına
Bānī-i eyvān kim altun şuyın itmīş sebīl

Devletin efvn idüp dā'im Hudāy-ı Lā-yezāl
Şāhib-i eyvāna ihsān eylesün 'ömr-i tavīl

5 Şād olup itmāmına kaşruñ Belīg'ā kudsiyān
Nāy-ı kilki kūs-ı hāme vaz' idüp bī-kāl u kīl

Didiler tārīh-sālin cāy-ı nev-beyt-i Halīl
Oldı Şehr-i Nev'de haqqā ki sarāy-ı bī-'adīl

"اولي شمر نوده حقا كي سراي بيحدیل"

Sene: *

A34a.

- X A.
1 U: - A.
3 Kim: - A.
5 Kaşruñ: - A.
* Tārīh yok.

XXVII

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Kavala sünbüli Seyyid Mehemmed bāğ-ı 'ālemde
Semūm-ı serdī-i bād-ı ecelden şoldı ol sünbül

Nice feryād idüp çāk-i girībān itmesün 'āşık
Bu gül-şenden gidüp gül kaldı hayfā bī-nevā bülbül

Muhammed 'aşkına 'afv eyle anuñ cürmini yā Rab
Şefā'at-hvāh ola maşşerde cecdi rākib-i Düldül

Belīg ol demde çıkdı bī-zebān-ı hāmeden tārih
Kopardı gül-şen-i āl-i Muhammed'den ecel bir gül

"قوپاردی کلشن آل محمدن اجل بر کر
Sene: *

C52b.

* Tarih yok.

TERKÎB - İ B E N D

MERSİYYE^x

I

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Ker itdi gūş-ı Zühreyi sūzişle şubḥ-dem
Mātem-sarāy-ı bülbül-i hīnā-ger-i elem

Şīven-ıırāz-ı ḥalka-i mātem olup cedīd
Tutdı cihānı zemzeme-i hūn-çegān-ı ğam

Şahn-ı derūn-ı ehl-i dile dūd-ı ahdan
Çekdi livā-yı miḥneti ser-asker-i dejem

Pejmürde itdi bir gül-i gül-zār-ı 'iffeti
Bād-ı semūm-ı miḥnet ile şarşar-ı sitem

5 Ḥayfā ki kıldı bir nefes-i serd ile hebā
Şem'-ı sarāy-ı ma'rifeti merg-i tiz-dem

Oldı o bülbül-i çemen-istān-ı rahmetün
Pervāz-ı irtihāli şeref-dāde-i kadem

'İsā nüzül iderdi tabābetle hī-gümān
Feryād-ı kudsiyāndan eger olmasa aşam

Piş-i każāda tevbe ider cümle kārına
Bir kimse itse mergi bu tōhmetle müttehem

Ḥam-geşte oldı ḥalka-i mātem gibi felek
Olsun bu derd ile felek-i nīl-gūn verem

10 Miḥnet-keşān-ı ğam-kedeyi itdi nāle-hiz
Oldı bu def'a dehre 'alāmāt-ı rustehiz

x A.

1 8 Każāda: kaşāda A.

II

- 1 Yokdur neşât u ʿayş bu gerdün-ı dūnda
Olmaz şarāb-ı nāb hum-ı ser-nigūnda
- Tahmīl-i bār-ı mihnet ider zecr ü kahr ile
Āşār-ı zaʿf görse felek bir zebūnda
- Bir nev-cevānı nāz ile perverde itse de
Eyler habāb kellesini mevc-i hūnda
- Loqmān-ı dehr bunca zamān gūşiş eyleyüp
Merge ʿilāc bulmadı hīç bir fūnūnda
- 5 Zinhār bakma keç bu sipihr-i deniye kim
Tarḥ eyler āşiyāne-i ʿakreb ʿuyūnda
- İmʿān semʿ-ı hūş ile meclisde eyle gūş
Mātem şadāların neğam-ı ergānūnda
- Şirīn revānın itdi telef nā-murād olup
Ferhād kūh-kenlik idüp Bī-sütūn'da
- Pür-varṭa-i helāke atar anı rūzgār
Kimse murāda irmedi bu çarḥ-ı dūnda
- Her şeh-sūvārī hāke şalar tevsen-i felek
Ser-keşlik āşikāredür esb-i ḥarūnda
- 10 Ol şāh-ı mülk-i maʿrifeti eyleyüp helāk
Mānend-i genc menzilini kıldı zīr-i ḥāk

III

- 1 Şad-ah kim o gül-bün-i gül-şen-sarāy-ı cān
Gül-berg-i ʿömrün itdi hebā şarşar-ı hazān

(.....?) emvāc-ı hūndan
Oldı hayāli merdümek-i dīdeden nihān

Kandīl-i nūr-ı dīde-i erbāb-ı tab^c iken
Bād-ı şehāb-ı dāmen-i merg itdi Lā-mekān

Ahır kopardı kavgā-i bāzū-yı merg ile
Bīh-ı nihāl-i ma^c rifeti çarh-ı bī-amān
- 5 Ber-geşte itse saḥ-ı zemīni sipihr-i Zāl
Gelmez bu dehre öyle bir ālüfte nūkte-dān

Küttāb-ı hayl-i çarha olurdu reʿis eger
ʿİlm-i kalemde olsa ʿUtāridle imtiḥān

Murğ-ı hümā-yı rūhı bu gül-şenden eyledi
Bālā-yı nāhl-i tārik-i tūbāda āşiyān

Hasretle şahn-ı halka-i mātem gibi o dem
Gark oldı kana dīde-i hūn-bār-ı Ferkadān

Gelsün hurūşa kūrre-i Haddād-veş derūn
Yansun şerār-ı ah ile kāşāne-i cihān
- 10 Zira ki oldı bir gül-i nev-resteden cūdā
Kaldı kazā-yı gül-şeni bī-berg ü bī-nevā

IV

- 1 Dehrün şarāb-ı devleti ʿayn-ı serāb olur
Adum anıla böyle ne mest ü harāb olur
- Bir gün olur ki şarşar-ı bād-ı fenā esüp
Bu kār-hāne zīb-nümā inkılāb olur
- Pür-piç-i zülf-i ham-be-ham-ı tire-i bütān
Lāy-ı sepīd-i derd-i heremle hizāb olur
- Naḥvet-fürüş-ı dīde-i nergis bu ʿarşada
Mānend-i çeşm-i merdümek-i nīm-h"āb olur
- 5 Cünbiş-nümā-yı pençe-i pür-zür-ı mergden
Zencīr-i ʿömr tuʿme-i pür-piç ü tāb olur
- Zehr-āb-ı kahrı çekmege bu bezm-i miḥnetün
Rıtl-ı girānı kelle-i Efrāsyāb olur
- Zinhār ğırra olma bu mülk-i harābā kim
Tāc-ı mülükı lāne-i büm u ğurāb olur
- Döndikçe çarḥ miḥnet ile berre-i hamel
Hvān-ı felekde ol dahı bir gün kebāb olur
- Dendān-ı zahm-ı hūrda olmaz revā-pezir
Yā Rab bu tiğ-ı merg ne efʿi-luʿāb olur
- 10 Nüş itdürüp o ğoncaya zehr-i helāhili
Bād-ı fenāya oldı ğıdā ʿömr-i ḥāşılı

V

1 Ey sünbül-i hadîka-i pür-feyz-i Kirdgār
V'ey bülbül-i tapanca-i hor-dest-i rüzgār

Yağdūñ fūrūğ-ı āteş-i ḥasretle 'ālemi
İtdūñ fezā-yı dehri bu sūzişle şu'le-zār

Heyhāt kim verā-yı 'ademden senūñ gibi
Gelsün bu bāğ-ı 'āleme bir ma'rifet-şi'ār

Derdā ki serv-i kāmēt-i 'ar'ar-hırāmumñ
Zūr-āzmāy-ı şadme-i merg itdi hāk-sār

5 Encüm degil felekde bu ḥasretle nā-gehān
Yandı derūn-ı micmer-i gerdūn-ı zer-nigār

Kimdür o kim bu mātemi gūş eyleyüp anūñ
Yanmaya tab'ı germi mişāl-i dil-i çenār

Bu hāk-dān-ı muzlimede der-kemīn olup
Ol 'andelībi eyledi dām-ı ecel-şikār

Muhtār-ı bezm-i 'ālem iken 'uzlet eyleyüp
Firkatle kūşe-i 'ademi kıldı ihtiyār

Mıstar-keşide şafha gibi levh-ı tab'umñ
Eyle hemişe nāhun-ı mātlemle pür-fīgār

10 Allāh itsün anı der-āğūş-ı qudsiyān
Olsun mekān-ı cilve-gehi ravza-i cinān

A37a.

V 10 Der-āğūş-ı: āğūş A / ravza-i cinān: revce-i hıyān A.

TERCÎ^c - I B E N D

TERCİ'İ BEND^X

I

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

O meh kim çihre-i berrākı mir'āt-ı mücellādur
 Fürüg-ı hüsn-i 'ālem-tāb ile hürşid-i ğarrādur
 Ser-ā-pā mevc-i cān cism-i billürında hüveydādur
 Velikin çeşm-i mesti teşne-i hün-ı ehibbādur

Helāk-i ğamze-i hün-rizī bir şüh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yahyā'dur

II

Nice nahvetle āġāz itmesün ol fitne-cū nāza
 Hadeng-i ğamze dilde hem-zebāndur şahid-i rāza
 Gönül hem-reng iken āşar-ı naqş sine-i bāza
 Dehān-ı zahm-ı 'āşık tığına çekmede hamyāze

Helāk-i ğamze-i hün-rizī bir şüh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yahyā'dur

III

Ümid-i şefkāt itmez ol cefā-cüdan gönül zirā
 Nümāyān cism-i billürında dil āb içre seng-āsā
 Elinde tıġı cellād-ı felekdür ol büt-i ra'nā
 Siyāset-ġāh-ı 'aşkında yine merdāne bī-pervā

Helāk-i ğamze-i hün-rizī bir şüh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yahyā'dur

^X E: Tesdīs A / Nazm-ı Müseddes Be-Şüret-i Tercī'-ı Bend B / Müseddes C, Müseddes-i Ra'nā Der-Sitāyiş-i Ma'sūk Hātem Çilli Yahyā D / Şarkı ÇM.
 III 2 Tıġı: tıġ-ı AC.

IV

Dem-i mu'ciz-beyānı luṭf-ı h̄üsnin eylese takrīr
 Düşer bir ah idüp hāk üzre rūy-ı şafha-i taşvīr
 İder līkin sitemle 'āşık-ı bī-kīnesin tekdīr
 Dil-i sengīnine hīç sūziş-i āh itmeyor te'sīr

Helāk-i ğamze-i h̄ün-rizī bir şūh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yaḥyā'dur

V

Çil aqça gibi bekler zeyn idüp ol vech-i berrākı
 Bu nisbetle o şūha şāygāndur çilli ıtlākı
 O bahte'n-naşr h̄ünī ğamzelerle tutdı āfākı
 Yıkar Beytül-Muḫaddes gibi her dem kalb-i 'uşşākı

Helāk-i ğamze-i h̄ün-rizī bir şūh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yaḥyā'dur

VI

Mişāl-i Yūsuf 'azm-ı Mısr idüp ol şūh-ı sīmīn-ten
 Dehān-ı zahma telh-āb-ı firākı oldı şūr-efgen
 Kimi dil-hāsta-i hecr itdi dirsen ol vefā-düşmen
 Cevāb için bu beyti kıldı inşā kilik-i cādū-fen

Helāk-i ğamze-i h̄ün-rizī bir şūh-ı dil-ārādur
 Ki dā'im künc-i ğamda zıkr ü fikri vird-i Yaḥyā'dur

IV₁ Luṭf-ı: lafz-ı B / h̄üsnin: h̄üsnün B / şafha-i: şafhadan C.
 V₁ İdüp: olup C.

VII

Ne cādūdur ki itmiş böyle bir āzādeyi bende
 ʿĪzār-ı t̄āb-nāki mihr ü māhı eyler efgende
 Belīġ ol şāh-ı h̄üsnün bendesine bendeyüm ben de
 Anı işrāb ider yārāna bu beyt-i hoş-āyende

Helāk-i ġamze-i h̄ün-rīzi bir şūh-ı dil-ārādur
 Ki dāʿim künc-i ġamda z̄ikr ü fikri vird-i Yahyā'dur

A42b, B216a, C68b, Ç70a, D17b, E84a, M122.

T A H M Î S

I

Tahmīs-i Ğazel-i Nüzhet Efendi^X

I

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Bir gül-şenün ki bülbüle-i hoş-nevāsı var
 Verd-i 'izār-ı dil-bere neşv ü nemāsı var
 Şanman ki her meyün dil ü cāna şafāsı var
 Her mey gelü-yı humda ki cūşiş-nümāsı var
 Mīnā-keşāna neş'e-i hayret-fezāsı var

II

Ol Kahramān-ı ğamze-i ser-tüz-i şaf-şiken
 Berk-ı sitemle dāmen-i eflāke şu'le-zen
 Bār-ı girān kahrı degildür bilem bu gün
 Rā kaşlarıyla kaddümi dāl itdi şiveden
 Fermān-berān-ı 'aşka o şūhuñ bu rā'sı var

III

Ey şeb-çerāĝ-ı sāha-i zulmet-sarāy-ı cān
 V'ey nūr-ı tābiş-efgen-i kandil-i merdümān
 Müjgān degil gözümdeki hvāhişle nā-gehān
 Kūyuñ yolunda ağlayarak çeşm-i nā-tüvān
 Almış elinde şevk ile yüz bin 'aşāsı var

X A: Tahmīs-i Ğazel-i Nüzhet B. Ğazel-i Nüzhet Tahmīs-i Belig ÇM, Tahmīs-i Zibā D, Muhammes C.

I Verd-i: derd-i Ç / neşv ü: neşve Ç.

II Ser-tüz-i: ser-tüze ÇM / kahrı: mihrı A / rā: yā M / rā kaşlarıyla: bakışlarıyla Ç / fermān-berān-ı: fermān-berāyı A.

III Çeşm-i: cism-i B.

IV

Bir cevherüm ki tohm-ı fūrūzān-ı Ādem'üm
 Miḥnet-neverd-i silsile-cünbān-ı mātemüm
 Ser-tā-kađem bu ʿaşk ile rūh-ı mükerremüm
 Tāc-ı fenāyı istemezüm Kays-ı ʿālemüm
 Bālā-yı serde bülbül-i ʿaşkun yuvası var

V

Dökdi o şūh kanımı mānend-i āb-rū
 Kūyında hūn ile ider ūftādegān vuzū
 Feryād-resle der-gehine itdiler ğulū
 Her bī-günāh bendesine kıymasun diyū
 Ūftādegānuñ ol şeh-i hūsne recāsı var

VI

Gūş it sadā-yı nağme-i cān-sūz-ı bülbülü
 Çāk itdi gūş-ı Zühre'yi āvāz-ı ğulgulı
 İşrāb ider bu beytle ʿuşşāka ol ğülü
 Dil-ber ki zīr-i fesde niḥān itdi kākülü
 ʿUşşāk-ı ḥāsta-ḥale görünmez belāsı var

VII

Aḥsentü ey ḥuceste-i tūtī-i hoş-makāl
 Olsun cihānda bendelerün zümre-i kemāl
 Dünyāyı tutdı nazm-ı Belīğ-ı şikeste ḥāl
 Leb-rīz-i cūşış oldu tarab-ḥāne-i ḥayāl
 Ḥaqqā ki Nüzhet'ün yine rengin edāsı var

A43b, B211b, C68b, Ç39b, D18b, M68.

Ş A R K I L A R

1

Şarkı^X

I

Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

Ey fūrūg-ı ʿarızūn reşk-i cemāl-i hūr-ı ʿin
 Şem^ʿinūn pervānesidür cān ile Rūhū'l-Emīn
 Āteşin ruh-sāruñ üzre hoş idüp hatt-ı ğubār
 Ārizūnda benlerūn Hindū-yı hākister-nişin

II

Eyledūn şemşir-i kahruñla beni āzürde-hāl
 Umarum sendi cüdā ola (.....?) hayāl
 Hūn-ı ʿaşıq ğamze-i cellāduña olsun helāl
 Yazmasunlar bunu ki kanum kirāmen kātibin

III

Fitne-i āşüb-ġāh-ı şehri olup her dil-rübā
 Çihre-i berrāk ile āyine-i ʿālem-nümā
 Yūsuf olsa tāk-ı ʿaşkıñdan iler iken ibā
 Naẓra-i evvelde mest itdūn beni şad-āferin

IV

Ey ğönül itme cūnūn-ı ʿaşk ile ah u fiġān
 Dilde mestūr eyle ifşā olmasun sırr-ı nihān
 Der-kemīn olmış yatur dā^ʿim rakīb-i bed-ġümān
 Virmesün fırsat o zūlm-endişe Rabbū'l-ʿālemīn

A121b.

X A.

I I Pervānesidür: pervānesi A / hoş: hos A.

2

Şarkı^X

I

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Ey cemālün pertevi t̄ab-efgen-i şubḥ-ı vişāl
 Kaşlaruñ tuğra-nüvis-i milket-i ḥüsn ü cemāl
 Bağ-ı ḥüsnün sebze-i nev-ḥat tarāvet-yāb idüp
 Gerdenünde dāne-i toḥm-ı melāḥatdür o ḥāl

II

‘Arız-ı gül-berg ile ruḥ-sānı reşk-i nev-bahār
 Sīnesi billūr-veş par par yanar āyīne-vār
 Şafḥa-i rüynda ol kaşlarla ḥatt-ı la^cl-i yār
 Bir rübā^cidür ki ḥüsn-i ḥatt ile Şevket-ḥayāl

III

İlirmen-i ‘ömrüm yaqıp maḥv itdi t̄ab-ı ruḥlaruñ
 Çeşmüme bir perdedür gūyā niḳāb-ı ruḥlaruñ
 T̄ab-ı mülden gül gül olmuş āf-t̄ab-ı ruḥlaruñ
 Fitneden ḥālī degil her dem ider bin dürlü āl

IV

Yek-nazarda nā-gehān seyr eylese ol dil-beri
 Ğamze-i cellādına mirriḥ olurdı müşteri
 Şāni^c-ı kudret nihān itmiş ezelde ey perī
 Lebleründe neş'e-i cām-ı şarāb-ı portakal

A121b.

- X A.
 I 2 Ḥāl: ḥāl A.
 III 2 Āl: vāl A.

GAZELLER

Kāfiye-i Elif^X

1

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Kāleb-i her suhan-ı dil-keşe cāndur ma^cnā
Lafzda anuñ içün böyle nihāndur ma^cnā

Menba^c-ı cedvel-i tesnīm-i cināndur eş^cār
Misra^c-ı beytde bir āb-ı revāndur ma^cnā

Gice halvetde yanan şem^c-ı fūrüzende gibi
Beyt-i berceste de feyz-i leme^cāndur ma^cnā

Lafz-ı rengin ile pūşide nikāb-ı gül-gün
Ehl-i dil bezmine bir şūh-ı cihāndur ma^cnā

5 Berg-i gül-ğoncada mānend-i gül-āb-ı hūş-bū
Hem nihāndur suhanumda hem ^cayāndur ma^cnā

Hüsn ile dil-ber-i mümtāz ise ^cālemde suhan
() hüt-i ^cişve-gerün rüyına āndur ma^cnā

Añā ilbāsa sezā lafz bulunmaz dā'im
Yohsa gönlümde benüm cilve-künāndur ma^cnā

X A: Ğazeliyyāt-ı Belîğ-ı şirîn-edā B, Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥim C, Ğazeliyyāt-ı Belîğ Efendi Raḥmetullāh, Harfū'l-clif D, İbtidā-i Ğazeliyyāt ÇM, - E.

4 Lafz-ı: lafzın E.

6 ^cişve-gerün: ^cişvelerün Ç.

Dāne-i gevher-i şāfide olan āb-āsā
Dürr-i elfāzda şāhib-cevelāndur ma'na

Dāne-i
Dürr-i

Anı taḥmīl ider elbette kaṭār-ı suḥana
Ḥātır-ı nāziküme bār-ı girāndur ma'na

Anı taḥmīl
Ḥātır-ı

10 Mey-i ḥamrāda olan neş'e-i pūr-feyze bedel
Şi'r ü inşāda ḥafī rūḥ-ı revāndur ma'na

Bahr-ı eş'ār-ı dil-ārāda şadefdür elfāz
Perveriş-yāfte lülū-yı nihāndur ma'na

Arşa-i şūrede pejmürde olur gerçi Belīg
Bāğ-ı dilde şecer-i rīşe-revāndur ma'na

A49b, B158b, C1b, Ç21b, D19b, E18b, M37.

8 Şāfide: şāfidür ÇM, dürr-i elfāzda: dār-ı elfāzda Ç.
12 Şūrede: şi'rde A, şūrda B.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Dil-ber odur ki ka'be-i kūyında bī-riyā
Mağlūb-ı naqş-ı buse ola naqş-ı būriyā

Olsun kanāra-gāh-ı dil-i ehl-i 'aşqda
Aşüfte tığ-ı ğamzesine hançer-i kazā

Bī-berg ü bār mezra'-ı dehrem ki dāneme
Eyler hurūş-ı cünbiş-i dil kār-ı āsiyā

Çāk olsa sine ma'den-i āhen-rübā gibi
Bir sūzen itmeme atlas-ı gerdūndan recā

5 Eyler vücūduma dem-i 'akreb gibi eşer
Şefkat-nigāh-ı cünbiş-i müjgān-ı akribā

Reftār-ı germ ile ten-i kāhum remād olur
Nakş olsa rāhuma küşiş-i feyz-i keh-rübā

Bir zahma baħye olmadı 'ömrüm resenleri
Maħv oldu zir-i pâyda çün tār-ı būriyā

Yā Rab sarāy-ı baht-ı bedi eylesün cevāb
Berķ-ı şehāb sāye-i bāl ü per-i hümā

Sevdā-yı nazm hāk-i Sitanbul'da cūş idüp
Oldı Belīg başuma pūsküllü bir belā

A51b, B158b, C2b, Ç21b, D20a, E19a, M37.

1 Kūyında: rūyında B. / buse ola naqş-ı būriyā: buse ola zahm-ı naqş-ı pā A, būs ola āşār-ı naqş-ı pā CD.

3 II. Kasīde'nin 40. beyti ile aynı.

4 II. Kaşīde'nin 56. beyti ile aynı.

5 II. Kaşīde'nin 43. beyti ile aynı.

6. - 8. beytler sadece A nüshasında var.

7 II. Kaşīde'nin 33. beyti ile aynı. / resenleri: resenler A.

3

Mef^ʿülü / Fā^ʿilātü / Mefā^ʿilü / Fā^ʿilün

1 İtdün o ğonca-femle sehermerhabā şabā
Açma bu dürc-i gevher-i rāzı kapa şabā

Hāk-i rehinde pīrehen-i gird-bāddan
Rind-i bürehne ʿāşıka giydür kabā şabā

Çeşm-i ʿalile lāzım olur tütüyā için
Cānāna hāk-i pāyını itme hebā şabā

Deşt-i fenāda şanma giden gird-bāddur
Terk itdi reng ü büyü giyüp bir ʿabā şabā

5 Hüdhdüd mişali cānib-i ʿuşşākdan yetür
Nāme-resā-yı şāhid-i mülk-i Sebā şabā

Hāk-i deründe esse şavursa ʿaceb midür
Çıkmış nesīm-i küyün ile akrībā şabā

Dest-i Belīġ-ı rind-i suhan-verde gül degil
Bir kāse virdi meyle leb-ā-leb caba şabā

A50a, B159a, C2b, Ç22a, D20a, E19b, M37.

1 Seher: suhan B.

4 Gird-bāddur: gird-bāddan M. / terk: teng ÇM

5 Mişāli: mişāl CÇM.

6 Deründe: derinde B. / esse: ese M. / şavursa: şavırta ÇM. / çıkmış: çıkdı AC.

Mefā^ʿīlūn / Mefā^ʿīlūn / Mefā^ʿīlūn / Mefā^ʿīlūn

1 Zebūn-ı zīr-i bār-ı minnet olma māh-tāb-āsā
Sāna yetmez mi her gün bir teh-i nān āf-tāb-āsā

Ne anlar müşkilāt-ı mebḥaş-ı rāz-ı derūnından
Açılsa ehl-i dil bir cāhil-i dūna kitāb-āsā

Her ol āzādeye mecnūn-ı lā-ḳayd olunur ıtīlāk
Anı zencīr-i āhen tutmaya mevc-i serāb-āsā

Şaḳın mūḥiṣ ḥavādis gibi yārāna kesel virme
Şafā vū neş'e vir her vardığın bezme şarāb-āsā

5 Muḳārin oldığūn nīk ü bedi āteş gibi yakma
Aña nef'ūn ṭoḳunsun mümkün oldıkça tūrāb-āsā

Seni rūsḳāy iderler dūr-bāş-ı men' ile āḥır
Bilā-da'vet oturma ḥvānına ḡayruñ zübāb-āsā

Yine ehl-i keremden 'add ider şāḥib-ḥired anı
Eger iḥsān iderse aldığın her kim şehāb-āsā

Belīg'ā pādişāh-ı mülk-i istiḡnādur ol āfet
Niḡāh itmez yolunda pāy-māl olsam tūrāb-āsā

A50b, B159a, C2a, Ç22a, D20a, E19b, M38.

- 1 Zīr-i: riyā A.
3 Azādeye: āzādiye ÇM.
4 Vardığın: vardığūn ÇM.
5 Sadece BÇM'de var. / Oldığūn: oldığın B.
7 Aldığın: oldığın A.

5

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

1 Tehīdūr bār-ı ğamdan bezmde pür-bādedür mīnā
Mişāl-i serv seng-i ta^cndan āzādedür mīnā

Müdām ağzın açup hayretde kalmış piş-gāhında
Cemāl-i āf-tāb-ı sāğara dil-dādedür mīnā

Şakınmaz her kese māfi'z-zamīrin 'arz ider dā'im
Derūnı şāfdur nakş-ı hıyelden sādedür mīnā

Şadā-yı nağme-i kulkül kesilmez meclis-i meyden
Murād üzre mezākın dā'imā icrādadur mīnā

5 Şarāb-ı āteşine rüzgāruñ āfeti n'eyler
Şem^ca sākiyā fānūs için āmādedür mīnā

Olup hürmetde kâ'im hiç tevāzu^cdan degil hālī
Belīg'ā var ise cām-ı meye üstādedür mīnā

A52b, B159b, C2a, Ç22b, D20b, E20a, M38.

1 Bār-ı: bād-ı B. / ta^cndan: ta^cneden B.

6 Hürmetde: hıżmetde AE, hıdmetde CÇM.

6

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

1 İder hāmūşlık gönlümde bu ʿaşk âteşin itfā
Dem-ā-dem bād-zen olmazsa tahrik-i leb-i gūyā

O gül-şende gönül ümmid-i hvāb u rāhat eyler kim
Olur bāng-i şikest-i reng ile hvāb-ı girān ifnā

Harāb eyler anı mānend-i seyl āmed ü şüd merdüm
Sevād-ı künc-i ʿuzlet olsa şimdi lāne-i ʿankā

Dehān-ı beste-leb ʿayb-ı hüner beyninde pinhāndur
İder setri nümāyān çāk-i mihr-i penbe-i mīnā

5 Nezāket riştesin ol rütbe bārık itdi tab^ʿuñ kim
Yanında çenber-i çarḫ oldı çeşm-i süzen-i ʿİsā

Kažā-yı sine pā-māl oldı imdād eyle ey sākī
Ola neşter-nişār-ı rāh-ı ğam mevc-i mey-i ḫamrā

Eger kim şiddet-i pür-zūr-ı meyden olsa üftāde
Kebūd eyler sepīd-i rüy-ı sengi sāye-i mīnā

Bahār ol rütbe şāfī eylemiş kim tıynet-i bāğı
Virür āvāze elden düşse reng-i şu^ʿle-i ḫinnā

Olup zencirli servi gibi mevzūn mışra^ʿa bī-cān
Belīg^ʿa ʿavdet itmez dīdeye nāz-ı nigh ḫat^ʿā

A52a, B159b, C2b, Ç22b, E20a, M38.

1 İder hāmūşlık gönlümde bu ʿaşk âteşin: Gönülde âteş-i ʿaşkı ider hāmūşlık A. / ider hāmūşlık gönlümde bu: derūnumda ider hāmūşlık C. / âteşin: âteş CÇ. / dem-ā-dem: derūna A.

2 Ü: - A.

3 Ü: - BCC. / şüd: şüde Ç. / lāne-i ʿankā: sāye-i ʿuḫbā A.

4 Sadece A nüshasında var.

5 7. gazelin 2. beyti ile aynı. / bārık: yārık Ç, bārik M / tab^ʿuñ: tab^ʿın B.

6 6.-7. beytler sadece A nüshasında var.

9 Mışra^ʿa: mışra^ʿ-ı C / bī-cān: piçān BM / nāz-ı: tār-ı: ACM, düzd-i BE.

7

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1 Degildür pertev-i âteş-fürüz-ı lāle-i hamrā
Efendim yandı tāb-ı 'arızūndan dāmen-i şahrā

Nezāket riştesin ol rütbe bārik itdi tab'un kim
Yanında çenber-i çarh oldu çeşm-i süzen-i 'İsā

Hırām-ı mevc-i nāzik ebr-i nīsān-ı letāfetdür
Anun'çün oldu zīr-i maqdemünde sebzeler ihyā

Ruh-ı pür-tābuñ üzre nakş-ı hāl-i 'anberinünle
Melāhat bağınun bir lāle-i nu'mānısın cānā

5 Çemende tavk-ı kumrī halka çekdi nāmına servün
Görünce kāmēt-i bālāyı ey şah-ı cihān-ārā

Nice āğışte-i hūn olmasun bismil-geh-i ğamda
O şuhun hançer-i ser-tizinün kurbānidur Yahyā

Belīg'ā lāle-i nu'mānı yād itdikçe şevkından
Bu rengin nazmı itsün zīb-i destār ol melek-simā

A50b.

2 6. gazelin 5. beyti ile aynı.
5 Halka: halka A.

Kāfiye-i Bā^X

8

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

1 Havā-yı feyz-i mihr-i ʿaşk ile şeb-gîr ider meh-tāb
Ki cāmın selsebîl-i nürdan pür-şîr ider meh-tāb

İdüp der-püte mevc-i pertev-i şems-i cihān-tābı
Nücüm-ı çarha meşq-ı şan^ʿat-i iksîr ider meh-tāb

Giyüp bir al eteklik hâleden meydāna ʿazm itdi
Semāda Mevlevî āyînini taşvîr ider meh-tāb

Felekde gūyiyā bir pehlevān-ı nāvek-efgendür
Şu^ʿā^ʿın tîr-i perrān hâlesin zih-gîr ider meh-tāb

5 Elinde hāme-i zerrîni Mevlānā-yı Rūmî-veş
Gice āsār-ı Şems'i şevkle tanzîr ider meh-tāb

Olur hem-vāre mazhar kîmiyā-yı feyzine Şems'ün
Ki hāle çillesinde şubha dek şeb-gîr ider meh-tāb

Siyeh-ṭab^ʿān olur rûşen-dilānuñ düşmen-i cānı
Ki düzd-i tîre-rûzı dā'imā dil-gîr ider meh-tāb

X A: Kāfiye-i Harfû'l-Bā B, Şeyh Gâlib'e Nazîre D (Sadece Ankara Millî Kütüp-hâne'deki mikro-filmde var.), Harfû'l-Bā ÇM, - CE.

2 Der-püte: der-yüze B.

3 Ayînini: āyîni A

4 Şu^ʿā^ʿın: şu^ʿā^ʿda ÇM / perrān: bürrān ACÇM.

5 Şems'i: Şems-i ÇM.

6 Olur: ola D / hāle: hāl-i B.

7 Cānı: cāyı C.

Nice terk eylesün ũeb-zinde-dārān vādī-i ‘aşkı
Ten-i pūr-za‘fa mevc-i ũu‘leden zencīr ider meh-tāb

Bu ũeb revnaķ-fezā-yı bezm-i meh-tāb olmasun ol ũūh
Ki germiyyetle cism-i pākine te‘ũīr ider meh-tāb

10 Eger var ise cūzī fenn-i ũeb-revlikde noķũānuñ
Seni kūyında yarın ‘ālem e teşhīr ider meh-tāb

Belīg‘ā Rātīb-i Aşaf-nażīrūñ bezm-i hāşşında
Bu nazmı hāme-i zerrīn ile taħrīr ider meh-tāb

A53a, B160a, C3b, Ç23a, D22a, E21a, M39.

11 Nazmı: nazmum A.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Dideden dāmān-ı eflāke döker hūn āf-tāb
Ġālibā bir şāh-ı hūsne oldı meftūn āf-tāb

Böyle bī-pervā nice mestāne keç-rev olmasun
Her seher çarha şunar bir cām-ı gül-gūn āf-tāb

Hāle-i āgūşa aldum ol mehi ammā bu şeb
Havfum oldur kim ide nā-geh şebihūn āf-tāb

Devr-i hūsnünde bu devlet yüz virür āyineye
Kim derūnında anuñ māh olsa birūn āf-tāb

- 5 Güldürürse rüyını her gün sipihrūn rūzgār
Kāse kāse her seher nūş itdürür hūn āf-tāb

Gerçi şeb anı qarardur dūd-ı āh-ı ‘āşıkān
Dāmen-i çarha sürer her şubh şābūn āf-tāb

Bu ğazel evc-i sipihr-i ma^crifetdür kim Belġ
Matla^cından maқта^ca varınca maẓmūn āf-tāb

A153a, B160b, C3b, Ç23b, D21b, E21b, M40

- 3 Kim: ki B / nā-geh: tā ki E.
4 Olsa: olaC.

10

Fā'ilatün / Fā'ilatün / Fā'ilatün / Fā'ilün

- 1 Gönlüni āyine-i 'aks-i ruḥ-ı cānāne yap
Beyt-i Ahzānı Zelihā gibi vuşlat-hāne yap

Hāne-ber-düş ile eglendürme rūḥuñ bir nefes
Gird-bād-āsā reh-i ḥāk-i tenünden hāne yap

Āteş içre cilve itmek şive-i pervānedür
Sen var ey bülbül çemende ḥār u ḥasdan lāne yap

Tār-ı zülf-i yār nāzikedür ānā ey çeşm-i ter
Sāye-i müjgān ile bir ābanūsī şāne yap

- 5 Ka'be-i kūyında ol şūḥ-ı cefā-cūnuñ Belig
'Uḳde-i tār-ı sirişki sübḥa-i şad-dāne yap

A53b, B160b, C4a, Ç23b, D22a, E21b, M40.

- 1 Gönlüni: gönlüni ACÇ.
2 İle: ol da D / reh-i: ānā ACD / hāne: cāne Ç.
3 Şive-i: pişe-i AC / lāne: dāne C.
4 Nāzikedür: nāzuñdan AÇM.
5 Kūyında: kūyuñda B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Kulağ tut bāğ-bān-ı ʿaşka ey gül dinlemeklik yap
Şüküfte dağlarla sīnemi raʿnā çiçeklik yap

Celāle'd-dīn-i Rūmī gibi ser-gerdān olup āhır
Ġubār-ı gird-bād-ı cismūñi Rūm'a eteklik yap

Revişde ey perī-rū berķ-ı ʿālem-sūza benzersin
Şitābuñdan kebāb oldı cigerler bir yemeklik yap

Cihānı yakmağa ʿazm eyledūñ ey şūh-ı āteş-bāz
Dil-i pūr-ahumı al yanūña lābūd fişeklik yap

5 Pey-ender-pey nice tīr-i nigāha iktizā eyler
Müheyyā şeh-per-i müjgāndan vāfir yeleklik yap

Teğāfūl-gūne geçme sākinān-ı hāk-i kūyuñdan
Helāk eyle rakībi semt-i ʿuşşāka dōneklik yap

Gelüp bād-ı barūtı bezm-i rindāna yaparsañ da
Hele riş-i dirāzı zāhidā üz kes sineklik yap

Belīğ-ı zāruña ey naħl-i ʿişve bāğ-ı hūsnūñde
Eger şeftālū virmezseñ de bāri bir vireklik yap

A53b, B161a, C4a, Ç23b, D22b, E22a, M40.

- 1 Kulağ: konuğ A / gül: dil B / sīnemi: sīneñi B.
2 Rūm'a: rūha ACD.
3 Şitābuñdan: şitābıñdan B.
4 Şūh-ı: tıfl-ı ACD.
7 Barūtı: birūñı AÇ / üz: üs ACCM.
8 Zāruña: zārına C.

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

1 İder ol āf-tāb-ı evc-i hüsne keç-nigeh kevkeb
Anun^çün menzili ^cālī iken oldı tebeh kevkeb

O şūhūn dāne-i hāl-i ruhından feyz-yāb olmuş
Felekde ahterümden ğayrı yokdur bir siyeh kevkeb

^cAceb mi tutsa İskender gibi iklīm-i zulmātı
Rikābında olur mäh-ı şeb-ārānūn sipeh kevkeb

Temāşā eyle yāruñ naqş-ı hāl-i rüy-ı ebrūsın
Nice bir araya cem^c oldı bilmem mihr ü meh kevkeb

5 Cihānda derd-i serdür bār-ı zīb-i efser-i zerrin
Cünün erbābına şahrāda besdür şeb-küleḥ kevkeb

Bu zulmet-gāhda rūşen-dilāna pey-rev ol zīrā
Gice yabanda ḳalsa gösterür güm-rāha reh kevkeb

Muḳadderden biter iş sa^cd u naḥsa i^ctibār olmaz
Nişān olmuş Belīġ^a tır-i aha bī-güneh kevkeb

A54a, B161a, C4a, Ç24a, D22b, E22b, M41.

- 1 Tebeh: yine Ç.
2 Şūhūn: şūhūn ÇM / 2b: - C.
3a : - C.
4 Hāl-i: hāl ü A / ebrūsın: ebrūsı ÇM.
6 Yabanda: rāhında B.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Ruḥı hat almadı iklīm-i ḥüsni ğālib olup
Ne ser-nigün takıyor zülfi sorgucın maḥbüb

Eşer cakıbi gelür ah-ı sineden gül-bāng
Şadādan evvel alur menzilini dāne-i top

Atılma pāreye fındıçıdır o sīm-endām
Virür neşā ana yıldız kadar zer-i maḥbüb

O şūha göndereyüm nāmemi hiç olmazsa
Dehān-ı rahne-i divārımı kapar mektüb

5 Delil olup diline būy-ı ḥün-i pīrāhen
Bilürdi Yūsuf'ınun kanda oldığın Ya'kūb

Melāda ādemi beddūr bürehne itmekden
Kalenderān-ı hakıkat yanında keşf-i cauyüb

Ka

ılma cāzibe-i ḥüsni ser-trāşa Belig
Kıyāmeti kaparur bāşına o şehr-āşüb

A54b, B161b, C3b, Ç24a, D21b, E22b, M41.

1 Almadı: almadın B / zülfi: zülf-i AB.

2 Eşer: eşeri A / gelür: gelü Ç.

3 Pāreye: yāreye C / fındıçıdır: kundaçıdır B.

6 Beddūr: yegdür B.

7 Ser-tırāşa: ser-tırāşeye M.

Kāfiye-i Tā^X

14

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1 FÜRÜĞ-1 mihr-i ruḥ-sārunla bedr-i tāmduḥ mir'āt
Cihānda yohsa hem-reng-i sevād-1 şāmdur mir'āt

Olur hem-vāre timşāl-i bütān-1 şehre menzil-gāh
Temāşā eyle gūyā hāne-i eşnāmdur mir'āt

Çekilmiş ḥalka ḥalka rişteler emvāc-1 cevherden
Baķılsa 'aks-i yāra 'arşa-gāh-1 dāmdur mir'āt

İder ol meh nigāhın şarf-1 nakş-1 ḥāl ü ḥaṭ zīrā
Ḥisāb-1 nakd-i ḥüsne şafḥa-i erkāmdur mir'āt

5 Dem-ā-dem tābiş-i gül-penbe reng-i 'aks-i rūyından
Önünde ḥün ile pür şişe-i ḥaccāmdur mir'āt

Ne ḥācet keş-me-keş ḥübān ile ey şūh-1 bī-pervā
Sana da'vā-yı ḥüsne ḥüccet-i ilzāmdur mir'āt

O şūhuñ pertev-i emvāc-1 rūy-1 tāb-nākinden
Mişāl-i keştī-i lerzende bī-ārāmdur mir'āt

FÜRÜĞ-1 neş'e gül-gün eyledikçe rūy-1 cānānı
Mey-i nāb ile pür destinde gūyā cāmdur mir'āt

- X A: Ḥarfū't-Tā BÇDM, - CE.
1 Tāmdur: tābdur C.
3 Cevherden: cevherdür B.
5 Gül-penbe: gül-bīnine C.
7 Şūhuñ: şūhın ÇM / Keştī-i: küşte-i A.
8 Pür: bir ACC / 8: - BE.

Değil āyīne yāruñ naqşını almak havāsiyla
Bu dehr-i fitne-zāda k̄āleb-i endāmdur mir'āt

- 10 Derūnında şebātı mün'adim her naqş ü timsālūñ
Vefāda hem-hayāl-i çarh-ı mīnā-fāmdur mir'āt

Bu nazmından hayālāt-ı Belīg'ı fehm ider her kes
Ki esrār-ı dili ifşāda bī-ārāmdur mir'āt

Cenāb-ı Rātib-i Aşaf-nażirūñ bezm-i cūdında
Temennā-yı Belīg'a nūsha-i ilhāmdur mir'āt

A55a, B161b, C5b, Ç24b, D23b, E23a, M42.

- 10 Ü: - A / hem-hayāl-i: hem-hāl-i AC.
12 Aşaf-nażirūñ: Aşaf-nażirin ÇM / bezm-i: dest-i AC.

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

- 1 O perî eylese erbâb-ı suhanla kelimât
Nükte-dânlıkda nice bülbüli eyler iskât
- Ölümümdür benüm aḥbâb ile meclisde bu gün
Virselers bâde-i gül-gün yerine âb-ı ḥayât
- Kimsenün hiç gönül âyînesin kırma şakın
Yohsa biñ neşter olur ḥaḫḫuḅna her bir mir'ât
- Vaz^ç ü ṭavrın gözedüp çıkma yolundan zîrâ
Toḡrı yoldur kelimâta ḥarekât ü sekenât
- 5 Bülbülün ḳavline gül-bünde ḳulaḳ aşmasa gül
Gül-sitânda bulamazdı bu ḳadar ṭurfa nikât
- O perînün alamaz ^çaksini mir'ât ammâ
Ḥâne-i âyîneḋe cilveler eyler bi'z-zât
- Süst olur pîrde icrâ-yı me^çâşiye ḥavâss
Ḥareketden ḳalür eyyâm-ı şitâda ḥaşerât
- Beytümi ḡadr ile nakz eyleme insâf eyle
Yapmışum ben bu ḳadar ḥalka cihânda ebyât
- Bed-zebânlık yakışur şüreti çirkin olana
Her kesün uyḡun olur zâtına elbette şifât
- 10 Ḥaşmın ilzâmına bu fenn-i ma^çânide Belîḡ
Sözünü eyler iseñ levḥ u ḳalemle işbât

A55b, B162a, C5a, Ç24b, D23b, E23b, M43.

- 3 Äyînesin: äyînesini ABC / neşter: nişter ÇM / 3b Kırcaḳ ḳaşduḅna biñ neşter olur bir mir'ât
ACD.
- 4 Ü: - A.
- 7 Pîrde: pey-reve C.
- 9 Uyḡun: uyḡun ÇM.
- 10 Ḥaşmın: ḥaşmı AC / ilzâmına bu: ilzâma ne var AC.

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

1 Çār-deh sāle irüp ol büt-i şīrīn-hareket
Nev^ʿ-ı ādemde ʿayān oldı bu gün māhiyyet

Eylemiş cism-i şafā-bahşını Hallāk-ı ezel
Nev-ber-i gül-bün-i arāyiş-i bāğ-ı ʿişmet

Gül-i ruḥ-sārına dikkatle nigāh itdikçe
ʿArz olur binişe bāliden-i mevc-i nūkhet

Sāfdur tıynetı ol rütbe ki eşkāl-i havāss
Sāyesinde görünür āyīne-veş bī-minnet

5 Cāndan ketm için āvāz-ı kudūm-ı ʿaksin
Sürmedür şah-ı derūnumdaki gerd-i külfet

Reng-i endām-ı gül-efşān ile bīrūnından
Görünür pīreheni şīşe-i pūr-bāde-sıfat

Dem-i tahmīr-i vücūdında o nūr olsa revā
Reng-i ḥinnā gibi zīb-āver-i dest-i Kudret

Der-ḥayāl eyleseler dilde anı zāhir olur
Şem^ʿ-ı fānūs gibi ḥārice nūrāniyyet

Nazm-ı erbāb-ı dili ezber idüp ol āfet
Keşf-i esrār-ı ma^ʿāniye iderse rağbet

- 2 Cism-i: çeşm-i E / şafā: - A.
5 Avāz-ı: āşār-ı D / ʿaksin: ʿaksini A.
6 Gül-efşān: gül-feşān ACCM / pīreheni: pīrehen-i B.
7 Revā: sezā CD / 7: - B.
8 Şem^ʿ-ı: şems-i C.
9 Afet: büt-i Çin CD.

10 Levh-ı tab'ında teh-i sîne-i billûrından
Hep mücessem görünür nâsa hayâl-i Şevket

İriyor hoşka-i la'linde kelâm-ı şîrîn
Ne gezer yohsa lisânında o şûhûn lüknet

Keşret-i 'aşîka meyl ideli ol âfet-i cân
İtdi şad-pâre beni erre-i sîn-i hasret

Ruḥ-ı renginine gül-şende düçâr olsa eger
Büy-ı gül-berg-i güle bir daḥı itmez 'avdet

Abda 'aks-i ziyâ-baḥşımı gördikçe habâb
Ser-nigün 'arza ider la'line câm-ı şerbet

15 İmtidâd itse eger farı-ı letâfetden o dem
Eşer eyler ruḥına târ-ı nigâh-ı hayret

Yakdı rüyında per ü bâl-i tezerv-i nigeḥi
'Adem-i tâkat ile sūziş-i nâr-ı ğayret

Böyle ḥüsn ile cefâ-pîşe ise yâr-ı Belîğ
Yâ tahammüldür anâ çâre yâ 'azm-i ğurbet

A55b, B162b, C5a, Ç25a, D22b, E24a, M43.

10 Teh-i: tehî E.

11 şûhûn: ḥüsn-i B, şûhın Ç.

12 : - C.

14 Sadece A nüshasında var.

15 Hayret: hasret BÇM.

16 Tezerv-i: tezervr Ç / 'adem-i: 'ademi ÇM / nâr-ı: târ-ı B / ğayret: hayret BCÇM.

17 Cefâ-pîşe ise: cefâ-kâr olıcaḥ CD.

Fā^cilatūn / Fā^cilatūn / Fā^cilatūn / Fā^cilūn

1   ^cArşaya biñ lu^cb ile sürse eger ferzāne at
Bir piyade-gāh olur eyler şeh-i devrānı māt

Fursatı fevt itme ey dil böyle kalmaz rūzgār
Keştī-i bāde şuyın buldurdı kullan keyfi çat

İttişālinden cūdā olma muvāfık yāverūn
Zūr ile müşkil kopar bir rişte olsa iki kat

Mācerāyı keşf ider şāyed dehān-ı zaḥm-ı dil
^cAşka bir buse vir ey gönca-leb ağzın kapat

5   Müşterisi çok dükenmez bir kumāş-ı tazedür
Sen hemān bazar-ı istiğnāda cānā ^cişve şat

Nār-ı ^caşk ile yakup maḥv eyle rāḥat pisterin
Dāne-i ahker gibi hākister-i külhanda yat

Şūr-ı baḥr-ı ḡam bizi bu bezme atmışdur Belig
Keştī-i meyle ^caceb līmāna geldik lenger at

A57a, B163a, C6a, Ç25b, D24b, E24b, M44.

- 2   Ey: - A.
4   Bir buse vir ey gönca-leb: ey gönca-leb bir buse vir ACÇDM.
5   Dükenmez: tükenmez AC.
7   Şūr-ı: sūr-ı C.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Kadd-i ra^cnā ile ey nah^l-i revān cilveler it
Bāğda kışmer idüp serv ü çenāri incit

Mihek-i tecrübe hazırlamış ol sīm-beden
Püte-i kalbde cān nakdini sūzişle erit

Hil^cat ümmīdi ile varma kibār-ı ^caşra
Hele bu şevb-i Hudā-dāde-i cismi eskit

Māⁱ kerrākesi şırtında sipihrūn[~] tāslar
Semsedür mihr ile meh kav^s-ı kuzah[~] ana şerit

5 Fikr-i envāl ile bār-ı ğama hāmmāl olduñ
Senün ey hvāce cezā-yı ^camelündür çeke git

Meges-āsā o bütün semtine vızlarsa rakīb
Kehli қо çābük olup pire gibi ensede bit

Hisset-i mün^cim-i dünyāyı temāşā itdüm
Loğma geçmez boğazından dimeden gürbeye pist

Feyz-yāb olmağa zulmet-kede-i ^cālemde
Dil-i efsürdeye ^caşğ āteşi şem^ca kibrīt

Tūtⁱ-i tab^c-ı Belīg'a olamazsañ pey-rev
Turma bu bāğda ey bülbül-i şeydā öte git

10 Biñ füsün ile hayāli o bütün geldi Belīg
Gözün aç halvet-i dil bābını yap yap berk it

A56a, B163a, C5b, Ç25b, D24a, E25b, M44.

1 Serv: servi B / ü: - ABÇM.

6 Vızlarsa: vırlarsa E / rakīb: o it E / çābük olup pire gibi: pire gibi çābük olup ACÇDEM /
ensede: alsa da C.

7 Geçmez: geçme B / pist: hist C.

9 Pey-rev: perver C.

10 Belīg: yine CD / berk it: birk it B.

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1 Bildürür her kese hālın dil-i āyīne-sirişt
Bağsa mir'āte görür kendisini hūb ile zişt

Mā-sivā nağş olıcak dilde harāb eyledi yār
Yıkılır kişver-i İslām'da yapılsa künişt

Nice ecr isteyecek girmege bizden Rıdvān
Mülk-i mevrūş-i benī Ādem iken bāğ-ı behişt

Çeşm-i hūn-rizūn atar 'āşıkā geh tūr-i nigāh
Gamzeden gāh şunar pençe-i müjgānına hişt

5 Dert olur olsa da pīrāne devā-yı bih-hūd
Bulamaz vaqt-i direv neşv ü nemā hāşılı gişt

Yine bir sifle-nihād evini yapmağa gider
Mihr ü mehden bu felek şirtına urmuş iki hişt

Çarh-ı dūn tālib-i dünyāyı firīb ile Belīg
Çeşm-i necme koyup engüşt-i hilāli didi pişt

A56b,B163b,C5b, Ç26a, D23a,E25a,M44.

- 1 Bildürür: bildirür B / kendisini: kendüsini A.
5 Devā-yı: revā-yı AÇ / ü: - Ç / hāşılı: āb ile ACÇM.
7 Firīb: qarīb ÇM.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Ne rütbe sihre çalışdı o dīde-i Hārūt
Ki atdı kendisini Çāh-ı Bābil'e Mārūt

Görünce hüsn-i cihān-süz-ı yarı ins ü melek
Pür oldı na'ra-i Hū ile 'ālem-i Lāhūt

'Aceb mi hışn-ı beden yansa āteşe ki olur
Hayāli dilde o püskürme benlerün bārūt

Kemāl-i hüsn-i haṭ-ı la'l-i yāra şevkından
Boyandı ḥasret ile kıpkızıl kına yākūt

- 5 Şehīd-i 'aşkı olursam o şūh-ı serv-ḳadūn
Dıraht-ı servden olmazsa istemem tābūt

Bu nazma var ise söz söyle ḥaşma buldursun
Yarā'a-i dü-zebān ile müdde'āya şübūt

Belig ḳopçasını divşür ağzunuñ zīrā
Cihānda şimdi geçer mūsikī yerine sūkūt

A57a, B163b, C6a, Ç26b, D24b, E25b, M45.

- 3 Benlerün: benlerin A / 3: - BE.
4 Kıpkızıl kına: kına kıpkızıl C.
5 Servden: serviden C.

Kāfiye-i Harfū's-Şā^X

21

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Virmem hayāl-i dil-bere çeşmümde cā 'abes
Olmaz habāb-ı meclis-i mevc-i havā 'abes

Kimse le'ime yar olamaz iltifāt ile
Seng-i siyāha cāzibe-i keh-rübā 'abes

İkbāl ü baht bī-mezedür 'ahd-i şeybde
Hengām-ı rüze gelse dile iştiḥā 'abes

İtmez revān 'āşıkı tül-ı emel esir
Bāl-i hümāya piçiş-i mevc-i hevā 'abes

- 5 Eylerdi pençesin şafak-ālūde āf-tāb
Dest-i nigāra olmasa reng-i ḥinā 'abes

Yokdur şarāb-ı nevde şafā-yı mey-i köhen
Nev-kiselerde da'vī-i naqd-i sehā 'abes

Bir başka feyze her dil-i şeydā rübūdedür
Kāh-ı za'ife cezbe-i āhen-rübā 'abes

- X A: Harfū's-Şā BÇDM, -CE.
2 La'ime: nesime D.
3 Ü: - CÇM / iştiḥā: intihā E.
6 Nevde: meyde ÇE.

Tedkik-ı kār-ı dāne-i maksūma sa'y ider
Dönmez efendi böyle bu heft-āsiyā 'abes

Merg-i fakir nāleden itmez cihānı pūr
Sīr-i bürehne-pādan ümīd-i şadā 'abes

10 Eyer birişte şem'ı ruhuñ amı rişte-vār
Olmış nigāh-ı dīde-i ahvel dū-tā 'abes

Virme ümīd-i kām ile dest-i cebāna tīg
Taşvīr elinde olsa muşavver 'aşā 'abes

Ağyāra hāk-i rāhuñ vaşf eylemez göñül
A'māya şerh-ı hāşīye-i tūtiyā 'abes

Ol şāh-bāz-ı sidre-nişīn şayd olur bu şeb
Olmazsa bāz-geşte hadeng-i du'ā 'abes

Ehl-i cihānı kendüye fermān-pezīr ider
Gelse egerçi kāni'a dahl-i becā 'abes

15 Feyz olmadıkça ma'nī-i bigāneyi Belīg
Elfāz eylerüm dir isen āşīnā 'abes

A57b, B164a, C6b, Ç26b, D25a, E26a, M45.

- 11 Kām: kār ACÇDM / cebāna: cenāna A.
12 Rāhuñ: rāhını C / hāşīye-i: hāşīyet-i AC, hāşşa-i ÇM.
13 Du'ā: 'inā BÇE.
14 Egerçi: eger ki ACD.
15 Elfāz: elfāza BCE.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Diyār-ı ğurbeti seyre naşīb olur bā' is
Ki 'azm-i bāğa yā ayva yā sīb olur bā' is

Yaparsa zūlm ile zālīm binā-yı Şeddādī
Anı harāba bir ah-ı ğarīb olur bā' is

Beni şikeste-dil eyler mi bī-sebeb ol şūh
Hūdūs-ı fitneye dā'im raķīb olur bā' is

Viren revāyici kālā-yı hūsne 'āşıkdur
Ki iştiħār-ı güle 'andelīb olur bā' is

- 5 Harāret-i dili teskīn ider vişāl ile yār
Devā-yı renc-i saķīme tabīb olur bā' is

Getürdi cāzibe-i mihr-i rakşa zerrātı
Yürekde cünbişe meyl-i habīb olur bā' is

'Aceb mi nazm-ı Belīğ olsa cāy-ġir-i derūn
Kaḅul-i tab'a nikāt-ı 'acīb olur bā' is

A58a, B164b, C7a, Ç27a, D25a, E26b, M46

- 3 Fitneye: fitneyi A.
4 Revāyici: revāyişi ACÇM.
7 Nikāt-ı: - A / 'acīb: ğarīb B.

Kāfiye-i Harfū'l-Cīm^X

23

Mef'ulü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Gönlüm hayāl-i vaşl ile ta'mir olur mı hiç
Rü'yâda âb-hürde olan sir olur mı hiç

Nakşun hayâli kalmadı mir'ât-i dîdede
Ab üzre kilik-i müy ile taşvir olur mı hiç

İtmez o şüh 'aşık-ı hayrândan ictinâb
Şir-i muşavver âfet-i nahcîr olur mı hiç

Dildür zuhür-ı 'aşka sebep levh-ı sîne
Bî-harf ma'nî safhaya tahrîr olur mı hiç

5 Müjgân-ı zahmına nice ol gamze işlesün
Ey dil gılâf-ı hançere şemsîr olur mı hiç

Her kim işitse Hak sözi telh ise hazm ider
Vezn ile olsa mîve gelü-gîr olur mı hiç

Mir'ât-ı tab'a derd-i remed jeng-bâr iken
Nazm-ı Belîğ Râşid'i tanzîr olur mı hiç

A59a, B165a, C7b, Ç27a, D25b, E27a, M46.

- X A: Kāfiyetü'l-Cīm BD, Harfū'l-Cīm ÇM, - CE.
2 Hayâli: hayâtı C.
5 Müjgân-ı: müjgânı A.
6 İse: olsa AC.
7 Jeng-bâr: reng-bâr AC, jeng-vâr B.

Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilün

1 H̄ançerün[‘] aksinedür derd ile h̄amyāze-i mevc
Keşf olur böyle bu zahm-ı dehen-i tāze-i mevc

Çāk olur cünbiş-i[‘] aksünle eger cevherden
Şafha-i āyīnede olmasa şīrāze-i mevc

Düşdi sūzişle h̄ayālünle dil-i āba müdām
Müteharrik kef-i[‘] ummān ile yelpāze-i mevc

Çapamaz zahm-ı dilin ağzını iqbāl-i cihān
Vaşl-ı seyl-āb olamaz dāfī[‘]-i h̄amyāze-i mevc

5 Maḥmil-i[‘] aks-i h̄abāb olmasa deryāda nigāh
Anı yār itmez idi kendüye cemmāze-i mevc

Çillet-i mādiḥ ise baḥr ile ādem kim olur
Şad-dehenle yemi[‘] ilān ider āvāze-i mevc

Leb-i deryāda senün hem-çü[‘] āsā-yı Mūsā
Açılır nahl-i ḫadūn[‘] aksine dervāze-i mevc

Olsa tevfiḳ-ı Hudā ādeme ḫırz-ı bāzū
Has u ḫāşāki ider rişte-i şīrāze-i mevc

Baḥr-ı nazmı idemem kilik ile peymūde Belīg
Atlas-ı baḥrı tamām ölçemez endāze-i mevc

A58b, B164b, C7b, Ç27a, D25b, E27a, M46.

1 Olur: olup B.

2 Çāk: ḫāk B.

3 H̄ayālünle dil-i āba: dil-i āba h̄ayālünle A, dil-i āba h̄ayālün ki CD.

4 Dilin: dilün AC, - BÇM / vaşl-ı: vişāl A / dāfī[‘]-i: dāḫil-i BÇM.

5 Maḥmil-i: maḫal-i B / h̄abāb olmasa deryāda nigāh: nigār olmasa deryāda h̄abāb ACD / nigāh: nikāt ÇM / cemmāze-i: h̄amyāze-i E.

6 İse: ile ACM / ile: ise ACM / kim: lem C.

8 U: - ÇM / ḫāşāki: şāki A.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 İder mi 'ākıl olan kimse tengnāya vülūc
Kemāl-i haşyet ile itmeyince fikr-i hurūc

Yapıldı pāyuña bir nerdübān-ı kaşr-ı suhan
Ki satr satr nigāh eyleye nüzül ü 'urūc

Henüz haş almadı iklīm-i hūsnini o şehūn
'Aceb niçün taqayor zūlf-i ser-nigūn sorguc

Tolaşdı zūlf-i girih-gīr-i dil-bere reg-i dil
Güm oldu hayli zamāndur o rişte virmedi uc

5 Ne sūd umar anuñ ādem içinde görmez mi
Habāb-veş küre-i āsumānı kaleb-i pūc

Gelürse meclise sākī rakīb-i āhen-dil
O rütbe şun mey-i kattāli kim kesilsün tūc

Suhandā ma'nī-i rengin laṭif-edā ister
Hakīm ider mey-i gül-gūnı āb ile memzūc

Ekābir-i şu'arā meclisinde şadra geçüp
Belīg'a besdür adamlık bu kāle-i mensūc

A59a, B165a, C7b, Ç27b, D26a, E27b, M47.

2 Bir: - ABC.

5 Umar anuñ: o mir'ātuñ C.

6 Gelürse: gelür B.

7 İder: olan B / āb ile: eylemez BÇ.

Kāfiye-i Harfū'l-Hā^X

26

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1 Fūrūg-ı neş'ede birdür vücūda rūh ile rāh
Ki nuql-i meclis ola būs-ı ğabğab-ı tuffāh

Zevāl-i devlet-i metbū'ı istemez tābi'^c
Sefīneyi şakınur yemde reh-rev-i mellāh

Gönül ki leyle-i zülfinde kaldı dil-dārūn
Görür ol āyine-i sineyi güşāde şabāh

Degil hat-ı leb-i cānāne kim dü-ebrūdan
Düşürdi sāye açup şāh-bāz-ı hūsn cenāh

5 Hezār rişte taqar çeşm-i sāhirün müjeden
Yumup açınca gözi kullanur bu denlü silāh

'Abeş degil dil-i mecrūha tünd-hūyī-i yār
Zarardur itse zahm-dāra merhāmet cerrāh

Bu heft-beyt nüh-eflāk ile berāberdür
Belīg hendese-i kilik ile olundu mesāh

A59b, B165a, C8a, Ç27b, D26b, E27b, M47.

- X A: Kāfiyetü'l-Hā B, Harfū'l-Hā CÇDM. - E.
1 Nuql-i meclis: nuql-i bāde CD / meclis: - A.
2 Yemde: yolda BÇEM.
3 Ol: o B / āyine-i: āyinede A.
5 Rişte: deşne ABC.
7 Heft-beyt: hefte-beyt ÇM / nüh-eflāk: nev-eflāk AC / mesāh: messāh Ç.

Mef'ülü / Mefā'ilün / Mef'ülü / Mefā'ilün

- 1 Her vech ile etvārı sā'irlerine rāciḥ
Bir şūḥ-ı cihān gördüm dil-ber dimege sāliḥ

Gittikçe ziyād oldı gön'lümde teb-i 'aşkun
Bu āteşe dāmendür cünbişle leb-i nāşih

Derd-i dili gösterdüm hep revzen-i zaḥmımdan
Keşf olmaz idi ḥālüm luḥf eylemese cāriḥ

Ebrū ile ḥatt-ı leb bir kıḥ'adur ey zāhid
Ma'nāsı anuñ gāyet erbāb-ı dile vāziḥ

- 5 Bak ḥatt-ı gubāriye ruḥ-sārı kenārında
Bu fende anı yazmaz hiç vech ile bir şāriḥ

Sultān Meḥemmed'de seyr eyle Belig elbet
Der-beste ise gön'lün anda bulunur Fātiḥ

A59b, B165b, C8a, Ç28a, D26a, E28a, M47.

- 2 Gön'lümde: gelmekde B.
3 Zaḥmımdan: zaḥmından B / cāriḥ: rāciḥ A.
4 Zāhid: vā'iz ACD.
5 Vech: nesh AD, nesc C.
6 İse: iken B.

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

- 1 Sīnede ğaltān olaldan gevher-i yek-tā-yı rūḥ
Oldı fānūs-ı hayāl-i şem' -ı dil mīnā-yı rūḥ
- Reng-i mey bī-rahne eyler şīşe-i meyden gūzār
Olamaz eflāke sedd-i āsumān-peymā-yı rūḥ
- Pāk tut jeng-i 'alāyıkdan derūn-ı sīneñi
Cilve-gāh-ı yār ola āyine-i sīmā-yı rūḥ
- İ'timād itmez devām-ı mekşine erbāb-ı hūş
Rište-i enfās iken zencir-i bend-i pāy-ı rūḥ
- 5 Bār-ı pūşişle ḥam itmez kaddini rūḥāniyān
Gird-bād-ı dem-i tır pīrāhen-i bālā-yı rūḥ
- Neş'e-i ser-şār ile ḥūn-ābdan leb-rīz olup
Bezm-i ğamda şīşe-i teb-ḥāledür mīnā-yı rūḥ
- Muḥtefidür meyde keyfiyyet gibi erbāb-ı ḥāl
Kimseye feth olmadı ḥişn-ı bedende cāy-ı rūḥ
- Erre-veş bir gūn keser naḥl-i ḥayātūñ bī-dırığ
Ceżr ü medd-i mevce-i enfās iken 'İsā-yı rūḥ

1 Sīnede: sīne C / olaldan: gönülde B, gönülde ÇM / hayāl-i şem' -ı dil: dil hayāli şem' e D / mīnā-yı: mübtelā-yı A.

2 Eflāke: eflāk AÇM.

3 Jeng: reng ACD / sīneñi: sīnede AC.

4 Mekşine: meknine C.

5 Bār-ı: yār-ı M / dem-i tır: dem yeter AB.

6 Ḥūn-ābdan: ḥūn-ābeden C / olup: olur B.

7a Neş'e-i mey gibi dünyāda ḥafidür ehl-i ḥāl CD.

8 Naḥl-i: naḥd-i AB / ḥayātūñ: ḥayātın B.

Bend iderlerdi hezār-efsūn ile ebnā-yı dehr
Zerre miqdārı nişān virse eger ‘ankā-yı rūh

10 Çāk çāk olmazdı erbāb-ı başiret olmasa
Amed ü reft-i nefes minşār-ı ser-tā-pāy-ı rūh

Bağlamış maḳtel-gehe cānā neden Mecnūn-ı ‘aşk
Mevc-i hūn üzre ḥabābı maḥmil-i Leylā-yı rūh

‘Alem-i ecsāma cārī eylemiş ḥükmin Hudā
Devr ider cevvalē-āsā neş'e-i şahbā-yı rūh

Cezbe-i envār-ı ‘aşkunla bulursa bāl ü per
Çilve-gāh-ı sidredür maḥsūd olur me'vāy-ı rūh

Levh-ı divān-ı kazādan intihāb olmuş Belīg
Reng-i mazmūn ile pürdür şafha-i garrā-yı rūh

A60a, B165b, C8a, Ç28a, D26b, E28a, M48.

10. -11. beytler sadece A nüshasında var.
12. Ḥükmin: ḥükm A.
13. Sidredür: sidrede CÇM.

Kāfiye-i Harfū'l-Hā^X

29

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

1 Mihr ü mehdür sîm ile zerrîn iki mîzâb-ı çarḥ
 'Alemlî sîr-âb ider envârdan seyl-âb-ı çarḥ

İster erbâb-ı dilün hem-vâre giryân oldığın
 Ğalibâ seyl-âb-ı eşk ile döner dolâb-ı çarḥ

Bir muḳadder vaḳti var her emrün olmaz piş ü pes
 Dâ'imâ düşmez kaḳzâ destinden usturlâb-ı çarḥ

Ma^cbedi ḥayl-i nücümün künbed-i eflâkdür
 Mihr ü meh ḳandîl ana ḳavs-ı ḳuzah mihrâb-ı çarḥ

5 Açılır güller şitâ vaḳtinde mânend-i bahâr
 Rüy-ı cânân olsa bir gün mihr-i 'âlem-tâb-ı çarḥ

Rüyünün vaşfinda ra^cnâ bir ğazel yapdum bu gün
 Şafḥa-i hürşide taḥrîr eyledi küttâb-ı çarḥ

Bir tonanma var Belîğ'â cem^c olur ḥayl-i nücüm
 Gice gök meydânına meş^cal yaḳar meh-tâb-ı çarḥ

A60b, B166b, C9a, Ç29a, D27b, E29a, M49.

- X A: Harfū'l-Hā BÇDM, - CE.
 1 Mehdür: mehden B
 2 Dilün: dilin B.
 3 Her: - C / olmaz: olmuş B / destinden: destinde A.
 4 Nücümün: nücümüñ A.
 6 Ra^cnâ bir ğazel yapdum: bir ra^cnâ ğazel yazdum / hürşide: hürşid A
 7 Olur: olup ACÇM / gök meydânına: Atmeydânı'na BÇEM.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Güle 'alākasını gūş idüp ser-ā-ser şāh
Çemende hār ile çekdi hezāra hañçer şāh

Bahār şevkına çıkmış gül-i sefid degil
Dem-i seherde köpük kuşdı mest olup her şāh

Fürūğ-ı 'arızı te'sir idüp o mihr-i ruḥun
Çiçek çıkardı harāretle tende yer yer şāh

Ḳabā-yı sebz ile gūyā emir-i tāzesidür
Alur ele gül-i sürḥi mişāl-i ahker şāh

5 Ḥayāl-i serdī-i bād-ı ḥazāndan her gāh
Hezār ḥasret ile ḡonca üzre ditrer şāh

Şafā-yı bādeye tahrīş idüp eḥibbāyı
Dizer cevānibe gülden hezār sāğar şāh

2 Mest olup her şāh: her şecer her şāh B, her seher her şāh ÇM.

3 Te'sir: mü'essir A / yer yer: bir bir AÇM.

5 Ḥasret: ḥasta BÇ.

6 Şafā-yı: fezā-yı B.

Kimāt-ı sebzeyle piçide kıldı tıfl-āsā
Alup şüküfeyi āgūş-ı cāna besler şāh

Niçün levāzım-ı ʿayş-ı dü-rūze şarf itmez
Bahār vakti tutar müşt-i ğoncada zer şāh

Metāʿ-ı zīver-i dünyāyı terk ider pīrān
Hazān irince hemān berg ü bārı silker şāh

10 Anuñ ğubārını defʿ eylemezdi dāmen ile
Belīĝ olmasa bād-ı nesīme muĝber şāh

A61a, B166a, C8b, Ç28b, D27a, E28b, M48.

7 Āgūş-ı: āĝūşa C.
8 İtmez: itmiş B.
10 Muĝber: muĝteber B.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Hün-āb-ı dīde meclise besdür şarāb-ı sürh
Laht-ı cigerdür 'āşıkā hūnīn kebāb-ı sürh

Ḳanda olursa destüne taqdīr olan gelür
Deryāda buldı pençe-i mercān hizāb-ı sürh

Rengīn-dilānuñ ekşer olur oğlı sāde-dil
Hāşıl ider mi bāde-i gül-gūn habāb-ı sürh

Bend itdi tār-ı zülfe anı çeşm-i sāhirün
Reng-i perīde rüyına besdür niķāb-ı sürh

- 5 Şūret-nigār-ı kilik-i kazādan dehān-ı yār
Bir kaṡradur ki tamladı levḫa zūkāb-ı sürh

Bakmaz sitāre ḫāl-i dil-i zāruma Belīg
Bilmem gözine mīl mi çekdi şihāb-ı sürh

A61a, B166a, C8b, Ç28b, D27a, E28b, M48

- 3 Habāb-ı: ḫayāt-ı C.
4 Zülfe: zūlf A / perīde: perende ACD / rüyına: rüyuna C.

Ḳāfiye-i Dāl^X

32

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Künc-i vaḥdetde budur şive-i ehl-i tecrīd
Ki bedende ola her müyü zebān-ı tevḥīd

Bāğ-ı 'ālemde hemān naḥl-i gül-penbe gibi
Oldı bu naḥl-i ḥayātum şemeri müy-ı sefid

Mün'akisdür dil-i şāfumda ğubār-ı ḥaṭ-ı yār
Görünür āyīnede olsa küsūf-ı ḥürşīd

Tiz-rev hem-rehi sevmez rüfekā-yı kāhil
İlārdur dīde-i hem-kāra şanāyi^c de ferīd

5 Fārisī şī'r yapar Rūm'da şā'ir meşelā
Revişin zāğ unudur kebgı iderken taḳlīd

Ehl-i manşīb geçemez dā'īye-i manşībdan
Çalışur tā'adem-ābādı idince te'bīd

Halk şarf itmede irādı bināya ekşer
Meh gibi ḥānesini ayda bir eyler tecdīd

İtmeden bu ğazel-i pāki Belīg'ā tebyiz
Şafḥa-i merdümek-i dīdeye itdüm tesvīd

A61b, B166b, C9a, Ç29a, D28a, E29b, M50.

- X A: Ḥarfü'd-Dāl BÇDM, - CE.
1 Budur: oldur D / müyü: müy-ı BÇM.
2 Şemeri: şemer-i C.
7 İrādı: irād A / ayda bir eyler: ide bir ayda C.
8 Pāki: pāk A.

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

1 Nümāyāndur lebümde ahdan teb-ḥāleler bī-^ʿadd
İder peydā ḥabāb-ı mevci oldıçça şabā müştedd

Cihānı ser-te-ser teshīr içün ol şem^ʿa ikbālūn
Ḥaṭ-ı nev-ḥīzi ber-vefk-ı müselleşdür şad-ender-şad

Yazarken kilik-i Kudret levḥa naqş-ı matla^ʿ-ı ḥüsnūn
Bulundı kâmetün bir mısra^ʿ-ı şānisi yok müfred

Za^ʿif-i bī-dimāğun men^ʿine ey bāğ-bān besdür
Çekirse piş-gāh-ı bāğa mevc-i büy-ı gülden sedd

5 Şafā-yı neş'e-i bintü'l-^ʿinebdür olsa lā-ya^ʿkil
Okur ebna-yı ^ʿaşra ümm-i şıbyān ḥvāce-i ebced

Ayağdan düşdiler üftādegānūn dest-i luṭfunla
^ʿUşāt-ı güm-rehi ey kâ'id-i rāh-ı Hudā al yed

Degildür cilve-gāh-ı mā-sivā baḥr-ı dil-i ^ʿArif
Derūnından ider her cife-i deryā-yı ^ʿummān redd

Ḥabāb-āsā müheyyādur fenā rind-i sebük-rūḥa
Müyesserdür Belîğ āb üzre tarḥ-endāzī-i mesned

A62b, B167a, C9b, Ç29a, D28a, E29b, M50.

1. Ahdan: ābdan D / mevci: ābı B / şabā: ziyā ÇM.
2. Sadece A nüshasında ḥāşiye. Başkasının beyti olabilir.
4. Dimāğun: dimāğın ÇM.
5. Bintü'l-^ʿinebden: bintü'l-^ʿinebdür ÇM / ^ʿaşra: ^ʿaşr C / ḥvāce-i: ḥvāce bā B, ḥvāce yā C.
6. Kâ'id: kāyid B / Hudā: hüdā AC.
7. Mā-sivā: mā-sivā-yı A / cife-i: cifeyi ABC.
8. Müheyyādur: müheyyā-yı ACÇM.

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Pistān-ı yānı ellese aġyār-ı keç-nihād
 'Aşık tıyunca anı miyānda kōpar fesād
- Cismüm ġubārı dilde havān ile ba'de merg
 Ser-germ-i 'aşk olup dōne mānend-i gird-bād
- 'Aşık yanında cān nedür ammā ki setr idüp
 Yād itse cān-ı pākini cānānedür murād
- Ebrūlarıyla hatt-ı leb-i yānı seyr iden
 Hayyām ġüftesiyle şanur kıt'a-i 'İmād
- 5 Hançer-keşide hışm ile zinhār ey ġönül
 İncinse ādeme ġörünür ol perī-nijād
- 'Alemler el üzre gezdürür anı nigān-veş
 Her kim ki eylik ile cihānda çıkarsa ad
- Kıymet bilinmez oldu nedür fā'ide Belig
 Bulmuş bu çār-şūda metā'-ı hüner kesād
- A63a, B167a, C9a, Ç29b, D27b, E30a, M50.

- 1 Pistān-ı: büstān-ı C / ellese: ellemiş B.
 2 Cismüm: cism-i BÇ / ser-germ-i: serüm A.
 3 Setr: seyr D.
 6 Gezdürür: gezdürür BÇM.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fa'ilün

1 Dilde hayāl-i hāl ü ruḥ u kāmēt-i bülend
Her gice ah ile atarum yıldıza kemend

Sehhāra duḥt-ı rez nice demdür o kāfirün
Ruḥ-sārı üzre naḫş-ı gül işler Fireng-pesend

Ol serv-i nāzı eşk-i revān cüst ü cū idüp
Mānend-i āb-ı cū tolaşur nice kūy u kend

Püskürme beñ degil o perī çeşm-i zahm için
Atmış 'izārı āteşine bir avuç sepend

5 İlden gelür mi gerdiş-i berķ-ı 'inān-ı 'ömr
Seyl-ābuñ önüne çekemez nahl sāye-bend

Şirīn-dehān-ı dil-bere dā'im mezāk olup
Bu tengnāda şire mişāli şıkıldı kand

Zencir-i zülfe çekdi alup gönlümüz o şūh
Olur Belig bend ile divānegāna pend

A61b, B167b, C9b, Ç29b, D28b, E30a, M50.

- 1 Hāl ü ruḥ ü: hāl-i ruḥ-ı AC, hāl ü ruḥ-ı B, hayāl-i ruḥ-ı ÇM.
- 2 Kāfirün: kāfirin ÇM / ruḥ-sārı: ruḥ-sār C.
- 3 Ü: - BCCM / cū: çok E / tolaşur: tolaşır A / ü: - BÇM.
- 4 Çeşm-i zahm: zahm-ı çeşm B, çeşm-i recm C.
- 5 sāye-bend: pāy-bend B.
- 6 Olup: olur BD / şire: şir ÇM.
- 7 Alup: olup C / pend: bend ACC.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Kelām eger ki yere gökden itmeseydi vürüd
Bu vech ile suhana hāme eylemezdi sücüd

Muhibb-i şādık odur mukteżā-yı hāl üzere
Yā şarf-ı māl ide aḥbābına yā bezl-i vücūd

Başiret ehlini āzürde eylemez külfet
İder mi 'ayn-ı remed-būda çeşm-i revzeni dūd

Olur esāfile mā'il kibār-ı dīv-nihād
Ki hār u hasla ider āteş-i zebāna sürūd

5 İderdüm ol ruḥ-ı al-ı ḥaṭ-āvere teşbīh
Olaydı āteş-i berg-i gül üzre sāye-i dūd

Kenār-ı bām̄da a' māya beñzer ol kimse
Ki bilmeye zurefā meclisinde ḥadd u ḥudūd

Kemend-i şayd-ı dil ü cān iken kesüp zülfin
Yine kesilmedi zülf-i Ayaz'dan Maḥmūd

Ḥamīde kām̄et ile düşdi çarḥ-ı dūn peyüme
Rükū'ı besdür anuñ eylemez mi meyl-i ku'ūd

Belīg gön̄lümüzi āhen olsa da eridür
Şadā-yı nāy-ı ciger-süz u nağme-i Dāvūd

A63ah, B167b, C9b, Ç30a, D28b, E30b, M51.

- 2 Odur: olup BE / bezl-i: şarf-ı C.
3 Remed-būda: remed-būd ü C, remed-dīde BE.
4 Mā'il: me'mel BE.
6 Ü: - BÇ.
7 Şayd-ı: kayd-ı B.
8 Peyüme: bīme BC.

Kāfiye-i Zāl^X

37

Mef^ʿülü / Fā^ʿilätü / Mefā^ʿilü / Fā^ʿilün

1 Olsa ʿaceb mi būs-ı leb-i la^ʿl-i ter leziz
Turfanda olsa lābūd olur her semer leziz

Şirīnlik arturur beñ o h̄vān-ı melāḫata
Eyler efendi tu^ʿme-i pāki būber leziz

Yāruñ cefāsı nūşdur a^ʿdā vefāsı nış
Olmaz cihanda mīve-i her bir şecer leziz

Beñzer mi h̄s̄n-i duhtere şirīn-i-püser
Lezzet virür dimāğa birer dürlü her leziz

5 Nuql ü şarāb zāhide gāyet leziz ise
Erbāb-ı ʿaşka h̄n ile laht-ı ciger leziz

Bir kerre anı almasa dil-ber dehānına
Olmazdı kām-ı ʿālemiyānda şeker leziz

Düşmezdi cism-i yāra Belig^ʿ aks-i çeşmümüz
Pālūde üzre olmasa bādām-ı ter leziz

A63a, B168a, C10b, Ç30a, D29a, E31a, M51.

X A: Kāfiyyetü'z-Zāl B. Harfü'z-Zāl ÇDM. - CE.

1 I a^ʿl-i: - A.

2 H̄vān-ı: kām-ı CD / melāḫata: melāḫat D / būber: yiyer Ç.

4 H̄s̄n-i: - A.

5 Ū: - BC / laht-ı: muht-ı C.

6 Almasa: almaya D / kām-ı: kām-ı A.

7 Yāra: bāde D / ter: - A.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Ümmid-i 'ayş ile ğam-ı ferdā olur leziz
C'üyā-yı keyfe telhī-i şahbā olur leziz

Būs it ki pāy-ı dil-beri la'l-i bütān gibi
Telh-āb-ı mevce-i leb-i deryā olur leziz

Hoşdur mezāka būs-ı leb-i tıfl-ı şir-hvār
Mezc olsa şir ü kand ile helvā olur leziz

Çeşm-i fakīre şīşe-i zehr-ābdur felek
Dünyā-pereste māl ile dünyā olur leziz

5 Ayva göbekli sīb-zekandur egerçi yār
'İndümde sībden benüm ayva olur leziz

Hüy-kerde sīb-i ğabğabın öp dil-berün Belig
SİR-āb olunca mīve-i me'vā olur leziz

B168a, C10b, Ç30a, D29a, E31ah, M51

2 İt ki: itse CDM / mevce-i: mevc-i ÇM.

3 Mezc: ğarc ÇM / ü: - ÇM.

4 zehr-ābdur: zehr ider Ç.

6 Ğabğabın: ğabğabuñ B / öp: ol D.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Şanmañ ki o büt naqd-i firāvānum ider ahz
Bir büse için bulsa eger cānum ider ahz

İsā-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdāyī
Bütler uzadup destini dāmānum ider ahz

Çeşmümden eger gitmege kaşd itse hayālün
Dāmānımı ser-pençe-i müjgānum ider ahz

Meyl eyler ise ğayra komaz bendeni ğayret
Hışm ile hayālünde girībānum ider ahz

5 Hıfz eyleyemem sinede naqd-i dil ü cānı
Bir gün olur elbet cānānum ider ahz

Kadr-i güher-i nazmı bilen kimse Belīg'ā
Bin cān ile gencine-i dīvānum ider ahz

A63b, B168a, Ç30b, E31a, M51

2 Bütler: neyler Ç.M.

6 Nazmı: nazm A

Kāfiye-i Rā X

40

Mef'ulü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Ol şüh şanma istese rüh-ı revān kalur
Bir cilve itse bezme gelüp kimde cān kalur

Bir rütbedür leṭāfeti ol māh-peykerün
Tār-ı nıgeh tokunsa yüzinde nişān kalur

Hem-pā olur mı sa'y ile hıç nev-cevāna pır
Varur hadeng menzile ammā kemān kalur

Esrār-ı 'aşkı şaklayamam dilde ey perī
Ayīne-hānede nice 'aksün nihān kalur

5 Mānend-i hāl-i nıl-i ruḥında ol āfetün
Aşār-ı naqş-ı pāy-ı meges bir zamān kalur

Yāruñ bu āb-ı tābını haṭ zā'il itse de
Dillerde hüsni maḥşere dek dāstān kalur

Gelmezse sūk-ı 'āleme bir ḳadr-dān Belīg
Deryā-yı dilde dürr-i ma'ānī nihān kalur

A64a, B168b, C11a, Ç30b, D29b, E31b, M52.

- X A: Harfū'r-Rā BÇDM, - CE.
2 Peykerün: peykerin Ç
3 Hem-pā: hem-yār Ç / ammā: amān A.
4 'Aksün: 'aksin BÇ.
5 Hāl-i: hāl-i CÇ.
6 Ḳalur: olur A.

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Yārūn ki'aksi menba^c-ı nūr-ı başardadur
İsterse nakd-i merdüm-i çeşmi nazardadur

Vā'iz bilür mi kıssa-i zülf-i muṭavvelin
Anun ḥayāli nakş-i ḥat-ı muhtaşardadur

İtmem güriz ta^cn ile kūy-ı nigārdan
Devlet cihānda ādeme cāy-ı ḥatardadur

Ġaltān olunca kūçede tutmaz ḥacer temel
Olmaz seferde kimseye rāḥat ḥazardadur

5 Eşküm virür tarāveti müjgān-ı çeşmüme
Neşv ü nemā çemenlere āb-ı maṭardadur

Kesme Belîg dāmen-i şebde fiğānı kim
Te'sîr-i ah-ı sūziş-i 'aşık seherdedür

A64a, B169a, C11a, Ç31a, D30a, E31b, M52.

1 Ki: - A / menba^c-ı: menī^c-ı CM.

4 Kūçede: kūşede D / ḥacer temel: temel ḥacer ACD.

5 Ū: - Ç.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Hādeng-i ğamze ile ıaşı dā'imā diledür
Çekilmez ol ıaşı yā'nuñ cefası çok çiledür

Perestiş eylemek elbette farzdur yāra
Cihānda ğayrı 'amel ehl-i 'aşka nāfiledür

Kelāl gelmez o fettāna katl-i 'āşıkdan
Yanında hançer-i bürrānı dā'imā biledür

Dile ne neş'e toğurdur görñ de 'ibret alñ
Cenāb-ı duhter-i rez bir hünerli kıbiledür

5 Hāyāl-i zülf-i nigār ile Kıays-ı nā-şāda
Haı-ı şu'a'-ı nigāh-ı ğazāle-silsiledür

Meh-i tamāma olur tu' ma kendü pehlūsı
Sipihr-i pīre-zenñ cebr ü naışı kāmiledür

Zemīne cevvi-i semādan yağarsa tır-i kıazā
Hābibe āyet-i rahmet rakībe nāziledür

Belīğ şabr idelüm ter-mizācdur ol şüh
Yanında girye-i ğam derd-i 'aşkdan giledür

A64b, B169a, C11b, Ç31a, D32b, E32a, M52.

1 Kıaşı dā'imā: dā'imā kıaşı D / yā'nuñ: yāyuñ AÇM.

2 Ğayrı: ğayr-ı ÇM.

4 Ne: - C / görñ de: gördükde ME.

6 Tamāma: tamām C / kendü: kend A / cebr: cüz' BD / naışı: naıızı Ç.

7 Yağarsa: yağar C.

8 Girye-i: gürbe-i C.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Ferīdüm ma'rifetde gerçi hāsīd haşm-ı cāhiddür
Bu da'vāya muṭābık iki mışra' bana şāhiddür

Nice hem-düş ola serv-i sehī bālā-yı cānāna
Elif şeklindedür ol kadd-i ra'nā elf-i vāhiddür

Hayālün āsitin-efşān iken rü'yāda bir kerre
Görürsem sā'id-i sīmīnūni bahtum müsā'iddür

Niçün ifşā ider bīgāneye renc-i dil-i zārı
Ko aksun eşk-i gül-gün dīdelerden hūn-ı fāsiddür

5 Degildür niyyeti üftādeden iğmāz-ı 'ayn itmek
Müje mihrāb-ı tāk-ı ebrüvān-ı yāra sāciddür

Şerār-ı nokṭa dūd-ālūd ü rengīnī-i nazm āteş
Bu şi'ri levḥ-ı āhen üzre yaz dīvānçe kağıddur

Hayāl-i nazmı taḥkīk eyleyen erbāb-ı isti'dād
Belīg'ā vāridāt-ı ğayba isnād itse vāriddür

A63b, B169b, C14b, Ç31a, D36a, E32a, M53.

- 5 Niyyeti: niyyet A.
6 Ü: - BÇ / yaz dīvānçe: yazdur ince B.
7 nazmı: nazm A / ğayba: 'ayba C.

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- 1 Mihr-i ruhında dāne-i hoy naqd-i dīdedür
Yā kaṭradur ki 'ayn-ı kaṃerden çekīdedür

Dilden hayāl-i kaḍdi gidelden o gül-ruḥuñ
Güyā gözümde her müje ḥār-ı ḥalīdedür

Meyyāl-i ḥām-lezzet olur puḥtegān-ı 'aşk
Bālāda kaḷsa mīve eger nā-resīdedür

Mahfūz-ı zaḥm-ı çeşmdür ol şūh-ı şerm-gīn
Gül-gūn niḳāb-ı 'arızı reng-i perīdedür

- 5 Nev-reste sebze-veş görünür zīr-i ābda
Gerçi ruḥında sebze-i ḥaṭ nā-demīdedür

Ebrūlarıyla kıṭ'adur ol ḥaṭṭ-ı pūşt-i leb
Ammā dü-la'li sūrḥ ile beytū'l-kaşīdedür

Böyle bedīhī tāze ğazel söyle kim Belīğ
Rağbet cihānda köhneye olmaz cedīdedür

A65a, B169b, C11b, Ç31b, D31b, E32b, M53

- 2 Gidelden o gül-ruḥuñ: gitdikden onlarıñ C.
3 Ḥāk-i zillet : ḥām-lezzet B.
6 Ḥaṭṭ-ı: - C / pūşt-i: peşde Ç.

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ol şive-kār şiveyi hep bî-maḥal yapar
Bezme gelince kendüye lābūd kesel yapar

Hübān yapar yaparsa bu vīrāne gönümü
Üstād olunca şivede ammā güzel yapar

Naḫş-ı hayāl-i dil-bere āvīze itmege
Tār-ı sirişki dīde çeküp şırma tel yapar

Şemşir-i ebrüvānı beyānında mışra'ı
Meclisde dil-ber 'āşika darbü'l-meşel yapar

- 5 Dāniş-ver ol da yap nice ebyāt-ı dil-nişin
Zirā bināya başlayan evvel temel yapar

Süz ü güdāz-ı 'aşk ile dā'im Belīg-ı zār
Destinde hāme tāze vü rengin ğazel yapar

A65a, B169b, C12a, Ç31b, D30a, E32bh, M53

4 Beyānında: beyātında C / darbü'l-meşel: darb-ı meşel AC.
6 Ü: ÇM.

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1 Mestî-i bâdenün ol neş'e-i leb māyesidür
Hâl-i künc-i zeķanun̄ kaṭra-i mey sāyesidür

Dîdemün̄ kaşrına āmed-şud için 'aks-i nigār
Nerdübān-ı nîgehün̄ mevc-i nîgeh pāyesidür

Kıl kadar sâde-ruhun̄ luṭfını görmez cānān
Levh-ı hüsnün̄ haṭ-ı nev-hāsta-i pîrāyesidür

Neş'e-i bezm-i tarab-zāde-i dildür ammā
Sākî lālāsı anun̄ duḫter-i rez dāyesidür

5 Ne 'aceb cāhil olan şād ise dünyāda Belîğ
Rūzgārun̄ ğamı erbāb-ı hūner vāyesidür

A64b, B170a, C13b, Ç31b, D35b, E32b, M54.

1 Maṭla': A124b, C66a, Ç76b, D80a, E19a, M131 / zeķanun̄: zeķanın B, zeķatun̄ A.
3 Ruḫun̄: ruḫın BÇ / luṭfını: lafzını A, lafzı B, luṭfı E / görmez: görünmez B / cānān: cānā
B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 FÜRÜĞ-1 neş'eden mevc-i şafā cismünde mey-gündür
HABĀB-1 bāde-veş pīrāhenün fānūs-1 gül-gündür

O rütbe hūn-feşānlık itdi neşter-hīz gamzen kim
Lebümde şīşe-i teb-hāle güyā cām-1 vāründür

Olur nākış mükemmel himmet-i yār-1 muvāfıqla
Ki rengini-i maẓmūn mısrā'-1 şāniye merhündür

Hünerdür imtizāc-1 ehl-i 'irfāna sebep zīrā
Dü-mevzūn mısrā'a ülfet viren her yerde maẓmündür

5 Sebük-pervāzi-i fāniye maşrūf eyle im'āni
Ki her çāh-1 meşakkat gird-bād-1 küh ü hāmündür

O hūn-riz āfete meftūn olan dīvāne-i 'aşkūn
Gelūda halka-i zenciri gird-āb-1 yem-i hündür

Belig ümmid-i ihsān ile mağbūn olmasun dil kim
Kibārun kīmiyā-yı luṭfi aḥbāba tarāmündür

A65b, B170a, C12a, Ç32a, D31b, E33a, M54.

1 Habāb-1: cenāb-1 C.

2 Neşter-hīz: -hīz A / vāründür: dāründür Ç.

5 Ü: - ACÇ.

6 'Aşkūn: 'aşkın ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Hıyāl-i kadd-i mevzūnunla ahum nahl-i ser-keşdür
Baña gül-şende sensüz mevc-i bũ zencir-i āteşdür

Bu bāğun ehl-i 'ayşı za'feranı hande eyler hep
Dehānında anuñçün goncanun dendanı zer-keşdür

Virüp şem'-i 'izār-ı 'aks-i sākı reng-i gün-ā-gün
Habāb-ı cām-ı mey meclisde fānūs-ı münakkaşdur

Başıldı gerd-i külfet sāha-i hātırda eşkümler
Gubār-ı ser-keşi her yerde teskīn eyleyen reşdür

5 Şaķın men' itme mevc-i bād-ı kuyun şāne-zenlikden
Bu şeb tār-ı nigāh-ı dīde zülfünden müşevveşdür

Kažādan tiğ-i cevher-dār ile gāfil yetiş yohsa
Tārık-ı hilede ağıyar-ı bī-pervā taban-keşdür

Tayanmaz tār-ı cevher piç ü tār-ı 'aks-i cānāna
Ki mevc-i şu'leden āyine bir deryā-yı āteşdür

Hıdīv-i dād-güster Aşaf 'Abdullāh Paşa kim
Bu çarhun atlası eyvān-ı iclālinde müfreşdür

Belig ol pādişāha bendeyüm kim diğ-i cūdından
Gedā-yı gird-i hvān-ı lutfına deryā nemek-çeşdür

A65b, B170b, C12a, Ç32a, D30b, E33a, M54.

- 1 Mevc-i bũ: mevc bir D.
- 2 Bāğun: hākun B / zer-keşdür: ser-keşdür BCÇ.
- 3 Virüp: dirüp Ç, yanup B / reng-i: oldı B
- 4 Eşkümler: eşküm ki A.
- 5 Şāne-zenlikden: şāne-zenlikde B / müşevveşdür: münakkaşdur BÇ.
- 6 Kažādan: kažādan BC.
- 7 Bir: her ÇM, pür A.
- 8 İclālinde: iclāline BÇM.
- 9 Cūdından: cūdında BÇM.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Tiryākī 'ucebe küll kedisi gibi pis olur
Ateş başında üsti başı cümle is olur

Sildi süpürdi sofrā-i mīrās-hvāreyi
Kallāş-ı mey-kede ne 'aceb kāse-līs olur

Enbānı yād idince Baba 'Amr'a reşk ider
Nev-kīse iddihār ile toymaz hāsīs olur

Hvān-ı vişāle gevher-i cāndur nemek-bahā
Maşraf giderse e'ime gāyet nefīs olur

- 5 Yāruñ yanınca bezmümüze gelse bellidür
Şadra geçürdi hançeri bir dem celīs olur

Fülk-i vişāline çatan ol kıç levendinün
Kullansa başlı başına anı re'īs olur

Dilden Belīg şu gibi akşa 'aceb degil
Bu Şābitāne tāze ğazeldür selīs olur

A66a, B170b, C15a, Ç32b, D33b, E33b, M55.

- 1 'Ucbe: 'aceb ÇM, hayli B / cümle: dā'im BC.
2 Mīrās-hvāreyi: mīrās-hvāreni C.
4 Giderse: gidince B.
5 Geçerdi: geçer de AC.
6 Levendinün: güvendinün C.
7 Şābitāne: Şābitān C.

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1 Nıgehün āb-dih-i sebze-i müjgānumdur
Hāk-i naqş-ı kademün kuhl-i Şıfāhān'umdur

Benüm ol 'āşık-ı sevdā-zede-i deşt-i cünün
Dest-i ğam silsile-cünbān-ı reg-i cānumdur

Benüm ol bende-i mātem-zede kim şām ü seher
Hāk-rüb-ı haremün çāk-i girībānumdur

O tehī hvān şeh-i kişver-i fakrum ki Cem'ün
Cünbiş-i sāye-i müjgānı meges-rānumdur

5 Sihr ü efsün ile her yanımı bend itse o şüh
Yine mevc-i yem-i hün silsile-cünbānumdur

Eriyor sūziş-i evşāf-ı ruḥından gūyā
Dāne-i şeb-nem-i gül gevher-i dendānumdur

Gird-bād-ı kaşab-ı şu'leyi pīrāhen idüp
Şekl-i cevvalē zih-i tavk-ı girībānumdur

Olamaz hāk-i ser-i reh-gūzerün mevc-i nesim
Seni ey şüh-ı cefā-pişe tutan kanumdur

Halka-i rişte-i ahumla şerār-ı cān-süz
Ma'bed-i dilde turur sūbḥa-i mercānumdur

2 'Aşık-ı sevdā-zede-i: bende-i mātem-zede-i A / deşt-i: dest-i CÇM .

6 Eriyor: eriyüp B / ruḥından: ruḥında B.

7 Cevvalē: cevvalē-i ÇM.

8 Hāk-i: hār-ı AC.

10 Ḥvāce-i şadr-ı debistān-ı cünūnum ki bu gün
Nükte-āmūz-ı hıred kūdek-i nā-dānumdur

Benüm ol şîr-i belāgat-eser-i pür-dil kim
Pūc-ı mağzî-i kalem berk-ı ney-istānumdur

Kapılır bir büt-i āhen-dile gönlüm zirā
Şu^le-i pür-şererüm seng-i siyeh kānumdur

Ne perî şadmesidür merde ne sevdā-yı cünūn
Beni āşüfte iden ol gül-i handānumdur

Dil-i hursend ile gird-ābı nemek-dān idinüp
Sofra-i hāledeki kuruş-ı kamer nānumdur

15 Bî-nevāyum o kadar kim niğeh-i dīde-i mūr
Berk-ı āteş-figen-i hirmen-i sāmānumdur

Āsiyāb olmağa şāyeste yine dānemüze
Gerdiş-i şa^sa-i gevher-i ğaltānumdur

Ne kadar vaḥşî ise maⁿi-i bigāne Belîğ
Hāne-zād-ı kalem-i nādire-destānumdur

A66a, B171a, C12b, Ç32b, D30b, E33b, M55.

12 Şu^le-i pür: şu^le-zāy-ı CD.

13 Merde: serde CD.

14 Hursend: hürşend A / gird-ābı: gird-āb A.

17 Hāne-zād-ı: hāne-zāde AÇM.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Hayālün āyine-i çeşm-i kalbe mışkaladur
Bu sırrı saklayamaz dide teng-havşaladur

Keşide hāme-i müyîn ile hat-ı ebrū
Sevād āyet-i hüsn üzre satr-ı besmeledür

Dehānı nokta-i şek kıl ü kâle bādîdür
Cevābı müşkil ānun bir dakik mes'eledür

Seherde mektebe etfāl ile gider ol mäh
Murādı muşhaf-ı hüsn-āyetin mukābeledür

5 Rakīb-i gürg kemîn-gāha girdi diş bileyor
Çıkarsa māderi koynından ol kuzı meledür

Bilindi sāye-i hatdan zevāl-i mihr-i cemāl
Ki tār-ı zülfi 'izārında hat müzevvedür

Gelür hurūşa okundıkça zümre-i 'uşşāk
Belîg-ı gam-zedenün şî'r-i pâki velvedür

A67b, B171a, C16b, Ç33a, D39a, E34a, M56.

1 Dide: dide-i Ç.

5 Bileyor: biledür C / koynından: koynında B / meledür: beledür D.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Rūyūn ki senūn mihr-i dıraḥşān gibi parlar
Mercān-ı lebūn la'l-i Bedaḥşān gibi parlar

Ey meh ne zamān sīne-i billūruñi açsañ
Nezzārede āyīne-i tābān gibi parlar

Alūde-i ḥūn eyleyeli eşk dem-ā-dem
Çeşmümde müje pençe-i mercān gibi parlar

Arz eylesek ol şūḥa ne dem sūz-ı derūnı
Ser-keşlik idüp āteş-i sūzān gibi parlar

5 Seyr eyle şaf-ender-şaf olup ol kaşı yānuñ
Her bir müjesi nāvek-i peykān gibi parlar

Ol fitne-gerūn pertev-i ḥūrşid-i ruḥından
Ebrū-yı siyeh ḥançer-i bürrān gibi parlar

Rūyı olıcak mihr-i cihān-tāba muḳābil
Tiğ-ı nigeḥ-i ğamzesi yalman gibi parlar

Söz yok hele rengīni-i mażmūna Belig'ā
Her beytde bir şemc-ı fūrūzān gibi parlar

A67b, B171b, C13a, Ç33a, D36b, E34b, M56.

2 Billūruñi: billūruñı C / tābān: tālān A.

3 Eşk dem-ā-dem: pençe-i mercān DE / müje pençe-i mercān: müjem āteş-i sūzān B.

4 Eylesek: eylesün C.

5 Ol kaşı yānuñ: ol kaşı yāyūñ A, kaşı kemānuñ ÇM.

8 Beytde bir: beyti birer ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Güzeller hüsnî 'arz-ı dīde-i ehl-i şühūd eyler
Bu da'vāda hayālün şimdi işbāt-ı vücūd eyler

Hezārān mekr ü efsün eyleyüp 'ıdiyyelik ol şüh
Kabā-yı nāza mevc-i b̄y-ı gülden tār u pūd eyler

O rütbe çeşmi sihr-āmūz olur ol nāzik endāmūn
Ki darb-ı pençe-i müjgānı ruḥ-sāruñ kebūd eyler

Nigāhum serdī-i kāfūr-ı cismūn itdi efsürde
Ki muṭrib rişte-i nezzāremüzden tār-ı 'ūd eyler

5 Ser-āgāz eyledikçe nağmeye ol la'lı-i rūḥ-efzā
Degil Adem leb-i taşvire ta'līm-i sūrūd eyler

Kemān-ı ebrüvān-ı yārdan resm eylemiş bennā
İmām-ı 'aşk anuñ'çün tāk-ı mihrāba sūcūd eyler

Sebūk-rūḥānedür her cünbişi ol menba'-ı nūruñ
Ki çarḥa süllem-i emvāc-ı pertevle şu'ūd eyler

Çalursa böyle āteş-gāh-ı dilde sūziş-i ḥasret
Nigāh-ı çeşm-i 'āşık tāk-ı 'arşa kār-ı dūd eyler

Eḥibbā eylemez ta'rīz ile āzürde-dil ammā
Hemān tab'-ı Belīg'a her ne eylerse ḥasūd eyler

A67a, B171b, C13a, Ç33b, D31a, E34b, M56.

- 2 Nāza: tār-ı B, nāz-ı C.
3 Endāmūn: endāma AC, endāmın BÇ / ruḥ-sāruñ: ruḥ-sārın AC.
4 Serdī-i: gerdī-i E / cismūn: cismin B, çeşmūn Ç / nezzāremüzden: nezzārelerden A.
7 Cünbişi: cünbiş ÇÇM.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Kim görse luḫfin 'āşıka dir kim reviş budur
Ehl-i vefāya şive-i dād u dihiş budur

Dilde teşādüm itmede emvāc-ı baḫr-ı ḫūn
Pāy-ı hayālün öpmege ister geliş budur

Naḫş-ı hayāli cilve-nümā oldı ol bütün
Nākūs-ı deyr-i dilde dem-ā-dem tapış budur

'Uşşāk-ı ğuşşa-pervere pey-rev-nümā-yı dil
İtmez cemālin 'arz o perī gösteriş budur

- 5 Deşt-i talebde ḫayme ḫurup gird-bāddan
Dil-dāde olma menzile sālİK reviş budur

Sevdā-yı mā-sivāyı ḫomaz levḫ-ı sinede
Üstād-ı pīş-kāra pesendide iş budur

Bu nazmı görse 'Arif-i Rūmī Belīg'a dir
Enfās-ı rūḫ-baḫş ile 'İsā-meniş budur

A68a, B172a, C13b, Ç33b, D35b, E35a, M57.

- 3 Ol: o A.
5 Dil-dāde: Dil-dāra Ç.
7 Nazmı: nazm A.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Rüy-i hoy-kerdeyle yaşdandıkça destün nem kıpar
Gül yüzinden pençe-i mihr-i felek şeb-nem kıpar

Hulķun isti^cdādına vā-bestedür āşār-ı feyz
Ebr-i nīsāndan şadef dūr-dāne ef^ci sem kıpar

Çeşm-i ^cāşık şakınup ^carz itmesün eşk-i niyāz
Ol perī-rū ter-mizāc olmuş bulutdan nem kıpar

Acımaz biñ çāk çāk olsañ ne var ol āfete
Zahm-ı ^cāşık ağzını hançer açar merhem kıpar

- 5 ^cArızından dāne-i hālın kim eyler hatt-ı yār
Men^ci nā-kābil o bir zāg-ı siyehdür yem kıpar

Dām u tezvīr perde-i nāmūsunı çāk eyleyen
Ādemün açmaz Belīg^cā ^caybını ādem kıpar

A68b, B171b, C12a, Ç33b, D32a, E35b, M57.

- 1 Yüzinden: yüzünden M
4 Olsañ: olsa BC, olsun Ç.
5 ^cArızından: ^carızında C / hālın: hālün ÇM / yem: nem ABÇM.
6 Dām ü tezvīr: nām ü dürdür A, dām-ı tezvīr BM, dām ü dürdür D.

Der-Dil-Ber-i Badra Gofte-est^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Erbāb-ı suhan hüsne dimiş gevher-i cāndur
Hüsn ise güher belde-i Badra aña kāndur

Bu şehri dil-ārāyı gören ehl-i başiret
Dünyāda dimez bāg-ı İrem şimdi nihāndur

Huddām olacak yarın ahālī-i cināna
Var ise eger Badra'daki muğ-beçegāndur

Tersālara itdürdi Mesīha'yı ferāmūs
Ol büt ki şanem-hānede bir rüh-ı revāndur

5 Ümmīd-i der-āgūs ile ol şüh-ı çelipā
Açmış turur āgüşını bir hayli zamāndur

Ol rüh-ı revānı görelī dīde-i Meryem
İsā dahı āgüşına bir bār-ı girāndur

X M: Dile der-dil-ber-i Badra fer-i māye Ç / - ABCDE.
3 Olacak: olıcağ A / muğ-beçegāndur: muğ-peçegāndur A.
4 Tersalara: tersaları A /revāndur: rāndur M.

Hayret-kede-i āyīne-i hüsñüñe cānā
Bütler nigerān dīde-i büt-ger nigerāndur

Gīsūlarınuñ bād-ı nesīmi ile bütler
Hāke tōkūlürler şanasın berg-i hazāndur

Ahmed Ağa'nun himmeti var ola Belīg'ā
Kim bā'is-i nev-zemzeme-i kilik-i beyāndur

10 Hürşid-i felek-mertebe kim zāt-ı müniri
Pertev-figen-i dūde-i nesl-i Haṭumān'dur

A69a, B172b, C13b, Ç34a, D32b, E35b, M58.

8 Tökülürler: dökülürler ÇMB.
9 Nev-zemzeme-i: nev-zümre-i C.

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

- 1 Olamaz hüsñ ile hübāna berāber kızlar
 Kālpdur anları meşşāta bir az yaldızlar

Yād idüp hañçer-i bürrānuñ dil kūyında
 Nice zār eylesün yarası vardır sizler

Şiveden dil-ber-i rakķāşa bedel eş'āruñ
 Lafz-ı tecñisi iki cānibine dalbızlar

Redd idem gerdenüne buse-i düzdideyi gel
 Tuyulunca virür ahz eyledigin hırsızlar

- 5 O kadar gözlerini ah oku yıldırımış kim
 Göz kıpar havf ile şeb-ta-be-seher yıldızlar

Dāne-i hālüne baķsam nigeħ-i germünden
 Peçe-i murğ gibi sinede dāğum cızlar

Şakın aldanma bütān-ı sitem-endişe Belig
 Çok gönül ka'besini yıkdılar imānsızlar

A68b, B173b, C15b, Ç34a, D37a, E36a, M58.

- 3 Cānibine: cānibe Ç.
 4 Buse-i: büseyi ÇM / eyledigin: itdigini AC, eyledigün B.
 6 Baķsam: baķ sım A.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Zebānuñ āşınā-yı cünbiş-i mevc-i tebessümdür
Nigāh-ı hānde-sūzuñ lem'a-i berķ-ı tekellümdür

Perişānī-i dil ķaşd eyleyüp zülf-i siyāhuñdan
Ruhūnda mevc-i bñ şirāze-bend-i niş-i kejdümdür

‘Aşā-yı ābanūsī ile müjgān almış etrāfin
Sevād-ı çeşmi göz habsinde yāruñ kanlı merdümdür

Ķarīn-i pür-hünerden iktisāb-ı feyz ider her kes
Ki tā gün hūşesi ārāyiş-i bālā-yı tārümdür

- 5 Sikender bir Ķarı sevdaya düşmiş yoħsa ‘ālemde
Ĥakīkat cūy-bār-ı āb-ı hayvān ĉāk-i gendümdür

Değil mevc-veş idüp mevc-i safā rüy-ı dil-ārāya
Siyeh-reng oldığı şiddetle āsar-ı tesādümdür

Ümīd-i bāde-i ‘ayş itmez andan ehl-i dil hergiz
Felek bu deyr-i pür-mihnetde zirā ser-nigün ĥumdur

Ĥayāl-i nāzikün naķş eylemekden safħa-i dilde
Füyüzāt-ı nümü-yı ‘aşķ ile maķşad tecessümdür

Bulurken tūde-i dürr-i suhanla lenger-i temkīn
Yine tab‘-ı Belīg ‘aşķunla baħr-ı pür-telātumdur

A69a, B173a, C14a, Ć34b, D33a, E36a, M59.

- 3 ‘Aşā-yı: ‘aşāmı Ć.
4 Tārümdür: nārumdur C.
6 Dil-ārāya: dil-ārāda AC.
7 ‘Ayş: fikr AB / ĥumdur: Cem'dür C.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 'Arz eyler ise bŷy-ı viřālin saña dekdür
Bilmez misin ol ğonca-dehānı ne çiçekdür

Mānend-i siper sīneni tut tır-i kaźāya
Meydāna giren 'aşk ile merdāne gerekdür

Ey tıfl-ı cefā-pişe ne var merdüm-i çeşmün
Ziver-dih-i āĝuř-ı hayāl olsa bebeddür

Çeřm-i siyehün zevrakıdur kulzüm-i nūrun
Berdāšte müjġān iki cānibde kürekdür

5 Bu hey'et ile bilmezüm ey vā'iz-i hod-bīn
Ol şüh-ı melek-manzarı sevmem ne dimekdür

İkbāl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte olur devlet-i dünyā bu felekdür

Elbette varur menzile kim ol kaşı yā'nun
Tır-i nigh-i şeh-per-i müjġānı yeleddür

4 Berdāšte: berdāšte-i CÇ.

7 Yā'nun: yāyunM / nigh-i: nigehe B / şeh-per-i: şipih-per-i Ç.

Evhām-ı hayālümde ğubār-ı haṭ-ı dil-ber
Riṣ-i cigerüm üstüne pāṣide nemekdür

Endiṣe-i kūyuñla dili Kıble-nümānuñ
Ahen ise dıtrer yine elbette yürekdür

10 Dirhemle denānıre hacerdür mihek ammā
Kalbın çıkarur sım ü zer insāna mihekdür

Bu tarz-ı Beligāneye şad-bār ola taḥsın
Erbāb-ı dile işte suhan böyle gerekdür

A69b, B173a, C14a, Ç34b, D35a, E37a, M59.

8 Cigerüm: ciger C / pāṣide nemekdür: başuñda börekdür A.
9 Ahen: ahuñ M.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Būy-ı enfās-ı Mesīha gibi cāna cān şatar
Cān otı istersen ey dil kākül-i cānān şatar

Tābiş-i mihre taḥammül mi ider ol gül-beden
Rūyma gūyā dikendur sāye-i müjgān batar

Dün o şeh-bāza Cezāyir lafi kullanmış rakīb
Korkarum fülk-i visāle kıçdan ol korşan çatar

İddiāya düşme ey bülbül ki aşık yār için
Kendini pervāne-āsā āteşe uryān atar

- 5 Derdine dermān su'ālinden Belīgā maqşaduñ
Cān otı istersen ey dil kākül-i cānān şatar

A70a, B173b, C12b, Ç35a, D35b, E37b, M59.

1 Enfās-ı: enfāsı B / ey dil: ancak AC / şatar: yeter E.

2 Sāye-i: şāne-i E.

3 Çatar: şatar E.

4 Kendini: kendüni A / pervāne-āsā: bir dāne-āsā C.

5 Derdine: derdiñe BM / su'ālinden: su'ālinde ÇM / istersen: istersen B / ey dil: ancak ACEÇM.

Mefā^ʿilün / Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

1 O dem ki baħr-ı seħerde idüp telāṭum-ı nūr
Pür oldı keştı-i ʿanberle kılzüm-i kâfūr

Yine bir âfete dil virmişüm ki itmişdür
Fürüg-ı hüsni bu mâtem-sarây-ı hacle-i sūr

ʿİzârı üzre haṭı dūd-ı şem^ʿ-ı kâfūrî
Zebân-ı pâki dehânında berg-i ğonca-i nūr

Hırâmı ta^ʿna-zen-i mevc-i çeşme-i hürşid
Tebessüm-i dehen-i tengi reşk-i hande-i sūr

5 Şadâsı nây-zen-i ʿaşk olur eger muṭrib
İderse kelleme meclisde kâse-i ṭanbūr

O kimse hürmetin ikrâr ider meyün ki ola
Muḥibb-i sâkı-i hum-hâne-i şarâb-ı ṭahūr

Meded meded şakınun anı seng-i münkirden
Ki rûḥ-ı pîr-i muġândur piyâle-i billūr

Bu nazm-ı tâze Belîġâ sezâ ki tâbından
Virürse cevher-i elfâzı âb-ı gevhere şūr

A70a, B173b, C14b, Ç35a, D36b, E37b, M60.

1 O dem ki: bu şeb ki CD / seħerde idüp: seħer eyleyüp C.

3 ʿİzârı: ʿizâr C.

4 Sūr: mūr ACD.

5 Şadâsı nây-zen-i ʿaşk: şadâsı nâle-i bâ-ʿaşk AC, şadâsı nâle-i yâ ʿaşk M, şadâsı nâle-i tâya ʿaşk Ç.

6 İkrâr: inkâr BD / meyün: misün B / ki: kim AC / muḥibb-i: muḥabbet C.

8 Tâbından: Sâbit'den C / cevher-i: cevâhir C / gevhere: gevher-i Ç.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Hırām-ı kaddüne gül-şende 'ar'ar ser-fürü eyler
Nesim-i 'arızün hep gönca-güller arzū eyler

Düşelden şafha-i cān üzre naqş-ı dāne-i hālün
Ġam-ı mūr-ı haṭun sahrā-yı dilde cüst ü cū eyler

Nice 'aşıklarun ṭakat getürsün rişte-i cānı
Ki 'aks-i cevher-i mir'āti āteş-dīde mū eyler

Dil-i 'uşşākdan men' eylemek fikriyle ol āfet
Alup mir'āte 'aksün kāmetiyle rū-be-rū eyler

5 Giribānın o kimse kırtarur dest-i riyādan kim
Sirişk-i hūn ile dest-i sebūyı şüst ü şū eyler

Onulmazdı Belig'ā dilde zahm-ı ğamzesi ammā
Hayāl-i süzen-i müjgānı zülfiyle rüfū eyler

A70b, B174a, C15a, Ç35a, D39b, E38a, M60.

2 Ü: - BCCM.

3 'aks-i: 'aksün AC.

4 Dil-i: dili A / 'aksün: 'aksin AB, 'aks-i ÇM.

5 Giribānın: giribānun B.

6 Müjgānı: müjgān-ı AB.

Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

- 1 Rind-i ser-gerdāna şanman kim felek efser virür
Şu^ʿle-i cevvăleden başına bir çenber virür

Cevher-i zātı gerek eşyāda pūr-jeng olsa da
Tīg-i cevher-dāra rüşen-ger yine cevher virür

Ecnebīye āşinādan çok kerem eyler kibār
Ebre şu gird-āba deryā bir tehī sāgar virür

Çopsa bir kerre yerinden yalmız ʿāşık degil
Ol gül-endāma hezār ādem başında yer virür

- 5 Fitneler peydā idüp seyr eyle dil-ber gāmzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh meste nice hançer virür

Naqd-i dil şarf itse de yolunda ağıyar-ı denī
Ol şeh-i hüsne nihāyet dilli bir defter virür

Bir hüner midür zer ü ziver fedā itmek Belīg
ʿAşık-ı şādık olan yārūn yolunda ser virür

A71a, B174a, C11a, Ç35b, D31b, E38a, M60.

- 1 Cevvăleden: cevvăle-i AÇE.
2 Rüşen-ger: rüşen-gir A.
3 Bir: her Ç.
5 Peydā: bī-dār A.

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- 1 Ne perîşānlıkda ne hengām-ı cem' iyyetdedür
Dā'imā cem' iyyet-i hātır refāhiyyetdedür

Pestden lābūd çıkar bālāya murğ-ı bāl-zen
Vāşıl-ı maḫşūd olur her kimse iş himmetdedür

Virdi ārāyiş yine gül-zāra şāh-ı nev-bahār
Her şükūfe bir ḫadeḫ almış ele ' işretdedür

İhtilāt ile hālel bulmaz dil-i vaḫdet-güzīn
Keşret-i ' aks ile mir'āt ' ālem-i vaḫdetdedür

- 5 Feylesofānuñ şikest olmuş bütün nāḫunları
Ḥall ü ' aḫd-ı kār-ı devlet hep yed-i rüşvetdedür

Bī-şafādur bīm-i hecr-i yārdan ' ayn-ı vişāl
' Aşıḫuñ zevḫı ümīd-i vaşl ile firḫatdedür

Ter-zebān olmaz ḡam-ı seyl-i havādişden ḫalās
Ḥāk-i līsān-ı dehen bī-güft ü ḡū rāḫatdadur

Yalınız ' aşıḫ degil mihr-i ruḫ-ı zībāsına
Dīde-i ḫurbā gibi āyīneler ḫayretdedür

Aşināyān şanmasun ḡuş eyleyüp nazmın Belīḡ
Ma' nī-i bīḡāne hep Dīvānçe-i Şevket' dedür

A70b, B174a, C15a, Ç35b, D33a, E38b, M61.

- 1 Hātır refāhiyyetdedür: hātır ruḫān fāhiyyetdedür A.
2 Bāl-zen: dil-zen A.
4 Keşret-i ' aks ile mir'āt: ' aks ile mir'āt-i keşret A.
6 Bī-şafādur: bī-vefādur B.
9 Nazmın: nazmı ÇM / bīḡāne: dīvāne C.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Dilden zebāna gevher-i ma'nā 'atıyyedür
Erbāb-ı tab'a bir ğazel-i nev hedıyyedür

Ümīd-i der-kenār ile müy-ı miyān-ı yār
'Uşşāk-ı hāsta-hāle görünmez beliyyedür

Taş'ide başlayınca 'arak-çine büy-ı zülf
Tak'tir olan ruhında 'arak-'anberıyyedür

Türkī zebānı eyle bu tarz ile intihāb
Elyak eger çi nazma Zebān-ı Derıyye'dür

5 Bezm-i tarabda saña şeker çigneden Belig
Şirīn-lebān-ı belde-i Kostantiniyye'dür

A71b, B175a, C11b, Ç36a, D30a, E38b, M61.

2 Müy-ı: mūma A.

3 Tak'tir: tak'sir ÇM.

Mefā^ʿilün / Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

1 Gözümde kaṭra-i ḥün-ābı sanmañuz nemdür
 ʿİzārum üzre aḳar ben de bilmezüm nemdür

O şüh-i muğ-peçenün ḥāli üzre müy-ı siyāh
 Şükūfe-zār-ı ruḥında buḥūr-ı Meryem'dür

Ümīd-i şayd ile bu dāne dāne eşk-i niyāz
 Döküldi dīdeden ol murg-ı vaḥşīye yemdür

ʿAceb mi dest-res olmazsa ehl-i ʿirfāna
 Ṭanīn-i aḥum ile çarḥ-ı sifle ser-semdür

5 Belīğ ḥaḳ bu ki nazmında başka ḥālet var
 Saña bu tarz ile eşʿār-ı pāk mülhemdür

A72a, B175a, C14a, Ç36a, D36a, E39a, M61.

- 1 Bilmezüm: bilmem A.
 3 Döküldi: Töküldi AC / vaḥşīye: vaḥşeti ÇM.
 4 Ehl-i: - A / ile: - A / sifle ser-semdür: siflesi semdür ÇM.
 5 Nazmında: nazmında BÇ.

Müfte^cilün / Müfte^cilün / Fā^cilün

- 1 'Aşıkā sofrā-yı heves renc olur
 Ānā devā ğabğab-ı nārenc olur

Bāde-i pür-neş'edür āb-ı hayāt
 Pīr-i za^cif içse anı genç olur

Ol bütī gördikçe benümle rakīb
 Çīn-i cebīn eyleyüp Efrenc olur

Hüsn ile pür olsa eger şeş-cihāt
 Bōyle bir āfet şeş ü yā penc olur

- 5 Dilde ğamuñ eyler iken türk ü tāz
 Gevher-i 'aşkunla yine genc olur

İki gözin keff-i terāzū idüp
 Ehl-i hüner merd-i suhan-senc olur

- 7 Şiveyi öğrense sözüñden Belīğ
 Şehrümüzün dil-beri pür-ğanc olur

A71a, B175a, C15b, Ç36a, D33b, E39a, M61.

- 1 Devā: dü A.
 2 İçse: içe Ç.
 5 Türk ü tāz: türk-tāz B, türk-nāz Ç, terk-i diyār A.
 6 Gözin: gözüm A / hüner: başar ACD.
 7 Sözüñden: sözinden BC.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1 Ne vaşl-ı yāra fırsat ne belāyı şabra tākat var
Beni dil-ḥāsta-i hecr itmede bilmem ne ḥālet var

Nice teskīn ola seyl-āb-ı çeşm-i hūn-feşānumla
Benüm gön̄lümde deryālar söyündürmez ḥarāret var

Ḥayāl-i dil-beri āzürde eyler kōrkarum şimdi
Ḥarīm-i dilde zīrā sūziş-i nār-ı maḥabbet var

Vişālünle dil-i maḥzūmı mesrūr eyledūñ geldūñ
Efendim iştibāhum kalmadı sende kerāmet var

5 Eger ālūde-i 'iṣyān ise dāmānum ey zāhid
Anı tathīr ider bī-intihā deryā-yı rahmet var

Kime bir serv-kāmet sāye-endāz olsa 'ālemde
Ġam u ekdārdan āzādedür başında devlet var

Suḥan-gūyān-ı 'aşruñ nazmı maẓmūn-dārdur ammā
Belīg'un̄ sözlerinde hem nezāket hem selāset var

A71b, B175a, C15b, Ç36b, D36b, E39b, M62.

- 1 Belāyı: belāya C / şabra: ḥecre B / ḥālet: hikmet ACD.
3 Nār-ı: tār-ı Ç.
7 Belīg'un̄: Belīg'a BE / sözlerinde: sözleriñde BE.

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- 1 Yāra sırrın dil zebān-ı kâlden evvel virür
Sā'ile nātık cevābı lâlden evvel virür

İstemez hiç vāsıta vaşl-ı nigār-ı teng-dest
Kālesin muhtāc olan dellâlden evvel virür

Fitne-ārā bir kuloğlı bî-amān gördüm bu gün
Ab u tābı gamzeye pinyâlden evvel virür

Kayddan āzād idüp ol mäh-peyker destüme
Zülfini ser-rişte-i âmâlden evvel virür

- 5 Dādiş-i fitridür ehl-i şervete dād u sited
Akl u rüşdi ādeme Hāk mâldan evvel virür

Meclisinde vaz-ı nā-bercā kibār-ı devletün
Tab'ına şad-renciş istişkâlden evvel virür

Bezm-i ğamda sāķi-i devrān dil-i pür-tābuma
Cām-ı hūnı şişe-i teb-hâlden evvel virür

Feyz-i vicdānī ile rengindür nazm-ı Belig
Hüsni tevfiķi Hudā a' mâlden evvel virür

A72b, B175a, C16a, Ç36b, D34b, E39b, M62.

- 1 Sā'ile: sā'il-i Ç.
3 Ab u: ābı C.
4 Ol: o A.
5 Fitridür: kaṭridür A / dād u sited: dād ber-sened C / evvel: - A.
6 İstişkâlden: işğâlden Ç.
7 Teb-hâlden: teb-hâleden C.
8 Tefvikı: tevfiķ ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Dem-ā-dem meyl-i hūn-hvārī-i dildür meşreb-i dil-ber
Ki lābūd hūn ile rengin olup la'l-i leb-i dil-ber

Ruhından hūy akup zīr-i zenaḥda pāy-dār olmuş
Mu'allak ıatradur mir'āt-i ıop-ı gabgab-ı dil-ber

O ūhın āf-tāb-ı 'arızından feyz alır dā'im
Anuñçün nāz ider hūrşide hāl-i kevkeb-i dil-ber

Takarrüb mümkün olmaz piç ü tāba düşme ḥecrinden
Şakın mār-ı siyāh-ı zūlf-i keçdür akreb-i dil-ber

- 5 Hudā hūbān-ı kāfir-kışden ḥıfz itsün ihvānı
Ki lāzım ehl-i 'aşka iktidā-yı mezheb-i dil-ber

Yolunda naḫd-i cānın virse 'aşıḫ iltifāt itmez
Belig'ā sım ü zerden gayrı yokdur matlab-ı dil-ber

A72b, B176a, C16a, Ç36b, D39a, E39b, M62.

- 1 Meyl-i: - C / olup: olur ACE.
2 Hūy: cūy C / ıatradur: ıatra A.
3 ūhın: ūhın BC.
4 Olmaz: - A / ḥecrinden: cevrinden BE, cevrinde Ç.
6 İltifāt: i'tibār B.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Nāzeninüm tıfl-ı nev-resdür kad-i dil-cū çeker
Giderek anı görenler na^cra-i yā Hū çeker

Bender-i ğamda benüm gevher-fürüş-ı dürr-i eşk
İki keffe bir terāzūdur gözüm incū çeker

Cünbiş-i naz ister ebrūda degildür vesme şart
Yohsa taşvire muşavvir de güzel ebrū çeker

Ġālibā olmuş yine dil-teşne-i eşk-i niyāz
Hayli demdür çāh-ı çeşmümde hayālūn şū çeker

- 5 Kimi būs itmek murād eyler ruḥın kimisi şemm
Ol gülūn dāmānını geh o çeker geh bu çeker

‘Akıbet vīrān olur her tünd-ḥūyūn ḥānesi
Kim belā-yı niş-i zenbūrı yine kendū çeker

Bir elif çekse Belig eş^cardan düzd-i suḥan
Bīn elem peydā olur gūyā tenümden mū çeker

A72a, B175b, C16b, Ç37a, D34b, E40a, M63.

- 2 Keffe: keff A.
6 Tünd-ḥūyūn: tünd-ḥūnūn AB, tünd ḥūbūn C.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Seherde çin-i cebin eyleme gele gül dir
Bu kavli ben mi dirüm gül-sitanda bülbül dir

Görünce vehle-i ülāda bāğ-bān ne disün
Şikenc-i zülf-i perişān-ı yāra sünbül dir

Lisāna almağa esbāb-ı 'ayşı tevbeliyüm
Mahalli geldi takāzā-yı kâfiye mül dir

Nice görünce gül-i cāmı ölmesün bülbül
Şurāhî 'aşıka meclisde turma kulcul dir

- 5 Şebih-i merdümek-i didedür o ben diyemem
Kimisi nokta dir ol hāle kimi fülful dir

Murādumı diyemezsem miyān-ı meclisde
Beni kenāra çeker de o şüh-ı şengül dir

'Aceb mi olsa perişān seherde sünbül-veş
Belig-ı gam-zede her gice ah kākül dir

A73a, B176a, C16a, Ç37a, D38b, 40a, M63.

- 1 Dirüm: dirin A.
4 Gül-i: gönül E.
5 O ben: uyan ACC.
6 Miyān-ı: kenār-ı B.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Bu mülk-i 'āriyetde kimün kār u bārı var
Bir bāzdur ki peftere almış şikārı var

Bilmem ki neyle def'-ı ğam itsün bu ehl-i dil
Bir bāde var anuñ da cihānda ğumārı var

Da'vā-yı 'aşka düşme gel ey müdde'î yeter
Ol gül-'izāra 'aşık-ı şeydā-hezārı var

Gelmiş bu kār-ġāha o kālā-fürüş-ı nāz
'Uşşāk-ı zāra ğam gibi bir yādigārı var

- 5 Ğam-ġin olur meşīme-i māderde şāf-dil
Dürc-i şadefde dürr-i yetimün ğubārı var

Azürde olma ħattı gelürse ol āfetün
Bāġ-ı fenāda her ğülün elbette ħārı var

- 7 Meyl-i kenār eyleme ġün gibi şubġ u şām
Şehrīlerün Belig 'aceb iştiġārı var

A73a, B176a, C10b, Ç37b, D29a, E40b, M63.

- 2 Ki: ki AB / anuñ da cihānda: cihānda anuñ da ACD.
3 Düşme gel: düşse ġül BD.
4 'Uşşāk-ı: 'uşşākı Ç.
5 Şāf-dil: ehl-i şāf E, ehl-i dil ÇM.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Ülfetün revnakı meclisde ehibbādandur
Ma^cnī te'lif-i hurūfāt ile imlādandur

‘İbret al bezm-i mükāfātđan ey ğırra-i mest
Kadehün kanını içdikleri mīnādandur

‘Anberīn hāl-i ‘izārı o bütün ğüyā kim
Derd-i ser def‘ine yapışdırılan lādendür

İder elbetde hūner şā‘iri bālā-pervāz
Bāl ü per mışra‘-ı bercesteye ma^cnādandur

- 5 Beñzedürse ne ‘aceb zūlfūmī estimūna
Bu hayāl ‘aşık-ı dil-hāstaya sevdādandur

Kābil-i feyz olana ehl-i hūner buhl itmez
Reng-i şeb-nem varak üzre ğül-i hamrādandur

İhtiyārūnla şakın eyleme deryāya sefer
Mevci ğör kim seferi sāhile deryādandur

Pākī-i şī‘rūme ma^cnāsı ğüvāh oldı Belīğ
Meryem’ün ‘işmeti burhānı Mesihā’dandur

A73b, B176b, C17a, Ç37b, D38a, E40b, M64.

2 Mükāfātđan: mükāfātđa A.

3 Sadece C nüshasında 3. beyt olarak hāşıye:

" Hāzır ol bezm-i mükāfāta eyā mest-i ğurūr

Rahne-i seng-i siyeh penbe-i mīnādandur" beyti kaydedilmiş yanına "İşbu beyt Belīğ merhūmūn beytine mazmūnda tev’emen müşābehēt olmaqlığđan" kaydı düşülmüşdür.

5 Beñzedürse: beñzedirse A.

7 Mevci: mevc A.

8 ‘İşmeti: ‘işmete C / burhānı: burhān-ı AÇM.

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- 1 Ol büt-i rakḳās gūyā her yanın evvel kırar
Cünbiş eyler başka her endāmı nāzik bel kırar

Yāra hiç tınkırdamaz ammā bozuḳdur ḳorkarum
Bezm-i meyde tokunur mestāne mutrib tel kırar

Haşra dek āyine tursa ḥod-be-ḥod olmaz şikest
Bir zamān mir'āt-i dil kendi kırlmaz el kırar

Bād-ı ahumdan olursañ münkesir ey naḥl-i nāz
Kim niḥāl-i nev-resi gül-şende ekser yel kırar

- 5 Cismini eyler hebā pīranuñ elbet rūzgār
Kūzeyi her kes müdām oldıḳça müsta' mel kırar

Bī-ser ü pādur felek ḥatır nice alsun ele
Cāmı ḥıfz itmek murād itse Belīg'a şel kırar

A74a, B176b, C10b, Ç37b, D29b, E41a, M64.

- 2 Bozuḳdur: buruḳdur D.
4 Olursañ: olursun ABC / naḥl-i: naḥl ü A.
6 Cāmı: cām A.

Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilün

- 1 ‘Azm idüp şanma ‘adem mülkine ismi kem olur
Haşr olunca arayan şā[‘]iri beytinde bulur

Beni ayırmağa bel bağladı senden cānā
Hançerün anuñ için böyle miyānā şokulur

Hāmdur buse dırığ itse o nev-reste nihāl
Şabr idüp ğam yeme her mīve zamānyıla olur

Yanaşup bezmde duht-ı reze başma nemegi
Zāhid incitme ki şūrīdedür ol kız bozulur

- 5 Biñ nihān olsa da müşgün çıkar koğusu
Rāz-ı ‘aşkı ne kadar şaklasa ādem tıyulur

Çekinür dil geze hūbān ile Oğmeydānı'n
Korğarum kim yine bir kaşı kemāna urulur

Gündüz ‘uşşākı güzeller şoyar elbette Belīg
Düzd-i kālā-yı vişāl ol gice hūbān şoyulur

A74a, B176b, C17b, Ç38a, D37b, E41a, M65.

- 5 Müşgün: müşgülün A, misgün ÇM / koğusu: koğusu ÇEM.
7 Düzd-i: derd-i C.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

- 1 Ehl-i hünerün reh-zen-i maḫṣūdı hünerdür
Kendi güheri seng-i reh-i āb-ı güherdür

Kesb-i hüner 'ālemde degildür hüner ancak
Ehl-i hünerün ḳadrini bilmek de hünerdür

Būs-ı lebb-i 'āşıḳdan erir sīb-i zenaḫdān
Ol tāze nihālün o ḳadar mīvesi terdür

Ruḫ-sār-ı dil-ārāda olan ḫāl-i siyeh-fām
Ḥvān-ı nemegin ni'am-ı ḫüsne büberdür

- 5 Tennūr-ı dilün āteşi rengin suḫanumdur
Her dāne nuḳat dūd ile endūda şererdür

Ebrūyı temāşā ile keḫ zülfini seyre
Ḥayl-i nazara egri kemer toḫrı memerdür

Dürr-i suḫanı nazma getürdüñse Belig'ā
Erzān anı nā-dāna virilmez bu güherdür

A74b, B177a, C17b, Ç38a, D38a, E41b, M65.

- 3 Erir: uḫar B, öper ÇEM.
5 Suḫanumdur: suḫanda ÇM / dūd: nūr B.
7 Nā-dāna: nā-dānı B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Hayāl-i 'arızuñ bu çeşm-i hasret-pîşede güldür
Gözümde 'aks-i zülfün şîşede bir deste sünbüldür

Elümde bir kıranfül 'arz idüp dil-dāra zann itdüm
Ruḥ-ı rengin-i yār āyinede 'aks-i kıranfüldür

Olur āzürde ḥvāb-ı sebze-i kālîçeden ol gül
Bisāt-ı gül-şene naqş-ı münāsib çeşm-i bülbüldür

Cihāmı başuma fikr-i dehānūñ teng ider ammā
Miyānuñ vaşfi eş'arumda bir ince taḥayyüldür

- 5 Bozulmaz meclisi olmaz ḥumārı bāde-i 'aşkuñ
Nihāyet yok bu cāmuñ gerdişi devr ü teselsüldür

Nice zāhid baña hem-rāh ola seyr-i sülükumda
Benüm bār-ı dilüm ārāyiş-i dūş-ı tevekküldür

Belîg'ā Haydar-ı Kerrār'ıyum ben 'arşa-i nazmuñ
Elümde Zü'l-feķār-ı ḥāme tab'um raşş-ı Düldül'dür

A74b, B177a, C18a, Ç38a, D34a, E41b, M65.

- 3 Gül-şene: gül-şende A.
4 Fikr-i: 'aks-i ÇM.
5 Ḥumārı: ḥumār C / devr ü: devr-i CÇ.
7 Zü'l-feķār-ı: Zü'l-feķār'um ÇM.

Mef'ülü / Fa'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Bir gül taķınsa anı gören kimse dir nedür
Mir'at-i hüsn-i yār götürmez nedir nedür

Geldüm bu deyr-i 'āleme rind-i kalenderüm
Şaff-ı ni'āl-i bezm ile bilmem şadır nedür

Her şubh mihr-i hāk-i der-i yāra yüz sürer
Ol āf-tāb-ı hüsn yanında bedir nedür

Rüyuñ şabāh-ı 'id saçuñ leyletül-ķadir
Ėayrı cihānda 'āşıkā 'id ü ķadir nedür

- 5 Mirrihi istese eridür bir nigāh ile
Bilmez misin ol āfet-i devrān nedir nedür

Destümden alduñ ol güheri virdüñ āhara
Ey çarh-ı sifle baña bu rütbe Ėadir nedür

Olmuş şikeste keffe-i mizān-ı ķadr-senc
Bu çār-süda şimdi bilinmez ķadir nedür

Şad-berg gül midür ki bu rengin Ėazel Belig
Arāyiş-i hadiķa-i şehir-i Edirne'dür

A75a, B177b, C17b, Ç38b, D38a, E42a, M66.

- 1 Taķınsa: toķınsa B / dir nedür: gör nedür B.
5 Mirrihi: mirrihi BÇM / istese eridür: eridür istese A.
7 Çār-süda: çār-şüda Ç.

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Hālün hayāli merdüm-i didemde gizlidür
Bādām-ı çeşm ey gül-i ra'nā ikizlidür

Çıkmaz hayāli çıksa dahı kendi sineden
Gönlüm hadeng-i ğamzeñ ile sizli bizlidür

Sordıkça hāstagāna şakız çigneyüp o şüh
Dirmiş lu'āb-ı hoḳka-i la'lüm Şakızlıdur

Piçide oldı naḥl-i dil-i zāra zülf-i keç
Ol nev-nihāl-i kāmēt-i ra'nā filizlidür

- 5 Berḳ-ı sitemle nāra yaḳar çatsa fülk-i dil
Ateşlidür o kāfir-i ḥüsn İngilizlidür

Eşkümle oldı perdesi kirbās-veş sefid
Güyā sevād-ı merdüm-i çeşm Aḳdenizlidür

Eyler güriz bulsa da yarı raḳīb-i seg
Āhū-yı deşt-i 'işvedür ol yolı izlidür

Zerrāk-ı şehri 'avḳ ile taḡlīt idüp Belīg
Mahfice var ki meclis-i yārān bizlidür

A75a, B177b, C18a, Ç38b, D38b, E42b, M66.

- 1 Çeşm: çeşmüm AC.
2 Kendi: kendü A.
3 Şordıkça: şordıkdıkça A.
6 Kirbās: kirpās A / çeşm Aḳdenizlidür: çeşmüm denizlidür ACD.
7 Bulsa da: buse de A / seg: seng A.
8 Bizlibür: pizlidür ABÇ, pirizlidür M.

Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilātün / Fe[‘]ilün

1 Gāh peymāne vü geh sübhā-i şad-dāne çeker
Zāhidi şevk ile gördüm çeker ammā ne çeker

‘Aşık-ı hāsta-dilün bezmine gelse o tabīb
Dem olur hātır için şîşe-i peymāne çeker

Pāk-bāz ‘aşık ü ma[‘]şukda hiç şerm olmaz
Şem[‘]-ı bezmi ‘alenen sîneye pervāne çeker

Bāğ-ı ‘ālemde müyesser mi olur ‘ayş müdām
Lāle vü gül senede bir tolu peymāne çeker

5 Kahramānlar çekemez boynına alup cānā
Yine zencir-i ser-i zülfi bu dīvāne çeker

Dāne-i hāli ‘izārında kırmaz hatt-ı siyāh
Kışt-zāra gelicek mürçeler dāne çeker

Dağı bend olmadı dil halka-i tāra muhkem
Korkarum zülfine ol gonca-dehen şāne çeker

Neş'e-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şüh
Mest olur anı gören na[‘]ra-i mestāne çeker

Aferin tab[‘]ına var ise cihānda gelsün
Levh-ı pāke kalemî böyle Beligāne çeker

A75b, B178a, C16b, Ç39a, D34b, E42b, M66.

- 3 Bezmi: bezm A.
4 Lāle vü: lāle-i ÇM, senede: sinede C.
6 Hāli: hāl A.
7 Dil: ol C / zülfine: perçeme D.
8 Neş'e-i: teşne-i E / na[‘]ra-i: nağra-i Ç.
9 Cihānda: cihāna ÇM.

Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilūn

- 1 Ayet-i h̄usni dil-i şeydā güzel tefsīr ider
 Kıssa-i zülfe ser-āgāz eylese zencīr ider
- Gördi mir'āt-i muşavver beñzemez āyīneye
 Ol bütü büt-ger nice itmez hicāb taşvīr ider
- Bakdı berķ-ı kahr ile bir demde ol āfet nigāh
 Gönlümi yap yap Sitanbul gibi kim ta^cmīr ider
- Toğru söyle olmasa ^cālemde pīr-i mey-fürüş
 Var mıdur def^c-ı ğama dūnyāda bir tedbīr ider
- 5 Der-hayāl itdikçe gül-berg-i ruhuñ bu çeşm-i ter
 Şiše-i inbīķ-ı dilden gül şuyu taķtīr ider
- Kābil-i feyz olsa bir ādem lisān-ı hāl ile
 Ders-i ^caşķı āna her berg-i çemen taķrīr ider
- İtme tedbīründe noķşān gerçi taķdīründür iş
 H̄usn-i tedbīr ile emründe H̄udā taķdīr ider
- Va^cd-i pūc-ı mūn^cimān-ı ^caşrı engüş-t-i Belīğ
 Saşa-mi mīnāya eşķ-i çeşm ile taķrīr ider
- A75b, B178a, C17a, Ç39a, D37a, E43a, M67.

- 1 Dil-i: dili AD.
 2 Ol: o ÇM / nice itmez hicāb: hicāb itmez nice ACD.
 3 Bakdı: yakdı B / bir: bu B / ol: o M.
 4 Pīr-i: pīri A.
 6 Kābil-i: kāyil-i M.

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 1 Keşide tiğ-ı kazā gamze-i cefā-cūlar
İki ğılāf-ı siyehdür yanūnda ebrūlar
- Görünce sāye-i zūlfinde şanma dāne-i hāl
Döküldi gül-şen-i ruḥ-sāra toḥm-ı şeb-būlar
- Siyāh-ı hālden eyler güriz kaṭra-i ḥoy
Ki ṭutdı ^carşa-i iklīm-i Rūm'ı Hindūlar
- Hulāsa çāre görūn şāne zūlfine ṭolaşur
^cAzīm başına kayd oldı ol bütūn mūlar
- 5 Cihānda medḥ idecek ḥatt-ı yār var ancak
Ne kara günlere kaldı yazık suḥan-ğūlar
- Beliğ ^caceb mi görenler kalursa ḥayretde
Bu nazm-ı pāk-i selise turur akan şular

A76a, B178b, C17a, Ç39b, D37b, E43a, M67.

- 1 Yanūnda: yanında CÇM.
2 Şeb-būlar: şiveler Ç.
3 Siyāh-ı: sipāh-ı C / ḥoy: cūy A.
4 Bütūn: neyūn C.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Nazm-āverān temennī-i maẓmūn-ı terdedür
Ġavvāşlar hemişe ümid-i güherdedür

Dest-i bahilde zer-i maḥbūb gūyiyā
Nūr-ı ŝerāredür ki derūn-ı ḥacerdedür

Rāh-ı suḥanda başını itdi fedā kalem
Şıdk u ḥulūş var ise ehl-i hünerdedür

Ġadd-i bülend ü zülf-i dirāzın ğamındayuz
Bir ucu gökde ahumuzun biri yerededür

- 5 Meftūn-ı ŝūḥ-ı ğamze-i bī-dādı kim senün
Kālā-yı cāna raĝbet idersin nazardadur

Çirk-i ğünāḥ nādimi eyler izāle eşk
Bu mes'ele tefahḥuş olunsa Dürer'dedür

Dil nāle-sāzdu ser-i zülf-i nigārda
Erbāb-ı ʿaşkun ah u enīni seseherdedür

Düzd-i nigh miyāna tolaşmaz ʿabeş Belġ
Almış ḥaber ki naqd-i nezāket kemerdedür

B168b, Ç39b, E36b, M67.

- 2 ŝerāredür: şererdür ÇM.
3 Şıdk u ḥulūş: şıdk-ı vefā ÇM.
4 Ü: - ÇM / dirāzın: dirāzun ÇM / biri: bir ucu ÇM.
5 Bī-dādı: bī-dād ÇM / idersin: idersen ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Nihāl-i cilve-gāh-ı bülbül-i kudşī mekānumdur
Per ü bāl-i hümā zīnet-nümā-yı aşiyānumdur

Ben ol deryā-yı pür-şūrum ki tūfān-gāh-ı sīnemde
Ki her bir şerha mevc ü her habābı dāğ-ı cānumdur

Ben ol üftāde cāh-ı āteş-i cürmüm ki bī-pervā
Fürüg-ı mevc-i āteş tār-ı zūnnār-ı miyānumdur

Meger āyīne-i 'ālem-nümāyı vech-i pākinden
Dehān-ı tengi 'aks-i tābiş-i dāğ-ı nihānumdur

5 Benüm Ferhād'a hādī 'ālem-i ma'nāda ammā kim
Beni kem-nām iden ol Hüsrev-i Şirīn zebānumdur

Olaldan şahn-ı dīvān-hāne-i ma'nāya tāb-āver
İki dilli qalem bir tāze Hindī tercemānumdur

Belīg'ā nükte-sencān-ı suhan bu nazm-ı zībāya
Nazire söylemek matlūb-ı tab'-ı nükte-dānumdur

A67a, C13a, D32a.

- 3 Bī-pervā: gayretten A.
4 Pākinden: pākinde AC.
5 Ferhād'a: feryāda D / Şirīn: şir-i C.
6 Tāb-āver: tāb olur A / dilli: tilli C.
7 Nükte-sencān-ı: nükte-sencānı AC.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Dīdeme çāh-ı zekān gird-āb şeklin gösterür
Kātra-i hoy lerziş-i sīm-āb şeklin gösterür

Hāller nokta zebān-zed iki mışra^c leblerün
Mūylar zīr ü zeber i^crāb şeklin gösterür

Ehl-i ʿaşka cāmi^c-ı hüsünde hengām-ı niyāz
Kūşe-i ebrū-yı keç mihrāb şeklin gösterür

Şadme-i emvāc-ı seyl-i eşk ile şām u seher
Gerdiş-i çarh-ı felek dolāb şeklin gösterür

- 5 Bāde nuql ister ki engüş-t-i muḥannā-yı nigār
Mest-i cām-ı la^cline ʿunnāb şeklin gösterür

Seyl-i eşk içre ne dem mähī gibi tutsam vatan
Zūlf-i keç ser-rişte-i kullāb şeklin gösterür

Nīl-i āmāl-i Belīg-ı zāra ol āfet-nigāh
Sīnesin açdıķça fetḥ-ı bāb şeklin gösterür

C18a, D33b.

87

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Görünce ol mehi reng-i ruḥum ŧikeste olur
Gelūda naḡme-i ḥurde ŧikeste-beste olur

O tıfl-ı nāz 'TzrAmt' bābını okumuş
Vişāle dā'ir eger ŧoḡbet olsa ḥāsta olur

Ruḥında tār-ı ser-i zülfi ḥalka ḥalka olup
Gül-i ŧüküfte bu gül-şende deste deste olur

İder ḥümā-yı seḡer sāyesinde zerrin bāl
O mihr-i ḥüsnün 'aceb ḡālī' ḥuceste olur

5 Raḡīb ile bu gice meclisinde dil-dāruñ
Fülān u festekiz olmazsa belki neste olur

Dil-i suḡan-ver 'aceb mi ŧikeste olsa Belīg
Ki nüshada varaq-ı münteḡab ŧikeste olur

C18a, D43a.

1 "Temāraḡtu": Hastalandım.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Hindū-yı hāme ehl-i dilün tercemānidur
Söylerse hasb-i hālümü yāra zamānidur

‘Uşşāk-ı zāra sebz-ḥaṭ-ı nev hediyyelik
Yāruñ cemāli ka'besinün baytarānidur

Gīsūlarında mūy-ı sefid olmaz ol bütün
Belki qarışdı araya mūy-ı miyānidur

Bir nokta kim deḳāyık-ı fenn-i muḥassenāt
Zımnında mūnderic ola yāruñ dehānidur

- 5 Būlbül çemende lāf-ı suḥan-verlik itmesün
‘Aşruñ Belīg-ı nādire-gū nūkte-dānidur

C18b, D36a.

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Nakd-i sirişki dīdemüzün cū gibi aķar
İrād yok maşārıfumuz şu gibi aķar

Dikķat olunsa mevc-i melāhat ol āfetün
Hatt-ı lebinde vesme-i ebrū gibi aķar

Mümkin mi der-kenār o vaķşī mizācı kim
Āgūş-ı dīdeden rem-i āhū gibi aķar

Pervāza bāl açup müjeden zāğ-ı çeşümüme
Şahrā-yı intizāra Piristū gibi aķar

- 5 Ol şūhuñ almışum şulu şeftālūsın Belīg
Tab'ı zemīn-i şı're bu gün şu gibi aķar

A71ah.

Mef'ülü / Fa'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Tır-i müjeñ ki dilde tururken beşer onar
Cellād-ı ğamzeñe yine ebrü kemān şunar

Rāh-ı güriz yok zen-i ğisū-bürideden
Mānend-i zāĝ 'ömrine her ādemün̄ konar

'Aksin görünce ābda el eyleyüp ħabāb
Çeşm-i siyāh-ı mestine cām-ı tehī şunar

Ey büt-resīde tenciye minnet ne şeyh-ı şehir
Aba oğursa bir nefes-i serd ile tonar

- 5 Nāzm-ı Belīĝ'ı şafha-i hürşide sebt için
Mirrih'ün̄ aldı tıĝın 'Utārid kalem yonar

A72ah.

- 4 Tenciye minnet ne: tenciye ne minnet A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Pistānuña güldür didiler baña bu şekdür
Açılrsa da görsem anı ben de ne çiçekdür

Mıẓrāb-ı müjeñ nabz-ı dilüm itmede cünbān
Ditrer yüregüm kımrassa elbette yürekdür

Bir kabza-i sīm destüme girdi bu şeb ammā
'Aklen yine didüm ki bu var ise bilekdür

Yoklaşdurarak nāfina engüşt geçürdüm
Didüm ki bu bir havzda gird-āb-ı göbekdür

5 Ey mey-kedede mest-i mey-i 'işret olanlar
Kısmetlerinüz 'ākıbetü'l-emr kötekdür

Qābil midür ifhām-ı suhan zāhid-i dūna
Beytü'l-Harem'e gitse de har yine harekdür

Hercāyi güzel sevme didüm ey dil-i şeydā
Çek cevrini söz eslemedün saña gerekdür

Āyinede 'aksin görüp ol hūr-liqānūn
Zannum didi bu yā perī yāhūd ki melekdür

3 Yine: - A.

8 'Aksin: 'aks A.

Şāh-ı Necefün künbed-i vālāsına nisbet
Fānūsda hūrşīd-i cihān-tāb sinekdür

10 Düm lābe-i nefse hāzer it olma firībān
Bilmez misin ol herze meres ki ne köpekdür

Pür tohm-ı şererdür fiten-i mekrüne māyī
Bu künbed-i gerdūnı kıyās itme kelekdür

Hüküm eylese de saña Belīg vuşlat-ı yārı
Aldanma ʿazīz hüküm-i kazāsına ki dekdür

A73ah.

Kāfiye-i Zā^X

92

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Sa'ādet-didegān ikbāl ile dünyā-perest olmaz
Ki mey-hvār-ı kühen bir iki sāgar meyle mest olmaz

Beni rūz-ı ecel şerm-i kühendür māt iden yoḥsa
Reg-i tār-ı nefes ālüde-i bāng-i şikest olmaz

Çeker mevc-i havā her zerre ḥākin rişte-i nazma
Beyābān- merg-i sahrā-yı fenānuñ ḥāki pest olmaz

Göñül şāf olsa sevdā-yı cihāndan pāk olur zīrā
İbādet-ḥāne-i İslāmiyān'da büt-perest olmaz

- 5 Olur nā-cestē zīnet-āver-i menzil-geh-i maḫşūd
Kemān-ı tīr-i ah-ı 'āşıka imdād-ı şest olmaz

Anuñ kim şevk-ı ma'nā olmaya ṭab'ında cūş-āver
Belīg'ā neş'e-dār-ı bāde-i Bezm-i "الست" olmaz

A78a, B179a, C18b, Ç40b, D41a, E43b, M69.

X A: Ḥarfū'z-Zā BÇDM, - CE.

2 Māt: zār AC.

3 Her: her-rū A / fenānuñ: fettānuñ AÇ / ḥāki: ḥāmı A.

4 Büt-perest: put-perest A.

6 Sadece A nüshasında var / "Elest(ü bi-Rabbiküm)": Allāhın; "ben sizin Rabbiniz değil miyim, "dediği zaman, insanların yaratılış başlangıcı. "Elestü": Değil miyim.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Cihānda rast-kışān-ı maḥabbet kām-bīn olmaz
Ki engüşt-i şehādet mazhar-ı zīb-i nigīn olmaz

Esīr-i fırsat olmak bā'ış-i naķş-ı ḥamiyyetdür
Güz̄er-gāh-ı 'adūda merd-i kāmīl der-kemīn olmaz

'Abeşdür cāy-ı dūrı gösterürse dūr-bīn aķreb
Ḥayāle menzil-i maķşūdı almaķla yaķın olmaz

O merdüm-zāde hercāyī bulunmaz resm ü rāhından
Reh-i āmed-şūd-i nezzārede naķş-ı zemīn olmaz

- 5 Karışmaz kerkesān-ı lāşe-ḥvāruñ ḥayline 'anķā
Anuñ'cün rind-i 'aşık ehl-i dūnyāya ķarīn olmaz

Dehān-ı tengine şakķ olmadan ḥarf olsa küncīde
Selāmetde o şūḥuñ erre-i dendān-ı sīn olmaz

1 Nigīn: mekīn Ç.

2 Naķş-ı: naķz-ı AC / ḥamiyyetdür: ḥamiyyetdür CÇ.

3 'Abeşdür: 'aceb mi B / dūr-bīn: dūrbün Ç / ḥayāle: ḥayāl A / almaķla: almağla ACM / 3b:

- Ç.

4 Hercāyī: cāyī A / ü: - CÇM / zemīn: nigīn AÇ.

5 Lāşe-ḥvāruñ: lāşe-ḥvārın ÇM.

6 Şakķ: 'aşķ Ç / ḥarf: ḥarķ Ç / şūḥuñ: şūḥın ÇM.

Rūsūm-ı ʿilm ile gitmez denā'et ṭab^c-ı nā-kesden
İrem ārāyiş-i elvān ile Huld-i Berīn olmaz

Degildür murğ-ı zeyrek hīle-i şayyāddan ğāfil
Nevāziş-güne ʿāqıl mekr-i düşmeden Emīn olmaz

Belīğ ārām-gāh-ı maḥlaşa mi' mār-ı ṭab^cumdan
Müheyyā-kerde böyle dil-güşā beyt-i metīn olmaz

A77b, B178b, C18b, Ç40a, D40b, E43b, M68.

7_a

: - Ç.

8

ʿĀqıl: ʿāşık B, ğāfil C.

9

Ṭab^cumdan: ṭab^cından ÇM.

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

1 Hayālün tā ki mevcūd ola dilde inķılāb olmaz
İçinde hānenün bir şāhib oldıkça harāb olmaz

O la'1-i terde yok teb-hāle hergiz āfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde habāb olmaz

Degildür çeşm-i cāna perde dāğ-ı sīne-i şāfum
Nazarda pişe-gāh-ı dīdeye 'aynek hicāb olmaz

O mihr-i evc-i hūsnūn mişlini bulmaķ ne mümkindür
Güneş bir dānedür 'ālemde iki āf-tāb olmaz

5 Kemer-gāhında mūy-ı zülfi yā bir sāye-i mūdur
Miyān olsa miyānda hiç bu rütbe piç ü tāb olmaz

Şikāyet nā-bercādur itse der-bānından 'āşık kim
Harīm-i yāra cennet didi cennette 'azāb olmaz

Habāb-āsā sebük-bārān-ı dāmen-çide bī-pervā
Girerse baħr-ı hūna dāmen-ālūda hıżāb olmaz

Belīg ol bār-gehde himmet-i pīrāna muħtācuz
Veşile olmadıkça bir kibāra intisāb olmaz

A78a, B179a, C21a, Ç40b, D43b, E44a, M69.

- 1 Mevcūd: mūd A
3 'Aynek: 'aynuñ C.
4 Mihr-i: mihr ü A
5 Miyān: miyāne C.
7 Dāmen-ālūda: dāmen-ālūd ABC.
8 Bār-gehde: yār-gehde A / bir: bir kā A.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Tehī-dest ʿāşık-ı bī-çāreden dil-ber selām almaz
Kibār-ı ʿaşr ile hem-meşreb olmuş iltiyām almaz

Bir az da tığ-ı ğadrı der-niyām it āzmāyişden
Mücerredür bu kim ğaddār olan dünyāda kām almaz

Teġāfül gösterüp şermende-i ihsān ider yoġsa
ʿAdūdan merd olan fırsat deminde intikām almaz

Çeken derd-i ħumārı neş'e-i pā-der-rikābından
Elinden sāķi-i gül-çihrenūñ minnetle cām almaz

- 5 Bu vazʿ-ı dil-firībe bakma kim bāzār-ı vuşlatda
O dil-ber ʿişve şatmaz dest-i ʿāşıkdan müdām almaz

Dem-i vuşlatda el çek dūrbāş-ı nāzdan ey şūġ
Girince müşteriñ bir bāġa şeftālū-yı ħām almaz

Bulunmaz ħatt-ı sebz ü ħāl-i nīlī bāġ-ı ħüsninde
O naġl-i nāz-perver dūşına bār-ı niżām almaz

Belīġ erbāb-ı nażma ħāk-sārı ʿayn-ı şöhretdür
Ki maġtaʿ şafġada pest olmayınca böyle nām almaz

A78b, B179b, C19a, Ç41a, D43a, E44a, M70.

- 1 Bī-çāreden: bī-çāre A.
5 Sadece A nüshasında hāşiye.
6 Şeftālū-yı:şeftā-yı A.
7 Bulunmaz: bulunca B / ħüsninde: ħüsninden A.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Miyān-ı bezme gel ey mutrib-i ğazel-perdāz
Ki tāziyāne-i ŧevk ola ŧu'le-i āvāz

Meger ki bedreka-i ŧu'le tāb-ı ahumla
Beni haķıķate vāŧıl ide bu rāh-ı mecāz

Pür eyle ol mey-i pür-rengi cāma ey sākī
Ki dil-ŧikāf ola mevc-i miŧāl-i nāhun-ı bāz

Meger ki cūŧiŧ-i pür-tāb-ı meyle ŧevkumdan
İdem bu ŧārüm-i vaḧŧet-sarāydan pervāz

- 5 Teselsül-i nağamāt eyle ey muğannī-i ŧūḥ
Ki kaḧ' olur nağamāt ile rāh-ı dūr-ı Hicāz

O rütbe mūrīŧ-i remdür bu meclise ŧūfī
Ki murğ ider kaķes-i āhenin ile pervāz

Benān-ı ḥāme Belīĝ'ā cihāmı mest eyler
Olursa perde-ber-endāz-ı rūy-ı ŧāhid-i rāz

A78b, B179b, C19a, Ç41a, D42a, E44b, M70.

2 İde bu rāh-ı: ideyor ah-ı ÇM.

3 Eyle ol: eyleye ol C / pür-rengi: bī-rengi AC / bāz: nāz B.

5 Teselsül-i: teselsüli A / Hicāz: mecāz C.

7 Benān-ı: bütān-ı Ç / perde-ber-endāz-ı: yerde yer endāz-ı C / ŧāhid-i: hid-i A / rāz: nāz D.

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

1 Kıpıldı dīde-i maḥcūb-ı yāra murğ-ı niyāz
Ki çeşm-i duḥta pervāz ider şikāra bu bāz

Çekildi seyl ile deryā-yı kılzūme ḥās ü ḥār
Beni ḥaḳīkate işāl ider bu ^caşq-ı mecāz

Ḥabāb māni^c-ı cūş-ı muḥīṭ olursa eger
Olur bu mihr-i ḥamūşı niḳāb-ı çihre-i rāz

Dü-tāḳ-ı ḥam-şūde-i ebrūvāndan ḡayrı
Revā degildür iki kıbleye kılınsa namāz

5 Havā-yı dīde-i müjgānuñ öldürür beni kim
Olur ḳanāra-i murğ-ı havā-yı çengel-bāz

Bu ḥande-i şekerīn ile piste-i nāzın
Yeter nevāle-i sūziş-ger-i gelū-yı niyāz

^cAceb bu sāḥa-i mātem-sarāy-ı ^cālemde
Şarīr-i ḥāme midür ḥande-i suḥan-perdāz

Belīg nādire-gūyān-ı evc-i ma^cnādan
Kime müsā^cade itdi bu çarḥ-ı sifle-nevāz

A79a, B180a, C19a, Ç41a, D40b, E44b, M70.

2 Kılzūme: kılzūm-i C / ḥaḳīkate: ḥaḳīkat A, ḥaḳīka C.

3 Mihr-i: mihr ü A / niḳāb-ı: necāt-ı A.

4 Ḥam-şude-i: ḥam-şide-i A / 4b Muḥaldür iki mihrāba ḳābil ola namāz AC Anüşhasında metindeki şekil de diger nüsha kaydıyla ḥāşiyedir.

5 Havā-yı: hemāre ÇM / müjgānuñ: müjgānı A

6 Piste-i: peste-i ABM, beste-i C / nāzın: nāzuñ AC / sūziş-ger-i: sūziş şeker C.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1 Ğam-ı dünyāyı cānā şanma kim rind-i cihān çekmez
Hele ben çekdigüm miñnetleri kūh-ı girān çekmez

Şakın nā-dāna açma hoşka-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil ihvān-ı zamān çekmez

Kalur şeb-nem gibi şāf olmayan hāk-i mezelletde
Ki her bir katrayı eflāke mihr-i āsumān çekmez

Mezāk-ı rind-i 'ālī-himmeti ey hvāce benden şor
Çeker her miñneti 'ālemde ammā imtinān çekmez

5 Dü-ebrū-yı sitem-perverle ol ğaddārdan ğayrı
Girüp meydāna bir merd iki tiĝ-ı hūn-feşān çekmez

Nihānī buldıgüm zāhid çeker ammā ki zāhirde
Elinden sākī-i gül-çihrenūñ rıtl-ı girān çekmez

Belīĝ-ı zārı nā-şād eyleyüp aĝyārı şād itdūñ
Bu ğüne vaz^c-ı nā-bercāyı tab^c-ı nükte-dān çekmez

A79a, B180a, C19b, Ç41b, D42a, E45a, M71.

- 1 Çekdigüm: çekdigim M.
4 Miñneti: zañmeti B, minneti Ç / ammā: bār-ı B / A nüshasında hāşiyedir.
6 Buldıgüm: buldıgım M / elinden: elinde A.
7 Zārı: zār A

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Fe'ülün

- 1 Ne yapsun Berhemen taşviri ānsuz
Görüp yarı yıkıldı hāke cānsuz

Ruḥından buse-çin ol gāh u bi-gāh
Ki Cennetde olur mive zamānsuz

Nice raḥm eylesün 'uşşāka ğamzeñ
O bir cellād-ı hūnīdür amānsuz

Ḳo bend itsün zebān ol çeşm-i sāḫir
Anuñla söyleşür 'āşık zebānsuz

- 5 Ne ğam geh ḳahr iderse geh nevāziş
Ki dā'im sūd olur mı hiç ziyānsuz

Güzelde şart olan āsār-ı āndur
Gönül meyl eylemez hūbāna ansuz

Hırāş-ı dāğa ser-tiz ile nāḫun
Revāyiş bulamaz zer imtiḫānsuz

Yanumdan geçme sūr'atle gel 'ömrüm
Baña raḥm eyle pīr oldum cevānsuz

Nazar ḳıl 'āşık-ı mehcūra bir kez
Eger ten görmek istersen revānsuz

- 10 Belig üftādegān-ı hānumānsuz
Cihānı n'eyleler ol şūḫ-ı cihānsuz

A79a, B180b, C20b, Ç41b, D40a, E45b, M71.

1 Berhemen: berhemīn C.
2 Ruḥından: ruḥında A / buse-çin: puse-çin A.
7 Revāyiş: revāyic B.
8 Yanumdan: yanumda AB / sūr'atle gel: gel sūr'atle B.

100

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Zerre miqdārı dehānuñ yā olur yā olmaz
Olmasa mihr-i ruḥuñ kimse nişānın bulmaz

Sebz-i ḥaṭ başdı ruḥ-ı yarı bulunsa ne ^caceb
Bāḡınuñ sebze-i biḡānesini kim yolmaz

Ruḥ-ı dil-dāra henüz geldi ḥaṭ-ı fitne-eşer
Dile vahşet virür ammā o ḡadar ḡorkulmaz

Dā'imā gül-şen-i ḡüsnin ḡorur ol çār-ebrū
Çār-faşl içre bu bāḡuñ ḡüli hergiz şolmaz

- 5 Āb-rū dökme şaḡın yok yire cem^ca düşüp
Ne ḡadar sa^cy olunursa dökülen ḡap ṭolmaz

Sāye-perver ḡüzelüñ vaşlına meyl itme Belīḡ
Zīr-sāye şecerüñ mīvesi şīrīn olmaz

A80a, B180b, C21a, Ç42a, D43a, E45b, M72.

- 2 Bulunsa: yolunsa ÇM / yolmaz:bulmaz CM.
4 ḡüsnin: ḡüsnüñ BC.
5 Āb-rū: āb-rūy Ç / dökme: tökme A / dökülen: tökülen A.
6 Şecerüñ: şecerin BÇ / şīrīn: şīrīn Ç / 6b: - B.

101

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Dilinden zāhidān-ı gūşe-gürün hiç heves gitmez
Gelince 'ankebütün āşiyānından meges gitmez

Degil kāsıd diyār-ı yāra bīm-i berķ-ı kahrından
Mişāl-i murğ-ı āteş-dīde-per ol semte ses gitmez

Gelū-gir oldı bī-mey mevc-i ğam her bir reg-i cāna
Ki seyl-āb olmayınca küçelerden hār u has gitmez

Miyān-ı yāra mānend-i kemer bend olmuşum zirā
Vasaṭ-kārān-ı ehl-i biniş ašlā pīş ü pes gitmez

- 5 O şūhūn bezm-i pūr-şevkında görse 'āşık-ı zārī
Raķīb-i nā-kesūn ol dem başın hançerle kes gitmez

Mişāl-i hāl-i nīlī bir zamān farṭ-ı leṭāfetden
'İzārında nukūş-ı pāy-ı āşār-ı meges gitmez

Bu maḳtel-gehde ekşer 'āşıkūn başı gider ammā
Serinde ah-ı āteş-nākden bir al fes gitmez

Sürer elbette fikr-i fāsidi dilden mey-i gül-gün
Ki ihrāc itmeyince hāneden düzdī 'ases gitmez

Resendür medd-i ihsān u kerem huddām-ı mirāna
Şikārī-i devende şayd-gāha bī-meres gitmez

1 Zāhidān-ı: zāhidin C / gūşe-gürün: gūşe-girin BÇ / hiç: piç BÇ.

2 Ses: kes ÇM.

9 İhsān u kerem: ihsān-kerden-i ACM / mirāna: mizāna Ç / devende: derende Ç.

10 Nice ʿālemde şem^c-ı ahı pinhān eylesün ʿāşık
Bu rāh-ı tîreden bî-şu^cle āvāz-ı ceres gitmez

Kalur nā-puhtegār der-bend-i ʿaşk ağzında bî-reh-ber
Şusuz rāh-ı gelūdan mîve olsa nîm-res gitmez

Reh-i hvābîde oldı hayli demdür cāde-i feryād
Ki ah u nāle-i mazlūma bir feryād-res gitmez

Vatanda ba^cd-ez-în bî-berg ü telh-āşām olan murğun
Damāğından hemîşe lezzet-i künç-i kafes gitmez

Yazıklar sa^cya kim mānend-i mūyî çinî-i mū-dār
Gönülden piç ü tāb-ı rişe-i nahl-i heves gitmez

15 Hayālî şem^c-veş tāb-efgen oldı ol bütûn lâkin
Bu eşnāda harîm-i sîneden bir dem nefes gitmez

Cenāb-ı Rātib-i düstūr-ı ihsān-perverün el-hak
Kenār-ı kulzüm-i cūdından aşlā teşne-kes gitmez

Nice ehl-i suhan tab^c-ı Belîg'a olalar pây-rev
Ki cevlan-gāh-ı evc-i şāh-bāza kerkenes gitmez

A80a, B181a, C19b, Ç42a, D41b, E46a, M72.

- 11 Gelūdan: gelūda BÇ.
12 Cāde-i: çāre-i E / ah u : ah BÇ, semt-i ACD.
13 Ü: - A / murğun: murğān BÇM.
14 Ü: - AD / rişe-i: rişte-i ÇM.
15 Ol: o ÇM / nefes: kefes D.
16 Sadece A nüshasında var.
17 Şāh-bāza: şāh-bāz C.

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Fūrūg-ı katra-i āb-ı güher deryā-yı pūr-cūşuz
Dem-ā-dem vākıf-ı esrār-ı aşkuz mest ü medhūşuz

Habāb-āsā binā-yı aşy ber-bād eyleyüp evvel
Mişāl-i gird-bād-ı deşt-i miñnet hāne-ber-dūşuz

Firib-i vaz'-ı mağlūbāneden şād eylerüz ammā
Mükāfāt-ı amelde dūşmene hūn-ı Siyāvūş'uz

Olup mā'il-i havā-yı nefse mānend-i habāb ey dil
Bizi leb-riz-i deryā-yı haķikat şanma pek boşuz

5. O şūhı şem'-ı bālın eyledik kāşāne-i ğamda
Meded incitme ey hummā-yı firķat şimdi nā-hūşuz

Bu bender-ġāh-ı ğamda fāriġuz fikr-i ikāmetden
Hemān kālā-yı bār-ı kārbanuz hāne-ber-dūşuz

Nihād-ı dūşmene bir niş-i zehr-ālūd iken her dem
Revān-i suhanla ehl-i tab'a çeşme-i nūşuz

Beliġā sūsen-āsā deh-zebānuş gerçi 'ālemde
Nevā-yı aşka ammā gül gibi ser-tā-ķadem ġūşuz

A80b, B181a, C19b, Ç42b, D41a, E46b, M73.

- 1 Güher: gevher AC / ü: - BÇM.
4 Sadece A nüshasında var.
5 Şūhı: şūh A / ğamda: dilde A.
6 Sadece Anüşhasında var.
7 Nihād-ı: nihādı B.
8 ġūşuz: cūşuz D.

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

- 1 Dem-i āhırda gelse yār cānum sīneden çıkmaz
O meh tırdıqça ʿaksi hāne-i āyīneden çıkmaz

Rehā bulmaz bütān-ı sīm-ten dest-i ekābirden
Girān-kaḍr olsa gevher bir daḥı gencīneden çıkmaz

Beni āzāde kılssa pīrlık ʿaşk-ı cevāniden
Yine Haḫk-ı Velā bu bende-i dīrīneden çıkmaz

Çekilmez laḫt-ı dilden ʿuḫde-i peykān-ı dil-dūzuñ
Ki tār-ı pūr-girih ḥall olmayınca pīneden çıkmaz

- 5 Esīr-i hırka-i tezvīr olan nā-puḫteḡāndur hep
Sefercel ḥām iken hīç hırka-i peşmīneden çıkmaz

Bu ḡayretler ḫurıtdı ḫanını pīr-i ḫarābātuñ
Ki vāʿiz rūz-ı şenbih meclis-i āzīneden çıkmaz

Saḡa teşyi^ʿa cānā bend bend a^ʿzā çıkar ammā
Ḳıyāmet ḫopsa ʿaşkuñ sīne-i bī-kīneden çıkmaz

Bahār eyyāmıdır dilden Belīḡʿā şāhid-i mażmūn
Güz̄er-gāh-ı ḫayāle bilmezūm anı neden çıkmaz

A81a, B181b, C20a, Ç42b, D42b, E46b, M73.

- 2 Bütān-ı: benān-ı ÇM.
4 Laḫt-ı: saḫt-ı B, miḫnet E / ḫall: cell Ç.
5 Sadece ACD nüshalarında var.
6 Pīr-i: ehl-i E / şenbih: şebih Ç / āzīneden: āzīneden ACÇD.
7 Bend bend: bend yeter Ç / çıkar: çıkmaz C.

Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün

- 1 Pür olsa şafha-i āyīneden cevher-cilā çıkmaz
Haṭ-ı ruḥ-sārūna yüz virme ey meh-rū şafā çıkmaz

O rütbe ketm ider āşār-ı tıḡun zahm-ı 'āşık kim
Dehān-ı şerḥadan ḥūn-ābe tā rüz-ı cezā çıkmaz

Eşer kalmaz dil-i saht üzre teşrīf-i ḥayālinden
Bir az ḥāk-i zemīn nerm olmayınca nakş-ı pā çıkmaz

Felek maḥv itse de rengīnī-i dil-dāri reşkinden
Derūnumda ebed dest-i ḥayālinden ḥınā çıkmaz

- 5 Gönülde sırım ifşā eylemez pīr-i kühen zīrā
Sebū-yı köhneden terşih idüp bir kaṭra mā çıkmaz

Dil-i şad-pāre itmez serzenişden nāle vü feryād
Ṭoḡunsañ çīnī-i mū-dāra meclisde şadā çıkmaz

'Abeşdür nās ile bī-çerb ü bejmi germī-i ülfet
Çerāga vaż'-ı revḡān itmesen hergiz ziyā çıkmaz

Belīg'ā Vecdī-i pūr-fen gibi ḥāk-i Sitanbul'da
Edāsı tāze kendi tāze bir 'aşk-āşinā çıkmaz

A81b, B182a, C20b, Ç43a, D42b, E47a, M74.

- 1 Äyīneden: äyīnede AC.
2 Zahm-ı: raḡm-ı C.
5 Zīrā: ammā B.
6 Ṭoḡunsañ: ṭoḡunsaḡ B / mū-dāra: pūr-āba E.
7 - BCÇDEM.
8 Vecdī-i: Vaḡdī-i CÇM.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Dā'imā ehl-i dile şatmak için ^cişve vü nāz
Birbiriyle iki çeşm-i siyeh olmuş enbāz

Eylesün yār-ı cefā-pişe niyāz ehline nāz
Yakışur birbirine kâfiyedür nāz ü niyāz

Mansıb-ı hüsne taleb-kār olıcağ meh-rüyān
Ruḥ-ı yār itdi hemān ḥatt-ı şerifin ibrāz

Mihr-i rāzın ^cacabā şimdi kimün gönlüne yār
Tiz-desti ile vaz^c itdi mişāl-i kiçe-bāz

- 5 Bāğ-bān nergisi ḥacletle kökinden çıkarup
Piş-i çeşmünde tutar dilde niyāz elde piyāz

Ḳapladı ḥālını birden bire ḥattun^c gūyā
Mühreyi itdi füsün ile nihān şu^cbede-bāz

Ḳademinden çıkar āteş gibi rengin ma^cnā
Ḥāme-i germ-rev itdikçe Belig'ā tek ü tāz

A81b, B182a, C21a, Ç43a, D41b, E47a, M74.

- 4 Rāzın: zārın A, rüzın E.
5 Ḥacletle: ḥacletde C / çeşmünde: çeşminde B, ḥüsünde C.
6 Ḥattun: ḥattın B.
7 Gibi: - A.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Dest-māl elde hırām eyledi ağzında şakız
Çignedi geçdi bizi nāz ile ol kāfir kız
- Beyt-i ebrūya hele toğrusı ben dahl idemem
Şaḥaya satır bir az keç yazılır mıştarsız
- ‘Aşq-ı maḥbūb-ı mecāzide qarār itmez dil
Reng ü būy-ı çemene jāle kapılmaz hergiz
- Ġamzeyi ḥançer-i bürṛāna iderler teşbīh
Hele keç bakmayalum nāvek-i ser-ūzine biz
- 5 Beyt-i berceste iki mıṣra^c-ı dil-keşle Belīg
Ḥalefūmdür ki toğar ḥāme-i ra^cnādan ikiz

A82a, B182a, C20b, Ç43a, D41a, E47b, M74.

- 1 Çignedi: çiyinedi B.
2 Toğrusı: toğrusı C / dahl: ta^cn D.
3 Ū: - C.
4 Ġamzeyi: ġamze-i ÇM.
5 Ra^cnādan: ma^cnādan BCM

Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilūn

- 1 Keşf-i rāz eyleyecek yanuma hem-dem gelmez
Harem-i cāna hayālūn gibi mahrem gelmez

Ġālibā benden ibā eyledi cümle ^cālem
Hātırum şormağa cānāne degil ğam gelmez

Naqd-i evkātı ^cabeş yerlere şarf itme şakın
Bir gelür bir dağı bu ^cāleme ādem gelmez

Fikr-i ālūde gibi dāmeni reh-zenlik idüp
Didede şimdi hayālūn var iken nem gelmez

- 5 İtse kadr-i güher-i hüsnî gubār-ı haatı pest
Yine mizān-ı hayālūmde benüm kem gelmez

Mevkî^c-ı zevk u şafā olduğına şübhe mi var
Ki diyār-ı ^cademe hiç giden ādem gelmez

Derd-i hamyāzeyi çekdirmedin ^cuşşāka Belîğ
Mū-miyānı anuñ āgūşa muqaddem gelmez

Hatuman-zādelerūn eşbehi Aḥmed Ağa kim
Dehre anuñ gibi bir zāt-ı mükerrrem gelmez

A82a, B183a, C20b, Ç43b, D40a, E48a, M74.

- 1 Hayālūn: hayālin B
2 Cümle ^cālem: ^cālem cümle BE / cānāne: cānān B
4 Ālūde gibi: ālūdegî-i ACM / dāmeni: dāmen A / didede: dideye ÇM.
6 Şübhe mi var: şüphem var A / hiç: bir BM.

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 1 Tenüm eşk ile vîrân-kerde-i seyl-âbdur sensüz
Gözüm ol cüy-bâra halka-i gird-âbdur sensüz

Firâkunla çemende farkı yokdur bezm ile rezmün
Baña her şâh-ı pür-gül tîğ-ı âteş-tâbdur sensüz

İki şîşe yapışdurmuş şanurlar rüyuma haccâm
O rütbe çeşm-i hasret câm-ı pür-hün-âbdur sensüz

Dil-i bîmâra te'sîr eyledi teb-lerze-i hecrün
Düşen her dâne eşküm kaıra-i sîm-âbdur sensüz

- 5 'Îmârâtı bu dehrün gevher-i zâtuñladur yoḥsa
Yanumda çarḥ-ı gerdün bir tehî dolâbdur sensüz

Beni mecrûḥ idersen deşne-i cevrunle meclisde
Bu zahma lây-ı bâde merhem-i Sührâb'dur sensüz

Ḥayâl itdikçe resm-i řāk-ı ebrū-yı dil-âvizün
Belîğ'a künc-i 'işret gūşe-i mihrâbdur sensüz

A76b, B182b, C20a, Ç43b, D43a, E48a, M75.

- 2 Şâḥ-ı pür-gül: şâḥ bir gül CÇ, şâḥ-ı gül bir M.
3 Rüyuma: çeşmüme BÇ / pür-hün-âbdur: bir hün-âbdur C.
4 Dil-i: dili A / dâne eşküm kaıra-i: kaıra eşküm dâne-i BÇM.
6 İdersen: idersin B / cevrunle: hecrünle ACD.
7 Belîğ'a: Belîğ'a ABC.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Dīvār-ı cism-i süst bināya tayanmışuz
Biz hāk ü bād u āteş ü māya tayanmışuz

Sevdā-yı çeşm-i yār ile cismüm gubār olup
Mānend-i sürme mīl-i 'aşāya tayanmışuz

Gül-çin-i bāğ-ı hüsni olunca o nev-ḥaṭūn
Biz şad-hezār hār-ı cefāya tayanmışuz

Oldıķ düçār ğamze-i cānāna bilmedik
Pehlū-nihāde tiğ-ı kazāya tayanmışuz

5 Ümmid idüp bu hāme-i bī-mağzdan şemer
Bāğ-ı emelde bir kırı nāya tayanmışuz

Dīdār-ı yārı bu^cd ile seyrāna tırmışuz
Tār-ı nigāh-ı dūr-nümāya tayanmışuz

Ey vāy kim bu za^cf-ı bedenle ḥabāb-veş
Bahır-ı fenāda āb u havāya tayanmışuz

Şevk-ı suhanla maḥlaş-ı ehl-i hūner gibi
Biz müttekā-yı beyt-resāya tayanmışuz

Düşmez ümid-i rızķ bize ğayrıdan Belīğ
Rūzī-resān-ı lutf-ı Hudā'ya tayanmışuz

10 Tanzir-i nā-dürüstümi ta^cdīl çarḥda
Kilk-i Belīğ ḥaşmet-i māya tayanmışuz

A76b, B183a, C21b, Ç44a, D39b, E49a, M76.

- 1 U: - A.
2 Çeşm-i: cism-i ÇEM / ile: - B / olup: eyleyüp A / sürme: hāme BEÇM.
5 Bir: bu A.
7 Ey vāy: eyvāh A.
9 Rūzī-resān-ı: rüz-resān-ı C.
10 Ta^cdīl: ta^cdīl ü C / ḥaşmet-i māya: ḥaşmet-me'āba Ç / 10: - B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Müje çeşmümde gūyā āteşin mismārdur sensüz
Reh-i nezzāreye mevc-i nigāhum hārdur sensüz

Firākuñla olup endāma 'arız serdī-i vaşset
Tenümde cünbiş-i mū piç ü táb-ı mārdur sensüz

Hayālün düşde görmek arzū-yı dīde-i cāndur
Göz açmak hvābdan her şubh-dem düşvārdur sensüz

Reh-i kūyuñda hem-rāh olsa da geh pes gider geh piş
Ki benden gālibā sāyem dahı bızārdur sensüz

5 Beyāz-ı dīde şafha anda naqş-ı merdümek merkez
Ser-i tār-ı nighem hem gerdiş-i pergārdur sensüz

Kıyāmetler kopar her göz yumup açınca çeşmümde
İki cānibde müjgānum şaf-ı peykārdur sensüz

Havāsa āb u tābı nūkhet-i rūyuñ virür yoħsa
Şemīm-i būy-ı gül dūş-ı dimāğa bārdur sensüz

1 Müje: müjem B / 2 Ü: - B.

3 Düşvārdur: düşvādur Ç.

4 Kūyuñda: kūyında BÇM / piş: biş C.

5 Ser-i tār-ı: seri tārı A.

7 Havāsa: hvāb-ı A.

Teb-i hecrünle dilde ıztırābum var ki cünbişden
Nücüm-āsā tenümde dāğlar seyyārdur sensüz

Nihāl-i sāye-i kıddüñdür ancağ başuma devlet
Serümde sāye-i bāl-i hümā miñşārdur sensüz

- 10 Belīg'a nüş-ı cāmı dest-i luṭfuñ hoş-güvār eyler
Güzer-gāh-ı gelūya mevc-i bāde ḫārdur sensüz

A77a, B182b, C22a, Ç43b, E48b, M76.

- 9 Sāye-i: sille-i E.
10 Belīg'a: Belīg'ā Ç.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Bu bāzār-ı harābāt ehline 'ākıl hūner şatmaz
Açup dürc-i dehān-ı pāki yabana güher atmaz

Rakīb ol āteşin ruḥ-sārı görmış huşk-mağz olmuş
Niçün bilmem kilābı çüb-ı gülle anı uşlatmaz

Nice müddet harābāt ehlinün mihmānı olmuşdur
Nemek ḥakḥın bilür zāhid şarāba hıç nemek katmaz

Bu şeb meclisde ardınca düşüp kalkardı dil-dāruñ
Rakīb-āsā cihānda görmedüm hıç bir ḥacı yatmaz

- 5 Şakın ber-bād ider fülk-i vişāl-i yārı şan'atle
Ki ağyār eski ḳorşandur açıḳdan ḳullanur çatmaz

Şarıldı ḥār-veş dāmān-ı dil-dāra rakīb ammā
O ḳişmerdür anuñ keç vaż'ı erbāb-ı dile batmaz

Belīg'ā tır elmās-ı müjeyle zaḥm açar ol şūḥ
Yine n'işlerse işler ḥātır-ı mecrūhı sızlatmaz

A77a, B183a, C21b, Ç44a, E48b, M76.

- 1 Ḥarābāt: ḥurāfāt AC.
2 Ruḥ-sārı: ruḥ-sār C.
5 Vişāl-i: vişāli Ç.
6 Ammā: - A / anuñ: k'anuñ C / batmaz: yatmaz Ç.
7 Zaḥm: raḥm C.

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

- 1 Dehen-i tengine ol dil-berün inşā şıǵmaz
Şıǵsa da incelür elfāzına ma^çnā şıǵmaz
- Ƙulzüm-i dānişi hātır olamaz baħr-ı muħit
Ƙadeħuñ havşala-i tengine deryā şıǵmaz
- Baħsa āyineye hengām-ı taħayyürde nigār
Tengdür aǵzına engüşt-i muħannā şıǵmaz
- Tıfl-ı nev-resteyedür toǵrusı meylüm zırā
Benüm āǵuşuma ol Ƙāmet-i bālā şıǵmaz
- 5 ^çAşƘ bir mihrdür olmaz dil-i zāhid pervāz
Āşiyān-ı zaǵana beyza-i ^çankā şıǵmaz
- Teng olan dil olamaz Ƙābil-i küncāyiş-i ^çaşƘ
Çeşm-i bī-merdümeƘ-i süzene dünyā şıǵmaz
- Şişe-i pūç-ı felekden mey-i ^çayş umma Belīg
Baǵal-i rind-i ğam-endüza o mīnā şıǵmaz

B178b, C21b, Ç44b, E47b, M77.

- 2 Baħr-ı: cümle CE.
4 Toǵrusı: toǵrusı CÇ.
5 Pervāz: perdāz ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Olur güm-geşte-reh erbāb-ı tecrīd-i 'alāyık-bāz
Mesih'a āb-ı süzen oldı bir deryā-yı mevc-endāz

İder erbāb-ı za'fı hāk-sārı menzile vāşıl
Hadeng-i mīle mevc-i sürmedendür şeh-per-i pervāz

Dil-i şad-çāk-i 'āşık hāzm ider tevbih-ı a' dāyı
Ki darb-ı çüb ile çini-i mü-dār eylemez āvāz

Şu'ūd-ı Lā-mekān seyrāna olmaz āsümān māni'
Fürüg-ı reng-i mey bī-rahne eyler şışeden pervāz

5 Ben ol şaydum ki pāyın būs ider her dem eger kanum
Olursa vesme-i ebrū tırāz-ı nāhun-ı şeh-bāz

Yine tār-ı nigehten kāle-bāf-ı dīde-i 'āşık
Müheyyā kıldı rāh-ı maḫdem-i dil-dāra pāy-endāz

Suḫan-güyān-ı dehre i'tinā eylerse lāyıkdur
Belīg'un nāzm-ı āşarını buldı rütbe-i i'cāz

A82b.

7 Aşarını: aşarı A.

Kāfiye-i Sīn^X

114

Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilūn

- 1 Sifle-perverlige meyl eylemese çarh-ı hasīs
Zir-i dest itmez idi naḥl-i dil-ārāyı fūlīs

Ḳadr-i hem-cinsi ferāmūş ider ol bī-meze kim
Olmaya zūmre-i nā-cins ile bir laḥza enīs

Re's olur ekşerī a^czā-yı bedende maḳtū^c
Mā-ḥaşal cāy-ı necāt ister iseñ olma re'īs

Getürür cünbişe āhen-dili bu cezbe-i ^caşḳ
Sūzeni raḳş ile āşūfte ider mīḳnātīs

- 5 Cūş idüp gerd-i ḥaṭ-ı ^cārızı ol seng-dilūn
Yeniden eyledi bünyān-ı cefāyı te'sīs

Sūziş-i dilden ider germī-i nezzāre eşer
İdegör şīşe-i çeşmünde şu^ca^cın tenkīs

Fehm iden ḳadrini yanında o şāh-ı ḥüsnūn
Eylesün ḥançerini şadr-ı mu^callāya celīs

O bütūn birliğine ^caşıḳa şāhid bu yeter
Gelmeyor ḥātıra vaşfinda ḥayāl-i tecnīs

Olmadı cilve-nümā ṭab^c-ı eḥibbāda Belīg
Böyle nā-dīde ḥayālāt ile bir nazm-ı selīs

A82b, B183b, C22b, Ç44b, D43b, E49b, M77.

X A: Harfū's-Sīn BÇDM, - CE.
1 Sifle-perverlige: şu^cle-perverlige C.
3 Bedende: bedenden B.
6 Çeşmünde: çeşminde B.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 O şeh-i hüsni görüp bir yere cem^c oldu havās
İtdiler taht-ı dile naqş-ı hayālün iclās

Ab u táb-ı lebi hıfz eyledi şîrîn dehenün
Ki turur taze vü ter şehd içine kónsa kirās

Kıst-zâr-ı hatını biçmeye gūyā ebrū
İki çeşmine direv-ger gibi şundi iki dās

Menzilinden alakor sālîki ser-gerdānlık
Kaṭ^c-ı rāh eyleyemez devr ile cevvalē vü rās

5 Suhan-ı nerm ider elbet dil-i sengine eser
İktizā eylese kurşunla olur hakk elmās

Ehl-i himmet keremi öğreneler sözinden
Kendi ^curyān geçinür giydürür ^curyāna libās

Naẓmuñi dürr ile yek-sān tutar elbette Belîğ
Kef-i mîzān-ı hayāle alıcağ kadr-şinās

A83a, B183b, C22b, Ç45a, D44a, E49b, M77.

1 Şeh-i: şehi A.

2 Táb-ı: tábı B / lebi: meyi Ç, mey M.

3 Dās: tās C.

4 Sālîki: sālîk A / vü rās: rās ÇM, vü ās AC.

5 Nerm: bezm C.

6 Öğreneler sözinden: öğrene sözinden kim C / kendi: kendü A / geçinür: geçinüp C

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Kıpılır bātıl olur sözlere şeyh-ı Sālūs
Hoş gelür Berhemen'ün gūşına bāng-i nāķūs

Şāf-tıynet olanūn pāyını tāķbīl iderüz
Ki öpen āyīneyi kendi lebin eyler būs

Bekleyüp medreselerde ʿulemā-zādelerün
ʿAşıkā silsile-i zūlfı olur kayd-ı rü'ūs

Kişver-i dilde ʿaceb var mı ki bīgāne diyü
Gönderür evvel o pür-fitne hayālin cāsūs

- 5 Ne kadar olsa güzel ʿaybsuz olmaz bir şūh
Buña şahiddür iki pāy-ı siyāh-ı tāvūs

Münkeşif fikr ü te'emmülle olur ma'ni-i beyt
Nāz ider haclede birden bire açılmaz ʿarūs

Āteş-i ʿaşkı niçün söndüreyüm dilde Belīg
Per şalup kendi yaķar cismini nāra kaķnūs

A83a, B184a, C22b, Ç45a, D44a, E50a, M78.

- 1 Olur: olan C.
2 Kendi: kendü A.
3 Bekleyüp: bekleyor C.
4 Hayālin: hayālün C.
6 Ü: - A.
7 Kendi: kendü A / kaķnūs: nāķūs B.

Kāfiye-i Şin^X

117

Mef^ˆulü / Mefā^ˆilü / Mefā^ˆilü / Fe^ˆulün

- 1 Dil mīve ümīdi ile bāğa şecer ekmiş
Bir mezra^ˆadur şafha kalem ney-şeker ekmiş

Yāruñ görünen hāl-i siyeh şanma ruhında
Rezzāk-ı ezel ni^ˆmet-i hüsne büber ekmiş

Dā'im şulayor maqdemini ^ˆaks-i nigāruñ
Güyā ki gözüm tāze nihāl-i semer ekmiş

Bu zülf ü haṭ elbette başar gül-şen-i rüyūñ
Gör anda każāyı ne kadar sebzeler ekmiş

- 5 Pek varma gönül üstüne ol ^ˆişve-fürüşūñ
Bāzār-ı vişāl içre metā^ˆı ciger ekmiş

Bilmem ki Belīg'ūñ ne olur hāşıl-ı kārı
Göñlünde emel toḥmını bir hayli yer ekmiş

A83b, B184a, C23b, Ç45b, D45a, E50a, M78.

- X A: Harfū'ş-Şin BÇDM, - CE.
1 Dil mīve ümīdi ile: her kes semer ümīdine CD.
2 Yāruñ: yārın BÇ.
3 ^ˆAks-i: pāy-ı CD.
4 Ü: - AC / rüyūñ: hüsñüñ E.
5 Ol: - A.
6 Hāşıl-ı: āḫır-ı C.

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün

- 1 Nice dirlər o şeḥ-i ḥüsni görenler meh-veş
Dir idüm ben ki biri budur iki olsa güneş

Ḥayl-i ḥāl-i siyehi rūy-ı dil-ārāda gören
Türk ü t̄az itdi şanur Rūm'a gelüp şāḥ-ı Ḥabeş

ʿAşk-ı nā-puḥte dile ehl-i nefes lāzımdur
Yakamaz çüb-ı teri üflemeyince āteş

Ne ʿacāyib dūr-i yek-tā imiş ol gevher-i pāk
Ki bulunmaz şadef-i kevn ü mekānda anā eş

- 5 Germ olup kūçe-i bāzār-ı suḥanda her kim
İşte beş dirse bu kālāya anuñla elleş

Düşmeyer naqş ʿaceb şeş-der-i evrāқа Belig
Beyt-i şeş oldu bu nā-dide mesāriʿ de dü-şeş

A84a, B184b, C23b, Ç45b, D45a, E50b, M78.

- 1 Ki biri budur: buña ʿālemde CÇM.
2 Siyehi: siyeh-i ÇM / ü: - B / ceys-i: şāḥ-ı B.
4 Ü: - A.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Eylesün ^cāşıka ğamzeñ eşer-i āfet-i nış
Tālib-i nüş olan elbette çeker minnet-i nış

Keç-nihāduñ idemez kimse yanından güzerān
Şāh-merān Kal^cası'dur ^cakrebe hāşiyet-i nış

Beñzer erbāb-ı cefā birbirine ^cālemde
Nāvek-i hār ile sūzen gibidür hey'et-i nış

Neş'et-i zulm olur ^cālemlere şāmil giderek
İder a^czāya sirāyet veca^c-ı āfet-i nış

5 Bed-zebānuñ arama ağızını germ-ülfet olup
Künc-i sūrāhda engüşte irer dārbet-i nış

^cĀkıbet kendüye zehr-ābe olur şerbet-nüş
Her kimün yohsa derūnında ğam-ı tākat-i nış

Şey'-i vāhid gibidür bu ğam u şādī-i cihān
Lezzet-i nüş ile tev'em bulunur zahmet-i nış

Der-pey-i buse olursa fiten-i ğamze Belīg
Tālib-i nüş olan elbette çeker minnet-i nış

A84a, B184b, C23b, Ç45b, D44b, E50b, M79.

- 2 ^cĀkrebe: ^cifrīte B.
4 ^cĀlemlere: ^cālemde A.
5 Darbet-i: ferit-i A.
6 Ğam-ı: ğamı A / 6: - D.
7 Şey'-i: şeb-i ÇM / ü: - A / bulunur: gibidür B, olunur C.

Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn

1 Dū-la'īlūn şafhada tenvīne beñzer kim 'ayān olmış
Derūnında dehānuñ nūndur gūyā nihān olmış

İder efgende bir nezzārede bīn nāvek-i dil-dūz
Ki her müjgānı bir kez dīdesi yāruñ kemān olmış

Degil bu hāl-i nīlī ğabġabında ol şeh-i hūsnūn
Turunc-ı terdür engüşt-i işāretle nişān olmış

Şudūr itmez gözinden keç nigāh-ı hurde-bīn ekşer
Der-i nezzāre-i pīrāna 'aynuñ dīde-bān olmış

5 Süzülmüş perde-i bādāmdan nūr-ı nıgeh şad-bār
O şūhuñ soñra varmış şafha-i rüyında ān olmış

Reh-i nezzāre ğāyet dūrdur hāk-i der-i yāra
Nıgeh 'avdet idince dīdeye pīr-i cihān olmış

Beni bī-tāb ider derd-i firākı pister-i ğamda
Ki 'aks-i dil-rübā āyīne-i endāma cān olmış

1 Dū-la'īlūn: o la'īlūn C / dehānuñ: dehānın B / nūndur: nūndan CD.

2 Müjgānı: müjgān A / kez: ker AC / dīdesi: dīde-i B / yāruñ: - A.

3 Ğabġabında: ğabġabından C.

5b O şūhuñ şafha-i rüyında varmış soñra ān olmış B.

Hınā bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i mahmūra
Yine ol fitne-cūnuñ ġālibā kūyında kan olmuş

İder bergeşte-ṭāli^c aḥter-i dūnbāle-dār-āsā
Ki ḥāl-i mūy-dāruñ fitne-i āḥır-zamān olmuş

10 Ḥayāl-i yāra istiḳbāle çıkmaz ḥāneden bir dem
Ki mevc-i tār-ı eşkūm pāy-bend-i merdümān olmuş

Bilinmez şanma tarz-ı dil-pesend-i şāhid-i nazmuñ
Belīġ İstanbul'un^ñ erbāb-ı ṭab^cı nūkte-dān olmuş

A84b, B184b, C24a, Ç46a, D45b, E51a, M79.

9 Mūy-dāruñ: mīve-dāruñ C.

10 İstiḳbāle: istiḳbāl Ç / pāy-bend-i: pāy-pend-i A.

11 Dil-pesend-i: dil-pesend-i B / İstanbul'un^ñ: İstanbul'ın B, İslāmbol'un^ñ A.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Kumāş-ı vaşlını seyr eyledüm cānānuñ ellenmiş
Gelince sebz-ḥaṭ ṭāvus-ı bāğ-ı ḥüsni tellenmiş

Kimün bezminde bilmem cām-ı meyden neş'e-yāb olmuş
Kızarmış gül gül olmuş ruḥları ğāyet güzellenmiş

Raķīb-i kūh-hey'et şıklet eyler meclis-i yāra
Yıkılmaz meyl idüp bir semte gitdikçe temellenmiş

Gül-ālūd eylemiş āmed-şüd-i ter-dāmenān şimdi
Geçilmez pāk-dāmen vādī-i Mecnūn çepellenmiş

- 5 Bu bezm-i ğam-fezāya devr-i āḥırda ayak başdık
Tükenmiş bāde gitmiş keyfler meclis kesellenmiş

Nuķūd-ı cān virürken müşterī bāzār-ı aşkında
Meded şimdi metā'-ı vaşlı yaruñ mübtezellenmiş

Bu demlerde yine ey nükte-sencān-ı suḥan müjde
Belīg'uñ şafḥa-i mecmu'a-i pāki ğazellenmiş

A85a, B185a, C24a, Ç46a, D44b, E51ah, M80.

- 5 Tükenmiş: dükenmiş ÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Tezerv-i hattı ruh-sārında yāruñ bāl ü per şalmış
O kebg-i hoş-hurāmuñ şāh-bāz-ı hūsni kartalmış

Gelüp tāvus-ı zülfi 'arızından hattın ürkitmiş
Bu bāguñ murğı uçmuş āşiyānda hār u has kalmış

Kırarlar şimdi seng-i ta'n ile āyine-i kalbün
Mukaddem ol hat-āver ehl-i dilden inkisār almış

Temāşā eyle kim āyinede 'aks-i dil-āvizün
Ruhında der gibi hoy gördi baħr-ı hayrete talmış

- 5 Bu demlerde 'aceb mi pişvā-yı reh-zenān olsa
O düzd-i ğamze şemşir-i nighle çok gönül çalmış

Sütün-ı hāme yelken gösterüp evrākdan nā-gāh
Belig el-ħaħ sefineñ baħr-ı 'aşkuñ lüccine şalmış

A85a, B185b, C23b, Ç46b, D45a, E51b, M80.

- 1 Şāh-bāz-ı: şāh-bāzı A / kartalmış: kartalmış B.
2 Zülfi: hūsni ÇM / 'arızından: 'arızında CÇM / hattın: hattuñ A / murğı: murğ A / ü: - A.
3 İle: - A / kalbün: kalbin CÇM.
5 Reh-zenān: zehr-nān A / ğamze: ğamz B / nighle: nighiyle A / çalmış: çatmış C.
6 Baħr-ı: baħruñ C / 'aşkuñ: nazmuñ CD.

Kāfiye-i Şād^X

123

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

1 Zahm-ı tîğünla ten-i zārumda eyler cān raķş
Zebh olundıkça ider elbette her kurbān raķş

Fitne-i devr-i kamerden bir nişāndur kim ider
Halka-i zikre girüp ol āfet-i devrān raķş

Süz-ı nār-ı aşk ile nā-puhtegāndur raķş iden
Tā pişince eyler āteş-gāhda biryān raķş

Hırş-ı bî-hengāmı seyrān eyle kim itmektedir
Şevk-ı ni^cmetle dehān-ı pîrde dendān raķş

5 Eylemez seyl-i havādişden tehî-destān hāzer
Bāde üzre boş kadeh kōnsa ider her ān raķş

Yer yüzinde pādişāh-ı aşr zillullāh ise
Eylemez mi bir şecerle sāyesi yek-sān raķş

Cilve-engiz-i hayāl-i yārdur rakķās-ı dil
Cünbiş itse āb ider aks-i meh-i tābān raķş

İstemez āvāze-i mutrib hurūş-ı ehl-i dil
Bir nesim-i nerm ile itmekdedür ummān raķş

Sūret-i dil-keşle okundıkça bu nev-nazm Belig
İtse şevkından sezā hayl-i suhan-sencān raķş

A85b, B185b, C24b, Ç46b, D46b, E51b, M81.

- X A: Harfû's-Şād BÇDM, - CE.
1 Olundıkça: olundıkda AC / elbette: elbetde A.
2 Bir nişāndur: ber-feşāndur A
3 Nār-ı: nāz-ı A.
4 Bî-hengāmı: bî-hengāhı B.
8 Nesim-i nerm: tebessüm bezm A, yetim-i bezm Ç.
9 Nev-nazm: nazm-ı B.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 İştihārī ne ‘aceb bulsa benümle maḥlaş
Düşeli destüme nām aldı nigīnümdeki faş
- Keh-rübā nāzik imāme o duḥānī peçenün
Deheninde ider enbūbe-i pistān gibi maş
- Narḥı bābında eger ḥatt-ı şerīf itse şudūr
Kıl kadar yokdur iden şehd-i vişāli erḥaş
- Şivede eylese da^cvā-yı teferrüd dil-dār
Āyet-i ḥüsni berāhīn ile besdür ānā naş
- 5 Nūr-ı çeşmi yoluna eylemişüm pāy-endāz
İtme rence ḳademün gel bu perend üstüne baş
- Cān u dil birbirine sebḳat idüp ol büte dir
Kākül-i ḥam-be-ḥamuñ tārına evvel beni aş
- Kıssa-i zūlf-i siyeh-kārı dırāz itme Belīg
Dil-i bīdārūna uyḳu getirür tül-i kışaş
- A86a, B185b, C25a, Ç46b, D45b, E52a, M81.

- 1 Nām aldı: - A / nām aldı nigīnümdeki: nigīnümdeki kırmızı E.
2 Pistān gibi: pesnādaki Ç / maş: rakş BÇE.
3 erḥaş: erḥaş C, arḳaş Ç.
7 Uyḳu: uyḳu AC.

Kāfiye-i Dād^X

125

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Bitmez nuḳūd-ı eşk ile iş eylesen be-farż
Aḥvāl-i pür-melālüñi şāh-ı cihāna 'arz

'Uḳḳāb-ı zulm bālini açdı o rütbe kim
Dünyāyı tutdı sāye-i menḥüsü tül ü 'arz

Olmaz cihānda zelzele her dem tehī yere
Bār-ı girān-ı zulm ile lerzān olur bu arz

Ebnā-yı 'aşr meşgale-i dünyeviyyeden
İcrā-yı sünnet itmeyerek terk olundu farż

5 İtmez ḥuḳūka kimse ri'ayet bu gün Belīg
Senden keser mu'āmeleyi her kim alsa qarż

A86a, B186a, C25b, Ç47a, D46a, E52a, M81.

X A: Harfū'd-Dād BÇDM, - CE.

1 Bitmez: yetmez ÇM.

2 Menḥüsü: menḥüs Ç / 'arz: arz A.

5 Hukūka kimse: hukūḳ-ı gence ÇE.

Fe[‘]ilātūn / Fe[‘]ilātūn / Fe[‘]ilātūn / Fe[‘]ilūn

- 1 Kimde vardur dir iseñ mestî-i şahbā-yı ğaraż
Söyledüp lafzına baķ keşf ola ma[‘]nā-yı ğaraż

Seni telvise murād eyleyeni pāke çıkar
Şāf-ı deryā-dil olup eyleme icrā-yı ğaraż

Ķāni[‘]um bir Ķurı nezzāreye dirmiş zāhid
Tāzeden ne'ydigi ma[‘]lūmdur aķşā-yı ğaraż

Kendinūñ zarfına bir [‘]ārıza irāş eyler
Müterākim olıcaķ sinede eczā-yı ğaraż

- 5 Zen gibi zīnet-i dünyāya Ķapılma merd ol
İtme mir'āt-i dili bī-siper-i pāy-ı ğaraż

Dökülür şīşe şikest olsa Belīg'ā sīm-āb
Dil-i şad-pāre ne mūmkin ki ola cāy-ı ğaraż

A86b, B186a, C25b, Ç47a, D46b, E52b, M81.

- 4 İrāş eyler: eyler irāş ÇM / eczā-yı: icrā-yı CM.
6 Dökülür: dökülüp A / ola: ol Ç.

Kāfiye-i Tā X

127

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Ne kadar olsa da bādī-i dırāzī-i neşāt
Zülfi meşşāta keser ser-keş olunca ifrāt
- Anı sen nişter-i ğamze-i cānāneye sor
Cünbiş-i nabz-ı dil-i ^caşığı bilmez Bukrāt
- Ḥil^cat-i cāhı bulur kāmēt-i isti^cdādun
Cāmeyi hep biçer endāma münāsib ḥayyāt
- Düşmez efkār-ı ^cimārāt-ı cihāna sālīk
Sefer üzre nice ta^cmir olunur köhne ribāt
- 5 Ḥaṭ-ı la^cliyle iki kaşı o çār-ebrünun
Yazamaz böyle güzel ḥattı cihānda ḥattāt
- ^cArz ider ğayrıya mutrib neye mālīk ise hep
Baña mişkālle şatar nāzı geçürmez kīrāt
- Eylemez cisme işābet marāz-ı rūḥānī
Çār-Yār'un olıcaḳ ḥubbı müsāvī ahlāt
- Bu ğazelde yine şīrīn kelimāt ile Belīġ
Mā-ḥazar pīş-i nihād eyledi aḥbāba simāt
- A86b, B186b, C26a, Ç47b, D46b, E52b, M82.

- X A: Ḥarfū't-Tā BÇDM, - CE.
1 Zülfi: zülf A.
2 Nişter-i: neşter-i A / dil-i: dili A.
3 Cāmeyi: cāme-i A.
5 Ḥaṭtı: kīṭ^ca AC.
7 Ḥubbı: ḥubb-ı A.
8 Mā-ḥazar: mā-ḥaşal B.

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

- 1 Cā-be-cā hāl iledür ruḥda olan revnaḳ-ı ḥatt
Yakışur ḥüsn-i ḥaṭa zîr ü zeber ḳonsa nuḳat

Yerde meh gökde bu ḥüsn ile o şeh lâyıḳ idi
Ġālibā eylediler rāh-ı temāşâyı ḡalat

Ḳuṭb-ı ʿaşr olsa revā dā'ire-i ʿālemde
Kim ki etrāfını yek-sān ṭuta mānend-i vasat

Ebrüvānum iki göz cîsr-i metîndür gūyā
Dem-be-dem anda aḳan göz yaşı deryāçe-i Şatt

- 5 Hayf u şad-ḥayf geçüp ʿömr-i girān-māye ʿabes
Dilde ta^çdād-ı sinîn ile elem ḳaldı faḳat

Böyle ister suḥan-ı velvele-ārā ki Belîḡ
Levḥ-ı maḥfūz-ı mu^çallādan ola müstenbat

A87a, B186b, C26a, Ç47b, D47a, E53a, M82.

- 5 Ü: - A.

Kāfiye-i Zā X

129

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Ne rütbe hüsni ifrāt olsa yārūñ cān olur mahzūz
Ser ü sāmān-ı 'āşıkdan ruḥ-ı cānān olur mahzūz

Ḥayāl-i dil-beri tā lebde istikbāl ider cānum
Ki şāhib-hāne ikrām eylese mihmān olur mahzūz

Elem çekmez sehāvet-pişe isār-ı dūrümden hiç
Döküp naqd-i sirişki dīde-i giryān olur mahzūz

Nice şād olmasun bir ādemūñ setr eyleseñ 'aybın
Ki ilbās-ı kabā vü cāmeden 'uryān olur mahzūz

5 Çemende bülbül efgān eyledikçe gül güler ammā
Gülün ḥandānlığından bülbül-i nālān olur mahzūz

Belig'ā feyz-i rūḥāniyyetinden nazm-ı renginüm
Okunsa rūḥ-ı pāk-i Ḥazret-i Ḥassān olur mahzūz

A87a, B186b, C26b, Ç47b, D47a, E53a, M82.

X A: Harfū'z-Zā BÇDM, - CE.
1 Ruḥ-ı: ruḥı A, daḥı CÇM.
4 Setr: sırr C.

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 1 Cāndur ma^ʿnī-i rengīn āna tendür elfāz
Neş'e-i rūḥ-ı mezāmīne bedendür elfāz

Āb-ı gevher gibi tābında ma^ʿānī-i laṭīf
Silk-i nazma çekilen dürr-i ʿAden'dür elfāz

Nefḥa-i bûy-ı şafā-āver-i cāndur mazmûn
Şafhada nāfe-i āhû-yı Hoten'dür elfāz

Hum-ı dilde kûrılan bâde-i mazmûn ile pûr
Bezm-i ʿayşa kadeḥ-ı şu^ʿle-figendür elfāz

- 5 Reng-i elvān-ı ma^ʿānī ile tezyīn olıcaḳ
Gül-şen-i şafhada ezḥār-ı çemendür elfāz

Ma^ʿnā-yı tāze derûnında ḥafī hem-çü gül-āb
Güyyā berg-i gül evrāk-ı semendür elfāz

Baḥr-ı nazm içre mezāmīn-i laṭīf incüdür
Āna menşe' şadef-i pāk dehendür elfāz

Ehl-i ğurbet gibi seyrāna çıkar gerçi Belīg
Şāhid-i pāk-i ma^ʿāniye vaṭandur elfāz

A87b, B187a, C26b, Ç48a, D47a, E53a, M83.

- 6 Semendür: çemendür Ç.

Kāfiye-i 'Ayn^X

131

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Esrār-ı sūziş-i dili alup zebāna şem^c
Söyler lisān-ı hāl ile hep yana yana şem^c
- Bir tıfl-ı nev-residedür ol parmağın emer
Olmaz muḳayyed āteş-i pervānegāna şem^c
- Āteş yanar başında ğam-ı rūzgār ile
Lāyık tökerse göz yaşını dāne dāne şem^c
- Leylī vü şāne şevḳ ile Mecnūn olup bu şeb
İtdi fetile müyına mıkrāzı şāne şem^c
- 5 Meclisde şubḫa dek dikilüp tırdı toğrusı
Benzer efendi gözi açık dide-bāna şem^c
- Lāyık ki encümende erürse hicābdan
Sırr-ı nihān-ı 'aşḳı getürdi lisāna şem^c
- Yārūn 'izāri dideye 'aks eyleyüp Belig
Yaḳdı murādı üzre gice şem^c-dāna şem^c

A88a, B187a, C27a, Ç48a, D48a, E53b, M83.

- X• A: Harfū'l-'Ayn BÇDM, - CE.
2 Nev-residedir: nev-restedür ÇM.
3 Yanar: yanarsa A / tökerse: dökerse M, görürse Ç / dāne dāne: yana yana BÇ.
4 Vü: - A / 4b şāne: yana B.
5 Toğrusı: Toğrusı CÇM.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Ebrūlarınun beyti olup hūsn ile maṭla^c
Ḥatt-ı leb-i cānāna zebān-zed iki mıṣra^c

Dil-berle girüp ḥalka-i zikre dir isem Hū
Ma'lūmdur ^cuṣṣāka zamīrümdeki merca^c

Her saḥt-dile hūsn-i ḥatın naḳṣ idüp ol şūh
Ḳor maḥfaza-i sīneye mānend-i murakka^c

Zāhid çekemem taṭtana-i hāy ile hūyūn
Müstaşkil olur vaḳvaḳa-i nāliş-i dıfda^c

5 Bir kerre düşelden içine āteş-i hūsnün
Par par yanıyor ḥāne-i mir'āt-i müşa^cşa^c

Dilden ḡamı zā'il mi ider cāme-i zer-dūz
Telhī-i meyi def^c idemez cām-ı muraşsa^c

Ter-desti-i ḥāmeyle sezādur ki Belīg'ā
Ārām-geh-i maḥlaş ola beyt-i muşanna^c

A87b, B187b, C27a, Ç48b, D47b, E53b, M84.

2 A nüshasında 2b ile 3a yer deḡiştirmiş / merca^c: merca^c bu A.

3 Saḥt-dile: laḥt-dile ACD.

4 Vaḳvaḳa-i: velvele-i D.

Mef'ülü / Fā'ilātün / Mef'ülü / Fā'ilātün

- 1 Baht-ı siyāhum oldu didār-ı yāra māni^c
Ol āf-tāb-ı hüsni görürdüm olsa tāli^c
- Mihrāb-ı ebrüvāna şaff çekdi hayl-i müjgān
Cümle muhassenāti olunca rūyı cāmi^c
- Reşk eylerüm efendi eşnā-yı güft ü gūda
Olsa zamīr-i bāriz ol mäh-ı hüsne rāci^c
- Her pāk şūreti dil eyler kabūl derhāl
Bu kāleb-i ^cacībi hikmetle yaptı Şāni^c
- 5 Müjgānı müyin eyler her bir nazarda şad-çāk
Tīg-ı nigāh-ı cānān hakkā ki seyf-i kātı^c
- Zer görmek ile müflis eyler mi hiç kanā^cat
Olmaz vişāle tālib nezzāre eyle kāni^c
- Hengām-ı şebde yāri rū'yāda görmiş ^caşık
Bu vākı^ca mutābık āyā olur mı vākı^c
- Hem mürde eyler ihyā hem zindegānı mürde
Hubb-ı nebāt-ı lebde var dahı çok menāfi^c
- Birbirlerinden a^clā mışra^clarum gazelde
Olur mı cümle yek-sān bir elde hiç aşābi^c
- 10 Eyler cihānda dā'im nām-ı Belīg'ı ihyā
Āb-ı hayāt-ı nazma mizāndur meşāri^c

A88a, B187b, C27a, Ç48b, D47b, E54a, M84.

- 3 Mäh-ı: men^c-ı BÇEM.
4 Derhāl: nā-gāh BÇ / Ç nüshasında "derhāl" şekli de var.
5 Müjgānı: müjgān-ı ÇM.
7 Mutābık: ma^ctābi^c A.
9 Hiç: her B / aşābi^c: Şāni^cC.
10 Mizāndur: miz^cbdur AC.

Ḳāfiye-i Ğayn^X

134

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 1 Nār-ı fırkatle kimün̄ olsa derünı pür-dāğ
İdemez şīşe-i fānūs içine vaz^ʿ-ı çerāğ

Bülbül ü kumriye bu bāğda yer kalmadı ah
Serv-i ra^ʿnāya zağan kondı nihāl-i güle zāğ

Hüsn-i şevketle ze^ʿāmet idi ammā hūbān
Ö büte eylediler hatt-ı şerīfle ferāğ

Yüz virür kim çıkara naqşını yāruñ mir'at
ʿĀkıbet şūreti bir kılebe eyler ifrāğ

- 5 ʿAks-i hūbānı alur merdümek-i tār-ı nigāh
Hayli māhī-i giriftarı çeker kıraya ağ

Ne çeker nahvet-i erbāb-ı riyādan ʿāşık
Bir şehirde ki ola bāde vü maḥbūba yasāğ

Didi Hātif mey-i bī-ğışş gül-i bī-hār olmaz
Haberin eyledüm ʿuşşāka Belīg'ā iblāğ

A88b, B188a, C28a, Ç49a, D48b, E54a, M85.

X A: Harfū'l-Ğayn BÇDM, - CE.
3 Şevketle: şirketle CÇM / ammā hūbān: hūbān ammā B.
5 Merdümek-i: merdümege C / hayli: hayl-i CÇM / kıraya: araya BÇM.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 O şūh-ı fitne-ārā ğamzeden itdikçe uryān tīg
Niyām-ı hañçere havfiyle şāyed ola pinhān tīg

Yakışmaz kāfirūn destine İslām'a virilmişdür
Kef-i Haydār'da parmak kaldurup olmış Müselmān tīg

Hayāt-ı cāvidāndur ğamze-i cānāna yüz virmeñ
Olur zirā Şehīd-i Kerbelā'ya āb-ı hayvān tīg

Dil-i mecrūhuma biñ zahm açarken ğamze-i ser-tiz
Şunar müjgān-ı keç dest-i nigāha şad-hezārān tīg

5 Nigāh itmez hemān uşşākı ğamzeyle helāk eyler
Gelür tır-i nigehten ğālibā dil-dāra kesmān tīg

Latīf ol tā ki maḥfūz olasın halkūñ lisānundan
Ne rütbe sa'y ile tiz eylesen kat idemez cān tīg

Gözüm havf eylemişdür ğamze-i cānāneden ğāyet
Helāk eyler beni taşvır elinde görsem uryān tīg

Belīg'ā farkını būs eyleyelden şāh-ı merdānūñ
Büküldi ḳaddi zirā bī-edeplik itdi ol ān tīg

A89a, B188a, C28a, Ç49a, D48a, E54b, M85.

- 2 Virilmişdür: münāsibdür CD / parmak: barmaq BÇ.
3 Yüz: cān AC.
5 Nigāh: ne kān Ç.
7 Cānāneden: cānāndan A / görsem: gör bān A.
8 Farkını: fūrḳati Ç.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Yakdı cihānı nazm-ı dil-i āteşin Belig
Olursa böyle ola suhan āferin Belig

Pürdür güherle genc-i suhan zır-i 'arşda
Oldı o gencün üstüne şimdi Emın Belig

Naş-ı remāda ehl-i hıred itmez i'tibār
Hatt-ı nigın gibi ola söz dil-nişin Belig

Gelmez kenāra şahid-i ma'nā ne nāz ider
İtmez tahammül ānā dil-i nāzenin Belig

- 5 Enfās-ı rüh-baş ile cism-i latif çeşm
Rüh-ı hayāli seyr ide 'ayne'l-yakın Belig

Virmez metā'-ı nazmını dünyā bahāsına
Olmaz cihānda ehl-i suhan kām-bın Belig

Seyl-i havādiş eyleyemez haşra dek harāb
Yapdı bu resme maḥlaşa beyt-i metin Belig

A89a, B188b, C27b, Ç49a, D48b, E55a, M85.

- 1 Maḥlaş: A129a.
2 Pürdür: birdür BM, pür C / gencün: laht C.
4 Ma'nā ne: ma'nāya BÇ.
5 Latif: lafızda CCM / çeşm: cism A, ceşüm Ç.

Kāfiye-i Fā^x

137

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 1 Bırakdı keşf-i tılā-düz-ı köhnesin eslāf
Alur şatar zurefā-yı zamāne hep haffāf
- Fünūna dād u sitedle olur mı hiç vākıf
Nihāyeti kütübün ismin öğrenür şahhāf
- Ġazel yapup şu^carā-yı zamānenün kārı
Hulāşa başa ^cameldür mişāl-i şan^cat-i gāf
- İzāfe ile bakır girse zer kıyāfetine
Anun^cayārını elbette fark ider şarrāf
- 5 Hıyāl-i yārı yanumdan felek cüdā idemez
Mişāl-i nokta maķāmum olursa zirve-i Kāf
- Güşād-ı mūy-ı miyān bendine düşüp ^cākıl
İder mi yok yere hiç nakd-i ^cömrini itlāf
- Cihānı böyle helāk eylemezdi şemşirün
Eger ki resmini ebrūdan almasa seyyāf
- Hezār-sa^cy-ı Belīg ile silk-i nazma yine
Le'ālī-i suhan-ı pāki eyledüm irdāf

A89b, B188b, C28b, Ç49b, D49a, E55a, M86.

- X A: Harfū'l-Fā BÇDM, - CE.
2 Fünūna: fūnūn C.
4 İder: idemez A.
6 Güşād-ı: güşāde C.
7 Şemşirün: şemşirin ÇÇ.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Hüsñün esbābı beyānında ol ebrū-yı laṭif
Oldı bir beyt ile efrādını cāmi^c ta^crif
- Mūya teşbīh miyānında iderler irād
Dehen-i tengine isnād ile bir kavlı-i za^cif
- Vaşfını levha nezāketle yazarken hāme
Lafz-ı haṭ gūşe-i haṭtında olunmuş taṣṣif
- Zahm-ı tır-i müjeye karşı tururlar ammā
O şeh-i hüsñ kılı haṭ ile eyler taḥvif
- 5 Tāb-ı mihr-i ruḥun ol rütbe arıtdı beni kim
Zir-i yek-mūda hemān sāyelenür cism-i nahif
- Nighün cāy-ı tavāfidur idüp ^caklı delil
Vādī-i ṣafhada berceste olan beyt-i ṣerif
- Ġazel-i pāki okundıkça Belig-ı zārūn
Olma dem-beste bu tarz ile nefes gönder ^cArif
- A89b, B189a, C29a, Ç49b, D49a, E55b, M86.

1 Beyānında: miyānında BÇDEM / ta^crif: te'lif B.
3 Haṭtında: haṭtındur AC / olunmuş: olundu B.
5 Yek-mūda: yek-mūrda Ç / nahif: za^cif B.
6 Nighün: nighin AÇ / ^caklı: ^cakl ÇM / delil: vekil A.

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

1 Olmasaydı eger ol gevher-i yek-tāya şādef
Dir idüm bu küre-i ʿarza tehī dürc-i hazef

Ne güzel söylemiş ebnā-yı zamāna şāʿir
Baña bir beyt-i zebān-zed yetişür hayr-ı halef

Gönlümün kadrini bilmez o büt-i kāfir-kış
Düşmesin yā Rab eyādī-i Fireng'e muşaf

Kaʿbedür merdümek-i çeşmi ki etrāfında
Müje hüccāca bedel secde-künān bağladı şaff

5 Güç imiş hayli bu eyyāmda söz dinletmek
Mutribün kavline bī-ḍarb kulak tutmaz def

Şıklet itmek hele ehl-i dile düşmez aşlā
Tevbe kıl bār-ı günāhuñ gele mizāna ahaf

Bende-i maḥlaş-ı ʿaşq ol iki ʿālemde Belīg
Üstüne hāzır ola himmet-i Sultān-ı Necef

Şir-i meydān-ı şecāʿat ʿAli Beg ibn-i Vezir
Görse reşk eyler idi dāniş ü cūdın Aşaf

Her işinde āna tevfiḳ-ı Hudā yāver olup
Tir-i maḫşūdın ide büse-dih-i nāf-ı hedef

A90b, B189a, C29a, Ç50a, D49b, E55b, M86.

6 Dile: - A / bār-ı: ki o E.

7 Üstüne: üstine ACC.

8 Şecāʿat: celādet ACD / ʿAli: ʿAklī Ç / görse: kirşe A.

9 Büse-dih-i: püse-dih-i A.

140

Mefā'ilün / Fe'ilatün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1 O reh-zen-i dil elinde ağız tūfengi maḥūf
Ġazabla 'āşık-ı nā-şāda eyleyor paf puf

Pesend o merde ki mānend-i beste pūr-dil ola
Olursa yuf āna bī-mağz girdgān gibi kof

İdince māşıta dendān-ı şāneden tahlīs
Bu rütbe zūlf-i siyeh pīç ü tāba düşmesin of

Cihānda ḥātır-ı pervāneye ri'āyet iden
Dimez seherde daḥı şem'-ı tābiş-efgene pōf

5 Ne medḥ idersūn o şevher-keş-i le'imi ḥarīf
Yeter bu pīre-zen-i dehr-i dūnı söyleme tūf

Muḳaddem almaz imiş gerçi anı bāde-fürüş
Belīg şimdi ğazel kimse almayor saña yuf

C29a, D49b.

- 1 Elinde: elinden C / eyleyor: eyleyüp C.
3 Tahlis: tahlis C.
5 İdersün: idersin C.

Kāfiye-i Kāf^X

141

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Cevlāna başlayup yine sākī-i sīm-sāk
Pür-neş'e itdi meclise geldi ayak ayak

Olmaz 'abeş yere sözi erbāb-ı hikmetün
Vā-bestedür dürügına bihbüdi-i firāk

Mir'āta bak da gör nice tek turmaz ebrüvān
Oynar ikisi dāne-i hālünle çift ü tāk

Tazyika başlayınca esirān-ı 'aşkı dün
Allāh'a şükr vā'izi söyletmedi hanāk

5 Bīn kerre kırdı cāmını bezmün bu rüzgār
Köhne sıfāl-i mey-kede şavdı nice yasağ

Zencir-i zülfi boynuma dil-beste olmasa
Efkār-ı fāsıdeyle gelü-gir olur merāk

Rindān-ı bāde-hvāra ko dahl eylesün Belig
Bilmez şarāb zevkını zühhād-ı bī-mezāk

A90b, B189b, C30a, Ç50a, D50a, E56a, M87.

X A: Harf'ül-Kāf BÇDM, - CE.
2 Firāk: fūvāk ACM.
4 Hanāk: hanāk ACM, çanak BÇE.
6 Dil-beste: ser-beste AC.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Ferāğ-ı bāl ile zevk idecek kâşâne yokdur yok
Cihānda hiç ğamun bir bilmediği hāne yokdur yok

Nücüm-ı şābit ü seyyāra 'ağd-i tohm-ı hanzaldur
Sipihrũn dām-ı tezvīrinde şīrīn dāne yokdur yok

Ŧokunma halka-i zũlf-i nigāra kendi kaydın gör
Derũnı pāre pāre olmadık bir şāne yokdur yok

Geçürdi laqlakıyyāt ile 'ömrin bāğ-ı 'ālemde
Dilinde 'andelībin sũziş-i pervāne yokdur yok

- 5 Kırar mest-i mey-i ğaflet olanlar şīşe-i kalbũn
Şikest olmaz bu 'işret-hānede peymāne yokdur yok

Kemend-i zũlfe bend olmuş dil-i dīvāneden ğayrı
Bu vādilerde zencīrin sũrũr dīvāne yokdur yok

Belīg ebnā-yı 'aşrũn hāmdur piçide eş'arı
Suhandā böyle puhte tarz-ı üstādāne yokdur yok

A91a, B189b, C30a, Ç50a, D50b, E56a, M87.

3 Ŧokunma: tolaşma AD / kendi: kendü A / kaydın: kayduñ M.
6 Dil-i: dili A / dīvāneden: dīvāne A.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Ehl-i dil qadrin bilür erbāb-ı himmet bulmadık
Aradık dünyāyı bir şāhib-mürüvvet bulmadık
- ‘Aşrumuzda eylemiş her şadra bir nā-kes ku^cūd
‘Arz-ı hācāt idecek ehl-i saḥāvet bulmadık
- Derdümüz besdür bize incitme ey gerdün-ı dūn
Biz bu miḥnet-hāneye geldikse rāḥat bulmadık
- Şimdicek dillerde bir efsānedür mihr ü vefā
‘Aşık u ma^cşūkı söyletdik şadākat bulmadık
- 5 Lāle pür-hūn gül şüküfte bülbül-i ḥayrān ḥamūş
Gül-sitān-ı ‘āleme geldik tarāvet bulmadık
- Bir zamān lezzet-çeş-i tu^cm-ı simāt-ı dehr olup
Zehr ü kand ü niş ü nūşında ḥalāvet bulmadık
- Bī-niyāz oldık kibāruñ luṭf u qahrından Belīg
Biz bu ‘ālemde ḳanā^cat gibi devlet bulmadık
- A90b, B190a, C30a, Ç50b, D50a, E56b, M87.

3 *Geldikse: geldik A.
4 Ü: - ABC / ma^cşūkı: ma^cşūḳ A.
5 Şüküfte: füsürde ACM.
6 Tu^cm-ı: ṭab^cum BÇE.

144

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

1 Ey sitem-ger nice gördün̄ lāyık
Yıkıla bāğda serv-i bāsık

El uzatduñ güle küstāhāne
Bülbülün̄ hātırını yok mı ʿaşık

Ġayret-i berk-ı mükāfātı düşün̄
Nice zālimgere olduñ lā-hakk

Ah-ı ʿuşşāka tayanmaz eflāk
İster ʿābid ola ister fāsık

5 Yok yere incidesin maḥlūkı
Buña hiç kā'il olur mı Ḥālık

Bilmeyen ḳadrini ehl-i suḥanun̄
Aña ḥayvān dinür ammā nāḥık

Olma her nā-kese dil-dāde Beliḡ
ʿAraba āyine virme yazık

A91a, B190a, C30a, Ç50b, D50a, E56b, M88.

1 Sitem-ger: sitem A.
3 Olduñ: oldı AÇM, oldı C.
7 Dil-dāde: dil-dāze Ç.

Kāfiye-i Kāf^X

145

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

1 Hāne-i merdüm harāb eylerse her dem seyl-i eşk
Hāldür ruḥ-sār-ı ^cacze kaṭra kaṭra nīl-i eşk

Ateş-i dilden fürūzān eyleyüp şeb-tā-seher
Her müjemde kaṭradan āvizedür kandīl-i eşk

Merdüm-i çeşmi hayālünden cüdā Mecnūn şıfat
Eyledüm vā-beste-i zencīr-i mevc-i seyl-i eşk

Viridi zahm-ı nāhun-ı kayd-ı müdāvādan necāt
^cUkde-i derd-i dil-i aşıfteye taḥlīl-i eşk

5 Hāne-i āyīne-veş şem^c-ı hayāl-i yār ile
Hacle-gāh-ı mäh-ı Ken^cān'dur ḥabāb-ı nīl-i eşk

Rişte-i pervāzı fānūs-ı çerāğ-ı ^carş olur
Mevc-i ḥün-ı dīdedür zīrā per-i Cibrīl-i eşk

Eylemezdüm zīver-i gencīne-i ḥatır Belīğ
Gevher-i deryā-yı gufrān olmasa taḥşīl-i eşk

A91b, B190b, C31a, Ç51a, D52a, E57a, M88.

- X A: Harfū'l-Kāf BÇDM, - CE.
2 Dilden: dilde B / āvizedür: āvizede A.
3 Merdüm-i: merdümi A / çeşmi: cismi ÇE / hayālünden: hayälindenB.
6 Per-i: peri A / dīdedür: dīde-i ÇE.
7 Gevher-i: gevheri A.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Zülfün ki indi tā kemer-i zer-nişāna dek
Tül-i dırāz-ı fitnedür āhır-zamāna dek

Emvāc-ı tāb-ı 'arızı süllemlik eyleyüp
Yāruñ çıkardı nāmını tā āsumāna dek

Şevk-ı nesīm-i kūyuñ ile gird-bād-veş
Gitdi ğubār-ı ten dönerek Lā-mekān'a dek

Yāruñ alınca sürme-i hāk-i rehin şabā
Ardınca uçdı dīdelerüm İsfahān'a dek

- 5 Emvāc-ı nağme kāse-i tanbūrdan taşup
Meclisde çıkdı dün gice mutrib miyāna dek

Ğam pençesinden oldı girībānumuz halāş
Geldik Belig kūşe-i dārü'l-emāna dek

A92b, B190b, C31b, Ç51b, D51b, E57b, M89.

- 1 Ki: - Ç.
2 tāb-ı: tāc-ı A.
6 Geldik: geldi BE.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 'Uşşāka būs-ı la'li terün̄ yok mıdur senün̄
 Ey naḥl-i 'işve hiç şemerün̄ yok mıdur senün̄
- Ey pīr-i 'aşk böyle neden nā-tüvānsın
 Bilmem yanūnda bir püserün̄ yok mıdur senün̄
- Hālüm mükedder oldı benüm ey ḥayāl-i yār
 Bilsem 'aceb ki bir kederün̄ yok mıdur senün̄
- İtdün̄ güşāde sīne-i billūrī nāfa dek
 Ey şūh bilmezüm kemerün̄ yok mıdur senün̄
- 5 Cem' eyle kendün̄i seḥer ey ah-ı şu'le-ḥīz
 Eflāk-i heftüme seferün̄ yok mıdur senün̄
- Bālā-yı naḥl mevķi'-ı kesb-i havā ise
 Ey ḡonca başum üzre yerün̄ yok mıdur senün̄
- İtdün̄ vişāli her kese va'd ey zen-i sipihr
 Ayā cihānda gerçek erün̄ yok mıdur senün̄
- 'Aşrūn kibāri māl ile Kārūn olursa da
 Şormaz Belīḡ sīm ü zerün̄ yok mıdur senün̄
- A91b, B191a, C31b, Ç51b, D51a, E58a, M89.

- 2 Bilmem yanūnda: yanūnda tāze ACD.
 4 Billūrī: billūr AÇM.
 5 Kendün̄i: kendin̄i A.
 8 Belīḡ: Belīḡ'a CM.

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

- 1 Nıgeh-i tız ile ol āfet-i cānı şıķduñ
Ĝayrı ey nūr-ı başar sen de gözümdeñ çıķduñ

Pehlevānsın hele piş kabzada ey sāĝar-ı mey
Bir ayaĝ ile nice tāze cevānı yıķduñ

Zāhidā riş-i dırāz ile gelüp bezme yine
Kulķul-i şışe-i deyrün çānna ot tıķduñ

Nīm-cū hāşılı yok ehl-i dilün sāmānı
Bu tehī yilmeden ey esb-i tabi^çat bıķduñ

- 5 Tarz-ı dil-keşle ser-āĝāz idicek nazma Belĝ
Şevķ ile bezme nişār eyle Süreyyā-^çıķduñ

Ateşün ne yine meclisde Belĝ-ı zāra
Ne ^çaceb saht olayor dilde hasūd ahıķduñ

A92b, B191a, C31a, Ç51a, D51b, E57b, M89.

- 1 Nıgeh-i: nıgehi A / cānı: cāyı Ç.
2 Pehlevānsın: pehlevānsun ÇM.
3 Kulķul-i: ĝulĝul-i ACÇM.
6 Sadece BE nüshalarında var.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Görünen dāmen-i pākinde degildür dikenün
Tırnağı kaldı bu al cāmede ey gül dikenün

Divşürür güllerini bāğ-ı fenānūn gül-çin
Pāyına hār ile hasdur kalacak gül dikenün

Safhada surhla tenvine müşābih dü-lebün
Ki derūnında anūn nūn-ı hafidür dehenün

Hāl şanma anı bir rütbe letāfet var kim
Taşrasından görünür dānesi sīb-i zeķanūn

5 Pertev-endāz olıcaķ cismüne keyfiyyet-i mey
Seyr iden şışe-i pūr-bāde şanur pīrehenün

Haṭ şudūr itse kesilmezsin anūn zülfinden
Senün ey dil hele çokdan çürimişdür resenün

Göz diker cāhil olan cāme-i zer-dūza Belīg
Besdür ehl-i dile ^cīdiyye ķumāş-ı suhanūn

A92a, B191b, C31b, Ç51b, D51a, E58a, M89.

1 Cāmede: cāmeyi ABÇ.

6 Şudūr: zuhūr M / kesilmezsin: kesilmezsün M, kesilmez A.

150

Mefâ'îlün / Fe'îlâtün / Mefâ'îlün / Fe'îlün

1 Şakîl gelmiyor ^çuşşâka darb-ı düm düm tek
Uşûl ile o perî meş^ç ide tenâdüm tek

Kapatdı merdümek-i çeşmi ^çaks-i hâl-i nigâr
Derün-ı dîdede lâzımdur ola merdüm tek

Bir ehl-i söz ile hem-hvâbe-i zamîr ol kim
Hezâr-sa^çy ile yatmaz olunca hîzüm tek

Hasedle mekr ider ihvân-ı bî-vefâ ey dil
Ki ka^çr çâh-ı meşak^çkatde olasın güm tek

5 Efendi bir da^çı ol hâk-pâya yüz sürelüm
Ki darbetin ile dürr olmayor yetimüm tek

Belünde çifte bıçak işte sîne tek turma
Raķîb kâfir ile eyleme tekellüm tek

Raķîbi darb idelüm kûy-ı dil-rübâda bu şeb
Şabâha dek dimesin tabl-ı sîne dögdüm tek

Bakınca âyîneye dir o şüh-ı gendüm-gün
Kemâl-i hüsn ile gördüm cihânda kendüm tek

Tekâvür-i dili itdüm ^çinân-keşide Belîğ
Münîf-i hoş-suhana itmeyüm taķaddüm tek

A92b, B191b, C31a, Ç51a, D50b, E57a, M88.

1 Meş^ç: ^çaş^ç ÇM.

2 Hâl-i: hayâl C / dîdede: âbda B / ola merdüm: ol merdümek Ç.

3. -6. beytler sadece A nüshasında var.

7 Dil-rübâ: dil-ârâ ÇM / dek: dil Ç / 7.- 8. beytler A nüshasında yok.

9 Hoş-suhana: pür-suhana A.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Toğrılık kārı degildür felek-i pür-şürün
Egridür qaddi gibi işleri ol qanbürün

Kāmetün ham revişün egri felek kārün keç
Böyle cünbiş nedür āyā ki nedendür zürün

Dest ü pā şa^cşa^ca nā-dāna düşen rūşen-dil
Şem^c-i pertev-figene beñzer elinde kūrün

Berq-ı Hātif gibi ğaddāra mükāfātından
Ah-ı sūz-efgeni ğaddāra çeker mağdūrun

- 5 Olma miñnet-zede-i nāliş-i āzürde-dilān
İñler elbette toqunma teline tanbürün

Hayf dünyāda o hengāmenün erbābına kim
Zineti ola şemātet teli nahl-i sūrün

Tolıdur yād-ı vaṭan dilde ki toqunsañ eger
Çindür kāseleri memleket-i Fağfūrün

İ^ctibār eylemez ehl-i hünere cāhil olan
Ne bilür qadrini huffaş Belīg^a hūrün

B190a, C31a, Ç52a, D51a, E58b, M90.

- 1 Matla^c D80b / ol: hep BÇE.
3 Ü: - Ç /şa^cşa^ca: nā-şüste CDM.
4 Sūz-efgeni: şūr-efgeni CD / sūz-efgen-i ÇM.
8 Cāhil olan: cāhil-i dūn CD.

Kāfiye-i Lām^X

152

Mef^ˆulü / Fā^ˆilātü / Mefā^ˆilü / Fā^ˆilün

1 Ahvāl-i ehl-i dānişe ˆibretle nāzır ol
Dünyāda zillet ister isen şimdi şā^ˆir ol

Ey āşinā-yı ğamze-i dil-dār olan gönül
Ĝāfil bulunma tır-i każā geldi hāzır ol

Olma firīb-i hurde-i ārāyiş-i cihān
Şeb-nem gibi bu bāĝ-ı fenāda müsāfir ol

Mir'āt-i Cem'de ˆalemi görmek murād ise
Āyine-i cemāl-i dil-ārāya nāzır ol

5 Gül-zāra gel şülüşe-i ğaşşāle nūş idüp
Çirk-āb-ı ğamdan ey dil-i ālūde tāhir ol

Pervāne gibi bāl ü per-i āteşin ile
Cevvāle oldı şem^ˆ-ı dil-ārāyı dā'ir ol

ˆAciz cihānda derdine dermān bulur Belĝ
Zinhār şüküh eyleme bir ferde şābir ol

A93b, B191b, C32b, Ç52a, D53a, E58b, M90.

X A: Harfū'l-Lām BÇDM, - CE.
1 Zillet: devlet C / şimdi: - A.
3 Firīb-i: karīb-i Ç.
6 Oldı: ol da CÇM.
7 Şüküh: şükufe A.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

1 Ne kadar olsa direm-dār olana ni^cmeti bol
Tengdür bī-kese ^cişret-kede-i İslāmbol

Ādemi bende iden lutf u keremdür yohsa
Pādişāh eylemez merdüm-i āzādeyi kul

Tār-ı nā-sāz dil-i ^cuşşākı düzen muṭribdür
Eli ağzına uyanlar bilür elbette uşul

Başayor sebze-i biğāne haṭ-ı bāğ-ı ruḥun
Rüy-ı āyīneye diqqatle nigāh it bir yol

5 Serv-kāmetleri seyr eyle Bahāriyye'ye gel
Tāk-ı rez gibi nice birbirine atmış kol

Ṭutma noqşānını bāzār-ı fenāda hulḥun
Saṅa kim didi ki bu şikleti çek mīzān ol

Yere bīr dāne düşürmez bu felek hissetden
Nuḳra-i encūmi hep bağrına başmış pul pul

Semm-i kātülle nice şevherini itdi helāk
Yine bu pīre-zen-i dehr-i denī ḳalmadı ṭul

Çeşm-i pūr-hūn ile bu cāy-ı meşakḳatde Belīg
Tūtiyā oldı baṅa ḥāk-i reh-i İslāmbol

A93b, B192a, C32b, Ç52b, D52b, E59a, M90.

1 Ni^cmeti: himmeti Ç / İslāmbol: İstanbul A.

3 Tār-ı: tāz-ı B / nā-sāz: sāz A.

8 Pīre-zen-i dehr-i denī: pīre-i dehre-i denī A / Ḳalmadı: ḳalmaz B / ṭul: dul ÇM.

9 İslāmbol: İstanbul AÇM.

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Hülkün ihāta eyleyemez kısmetin 'uqül
Şekl-i raqamda kısmet olur hāric-i cūdül

Düşmez hayāl-i hestī-i dünyā derūnuma
'Aks-i vücūdı şafha-i bahr eylemez kabül

Bir neş'edür cihānı bütün feyz-yāb iden
Ecsāma bir havādan ider hep nefes hülül

Rāh-i hayāle fem düşer emvāc-ı nūr-ı çeşm
İtse derūna reh-güzer-i dīdeden duhül

5 Mir'āt-i dilde girye iden 'aks-i dīdedür
Nahl-i muşavvere nem olur āfet-i zübül

Hoşdur sükün-ı 'uqde ki tār-ı güher gibi
Olma güsiste hāne-be-hāne idüp duhül

Deşt-i talebde gerdiş-i ser-germi mahv olur
Her kim olursa şu'le-i cevvale-veş 'acül

Eyler teveccüh-i zu'afā devletün ziyād
Mülk-i cihāna mālīk ider pādīşāhı kul

Şemşir-i pāk-i tīre niyām içredür Belīg
İtmez kabā-yı atlası rind-i cihān kabül

A93b, B192a, C32b, Ç52b, D52a, E59a, M91.

4 Fem: ham A.

5a Mir'āt-ı dilde kürdiyeden 'aksün remidedür A.

8 Devletün: devletin BÇM / cihāna: cihānda Ç.

Mef'ulü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ulün

- 1 Geh cān düşer pīş-i nazar-gāhına geh dil
Bir kerre nigāh eylemez ol çeşm-i siyeh dil

Gözden şakınup bürka'ını açmaz o meh-rū
Dide nigeş itmezse ider āna nigeş dil

Āmed-şüde sedd olsa reh-i kūyına ağıyār
Besdür o bütün semtine ehl-i dile reh dil

Zencir-i ser-i zülfüne bend eyledün anı
İtdi yine yanunda 'aceb kim ne güneş dil

- 5 Çin müşgi dimiş zülfine haml itme haṭāya
Pir olsa getürmez bu 'ulüm ile 'ateh dil

Hem 'arz-ı niyāz eyler o cān-pervere hem nāz
Geh bende olur gāh olur 'aşk ile şeh dil

Tevfik-ı refik olmayıcağ āna Belig'ā
Olur reh-i hvābide-i kūyında tebeh dil

A94, B192a, C33a, Ç53a, D53a, E59b, M91.

- 3 Olsa: itse BÇE.
4 Zülfüne: zülfine AÇM, zülfini C.
7 Tebeh: yine Ç.

Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

1 Cem^ʿ iderse bāğda gül-çīn eger bisyār gül
Besdür erbāb-ı dile bir sāğar-ı ser-şār gül

Sāye-i gül-būnde rindān meclis-i ʿiṣret kūrūp
Meyle pūr sāki ele bir kāse almıṣ çār-gül

Bir şafā virmıṣ bahāruñ feyzi kim bülbüllere
Perdeden rāz-ı derūn ʿarz itdi ʿaynek-vār gül

ʿArız-ı cānāna teşbīh eyleyelden yüz bulup
Çıkdı yāruñ başına ʿarz eyledi dīdār gül

5 Hūsn-i ahlāk eylemez aṣl-ı neseble intikāl
Bōyledür cārī virür ekser çemende hār gül

Bāğ-bāna minnet itmēm bir gül-i pūr-hār için
Besdür ehl-i dānişe rengīnī-ī eş^ʿār gül

Hūn-ı dilden ser-te-ser ālūde rengīn bülbüllum
Bāl gül per gül beden gül pençe gül minkār gül

Bī-hazān bir tāze bāğ-ı dil-güşādur rūy-ı dost
Tūrta sūnbül haṭ benefşe gonca fem ruḥ-sār gül

Anı sīr-āb eylesem mīzān-ı hāmemden Belīg
Şafhada taṣvīr olan gül-būn virür her bār gül

*A94a, B192b, C33a, Ç53a, D53a, E59b, M91.

3 ʿAynek-vār: vār A.

5 Aṣl-ı: aṣl ü A.

7 Pençe: gonca D.

9 Sīr-āb: seyrān E / mīzān-ı: mīzāb-ı AÇM / şafhada: şafha A.

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Mānend-i şem^c bezm-i dil-ārāda yandı dil
Süz-ı güdāz-ı ateş-i aşka tayandı dil

Künc-i ribāt-ı sinede pervāne-veş bu şeb
Şem^c-ı hayāl-i 'arız-ı yāra tolandı dil

Tıflān-ı tünd-hüy-ı cihāndan remidedür
Olmaz esir-i dām-ı hiyel kuşkulandı dil

Der-kayd-ı hvāb-ı gâflet iken künc-i sinede
Gavgā-yı aşk-ı yār ile tā ki uyandı dil

5 Az müddetinde küçe-i bāzār-ı 'ālemün
Dünyā kadar belā vü meşakkat kazandı dil

Bilmem olur mı yarasına kār-ger 'ilāc
Nā-dān elinde hayli zamān kırçalandı dil

Bir 'aşıqum ki yār-ı vefā-dāra hasretüm
Hübān-ı bī-vefā-yı cihāndan uşandı dil

Erbāb-ı dānişe suhan-āmüz iken Belig
Mühr-i süküt urdı dehāna kapandı dil

A94b, B193a, C33a, Ç53a, D53a, E60a, M92.

1 Dil-ārāda: dil-ārāya C.
2 Pervāne-veş: pervāne A.
8 Dehāna kapandı: kapandı dehāna E.

Kāfiye-i Mīm^X

158

Mef^ulū / Fāⁱlātū / Mefāⁱlū / Fāⁱlūn

1 Mevzūn olursa da yine beddūr kelām-ı şūm
Vaḥşet virür ṭabāyī^a sec^c-ı şadā-yı būm

Ser-keş mülāyemet göricek kāmēt arturur
Olur cihānda şu^clenūn āb-ı ḥayātı mūm

Alınca ^caks-i dil-beri āgūşa eyledi
Emvāc-ı eşk merdūmek-i dīdeye hūcūm

Keştī-i dāğ ile geçer andan ḥayāl-i yār
Şahrā-yı dilde rīg-i revān baḥrīdur ğumūm

5 Deryāya gitse zarfı kadar her kes āb alur
Mīkdār-ı ḥavşala virilür ṭālibe ^culūm

Dünyāyı tutdı ğüfte-i Nābī terānesi
Bilmem ne ḥazḫ ider bu rehāvīden ehl-i Rūm

Şaff-ı nī^cāl ü şadrı nice fark idem Belīğ
Bilmez kalenderān-ı ḥakīkat nedür rūsūm

A95a, B193a, C34a, Ç53b, D54a, E60b, M92.

- X A: Harfū'l-Mīm BÇDM, - CE.
1 Yine beddūr: beddūr yine D.
5 Alur: olur B / ṭālibe: ṭālib A.
6 Nābī: nāy-ı C.
7 Şaff-ı: şaff ü A / ü: - AÇM.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Şunmazdı çarh kâse-i pür-hün gül olmasam
Efgân u nâle itmez idüm bülbül olmasam

Künc-i vaţanda âteş-i ğamla yakup beni
Atmazdı rûzgâr bu semte kül olmasam

Sâķi-i dehr böyle gelü-gîr olur mı hiç
Mînâ-yı bezm-i mey gibi pür-kulkul olmasam

Almaz dehâna kâz-ı belâ turra-veş tenüm
Ol nâz-pervere takılup püskül olmasam

5 Tâkat gelür mi şadme-i seyl-i havâdisē
Kadd-i hamîde ile cihânda pül olmasam

Dârü'ş-şifâ-yı dehrde Mecnün olur mıdum
Der-kayd-ı târ-ı silsile-i kâkül olmasam

2 Atmazdı: atmaz idi ÇM.

4 Almaz: almazdı Ç / kâz-ı: kâr-ı BÇE / nâz-pervere: tâze pervere C.

6 Mecnün olur mıdum: Mecnün-ı ümmidüm Ç.

Söyler lisān-ı hāl ile zülf ol perī-veşe
Bāğ-ı ruhında bitmez idüm sünbül olmasam

Gitmem şuyınca bir büt-i ālüfte meşrebün
Deyr-i kühende neş'e-perest-i mül olmasam

Dirmiş şarīr-i hāme Belīğ-ı suhan-vere
Berk-ı hayāli geçmez idüm Döldül olmasam

10 Ey Aşaf-ı zamān ötemezdüm bu gūne ben
Gül-zār-ı midhatunda senün bülbül olmasam

Rahm eyle hāl-i zāruma kim der-gehünde dil
Yanup yakılmaz idi bu rütbe gül olmasam

A95bh, B193b, C34b, Ç54b, D54b, E62a, M94.

9 Dirmiş: virmiş ÇM / hayāli: hayāl CÇ.
10. - 11. beytler sadece ACD nüshalarında var.

160

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 'Ayn-ı 'alili hasret ile pür-nem eyledüm
İl 'id-i ekber eyledi ben mātem eyledüm

Derd-i firākı 'arz o perīye muhāl olup
Nakş-ı hayālini gönüle mahrem eyledüm

Elden haziz-i hāke düşelden o dürr-i pāk
Ümmid-i cüst ü cū ile kaddi ham eyledüm

Mānend-i berk dem-be-dem āteş-feşān olup
Gül-bāng-i ah ile felegi ser-sem eyledüm

5 Yārūñ hayāli bezm-i firāka ayak başup
Kan tıldurunca kāse-i cismi dem eyledüm

Dilden şerāre dāmen-i 'arşı tıtinca ben
Emvāc-ı ahımı felege süllem eyledüm

Vahşī ğazāl-ı dāmen-i sahrā-yı nāz iken
İncitme ey perī seni ben ādem eyledüm

Bād-ı hazān füsürde idelden o gül-ruhı
Bülbül gibi lisānı Belīg ebkem eyledüm

A96a, B194a, C34a, Ç54a, D55a, E61a, M93.

- 1 İl: el ACC.
2 Mahrem: merhem E.
3 Ü: - BÇM.
5 Çeşmi: cismi BÇ.
6 tıtinca: toğınca C.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Esüp bād-ı fenā hāk itse cism-i ğuşşa-perverdüm
Yine rāh-ı talebde gird-bād-āsā cihān-gerdüm

Gül-i bī-hār iken yāruñ ferāmūş-kerdesiyüm ben
Dikendür ğālibā gül-çine mevc-i nükhet-i verdüm

Olur izhārdan āzürde ol nāzik-mizāc elbet
Hayāl-i yāra açsam dilde pinhān itdigüm derdüm

Ƙo 'arz itsün felek kālā-yı vaşlın pīş-gāhumda
Zen-i mekkāreye meftün olursam nā-cevān-merdüm

5 Ten-i kāhum havāya mā'il oldıçça tutar anı
Mişāl-i keh-rübā zencir-i mevc-i kevne-i zerdüm

Cihānuñ reng ü büyün istemezdüm fırsat el virse
Cenāb-ı şeyh-ı vālā-menziletten himmet isterdüm

Belig'ā bī-niyāzum cāme-i müyineden şimdi
Zamān-ı hattı geldi hātıra dil-dāruñ ürperdüm

A96a, B194a, C34b, Ç54a, D53b, E61a, M93.

2 Gül-i: güli A / ferāmūş-kerdesiyüm: çararmış-kerdesiyüm E.
4 Pīş-gāhumda: pīş-gāhında BÇ / nā-cevān-merdüm: tā cevān-merdüm Ç.
7 Hattı: hattı A.

Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilūn

- 1 Yağışur gül gibi yār başına sünbül perçem
İtsün etrāfına āvīze-i pūskül perçem

Bilmedik qadrini fevt oldı zamān-ı hūsnūn
‘Arz ider mātem içün şimdi siyeh gül perçem

Dinmez üşkūfe sıfālī fesine ammā kim
Ser-nigūn anda şağız morı qaranfūl perçem

Zir-i fesde anı gözden saqınurken o perī
Şekl-i sünbülde hemān itdi temessül perçem

- 5 Elūñe şāne alup başdan ‘araq-çīni çıkar
Diyeler Rūm u ‘Acem ah o kākül perçem

Kākülūñ fikri ile gül-şen-i kūyında Belīg
Şaqlı sünbül göricek itdi tahayyül perçem

A96a, B194b, C34b, Ç54a, D54b, E61b, M93.

- 1 Yağışur: yağışa A.
2 Mātem: mātēmler Ç.
3 Sıfālī: sıfāl B / fesine: qaşına Ç.
5 Elūñe: eline AÇM.
6 Şaqlı: şaqlı Ç.

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

- 1 Hilāl ebrūsı yāruñ^ʿ anberin tuğra mıdur bilmem
Husūf-endūde yāhūd ğurra-i ğarrā mıdur bilmem

Seherde yoqladum engüşt ile ol nāfe-i müşgin
Urulmuş tūde-i sīm üstüne tamğa mıdur bilmem

İder bī-cā tebessüm çin-i ebrūnuñ^ʿ aķibinde
Murādı ol mehūñ^ʿ uşşāķa istignā mıdur bilmem

Hele dünyāyı görmem zā'il olsañ piş-gāhumdan
Gözümde^ʿ aks-i hālūñ^ʿ merdüm-i bīnā mıdur bilmem

- 5 O rütbe mest-i ser-gerdānıyım dehrūñ^ʿ ki endāmum
Daħı miħver gibi merkezde pā-ber-cā mıdur bilmem

Kim alsa destine ser-mest olur eş^ʿār-ı renginüm
Bu elfāz içre ma^ʿnā şışede şahbā mıdur bilmem

Cevāb ister Belīġ^ʿā anı her kimden su'āl itsēñ
Kerem didikleri bir lafz-ı bī-ma^ʿnā mıdur bilmem

A95a, B194b, C35a, Ç54b, D53b, E61b, M94.

- 1 ,Yāhūd: yoħsa CD / ğurre-i: ğamze-i E.
2 Tūde-i: külçe-i C.
6 Şışede: şışe-i C.

164

Mefā' ilün / Fe' ilätün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Bu çarh ezelde kurulmuş mişāl-i çıkırık-ı tām
Nukūş-ı kār-ı cihān vech-i aḥsen üzre tamām

Tüketdi hūn-ı dil-i mevc-hiz-i mināyı.
Olur mı hiç boşına meyl-i buse-i leb-i cām

Hırāş-ı sine vü rüy-ı siyāhdan ğayrı
Ne virdi Hātem'e bilmem cihānda fā'ide nām

Müşābehette degil her iş ehline yaqışur
Kadeh olur mı mecālisde şişe-i ḥaccām

5 Cihānda her kişi ḥālince kām-yāb oldı
Bu kār-gāhda ancak fakır almadı kām

Sürer Belig bu sevdā-yı ḥāmı dilden mey
Şudur 'ilacı gelü-gir olunca mive-i ḥām

A95b, B194a, C34a, Ç53b, E60b, M92.

1 'Ezelde: üzre BÇE.

3b Ne virdi fāide bilmem cihānda Hātem'e nām ACM.

6 Sürer: süzer M / 'ilacı: 'ilac B.

165

Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılün

1 Bezm-i 'ālemde nice ma'ni-i rengin buldum
 Kadeh-i mey gibi bin kerre boşaldum taldum

Ten-i bimarımı gam öyle za'if eyledi kim
 Kendümi görmek için gözlüğe muhtac oldum

Göricek hatt-ı ruhın ayinede yar dimiş
 Ben bu bag-i tarab-efzāda çok otlar yoldum

Gelmedin dağdağa-i āfet-i hengām-ı betül
 Çihre-i berg-i hazān gibi şarardum şoldum

5 Geldi ol dem ki diye sālīk-i iqlīm-i 'adem
 Naqd-i 'ömr ile bu dünyāda ucuz kırtuldum

Hām bir mīve idüm gül-şen-i 'ālemde Belīg
 Zahm-ı seng-i sitem-i ehl-i hasedle öldüm

B193b, C34a, Ç55a, D54a, M94.

3 Bu: - CÇ / tarab-efzāda: feraḥ-efzāda B.
 4 Betül: zübül CD.

Kāfiye-i Nūn^X

166

Mef^ʿülü / Fā^ʿilātü / Mefā^ʿilü / Fā^ʿilün

1 Bülbül seherde germ olıcağ ah u nâleden
Teb-hâle-dâr olur dehen-i ğonca jâleden

Mecnūn güsiste eylemedi bî-niyâz iken
Târ-ı nigâhı halka-i çeşm-i ğazâleden

Hūn-ı sirişk-i derd ile dîdemde toplanup
Güyâ nigîn-i la^ʿl idi çıkdı divâleden

Bir bâde olsa eldeki neş'eyle ben degil
Sâyem düşünce mest ola ^ʿaks-i piyâleden

5 Rengîn risâledür ezeli gerçi fenn-i hüsn
Bir müntaşab şahîfe yüzün ol risâleden

Sâkî-i dehr kimseye virmez şarâb-ı şâf
Bağ ^ʿibret al çemende teh-i cām-ı lâleden

Dām-ı hayâl-i ^ʿâşıka düşmek degil o şüh
Dâmen-keşân olur kefi taşvîr-i kâleden

Kalmar rakîb-i dîvi gören kûy-ı yârda
Dil-hâstagân-ı ğam-kede kırkâr havâleden

Olmaz devâm-ı vaşl ki bir ğün çıkar Belîğ
Mâh-ı çehâr-dih-i şebe âğuş-ı hâleden

A96b, B195b, C35b, Ç55a, D55a, E62a, M95.

- X A: Harfū'n-Nūn BÇDM, - CE.
3 Dîdemde toplanup: sînemde eyleyüp B, dîdemde eyleyüp ÇE.
4 Ola ^ʿaks-i: ^ʿaks ola A.
5 Müntaşab: munteceb A / şahîfe: risâle ÇE / risâleden: şahîfeden ÇE.
9 Mâh-ı çehâr-dih-i: ol mâh-ı çâr-dih-i B.

Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

- 1 ʿAks-i zūlfūn devr idüp bu çeşm-i hayret-pişeden
Tāze tursun koymaduñ bir sünbül alduñ şişeden

Cilve-i naqş-ı hayāl-i yāra sıkletdür diyü
Hvāb gelmez dīde-i bīdāruma endişeden

Münşā^ʿibdūr rişte-i āmālden naḥl-i ṭama^ʿ
Hākde kāmēt çeker her naḥl-i bālā rişeden

Nūş-ı meyde gerden-i şāfın temāşā eyleyüp
Bāde-i gül-gūn iner şandum gelū-yı şişeden

- 5 Kākül-i dil-berde ārām itse gönlüm vechi var
Böyle şīr-i büt-şiken çıkmaz derūn-ı pişeden

Kām-ı ʿāşık bahta merhūn olduḡın iş^ʿār idüp
Kūh-ken-i Şīrīn haber virdi dehān-ı tüşeden

Kimse eylik görmedi ʿālemde nā-kesden Belīḡ
Hāşıl olmaz mīve-i şīrīn nihāl-i mīşeden

A97a, B195b, C35b, Ç55a, D55b, E62b, M95.

- 1 Koymaduñ: koçmaduñ B, koçmaduñ ÇM.
4 Şāfın: şāfuñ B.
5 Şīr-i: bir şer Ç.

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿülün

- 1 Alınca naqş-ı yarı merdümekden
Bu tıfl-ı eşküm ayrılmaz bebekden

Yanar havf eylerüm dilde hayālün
Eger bir kerre ah itsem yürekden

Ne cevherdür dehānuñ hiç bilinmez
Tekellüm eyle kırtar halkı şekden

Biter gül-zār-ı ruḥ-sārında güller
Ki gül mümtāzdur sā'ir çiçekden

- 5 Taḥammül-kār merdāndur Belig'ā
Şikāyet eylemez 'āşık felekden

A96b, B196a, C37a, Ç55b, D57a, E62b, M96.

- 1 Alınca: olunca C.
2 Yanar: niyāz A.
3 Halkı: halk A.
4 Ruḥ-sārında: ruḥ-sāruñda B.
5 Merdāndur: murādāndur A.

169

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 EsİR-i cāh olan erbāb-ı dil āvāzeden geçsün
Gelüp eslāfinuñ geçdikleri dervāzeden geçsün

Suħan bigāneden sırrı nihān itmekdedür yoħsa
Saña kim dir kim elbette şarāb u tāzeden geçsün

Bilür evvel nazarda müşteriler kıymetin anuñ
Kumāş-ı vaşlı bir kez dil-beruñ endāzeden geçsün

Ham olmuşken nihāl-i kāmēt-i 'aşık kemān-āsā
Hayāl-i menzil-i maqşūd ile hamyāzeden geçsün

- 5 Havā-yı 'aşk ile şimdi beyābān-gerd olan Mecnūn
Hele bir sāye bulsun kendüye yelpāzeden geçsün

Belig'uñ nazmını taħrİR için erbāb-ı isti' dād
Yapılsun nev-be-nev mecmu'alar şirāzeden geçsün

A97b, B196a, C35b, Ç55b, D57a, E63a, M96.

2 Kim: ki A / şarāb: işrāb A.
5 Kendüye: kendine B.
6 Mecmu'alar: mecmu'a-i A.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Yāruñ alınca bāde-i la'li çeşidesin
Dikdi habāb buse-leb-i cāma didesin

Meyden 'izārı gül gül olunca ol āfetün
Elbette hātıra getürür Gül Kasidesi'n

Ser-keşlik itme sāye-i zülfinde hoş geçin
Ey haṭ riyāz-ı çihredesin nev-demidesin

Meclisde şeyḥ-ı şehri bu gün ol şeker-lebün
şordum kelām-ı telḥ ile bozmış 'aķidesin

5 Bir cezbe var ki gitse o dem 'avdet itdürür
Yāruñ 'izārı mevce-i reng-i peridesin

Rindün dirüm ḥaridesi oldıķda duḥt-ı rez
Her kes cihānda kullanur elbet 'abidesin

Hüy-kerde şanma kim yine kāfūr gerdeni
İtmiş füsürde şu'le-i gevher çekidesin

Seyrānı gör ki tutdı Belig ebrüvān-ı yār
Birden nişāne iki kemān-ı keşidesin

A97b, B196a, C36a, Ç55b, D56b, E63a, M96.

- 1 Yāruñ: yārın B / buse-leb-i: būs-leb-i A.
3 Geçin: geçsün C / nev-demidesin: nev-remidesin Ç.
5 Yāruñ: yārın B.
8 Ebrüvān-ı: ebrüvānı BE.

Mef^ʿülü / Fa^ʿilätü / Mefā^ʿilü / Fa^ʿilün

1 ʿAşık odur ki mecma^ʿ-ı hūbāna bakmasun
Mānend-i āb pāyına her servūn aḳmasun

Ey dil tecessüs eyle meded yandı mülk-i cān
Bir tıfl-ı cān-gūdāz āna ḳundaḳ bırakmasun

Sāḳī şu cām-ı ser-keşi hıfz eyle kim şaḳın
Reşk-āverān-ı mey-kede bir ḳulp taḳmasun

Yā Rab cihānda dil-şüdenūn keştī-i dili
Gird-āb-ı baḫr-ı miḫnete lenger bırakmasun

5 Ser-dār-ı ahı tünd ider ol eşḳiyā-perest
Bir dem ṭabancasın dil-i ʿuşşāḳa ḳaḳmasun

Ḥavfum budur ki sūziş-i ḡayret-fezā-yı ʿaşḳ
ʿAks-i nigān āyīne-i dilde yaḳmasun

Mülk-i beḳāda ṭālib-i eyvān olan Belīg
Vīrān-sarāy-ı ʿāleme bir mīḫ ḳaḳmasun

A98a, B196b, C36b, Ç56a, D57b, E63b, M97.

3 Ser-keşi: zer-keşi AC.
5 Ahı: ahımı A / bir: her A.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ey şeb-çerāğ-ı şu'le-ber-endāz-ı encümen
Berķ-ı sitemle ħirmen-i çarħa şerer-figen

SİR-āb-ı bāğ-ı ħüsn için ol ħāl-i mūy-dār
Bir delüdüdür ki cāy-ı kenār-ı çeh-i zekān

Bel bağlamazsa ol büt-i ħüsne benüm gibi
Olsun güsiste rişte-i zünnār-ı Berhemen

Mevc-i ħarīr-i bīm şikest-i ħurām için
Bend oldu mevc-i silsile-i cünbiş-i beden

- 5 Düşmiş ayağına yine bir serv-ķāmetün
Bālā-nişin bezm-i tarab-ħāne-i çemen

İtmez tenide ħonca-i gül kirm-pile-vār
Olmazsa yāra mevce-i bū tār-ı pīrehen

Ref'-ı niķāba 'ismet-i meyl itse de olur
Rūy-ı nigāra sāye-i müjgānı sille-zen

3 Olsun: olsa E.

4 Ĥarīr-i: ħarīm-i A, ħarīre C.

7 Meyl: seyl Ç / müjgānı: müjgān A / 7: - C.

Dāğ-ı fetîle-dār ile şem^c-ı berāt-veş
Yansun vücūdum āteş-i 'aşkunla der-kefen

Reşk-i nesīm-i yār ile der-ķayd-ı hvāb idüp
Būyın kem itdi cünbiş-i gehvāre-i semen

10 Naķş-ı sevād-ı hatt-ı zenāhdānı üstüne
Könmiş zekāb-ı la^cı ile bir noķtadur dehen

Al bu ķumāş zāde-i tab^c-ı Belīg'ı kim
Nev-res revāyicin bulayor kāle-i suhan

A98b, B196b, C36b, Ç56a, D55b, E63b, M97.

9 İdüp: olup D.

10 Noķtadur: nuķatdur Ç.

Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 1 Beyt-i berceste de pinhān olayum za^ʿf ile ben
Leb-i la^ʿlūn ōpeyūm her o^ʿudı^ʿça anı sen

Bu kadar fikr-i dakīk ile yine dil-dāru[~]n
Dehen-i tengine lāyık bulamam ince suhan

Rīze-i āyine tahmīr olunup rūz-ı ezel
O büte sonra bu şūretde dökülmüş gerden

Bir nefes var hele ney-zende ki rak^ḳāş-ı felek
Gūş idelden anı her dem ditirer dir dir ten

- 5 Pederidūr o bütūn māni^ʿ-ı gül-çin-i vişāl
Hıfz ider tāze nihāl-i güli elbette diken

Virūr ārāyiş-i elfāza nikāt-ı rengin
Şişe-i pūr-meye ba^ḳ ola bu ma^ʿnā rūşen

Şöyle tursun hele Bākī bu şanāyi^ʿ de Belīg
Ser-fürū eyleyemem Nābi-i hoş-lehçeye ben

A98a, B197a, C36a, Ç56b, D57a, E64a, M97.

- 1 Ben: men A / la^ʿlūn: la^ʿlin AC / her: murād A.
3 Rīze-i: rūze-i B.
5 İder: ide A / nihāl-i: nihāli A.
6 Ārāyiş-i: ārāyişi A.

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Tār-ı nefesle baġlu tururken bedende cān
Hiç zabt olur mı böyle bu zindān-ı tende cān

Zencir-i zülf-i ġam-be-ġam-ı yāra bestedür
Her bir girihde şad-dil ü her bir şikende cān

Ey rūġ-baġş-ı mürde-dilān sen ne cānsun
Cān ile zinde cism-i ġayālünle zinde cān

Reftāra gel ki tā ola hengām-ı cilvede
Geh ser-fiġende maġdemüne geh fiġende cān

- 5 Olmaz mı bāri ruġşat-ı gül-büse-ġin-i leb
Gelmiş nevāl-i lutfunı bekler dehende cān

Fānūs içinde şu'le vü şahbāda neş'e-veş
Virdi fūrūġ-ı feyz ile pertev bedende cān

Mülk-i 'ademde ah ile mānend-i gird-bād
Ayende cān bu deşt-i fenāya revende cān

Besdür Belig-ı zāra bu elġāf-ı Kirdgār
Mazmūn-ı neş'e-baġşını kılmış suġanda cān

B195a, C37b, Ç57b, D56a, E66a, M99.

2 Ü: - ÇM.
3 Cānsun: cānsın BC.

175

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Bir dil cihānda böyle esir-i ğam olmasun
 Ālūde-kerde-i vesah-ı mātem olmasun

Gitdi cihāndan ol gül-i nev-reste ba'd-ez-în
 Zevk u şafā cihānda hem olsun hem olmasun

Dest-i kazāda dūde-i āl-i Muḥammed'i
 Bu çarḥ-ı sebz-gün-ı kadeḥ pür-sem olmasun

Ey ḥāk-i tīresinde emānetdür ol güher
 Yanūnda kadri lū'lū'-i terden kem olmasun

- 5 Ol kim firāk-ı yār ile āşūfte-ḥāl iken
 Gül-zār-ı cennet ister ise ādem olmasun

Gelmez derūna ḥayli zamāndur ḥayāl-i yār
 Ey dil ḥarīm-i sīnede nā-maḥrem olmasun

Ey vay geçdi 'ömr-i 'azīz ah vah ile
 Cirmi nedür ki ehl-i dilūn ḥurrem olmasun

'Ayš ü neşāt dirlər imiş rüzgārda
 Bilmem Belīg ol daḥı bir 'ālem olmasun

B195a, C37a, Ç57b, D58a, E65b, M99.

- 2 Ü: - ÇM.
 3 Muḥammed'i: Muḥammed'e C.
 4 Güher: gevher ÇM.
 5 Ol: her C.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Çatarsa kaşların ʿuşşāka aġyāruñ nifākından
Kopar bir fitne iki ebrüvānuñ ittifākından
- Haṭ-ı nev-hiz-i leb zann itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrüsü yāruñ düşdi ṭākından
- Egerçi hāl-i cebheñ aḥter-i şubḥ-ı saʿadetdür
Karardı tābiş-i mihr-i ruḥuñla iḥtirākından
- Görüp ʿaks-i dehānuñ sinede rūḥ-ı ġalaṭ-bīnüm
Temāşāya seni bir raḥne şandı iştıyākından
- 5 Hayāl-i zūlfine piçide kıldum rişte-i cānı
Yine bir deste sūnbül baġladum ġüyā ki sākından
- N'ola dilden ġül-āb-ı eşk-i telḥum aḳsa yek-pāre
Bu şişe pārelendi germi-i nār-ı firākından
- Görüp hāl-i ruḥuñ imāna gelmez münkir-i ḥüsnüñ
O bir ġāv-ı dü-pādur karayı fark itmez aḳından
- ʿAceb mi künc-i ġamda zūlf-i muşġinüñ hayāliyle
Gönül şarılsa eftimūna sevda-yı merākından
- Pesend itmez midi nazm-ı Belig-ı zāra inşāf it
Geleydi Rüm'a Şā'ib Mülk-i Aʿcām'un ʿIrāk'ından
- A98b, B197a, C37a, Ç56b, D56b, E64b, M98.

1 Aġyāruñ: aġyārın B.
3 Şubḥ-ı: burc-ı B.
4 Raḥne: ruḥta Ç / şandı: şatdı Ç.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Bulsam o şūhı sāye-i nahl-i semende ben
Bir cām şunsa bülbül olurduñ cemende ben

Āyine-i cemālũni aç çeşm-i zāhide
Sırr-ı nihānı göstereyũm āna sende ben

Zāhid meger ki görmemiş ʿālemde hũsn ü ān
Gösterdũm anı şimdi o vech-i ḥasende ben

Taḥşil-i ʿaşka eyler idũm mā-melek fedā
Olsam muḳārin ehl-i kemāle bu fende ben

- 5 Zencir-i zũlfi bende çeker mübtelāların
Bende ne ḥācet olmuş iken āna bende ben

Şevḳ-ı nesim-i yār ile mānend-i gird-bād
Āyende ben bu vādī-i ʿaşka revende ben

Her mübtelāya ḥançer-i ğamzeyle zaḥm açar
Kũyında rāst geldũm o şūḥa geçende ben

ʿAys-ı fenāya gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi yok yere dũnyāda ḥande ben

Çekmem belā-yı firḳati bir dem vişāl için
Gördũm hezār derd ü elem gül dikende ben

- 10 Hũbān-ı ʿaşruñ ʿişvesini seyr idũp Belig
Oldum yegāne şive-i fenn-i suḥanda ben

A99b, B197b, C36b, Ç57a, D56a, E65a, M98.

2 Zāhide: rāhda C.

5 Mübtelāların: mübtelāları B, mübtelālaruñ ÇM.

Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 1 Nice gönlüm alayum zülf-i perişānından
Ki nigh kurtulamaz pençe-i müjgānından

Bir zarar eyleyemez ʿāşikā ol piste lebūn
ʿAkreb-i zülf-i keçi funduk-ı pistānından

Bāyezid ile seni haşrda vezn itmezler
Besdür insāna ki mümtāz ola akrānından

Merd olan hiç kerem itmekle tefāhūr mi ider
Hem virūr hem utanur itdiği ihsānından

- 5 Eger agyār Müselmān-ı kavīyüm dir ise
Ehl-i dil nefret ider kāfirūn imānından

O mehūn cünbiş-i ebrūsına bak kim ʿĀrif
Nāmede vākıf-ı māzmūn olur ʿunvānından

Mürde-dil nazm-ı Belīg ile bulur tāze hayāt
Oku bir pāk gazel üstüne dīvānından

A99a, B197b, C36b, Ç57a, D57b, E65b, M98.

- 3 Bāyezid ile seni haşrda: seni maşerde Beyāzid ile CD.
4 İtdigi: virdigi ÇM.
7 Oqu: okı B.

Kāfiye-i Vāv^X

179

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Oldı revāne cānib-i her şeh̄r ü kūya ş̄u
Ol serv-i nāzı çıkdı meger cüst ü cūya ş̄u

Şahrā-yı dilde çeşme-i hūn cüst ü cū ider
Bir vakt olur ki istemez 'āşık vuzū'ya ş̄u

Pirāna söyle rāzūm̄ pīrān ketūm olur
Konsa tereşşuh̄ eylemez eski sebūya ş̄u

Ehl-i mürüvvet āna dirūm kim yetişdüre
Deryā-yı āteş içre düşerse 'adūya ş̄u

5 Kār-ı cihān 'aksinedür 'aşrumuzda hep
Zāhid şarāb vaz' ider 'āşık kedūya ş̄u

Hıfz eyle āb-rūyı ki dirler haṭā idüp
Dürr-i girān-māye iken āb-rūya ş̄u

Nuql-i şarāb besleyemez cism-i lāgarum
Yetmez dökülse her bün-i nev-reste-mūya ş̄u

Ehl-i tarikat 'āzīm olup menzilin bulur
Varur muh̄ite girse eger rāh-cūya ş̄u

X A: Harfū'l-Vāv BÇDM, - CE.

1 Ü: - BÇM / cūya ş̄u: cū A.

2 Ü: - BÇM.

4 Dirūm: virmem A.

5 Şarāb: şarāba B.

6 Haṭā: haṭṭ Ç, hitāb A.

7 Dökülse: tölülse A / 7: - B.

Çirk-âb-ı ğamla dâmeni âlûdedür dilûn
Sâkî getür ki meydür anı şüst ü şüya şu

10 Nazm-ı selisüm olmaz efendi zebâna bâr
Mânend-i hām mîve turur mı gelüya şu

Bezm-i tarabda bâde-i gül-gün degil Belîğ
Sâkî şunarsa mest olur ol tünd-hüya şu

A100a, B198a, C38a, Ç58a, D58a, E66a, M99.

9 Dilûn: dilin BÇ / ü: - A.
10 Hām: cām C.
11 Tünd-hüya: tünd-cüya C.

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1 Cemāl-i rüy-ı bütān sāde şafhadur bī-mū
 'İmād-ı kıt' asıdur hūsn-i haṭṭ-ı çār-ebrū

Κοκάρσα hubb-ı nebāt-ı lebūn ağız miski
 Ezelde mevhibedür gonca-i dehānına bū

Yüzün gözün açar ol meh-likā-yı maḥcūbun
 Cihānda görmedüm āyine gibi hiç bī-rū

Göründi künküre-i āşiyāne-i serden
 Çelenk-i şeh-per-i şāhın-i 'aşkdur ebrū

5 Alur diyü dil-i zārı şikenc-i tārından
 Tutar bu havf ile geh şāne pençesin gīsū

Gönül düşürmege bir serv-i nāza mā'il isen
 Zemine sāye düşürmez o kāmēt-i dil-cū

Zebān-bendī-i ehl-i suhanla şimdi Belig
 Ne sihr-kār-ı zamāndur bu hāme-i cādū

A100a, B198b, C38a, Ç58a, D58b, E66b, M100.

- 2 Dehānına: dehānuña M.
 3 Yüzün gözün: yüzün gözün ÇM.
 5 Geh şāne: keşāna A.

181

Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn

- 1 Dâs-ı perend sıfat dest-i felekde meh-i nev
Hâşıl-ı mezra'â-i 'ömrümi itmekde direv

Kıymet-i gevher-i dendānı bilinmez yāruñ
Yazmamış anı Dürer şāhibi Monlā Husrev

Nıgeh-i çeşm-i dile bu' d-ı reh olmaz reh-zen
Şarkdan ğarba gider mihr-i felekden pertev

Āfet-i rîşe-i tül-i emel 'aşk âteşidür
Has u hâşâki yakup mahv ider elbette 'alev

- 5 Dinleme mağlaṭa-i zāhid-i sālūsı şakın
Mutribûñ kavlini ğuş eyle mey iç dil-ber sev

Sālike vehle-i ūlāda belādur reh-i 'aşk
Süst olur menzil-i evvelde Belıĝ'ā reh-rev

B198a, C38a, Ç58a, D58b, E67a, M100.

- 1 'Ömrümi: 'ömrüñi B.

Kāfiye-i Hā X

182

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

- 1 Sihir vaşf itmege ol āf-tāb-ı hüsni maṭla^cda
Zebān-ı hāmeyi kaṭ^c eyledüm biñ kerre maḳṭa^cda

Haṭ-ı leb böyle mevzün naḳş olaldan levḥ-ı rüyında
O çār-ebrü güzel Ḥayyām'ı geçmişdür murabba^cda

Olur elfāz-ı nāzik cilve-gāh-ı ma'nī-i rengin
Mey-i gül-gün şafālar baḥş ider cām-ı murassa^cda

Eger lafz olmasa ma'nāyı bilmek hayli müşkildür
Temāşā eyle rüy-ı dil-rübāyı zir-i burḳa^cda

- 5 Degildür sinesinde bend olan dāg 'āşık-ı zārūñ
Saña bir kaç kızıl altunı var şaḳlar muşamma^cda

Yazup kilk-i każā ol meh-cebīnūñ beyt-i ebrūsın
Nice şıgdurdu şerḥ-ı bāb-ı hüsni iki mışra^cda

Şarāb-ı nāba hasret çekdiginden zāhid-i ḥod-bīn
Kaḫeş şeklinde vāfir ruḳ^calar dikmiş murakka^cda

Mey-i rengin-i maẓnūñ itdi ḥarf-ı kāse-dārın pūr
Belig aḥbābı ser-mest eyle bu beyt-i muşanna^cda

A100b, B199a, C38b, Ç58b, D59b, E67a, M100.

X A: Harfü'l-Hā BÇDM, - CE.
2 Ḥayyām'ı: Ḥattām'ı A.
7 Çekdiginden: çekdüginden A.
8 Harf-ı: zarf-ı B / kāse-dārın: kāse dilden Ç / aḥbābı: aḥbāb A / muşanna^cda: muḳaşsa^cda Ç.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Ol al fes kākül üzre berg-i güldür sünbül üstünde
İzārında 'arağ gūyā ki şeb-nemdür gül üstünde

Düşelden sāğar-ı leb-rīze 'aks-i ğabğab-ı sāķī
Ħabāb-ı bāde-āsā gözlerüm kaldı mül üstünde

Girih-bend eylemiş ğīsū-yı müşğ-ālūddan seyr it
Şemāmeyle turur gūyā ki 'anber kākül üstünde

Sülük erbābı sür'atle geçer 'aşķ-ı mecāziden
Cihānda kimse menzil ittiĦāz itmez pül üstünde

5 Belīğ'a esb-i Ħāme şafāda cevĦāna geldikçe
Enāmil Ħaydar-ı Kerrār'a beñzer Döldül üstünde

A101a, B199a, C39a, Ç58b, D62b, E67b, M101.

1 *Matla': A123a, C67b, Ç75a, E17b, M129 / ol: o B / fes: - MA.
5 Geldikçe: geldikde C.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Görünmez iki çeşmüm 'aksi ol la'l-i ter üstünde
Habāb olur mı peydā mevc-i āb-ı gevher üstünde

Ruh-ı hoy-kerde-i dil-berde gūyā sāye-i müjgān
Fütāde haşçelerdür cilve eyler kevşer üstünde

Görelde ol perinün neşter-i müjgān-ı ser-tizün
Gözüm şaplandı kaldı gūyiyā biñ hañçer üstünde

Yüzün bir sīm micmer anda rengin-i ruh āteş
Siyeh hāl üzre müyün dūda benzer 'anber üstünde

5 Hayāl-i dil-rübā kim dīde-i sürhumda şābitdür
Gören bir nağş olunmuş büt şanur anı zer üstünde

Dil-i sengine 'arz itmek ne haşıl dāne-i eşki
Bu kārā düşme zirā sebze bitmez mermer üstünde

Enāmil eşheb-i kilke süvār olmuş Belig ammā
Nice eyler bu kerr ü feri esb-i lāğar üstünde

A101b, B199a, C39a, Ç59a, D62b, E68a, M101.

- 2 Haşçelerdür: cesceledür C / kevşer: gevher BÇ.
3 Neşter-i: nişter-i ÇM / ser-tizün: ser-tizin M.
4 Yüzün: yüzün BÇ.
5 Şanur: şunur A.
6 Dil-i:dili A.
7 Kilke: gül-gün Ç.

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

1 Ne bilsün cilve-gāh-ı rāz-ı ʿaşkı rind-i efgende
Maḳām-ı rūḥ-ı pāki kimse ta^ʿyīn itmemiş tende

Ruḥından kesb-i feyz eylerse ol dūşize-i ḥüsnün
Olur bīnā-gere mānend-i merdüm çeşm-i sūzende

Rūsüm-ı himmeti ehl-i kerem sözinden ögrensün
Ten-i ʿuryān ile her bī-nevāya giydürür jende

Ḳomaz ḥalk intikāmın zālime idbār vaktinde
Zahım-dār olsa ef^ʿi anı mūrān eyler efgende

5 O gül bezmümde gülmez belki sīr-āb itsem eşkümle
Olurdu ḡonca-i ʿaks-i dehānı dilde pūr-ḥande

Añā sūrāḥ-ı neyden sūz-ı dil te^ʿşīr ider yoḥsa
Degil bī-cā bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i ney-zende

Ḳurutdı eşk-i çeşmi ʿaks-i ruḥ-sār-ı ʿaraḳ-rīzūñ
Şuyın nā-būd ider bir çāha sīm-āb itseñ efgende

Ta^ʿalluḳdur cihānuñ kār u bārın çekdüren ammā
Mülükı zevḳ ider her ḳayddan āzād olan bende

Belīḡā ḳadrūñi bilmezse Rüm'un ehl-i ʿirfānı
Bu nazm-ı pāki gönder nükte-sencān-ı Semerḳand'a

A101a, B199b, C39b, Ç59a, D59a, E68a, M102.

- 1 ʿAşkı: ʿaşkın A.
2 Ruḥından: ruḥında AÇ.
3 Bī-nevāya: bir nevāya AE.
4 İdbār: idbārı CÇM.
5 Sīr-āb: mizāb BÇ.
7 ʿAks-i: - A / şuyın: şuyūñ BÇM / çāha: cāma A.
8 Kār u bārın: kārübānuñ Ç / ammā: yoḥsa C.
9 Ḳadrūñi: ḳadrini CÇ.

Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilūn

- 1 Bakma dehr-i bī-sebātūn menzil ü me'vāsına
Gird-bād-ı tiz-revden hayme kur şahrāsına

Cāhilūn dā'im murādınca döner çarh-ı felek
İ^ctibār eyler gedā ferzend-i nā-bināsına

Cilve-i şevk-ı nesim-i yārdan cūş eyleyüp
Çıkdı servūn seyl-i mevc-i büy-ı gül bālāsına

Hayret-efzādur dile nezzāresi ol āfetūn
Aks ider şekl-i havās āyine-i sīmāsına

- 5 Cübbe vü destār ile nā-dāna itmeme iltifāt
Rağbet eyler lafzun erbāb-ı suhan ma^cnāsına

Fāriğ olmaz gerdiş-i mestāne vaz^cından felek
Seng-i ta^cn-ı ehl-i dil kār itmeyor mīnāsına

Aks-i hālūn niş-efrüz-ı çerāğ-ı çeşm olur
Mihr-i raşşān merdümekdür dīde-i hırbāsına

İsm ü resmin levh-ı tab^cumda güzel yazsun o şūh
Hüccetūn her kes nigāh eyler Belīg imzāsına

A101b, B199b, C40a, Ç59a, D62a, E68b, M102.

- 3 Servūn: serden D.
5 Vü: - A / eyler: itmez B.
6 İtmeyor: itmeyüp AB.
7 Merdümekdür: merdümekden Ç.
8 Tab^cumda: tab^cında BÇ / yazsun: yazsañ ÇM.

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

- 1 Hātır-ı pūr-ğam yapılmaz neş'e-i afyūn ile
İ'tibār olmaz gelen keyfe mey ü ma'cūn ile

Da'vete itmez icābet ruḳye vü efsūn ile
Ehl-i 'aşka ol perī teshīr olur altun ile

Neş'e-i meyden ten-i renginūn üzre pīrehen
Şiše-i leb-rīze benzer bāde-i gül-gūn ile

Kām-bahşī-i vişālūnle olurken dil-firīb
Bitdi āhır sebz-i haṭṭūn va'de-i kemmūn ile

- 5 Dīde-i 'uşşāḳdan cūş eyledikçe seyl-i eşḳ
Ābile-āsā anūn pūrdür ḥabābı hūn ile

Ḳalb-i sengīne kelām-ı nerm ider lābūd eṣer
Ḳıṭ'a-i elmās dā'im ḥakk olur ḳurşūn ile

Tevbe āsar-ı gūnāhı mahv ider dilden Belīg
Cāme oldıḳça mülevveş pak olur şābūn ile

A102a, B200a, C41b, Ç59b, D64a, E69a, M102.

1 Ü: - Ç.
3 3: - BÇEM.
4 Kemmūn: kemnūn A.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Hāl-i siyeh-i gerden-i dil-dārı ol aqda
Bir kara 'arab-piçe gibi ara bulakda

Pertev-figen-i 'arızı şanma dūr-i mengūş
Hoy kaṭrasıdur kim ola āvīze kulakda

Keç tab' ile ülfet ne zarar rāst-dilāna
Hāme yoluna ṭođrı gider dest-i solakda

Geh edhem-i şeb gāh biner eşheb-i rūza
Yok bu tek ü pū çarḥ gibi hıç bir ulakda

5 Şā'ir şanup olurdı Belig'ā āna düşmen
Görse bu felek miḥbere vū hāme çolakda

A102b, B200a, C39b, Ç59b, D61b, E69a, M103.

- 1 'Arab-piçe: 'arab-peççe E.
2 Pertev-figen-i: pertev-figeni A /mengūş: meknūn BÇE / ola: olur C, - A.
4 Pū çarḥ: dü çarḥ A, dü gamz C.
5 Şā'ir: sāğar C.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

- 1 Maḳşūdīm sa'y eyle tarīḳũnda bulunca
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolunca

Elbette olur zālīme vāşıl eşer-i ah
Tuymaz elem-i zaḥmını ādem urulunca

Maḡbūnī-i kālā-yı fenā zāhir olur hep
Şabr eyle bu bāzār-ı nedāmet bozulunca

Erbāb-ı kemālũn yeri ḥākister-i ğamdur
Ḥāk üzre düşer mīve kemāliyle olunca

- 5 Rāḥat yine 'uḳbādatur insāna ki sālīk
Her yerde bulur nermī-i pister yorulunca

Tıfl-ı dile virmez mi o dūşīze-i ra'nā
Pistānçe-i nārencini şaḡınca şolunca

Söz yok suhan-ı Rāḡīb Efendi'ye Belīḡ'ā
'Ālemde kişi böyle gerek şā'ir olunca

A102b, B200a, C40a, Ç59b, D63b, E69a, M103.

- 3 Maḡbūnī-i: maḡbūn-i A.
7 Gerek: olur A, ola C.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Düşdik vatan vatan diyerek 'ākibet yola
Şad-e'l-vidā'-ı nükhet-i hāk-i Sitanbul'a

Hāk-i Sitanbul'ı gözüme tūtiyā ider
Yā Rab bu kevkeb āfetinün çeşmi kan tola

Ey ehl-i cezbe himmet idün kuşça cānuma
Ol dām-gehden 'avn ile şāyed ki kurtula

'Arz-ı niyāz-ı hāk-i reh-i ehl-i nāzda
Ey nakd-i eşk fā'ide itmez hemān şola

- 5 Esb ü kabā 'atıyye-i resm-i mülük ise
Ol şeh-süvār-ı nāz şafā bahş ider kula

Haddi tecāvüz itme şakın rüzgārda
Fülk-i murād hep pupa gitmez bir az mola

Ahır zamān fitne-i hūsne nişānedür
Yārūn ki hāli ahter-i dūnbāle-dār ola

Ey çarh-ı sifle hvān-ı dili itme bī-nemek
Elmās-ı rīze-i ğama laht-ı ciger bula

Şad-gence dest-res saña āsān idi Belīg
Bīn ma'rifet geçeydi Sitanbul'da bir pula

A102b, B200b, C40a, Ç60a, D59a, E69b, M103.

- 2 Āfetinün: āfetün AC.
3 Kurtula: kurtula C.
9 Saña: hele B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Temāşā kıl haṭ-ı dil-dānı la'l-i pür-nikāt üzre
Yapışmış mūya beñzer cā-be-cā ḥubb-ı nebāt üzre

Güzer-gāh-ı hayāl-i yāra yapmış Şānı'-ı kudret
İki gözli kemer bir köpridür qaşum Fırāt üzre

Lebünde cilve-ger teb-hāle görse Hızr-ı ferruḥ-pey
Ḥabāb-ı şışe-bāza beñzedür āb-ı hayāt üzre

İlişmez kirpigümde yāra karşı dāne-i eşküm
Güneş toğdıqda şeb-nem kaṭrası tırmaz nebāt üzre

- 5 Belig endişe itmem rüzgāruñ germ ü serdinden
Tururken serv-āsā istikāmetde şebāt üzre

A103a, B200b, C40a, Ç60a, D62b, E70a, M103.

2 Gözli: gözlü ÇM.

4 Kirpigümde yāra karşı: yāra karşı kirpigümde B.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 Çekerken rüz u şeb hamyāze hıdmet ārzūsında
Beni şatdı o kāfir-kış Malta Çār-şūsı'nda

O rütbe şāfdur cism-i bilürı ol gül-endāmuñ
Ki mevc-i bādeyi ta' dād kābildür gelūsında

Kemān itdiyse kıddüm pırlık dūnyāda ğam çekmem
İdem aġyāra sebkat belki yāruñ pāy-būsında

Nice hum-hānenūñ biz şerbetin nūş eyledik ammā
Hele pır-i muġānuñ başka hālet var kedūsında

- 5 Olur hāmūş iken ma'nā-yı rengin şā'ire vāşıl
Geh evvel bestedür leb bāde-i nābuñ sebūsında

Hemān çekdikleri bir derd-i serdür kātīb-i Kudret
Ne yazmış bilmezüm erbāb-ı aqlāmuñ rü'ūsında

Belig-ı nūkte-perver ğālib oldı bülbul-i zāra
Gülün taht-ı zümürüd-fāma hengām-ı cülūsında

A103b, B201a, C40b, Ç60b, D64a, E70a, M104.

- 1 Ü: - A / kāfir-kış: kāfir kişi A.
5 Nābuñ: nā'ib C.
7 Zümürüd-fāma: zümürüd-fāmda A.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ümmid-i akça eyleyerek ah u zār ile
Çeşmüm ağardı akça gibi intizār ile

Erbāb-ı aşk istemez 'ālemde akça pul
Rāhat bıraksalar bu dil-i dāg-dār ile

Qalmaz miyān-ı lücce-i firqatda fülk-i dil
Elbette bir kenāra çıkar rüzgār ile

Çıksun o gül-izār temāşā-yı bāğa tek
Ben söyleşüm haqāyık-ı aşkı hezār ile

- 5 Pīrān-ı aşkuñ olmasa destinde zūr-ı rez
Ülfet ider mi tāze cevān ihtiyār ile

Esrār-ı aşka vākıf olunmaq murād ise
Nazm-ı Belīg'ı tutsun 'aziz i'tibār ile

A104a, B201a, C40b, Ç60b, D63b, E70b, M104.

4 Söyleşüm: söylesem Ç.

5 Zūr-ı rez: zūr u zer B.

Mef'ülü / Mefā'ülü / Mefā'ülü / Fe'ülün

1 Hāk-i kademün şafha-i berg-i semen üzre
Şeb-nem gibi rüşen görünür nesteren üzre

Dāmān-ı hayālün gideli dest-i müjemden
Güyā ki turur merdüm-i çeşmüm diken üzre

Uşşāka ne ğam vaz'-ı muhālif görünürse
Kalmaz nağam-ı sāz-ı felek bir düzen üzre

Hāl-i leb-i hūbān-ı Sitanbul gibi dā'im
Ebnā-yı zamān cümle müheyyā fiten üzre

5 Yā Rab anı kıl vāşıl-ı ser-menzil-i maşşūd
Her kim ki ide şer'a ri'āyet sünen üzre

Uşşāk-ı sitem-dīde nice dāma düşürsün
Ol serv-i sehī sāye düşürmez çemen üzre

Benzer o büt-i işve-gerün hāl-i haṭ-āver
Bir delv-i resen-besteye çāh-ı zeķan üzre

Sāġarda olan pertev-i mey gibi o şūhūn
Reng-i ten-i gül-gūnı çıkar pīrehen üzre

Bu ṭab'-ı nevā-keşle Belīġ-ı suhan-ārā
Tercih olunur Nābī-i şīrīn-suhan üzre

A104a, B201b, C41a, Ç60b, D63b, E70b, M105.

1 Semen: suhan A / nesteren: neşterin CÇ.
6 Uşşāk-ı: uşşāka A.
9 Belīġ-ı: Belīġi A.

Mef'ulü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Haddi tecāvüz itdi siyeh perçemün hele
Zülfe ider yukardan aşığa mu'āmele

Birbirlerinden aracıdur ayırur nigāh
İtdikçe çeşm için şaf-ı müjgān mücādele

‘Aksün derūna eylemese meh gibi tulū‘
Mihr-i ruḥunla āyine itmez muḳābele

Yāruñ görünce ‘aksini gül-bāng-i ahdan
Peyveste oldı ḳubbe-i eflāke velvele

- 5 Mūdan miyāni farka iderken mütāla‘a
Geldi sūrīn-i yāra çatallandı mes'ele

Dil-ḥvāhı üzre döndürür anı Belīg-ı zār
Bir kerre girse dāmen-i çarḥ-ı felek ele

A103b, B201b, C43a, Ç61a, D60a, E71a, M105.

1 Yukardan: yukarudan ÇM / 1b Zülfe yukardan aşığa eyler mu'āmele CD.
5 Geldi: geldik AC / sūrīn-i: şirīn AD.
6 Çarḥ-ı: çarḥa E.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Lebün lezzet-resādur mevc-i la'l-i āb-ı engūra
Zebānuñ aşınādur sūz-ı berg-i ğonca-i nūra

Derūn-ı pırehenden cism-i pür-nūruñ nümāyāndur
Ki ğüyā āb-ı şāfı vaz' olunmuş cām-ı billūra

Girāndur 'aşıka erbāb-ı 'aşkuñ ta'nı münkirden
Aħafdur seng-i a'dā zaħm-ı ğulden cism-i Maşūr'a

Nigāh itmez bu şeb 'uşşāka ol meh kim mey-i ğül-ğün
Hınā bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i maħmūra

- 5 Şehīd-i tiĝ-ı 'aşk oldur ki āşār-ı neşātından
İde meşq-ı te bessüm mātem-ārāyān leb-i ğūra

Belīg'ā bu ğazel eflāke nāmuñ eyleyüp hem-ser
Midād-ı sūrĝ ile taħrır olundı Beyt-i Ma'mūr'a

A104b, B201b, C41a, Ç61a, D64b, E71b, M105.

2 Nümāyāndur: hüveydādur D.

3 Ta'nı: ta'n-ı A.

Mef^ulũ / Fāⁱlātũ / Mefāⁱlũ / Fāⁱlũn

- 1 Hamd eylemezsen ey dil-i şeydā selāmete
Uğrar nihāl-i devḥa-i ʿōmrũn bir āfete

Ey gırra-mest-i devlet-i pā-ber-rikāb olan
Eyle bir az da tūşe tedārik ʿazīmete

Ref^e-i niḳāb idelden o şāh-ı sitem-perest
Āteş bıraḳdı berḳ-ı mezālim vilāyete

Dānāya keḳ mu^fāmele nā-dāna iltifāt
Düşmez efendi böyle edā şān-ı devlete

- 5 Ey nev-ḳabā-yı şūret-i kālā-perest olan
Ādemde ʿaḳl-ı rāşıḥa baḳmaz ḳıyāfete

La^l-i müzābuñ altuna elmās mihlasun
Kim meyl iderse ḥāne-i ʿayş-ı ʿimārete

Baḥt el virürse bir gün olur dil de ber virür
Dikdüm ḥayāl-i naḥl-i ḳadũn gerd-i külfete

- 2 Pā-ber-rikāb: pā-be-rikāb B , pā-der-rikāb E.
7 Olur: ola BE / bir gün olur dil de: dil de bir gün Ç.

Ab-1 dehānına ezilür lafz-1 sükkerin
Yāruñ zebān-1 pākini ḥaml itme lüknete

Taşvīr-i yārı şafha-i zer-kāra sebt için
Naḳḳāş-1 Çin sa^cy ile cān virdi şūrete

10 Gül-berg-i ʿārızında gezerken neẓāreler
Pīçide oldı tār-1 nıgeh mevc-i nūkhete

Tab^c-1 Belīg'a bende-i Hindū-nijād iken
Şimdi efendi ḥāmeysi kesmiş kitābete

A104b, B202a, C41a, Ç61a, D61a, E71b, M106.

9 Zer-kāre: rūzgāra A / için: idüp B.

11 Belīg'a: Belīg B.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Şāhid-i nazmın güzel şūret virür inşādına
Kilk-i Mānī-pišenün şad-āferin üstādına

Ehl-i ʿaşkı hem şehid eyler hem alur diyyetin
Nakd-i cānlar hūn-bahādur gamze-i cellādına

Dil degil anı emānet virdi Hakkāk-i ezel
Bir nigīn-i la^cldür yārun̄ kazılmış adına

Ḳanda gördümse cihānda merdüm-i āzādenün̄
Çeşm-i giryān gibi gālib maşrafı irādına

- 5 Dā'imā gāfil degil ma^cşūk ʿāşıḳdan yine
Gül yetişdi gül-sitānda bülbülün̄ feryādına

Zabı idince mansıb-ı hūsnı o meh-rū hatt ile
Büy-ı sünbül-çin seher geldi mübarek-bādına

Nakd-i dil gāşb eylemiş üftādeden ol bī-amān
Şimdicek hat şadır oldu anun̄ istirdādına

Hāne-i cismi tükendikçe nefes eyler harāb
Gird-bādun̄ za^cf-ı bād olur sebeb ber-bādına

Kendi şī^cri sā'irinden mu^cteberdür şā^cire
Şefḳati efzūn ider her kes Belig evlādına

A105b, B202b, C44b, Ç61b, D60b, E72a, M106.

3 Dil: fem B, kim ÇE.

8 Cismi : hūsnı C.

9 Kendi: kendü A / Şā'ire: ʿāleme A.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Yanup cismüm kül olsa nār-ı aşkuñla yer altında
Söyünmez süz-ı dil ahker gibi hākister altında

O çeşm-i hāsta zır-i tığ-ı ebrūsında cānānūñ
Yatur güyā ki bismil-gehde āhū hañçer altında

Nihān itse aceb mi hatt-ı müşgīn hāl-i ruḥ-sārı
O bir zāg-ı siyehdür peççeyi şaklar per altında

Şeb-istānında ol şūh-ı cihāmı şakınur aşık
Eger kālīçede taşvır olursa bister altında

- 5 Şaf-ı müjgān-ı yarı der-hayāl itdikçe şevkından
Reg-i dil cünbiş eyler kalsa yüz biñ neşter altında

Felek bālā tutar ehl-i hūnerden pūç-mağzānı
Müzahref bir iki müsveddesi var minder altında

Belīg'ā şimdi mensūh emre beñzer her suhan-sāzun
Ḥabāb üstüdedür deryānūñ ammā gevher altında

A105a, B202b, C39a, Ç62a, D61a, E72b, M107.

- 1 Nār-ı : zār-ı BDE.
2 Hāsta: hūsne C.
3 Nihān : nihāl AÇ.
6 Müzahref: her hazef A.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Bulur hengām-ı bî-hodlıkda dil ruḥsat temāşāya
Ki 'aynūndur dü-sā'at ḥvāb-ı sengin çeşm-i a'māya

Ṭotalum furşat-ı nezzāre bulmuş dīde-i 'āşık
Nice pāy-ı nigāhı vaz' ide rüy-ı dil-ārāya

Düşürmez 'aynek-āsā gözden erbāb-ı nazar anı
Ḥakāretle nigāh itmezse her kim rüy-ı eşyāya

'Ayār olmuş ezelde cism-i pāki ol mehūn gūyā
Ki benzer resm-i nafi tūde-i sīm üzre tamğaya

5 O rütbe pür derūnı iltihāb-ı sūzı dilden kim
Ser-engüştin yaķar başdıķça ney-zen peyker-i nāya

Bulunmaz āb u tāb-ı dil-rübā endām-ı 'aksinde
Mey-i gül-gün ile pür şışe olmaz āteşin sāye

Ten-i pür-za'fuma bir lafz ile eylerler istidlāl
Hemān nām u nişānum maḥv olup döndüm mu'ammāya

Gelū-yı nāzikin āzürde eyler ḥār-veş şāyed
Bir az āteşde nermiyyet virilsün mevc-i şahbāya

Ma'ānī dem-be-dem terşih idince levḥ-ı ḥāṭırdan
Olur ḥāmem Belīg'ā nāv-dān 'arş-ı mu'allāya

A105b, B202b, C41b, Ç62a, D67a, E72b, M107.

2 İde: ile A.

3 'Aynek-āsā: 'aynek ammā ÇM.

4 Nāfi: nāmı A / resm-i: semm-i BÇE.

6 Ū: - A / 'aksinde: 'aksünde B / pür: bir A.

7 Pür-za'fuma: pür-za'fla C / lafz: ḥarf BÇ / eylerler: eyler A / V. K. 40. beyti ile aynı.

8 V. Kasidenin 19. beyti ile aynı / 8: - BCCM.

9 'Arş-ı: l'ayt-i AE.

201

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1 Bak piç ü táb-ı sünbül-i dūd-ı siyāhuma
Ziverde oldu gūşe-i tarf-ı külāhuma

Ol 'āşıkum ki bāl-i hümā-yı sa'ādeti
Piçide eyledüm ser-i tār-ı nigāhuma

Aşüfte oldu bedreka-i feyz-ı keh-rübā
Der-gāh-ı şefkatünde muķırrum günāhuma

Ey şüh cürm-i şābıkı yād itme kim bu gün
Zencir-i mevc-i cāzibedür berg-i kāhuma

5 Ol bülbülüm ki baht-ı siyeh berg-i şu'leden
Eyler feşānde deste-i gül hvāb-gāhuma

İhvāna lutf ile yine itmezdi iltifāt
Üftāde olsa Yūsuf eger ka'r-ı çāhuma

Κadrüm bilinse çeşm-i remed-būde-i cihān
Şad-būse naķş iderdi ser-i hāk-i rāhuma

Çarhūnda çeşm-i sevrine dūzende tır olur
Keç baksa meşhedümdeki berg-i giyāhuma

Eyler varaķda sīne-i meddi elif-şikāf
Tutma şakın efendi siper tır-i ahuma

2b :- BÇE.

3a :- BÇE / şefkatünde: şefkatinde B.

4 Ey: o A / itme kim: eyleme B / cāzibedür: cāzibe A.

6 Olsa Yūsuf: Yūsuf olsa B.

7 Remed-būde: remed dīde B.

8 Olur: olup C.

9 Meddi elif-şikāf: elfi de şad-şikāf B, medd-i elif-şikāf Ç.

- 10 Cevvāle gibi gerdiş-i germ-āteşin ider
Düş olsa gird-bād-ı ğubār-ı siyāhuma
- Eylerdi 'aks-i ğayrı gōñülden vaṭan cilā
Mir'āt eger ki 'aks-pezir olsa māhuma
- Her bir kademde her biri şad-lerziş öğredür
Sīm-āb-vār-ı cünbiş-i mevc-i nigāhuma
- Vakt-i nigehte bāl ü perin eyleyor nikāb
Reng-i perende 'arız-ı 'ismet-penāhuma

Ehl-i vefāya kahr ideyor bī-vefāya luṭf
Bilmem ne ğüne hıdmet idem pādişāhuma

- 15 Levh u kalemle eyledüm işbāt-ı müdde'ā
Olmaz hünerde tezkiye lāzım ğuvāhuma

Bu nazm-ı tābiş-efgen-i vālā-ğüher Belig
Olsun hediye bezm-i dil-i nīk-hvāhuma

A106a, B203a, C42a, Ç62a, D61b, E73a, M108.

- 11 Eger: ger Ç.
12 Kademde: varakda B.
13 Eyleyor: eyleyüp CÇM / perende: peride B.
16 Nīk-hvāhuma: nīk-hvānuma A.

202

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Evvel nazarda dest-res olmazsa mālũne
Raġbet mi eyler ol büt-i ra'nā kemālũne

Bāzār-ı 'aşka varma tehī ey nigār-ı mest
Gel gel ki naqd-i cān koyayum dest-mālũne

Şad-pāre eyle gönľümü āyine-hāne-veş
Mazhar düşe her āyine 'aks-i cemālũne

Bir toz kopardı sahn-ı harem-gāh-ı sinede
Reng-i hınā şarılmasa pāy-ı hayālũne

- 5 Esbāb-ı müste'ār için ey çarh çekme ġam
Erbāb-ı 'aşk vaz'-ı yed itmez hılālũne

Her kes cihānda kudreti mikdārı ġam çeker
Ey derd-mend-i ġam-zede şükr eyle hālũne

Yaġmāya virdi naqd-i hayālāti ġam Belġ
Var minnet eyle hātır-ı deryā-nevālũne

A106b, B203b, C42a, Ç62b, D63b, E73b, M108.

- 1 Raġbet mi eyler: eyler mi raġbet B.
4 Şarılmasa: şarılmasa A.
5 Hılālũne: hālālũne CÇ, hilālũne M.
6 Hālũne: ālũne A.

203

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

1 Ramazānda giyer ol ğonca-dehen al cāme
Ğayrı hūbān bu kesimle çıkamaz bayrāma

Ne ʿaceb beklese hengām-ı haṭuñ ʿaşıq-ı zār
İntizār üzre olur şā'im olan aḥşāma

Uğramaz keş-me-keş-i dūzaḥa ehl-i rūze
Şā'imi girmege kim da'vet ider ḥammāma

Mağfired ḥil'atini giyse n'ola ehl-i şıyām
Hademe şāhibi ʿıdiyye virür ḥuddāma

5 ʿİdde şūfī kanādili şoyup mescidden
Giydürür duḥt-ı reze cām göbegi bir cāme

Dā'imā münkir-i İslām'ı mināre gūyā
Kaldurup parmağını da'vet ider İslām'a

Rūze eyyāmı derūnumda ḥarāretle Belīg
Böyle şirīn suḥanı yaptı yoğurdı ḥāme

A107a, B203b, C39b, Ç62b, D63b, E73b, M108.

- 1 Ğonca-dehen: ğonca-dehān ÇM.
3 Şā'imi: şāyimi B.
5 Bir cāme: nev-cāme D.
6 İslām': İslām C / 6. beyt sadece CD nüshalarında var.

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

- 1 Belîg-ı nâdire-gū meclis-i ehibbâda
Ġarîb mısrâ'a beñzer miyân-ı inşâda

Göründi nev-ḥaṭ-ı nâ-reste rüy-ı zibâda
Mişâl-i rişe-i sünbül derün-ı mînâda

Ṭabaḳça-i ni'am-ı mün'imân olur ma'lûm
Bakılsa kâse-i gird-âba şahn-ı deryâda

Cihânda daḥme-i Kārûn'a döndi naḳd-i kerem
Faḳîre 'aks-i keremdür kerem bu eşnâda

- 5 Müdâm nûş ile dünyâda zâ'il olmaz ğam
Olunca 'âdet eşer ḳalmayor müdâvâda

Nigâhı rişte-i zer ğamze sūzen-i ser-tîz
Şükûfe naḳş ider âyîne-i mücellâda

- 1 Meclis-i: meclisi Ç.
2 Rişe-i: rişte-i Ç.
5 Nûş ile dünyâda: nûş-ı mey itmekle A.
6 Nigâhı: nigâh-ı C / ser-tîz: te'sîr D.

Sevād-ı mihr ü vefā hakk olup gönüllerden
Sadākatuñ eñeri kalmamıñ ehibbāda

Ġubār-ı hāk-i rehin sürme itse ‘ayn-ı darīr
İder şerāreyi ta‘dād seng-i hārāda

Bu hān-zāde tefākķud-ı hātırı ammā
Tesellī hāl-i derūnı bulurdı dūnyāda

- 10 Taķarrüb-i dehen-i yār ümīdi ile Belīğ
Ġazelde maħlaşumuz cilve ķıldı bālāda

A106b, B203b, C42b, Ç63a, D66b, E74a, M109.

8 , Hāk-i: hāk hāk A / 8.-9. beytler sadece A nüshasında var.
9 Ber-i tesellī hātır bulurdı dūnyāda ammā
Tefākķud eylese hāl-i derūnı hān-zāde A.

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 1 Mü'essirdür sözi bir dilde dāğ-ı āteşin olsa
Olur mazmūnı Nāfiz-nāme'de nakş-ı nigin olsa

Uşandık dil-berān-ı tünd-hūnuñ vaz^c u tavrından
Bize ādāb-ı ^caşkı fehm ider bir nāzenin olsa

Zer-endūzūñ belādur başına gencine-i pür-zer
İrer zembūra āfet hānesi pür-engebin olsa

Nigāh-ı dūr ile itmez kanā^cat rāh-ı kūyında
^cAşā eyler elinde pīr-i ^caşkuñ dūr-bīn olsa

- 5 Yine işār iderdüm pāyına ol şāh-ı hūbānuñ
Gelen bu dīdeden her kaṭra bir dūr-i semin olsa

Ser-i tār-ı nigh ber-geştedür çin-i cebinünden
Hıram itmez kalem āhārdan levh üzre çin olsa

1 Mazmūnı: mazmūn-ı A / Nāfiz-nāme'de: Nāfiz-nāme-i ÇE.
2 Uşandık: uşandum C / ü: - A.
5 Pāyına: bāşına B / 7 Azār: āzād A.

Nevāzişle gönülden mahv olurdu renciş-i āzār
 Halāvet mānī^c-ı telhī-i ta^cm-ı dār-ı Çin olsa

Du^cāsı ehl-i ḳurban redd olunmaz der-geh-i Hāḳ'da
 Sihām eyler işābet pūteye menzil yaḳın olsa

Yıkılmazdı Belīg'ā haşra dek seyl-i havādişden
 Esās-ı beyt-i erbāb-ı suhan böyle metin olsa

- 10 Halil Paşa-yı Eflātūn-ḥired kim bezm-i ḥāşında
 Olur tıfl-ı sebāḳ-ḥvān şā^cir-i sihr-āferin olsa

Görüp ikrāmını dāniş-verān-ı dehre lāyıḳdur
 Du^cā-gū-yı devām-ı devleti Rūḥū'l-Emin olsa

A108a, B204a, C43a, Ç63a, D60a, E74b, M109.

- 11 Görüp: gören D / dehre: dehr A.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

- 1 Çok sîm-teni koydı felek zîr-i zemîne
Toldurdu nice külçe-i sîm ile hazîne

Destümde olan şem^c-ı fūrūzānumı nā-gāh
İndürdi ecel elden alup zîr-i zemîne

Ol sîm-beden olmasa bir gevher-i nā-yāb
Hāk içre felek itmez idi anı defîne

Açmaz mı dahı jengini rüşen-ger-i taqdîr
Paslandı yer altında nice āyîne sîne

- 5 Bir nām-ver-i ğam-zede naqş olmuş içinde
Benzer görünen maķbereler faşş-ı nigîne

Vaķt ile ecel hāke seni indürür āhır
İsā gibi çıksañ da eger çarķ-ı berîne

Bākî mi kalur kimse bu dünyāda Belîg'ā
Medfen olıcaķ hāk-i Medîne Şeh-i dîne

A107b, B204b, C42b, Ç63b, D64b, E75a, M109.

3 Müfred: A123a, C67b, Ç75a, D82b, E17b, M130.

4 Açmaz mı: açmazdı B.

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Rindān bakup bu kār-gehün inqilābına
İtmiş kıyās bāde-i nābuñ habābına
- Mülk-i fenāda tañtana-i ferr ü 'izz ü cāh
Degmez yanumda bir kadeh Erdek şarābına.
- Şıgmaz netice mes'ele-i 'aşka kıl ü kāl
Biñ kerre baksa vā'iz efendi kitābına
- Yāruñ hisāba gelmez ise mübtelāları
Ağyār-ı dūnı almasun ādem hisābına
- 5 'Aşık çekerdı reh-gūzer-i dil-rübāya sedd
Māni' bulunsa hāşılı 'ömrün şitābına
- Dil-beste eyler ādemi dūnyā nümāyişi
Lāyık dinürse silsile mevc-i serābına
- Ey vay naqd-i eşke revāyiş yok ol tabīb
'Uşşāk-ı hāsta-hātıra bakmaz şevābına
- Kimdür ki bād-ı şubhla yāruñ yetişdüre
Bu 'arz-ı hāli sūdde-i devlet-me'ābına
- Ey mīr-i hüsn-i dād ki yandı Belig-ı zār
Takat getürmeyor teb-i firkat 'azābına
- 10 Sūzişli oldı bu ğazelün korkarum Belig
Cānān okursa eyler eşer la'l-i nābına

A108b, B204b, C43a, Ç63b, D59b, E75a, M110.

- 2 Ü: - Ç.
4 Ağyār-ı dūnı: ağyār derūnı A.
6 Dinürse: dinilse B.
7 Şevābına: şavābına Ç.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Yetişmez keyfümüz esbāb-ı 'işret hāzır olmazsa
Mey içmek müriş-i ğamdur şafā-yı hātır olmazsa

Murād ol āf-tāb-ı hüsne bir nezzāredür yohsa
Kıpansun revzen-i dil kūy-ı yāra nāzır olmazsa

Yine jeng-i 'alāyık 'ankebūti perde çekmişdür
Eger āyine-i çeşmümde 'aksün zāhir olmazsa

Le'ālī-i suhan kem-yāb ise dillerde ğam çekmem
Rezil olur güher dünyāda mişli nādir olmazsa

- 5 Müheyyā ol bütün ālāt-ı 'işret deyr-i hüsniinde
Müselmāndur görüp bu bezmi zāhid kāfir olmazsa

Budur maqbūl olan yanında şimdi ehl-i 'irfānuñ
Ziyān-kār olmasun bir kimse luḫfa kādır olmazsa

Belīg'ā hāk-rüb-i meclis-i rindān olup evvel
Söz anlar bāri yārān ola ādem şā'ir olmazsa

A109a, B205a, C43b, Ç64a, D65a, E75b, M110.

- 1 Şafā-yı: - A.
3 'Ankebūti: 'ankebūt A / eger: hele C.
5 Bezmi: bezm A.
7 Olup: olur B.

Mefā^çilün / Mefā^çilün / Mefā^çilün / Mefā^çilün

- 1 Eger Kārūn gibi mālik olursa ehl-i dil gence
Virür bî-ihtiyār ol meblağı yek-pāre bir gence

Nice Husrev şıklmaz idi dest-efşārî-i zerden
Turunc-ı ğabğab-ı şîrîn gibi var iken eglence

Esîrân-ı ğama ol rütbe düşmendür o hūnî kim
Gider işkence ta^çlîm itmege iklîm-i Efrenc'e

Suhan-sence müzahref şî^çr-i nâ-mevzūnî ^çarz itmek
Hazef vaz^ç eylemekdür keff-i mîzân-ı güher-sence

- 5 Kırup mir'ât-i tab^çum sahn-ı neşter-zāra döndürdün
Bu semte uğrayup ^çaksün ider şāyed kadem-rence

Selātîn-i cihân-^çOsmāniyân'dan ğayra sultānlık
^çAbeş bir şāhlık isnādı gibidür çüb-ı şatranca

Belîĝ'a āferîn kim penc-beyt-i pāk ile tab^çun
Nizāmî'nün şunar bî-pāk Genc-i Penc'ine pençe

A109a, B205a, C42b, Ç64a, D65a, E76a, M111.

- 2 Dest-efşārî-i: dest-efşānî-i C.
4 Nâ-mevzūnî: nâ-mevzūn A.
5 Tab^çum: kâlbüm AC / döndürdün: döndürme AC / ^çaksün: ^çazmin E..
6 Sadece C nüshasında var.
7 Genc-i: Genc ü A.

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1 ʿAks-i ruh-sāruñ görelden cām-ı ʿişret-ḥānede
Gözlerüm kaldı ḥabāb-āsā benüm peymānede

Ol büt-i ḥüsnün düşüp bī-hod olurdu pāyına
Meryem ʿİsā'yı der-āgūş itmese büt-ḥānede

Tīr-i ahı rāst-īşāl itmeyince menzile
Kāmeti yāy oldu pīrūñ çille-i merdānede

Yapışup kaldı ḥalāvetden yine mānend-i ḥāl
Sāye-i per-i meges künc-i leb-i cānānede

5 Bir mūrāyī zāhid-i ḥod-bīne beñzer ḥāk bu kim
Kimseler dünyāda ḥiç gam görmedi mey-ḥānede

Dilde sūz-ı ʿaşk eger āteşden efzūn olmasa
Kendüyi yakmakda bu ḥvāhiş nedür pervānede

Ḥayl-i ezhāruñ çemende şarılmazdı sākına
Olsa būy-ı āşināyī sebze-i biğānede

Gevher-i ʿaşkı ara vīrān gönüllerde Belīg
Dest-res gencineye me'müldür vīrānede

A109b, B205b, C43b, Ç64a, D66b, E76a, M111.

1 Cām-ı: çeşm-i BÇE.
3 İtmeyince: eyleyince AE.
7 Ḥayl-i ezhāruñ: şarılmazdı çemende payına BÇM / āşināyī: āşinālīk AC.
8 Gevher-i: gevheri A.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

- 1 Hat-āver dil-berün cevri çekilmez bī-mişāl olsa
Bize bir nāz-perver tāze tıfl-ı hurde-sāl olsa

Ġazelde mu^cteber oldur ki ola cā-be-cā maẓmūn
Yaķışmaz dil-rübānuñ ^cārızı yek-pāre hāl olsa

Kemāle cüz'-i a^czam olduğı mālīk müsellemdür
Cihānda kimse çok görmez kemāl ehlinde māl olsa

Nihānī ^caksine āyīnede yüz virdigin tıydık
Hayālün hep benümle söyleşür bir ḥasb-i hāl olsa

- 5 Şarāba hırşı artar mey-perestün men^c olundıkça
O hūnī böyle kan içmezdi kan içmek ḥalāl olsa

Miyān-ı yārı dirlər fark olunmaz tār-ı zülfinden
Görürdik ^cālem-i rüyāda belki bir ḥayāl olsa

Ele aldıķça telḥ olmazdı kāmum rüy-ı turşından
Turunc-ı ğabğab-ı sākī-i devrān portakāl olsa

Belīĝ evvel sebük-bārān-ı deşt-i ^cālem-i himmet
Çekerlerdi cihānuñ kār u bārın bir me'āl olsa

A110a, B205b, C44a, Ç64b, D63a, E76b, M112.

- 2 Müfred: A110a, C44a, Ç76b, E18b, M131.
3 Olduğı: olduğı A.
4 Āyīnede: āyīne-veş B.
7 Rüy-ı tuşından: turş-ı rüyından E / portakāl: pür-maķāl A.
8 Cihānuñ: cihānın A / kār u bārın: kārbanın A, kārubānın Ç.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 La'lün öperken aldı ten-i zârı derleme
Elbette ey perî 'arâk ister şekerleme

Keştî-i bâde kullanalum üçler 'aşkına
Emvâc-ı baħr-ı ğam geleyor hep üçerleme

Vâ'iz şarınca künbed-i destâr bendini
Mestâne yapmışum ana bir kaç tekerleme

Ol tıfl-ı nâz-perveri her kim görürse dir
Böyle melek toğursun analar beşerleme

- 5 Ey meh bu yolda 'aşıka bir hayrun olmadı
Cisr-i vişâli böyle mi olur kemerleme

Esb-i vişâle dest-res olursa ey gönül
Zinhâr yokla tengini gâfil egerleme

Hoy-kerde būs ider leb-i la'lün Belîğ-ı zâr
Elbette ey perî 'arâk ister şekerleme

A109b, B205b, C43b, Ç64b, D65b, E76b, M112.

- 1 Zârı: zâr A.
4 Nâz-perveri: nâz u perveri Ç / melek toğursun: beşer toğursa B, beşer toğursun ÇM.
6 Tengini: tengünü B.

213

Mef'ülü / Mefā'ülü / Mefā'ülü / Fe'ülün

- 1 Bülbül gibi ol gönca-dehāna çene çalma
Her büsesin al sīb-i zekandan çalup alma

Hengām-ı hata vaşl için olma müterakķib
Gündüz gör işin her ne ise giceye kalma

Ne kaşr u ne ka' rında anuñ dürr ü güher var
İt'āb-ı vücūd eyleme bahr-ı gama talma

Ref' eyle hicābı görelüm mihr-i cemālün
'Uşşāk-ı siyeh-tāli' i ferdālara şalma

- 5 Bir tāze sevüp tāzelen ey dil kocalıkda
Fikr-i zen ü ferzende düşüp böyle kocalma

Ḳadr-i güheri bilmez isen nazm-ı Belīg'ı
Mānend-i hazef-pāre alup yerlere çalma

A110b, B206a, C44a, Ç65a, D65b, E77b, M113.

- 1 Her: bir CÇM.
2 Olma: ola A / işin: işün BÇ.
3 Kaşr: ka' r A, ka' rı C / u: - AC / ne: - A / ü: - A.
4 'Uşşāk-ı: 'uşşāka A.
6 Pāre alup: pāreleyüp ÇM.

Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

- 1 ʿAceb mi cilve kılsa şā^ʿirün ol mäh beytinde
Ki anuñ vaşf-ı hüsniñ naqş ider her gāh beytinde

Der ü dīvārı olsa keh-rübādan bir hūner-mendün
Yine anuñ bulunmaz arasañ bir kāh beytinde

Degil hicv eylemek şī^ʿr-āşināyı medh ider şā^ʿir
Ki āzār eylemez züvvārı şāhib-cāh beytinde

Cihān erbāb-ı cehle sūrdur dānāya mātemdür
Olur ekşer anuñçün ehl-i tab^ʿuñ ah beytinde

- 5 Metin eyler kıomaz hiç dahle bir üstād şī^ʿrinde
Nice olmaz kışi her raḥneye āgāh beytinde

Yapıldıķça ğazel sūzişli bir mażmūna muḥtācuz
Cihānda her kesün lāzımdur āteş-gāh beytinde

Suhan iklīmün tahtında bir şāh olmasa şā^ʿir
Belīg^ʿā maḥlaşın yazmazdı nazmuñ şāh-beytinde

A110b, B206a, C44b, Ç65a, D66a, E78a, M113.

2 Der ü: deri A / bir: pür Ç.

5 Dahle: raḥne B.

7 Maḥlaşın: maḥlaşuñ B / nazmuñ: nazmın BÇM.

215

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Ele aldıkça o çengî güzeli çār-pāre
Reşkden mihr ile meh görse olur çār-pāre

Rakşa āgāz idicek şabr idemem mā-ḥaşalı
Dil anuñla bile oynar bayılır nezzāre

Dāğ-ber-dil nice olmaya görüp anı kamer
Al eteklikden ider hāleyi ol meh-pāre

Harekāt ü sekenātında ne cünbişdür bu
Teni sīm-āb gibi lerze ider hem-vāre

- 5 Cünbiş-i kāmēt ile ṭabl kıyāmet kıparur
Def döger sīnesini celcele başlar zāra

Ḥvāhiş-i naqd-i revān ile gelince o perī
Define kendin atar bulsa eger şad-pāre

Ṭonanup al ile hengām-ı ṭonanmada Belīg
Cānumı yakdı benüm ol büt-i āteş-pāre

A108a, B206b, C45a, Ç65b, D66a, E78a, M113.

- 2 Şabr: zabṭ AC.
3 Hāleyi: hāleye B.
4 Lerze: lerziş BÇM.
5 Kaddi: kāmēt BÇM / ile: - A.
6 Eger: dili A, dil-i C.

Mefā^ʿilün / Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

1 Sitemle ğamze-i cānāne geçdi cānumuza
Sen ey hadeng-i müje bāri girme ẓanumuza

ʿAceb ne mertebedür çāšnī-i la^ʿl-i nigār
Ki lafz-ı būsese lezzet virür dehānumuza

Cihānda sedd-i reh-i berķ olan giyāha döner
Şarulsa rişe-i ẓül-i emel ʿinānumuza

Lisāna ismüñi alsak berāyı istikbāl
Kopar bu rūh-ı revān tā gelür zebānumuza

5 Uzatdı kāmety rūyında zülf ü haṭ ey şūh
Zuhūr-ı fitnelerün düşdi hep zebānumuza

Hadeng-i ahı ẓomaz rüzgār işābet ide
Eger ki ẓulle-i kāfi ẓosañ nişānumuza

Hayāl-i yār gelür h^vānumuz tehī ey dil
Ciger kebābını ʿarz eyle mihmānumuza

Taşurdı kāse-i ẓanbūrdan bu şeb muṭrib
Ki mevc-i nağme-i ter ẓıkdı tā miyānumuza

Suḥanda Rātib-i Aşaf-naẓire şimdi Belīg
Naẓire hiç yaqışur mı bizüm lisānumuza

A107b, B206b, C44b, Ç65b, D60b, E78b, M114.

1 Cānāne: cānān ÇM.

4 Tā: - A.

5 Rūyında: rūyuñda B / zebānumuza: zeķānumuza A.

6 İde: ider E.

7 H^vānumuz: h^vānemüz BÇ.

217

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1 Hātar görmez tüvān-ger naqdini işārdan soñra
Ki taş atmaz nihāle kimse berg ü bārdan soñra

Vücūduñdan iden āmed-şūd-i enfāsdan fehm it
Gelür elbette iqbāl ādeme idbārdan soñra

Libāsin pāk idüp tekrār telvīs eylemez 'āqıl
Degil lāyık günāha cūr'et istiğfārdan soñra

Günāhuñ i'tirāf itmek gibi hiç bir şeff' olmaz
Ki cürm-i mücrim ekşer 'afv olur ikrārdan soñra

5 Sitem eylerse de kaṭ'-ı ümīd itmem vişālinden
İder dil-ber nevāziş 'āşıka āzārdan soñra

Raķībi def' idince şād olur meclisde ol āfet
Bulur hıffet āñā bir şıķlet-i cerrārdan soñra

Nevāsı Zühre'yi raķş-āver eyler bülbül-i şeydā
Bu bāğa bir dahı gelmez Belīg-ı zārdan soñra

B198b, C45a, Ç65b, D66b, E36b, E77a, M114.

4 Günāhuñ: günāha CÇM.

5 Āzārdan: ikrārdan B.

Mef^ʿülü / Mefā^ʿilü / Mefā^ʿilü / Fe^ʿülün

- 1 Meşşāta leb-i havzda dil-dārı soyunca
Giydürdi anā mā^ʿī şu dībāsı boyunca
- ʿAksünle hem-āgūş olalı tıfl-ı sirişküm
Mānend-i habāb iki gözüm gitdi şuyunca
- Bī-fitne degil dilde hayāl-i leb-i dil-ber
Aḥker ne yapar mahzen-i bārūta koyunca
- Eş^ʿār-ı dürüşti alamaz ağzına cānān
İnceldelüm anı dehen-i yāra uyunca
- 5 Nezzāre ile ben toyamam rüy-ı nigāra
Aç gözlidür āyīne baqar yāra toyunca
- Güftāra bu resme nice iş kesdi Belīg'ā
Fahrī gibi mīkrāz-ı dü-leb anı oyunca
- A110b, B206a, C40b, Ç65a, D62a, M112.

1 Giydürdi: giydürürdi ÇM / mā^ʿī: mā^ʿī A, māyī B.
4 Dürüşti: dürüsti Ç.
5 Toyunca: doyunca A.

219

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 1 Şanurlar virdi mihr-i ^cālem-ārāya kamer sīne
O şāh-ı hüsn ile oldıķça ^cāşık sīne-ber-sīne

Muḳaddem būs iderdüm şevḳ ile pistānçe-i yārı
Eger olsa yanumda gerdeninden mu^cteber sīne

İderdüm sīne-i bī-kīneyi şad-pāre şevḳumdan
Baña ^carz eylese ol berberi āyīne-ber-sīne

Eger işlāh-ı mā-beyn itmese ^caks ol sitem-kāra
Muḳābil mi ider āyīne-i rüşen-güher sīne

- 5 Tegāfül gösterüp bir vech ile zāhirde yüz virmez
Raḳīb-i dūna mahfī ^carz ider ol tāze ber sīne

Şehirlerde açup gāhice levḫ-ı sīne-i pākin
İder ol tıfl bāb-ı ^cişvenün nezzāre der-sīne

Şeb-i zülfi ḳarardur çeşm-i ^cuşşāķı Belīg ammā
Olur rüşen o yār açdıķça hengām-ı şehir sīne

C44a, D65b.

3 Berberi: berber C.

5 Virmez: virse C.

Kāfiye-i Yā'i^X

220

Yeni Şehr-i Fenār'da K r Efendi Didikleri Nā-tırāşuñ Nā'ib-i
Merdümek-i  eşmi Olan Ş h-ı Cihān Muştafā Hakkında ^X

Fe'ilatün / Fe'ilatün / Fe'ilatün / Fe'ilün

1 Aldı yek-çeşm o d r-i merd mek-i şeffāfi
Bu meşeld r dinil r bir başa bir göz kāfi

Hāzin-i cennete s yleñ ki leb-i kevşerde
Muştafā 'aşkına n ş ide şarāb-ı şāfi

Muşhaf-ı r yını a  ka'be-i k yında yine
H snin n āyeti hayretde  osun Keşşāfı

Pā-bürehne reh-i k yında düşerdi peyine
Görse ol kebg-i h rāmendeyi Bişr-i Hāfi

5  ekiye gelmiyor ol k amet-i mevz n aşla
Nükte-senc n-ı cih n ğayrı  oşınlar l fi

Leb-i mey-g nı 'aceb mevc-i şaf dur amm 
K lz m-i n rda gird- b-ı emeld r n fi

L l olur āyine-i r yını gördikçe Bel ğ
Vaşf-ı hüsni o bütün ' ciz ider Vaşşāfı

A112a, B211a, C45b,  70a, D70b, E82bh, E84a, M121.

X AB DM: - CE.

X ' EM: Yeni Şehir Fen rdere'de K r Efendi didikleri n -tırāşuñ n 'ib-i  eşmi Şeyh Muştaf  hakkındadır B / Yeni Şehir'de K r Efendi didikleri n -tırāşuñ n 'ib-i merd mek-i çeşmi olan M r-i H b n Muştaf  hakkında dinildi D / - AC.

1 Dinil r: ki din r B.

4 Peyine: penbe CM / h r mendeyi: h r mende-i E82bh.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Görüp igmāz iderken sāde-rūyān-ı semen-būyı
Gözüm dört oldu gördüm nā-gehān ol çār-ebrūyı

Beni būs-ı leb-i dil-dāra teşvīk eyleyüp her dem
Öper 'aks-i dehān-ı gonca gül-şende leb-i cūyı

Telāş-engīz-i mevc-i çin-i ebrūsından ol şūhun
İder efgende şāyed fülk-i hāl-i 'anberin müyü

Bu bāzār-ı firīb-ābāda bir mevsimde geldik kim
Tutar ancak resen-bāz istikāmetle terāzūyı

- 5 Şikest eyler ser-ā-pā nāhun-ı tedbīrin ağıyarun
O şūhun cānuma piçidedür cisminde her müyü

Bakılsa rütbe-i nazm-ı Belīg'a iki şahiddür
Ki hattāt-ı ezel çeşm üzre yazmış beyt-i ebrūyı

A115a, B207a, C46a, Ç66a, D67b, E79a, M115.

³ Ebrūsından: ebrūsında BÇM / müyü: büyü AC / efgende şāyed fülk-i hāl-i: keşti-i hāl efgende şāyed A.

⁵ Tedbīrin: tedbīrün BÇÇ / müyü: küyü A.

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

1 O şūhūn şafha-i ruḥ-sārına ḥaṭ geldi iş bitdi
Diyār-ı Rūm'ı ceyš-i zengī başdı tār u mār itdi

Nice üftāde şahrā-yı ^cademden gird-bād-āsā
Gelüp bu ^cālem-i imkāna ser-gerdān olup gitdi

Yazıklar kıymetin fehmi itmeyen nā-dān-ı bī-pervā
Metā^c-ı vaşl-ı pākini elledüp cānāna eskitdi

Cihānda ey perī bir kara günlü ^caşık-ı zārüm
Ruhūnda sebz-i ḥaṭ baht-ı siyāhumdan bitüp yitdi

5 Belīg'ā ḥārḥār-ı ğamla neşter-zār olup gönlüm
Bu şeb āmed-şūd-i rāh-ı ḥayāl-i yārı incitdi

A111a, B207b, C46b, Ç66b, D67b, E79b, M116.

1 Başdı: geldi AB / zengī: jengī C / ü: - ABÇM.

2 ^cAdemden: ^cademde BÇ.

3 Nā-dān-ı: nā-dāna CÇM / cānāna: cānān C, cānānuñ ÇM.

4 Günlü: gün ki Ç / ^caşık-ı zārüm: ^caşıkum zār B / sebz-i: sebze Ç / bitüp yitdi: bütün yitdi C, yitüp bitdi Ç.

5 Rāh-ı: pāy-ı AC / ḥayāl-i: ḥayāli A.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ahū-rev oldı reng-i nigāh-ı remīdesi
Çifte ğazāl-i deşt-i Hoten'dür dü-dīdesi
- Billür içinde rişe-i sünbül degil midür
Levh-ı ruħında müyçe-i nā-demīdesi
- Virmezse yār gerdiş-i ser-germüme sükün
Çevgān-ı küy-ı çarḥ ola ḳadd-i hamīdesi
- Zencir-i āteşin ile su'ban-ı zülfini
Bālāya çekse mevce-i reng-i perīdesi
- 5 Güftār şeyḥ-ı bezme şeker-riz olursa da
Olmañ firib-i ḥurde bozuktur 'akīdesi
- Ruḥ-sārūñ üzre dāne-i ḥoydan nümünedür
Taḳtīr olunsa şu'le-i mihrūñ çekīdesi
- Rengin ḥayāl-i gül-şen-i ma'nāda ḥaṭṭınunñ
Şirāze-bend-i deste-i güldür keşīdesi
- Aşūftegāna bu kürevi bāğ-ı 'ālemün
Sofra-şiken olur mu turunc-ı kefīdesi

- 2 Müyçe-i nā-demīdesi: mevce-i tār-ı demīdesi B, mü-peçe-i nā-demīdesi Ç.
3 Çarḥ: çarḥa ÇM.
4 Zülfini: zülfün BC.
5 Firib-i: qarib-i Ç.
6 Olunsa: olunca B.
8 kürevi: küredi M.

Zālim ḥadeng-i zahm-zeninden belā çeker
Zebūra besdür āfet-i niş-i ḥalīdesi

- 10 Ey ğırra-mest-i mesned-i evc-i kemāl olan
Düşmez mi ḥāke mīve-i nahlūn resīdesi

Şandūķ-ı sīnem içre yatur tab^cumun Belīg
Mazmūn-ı nev-ḥayāl ile pürdür cerīdesi

A111a, B207b, C47a, Ç66b, D68a, E80a, M116.

- 9 Zahm-zeninden: resenden C, zeytden Ç.
11 Nev: bu C.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Çıkdı bahār seyrine bir şūh mā'ili
Evvel nazarda gön̄lüm anuñ oldu mā'ili

Zāhid dimiş ki 'Adn'e girer vird-hvān olan
Bilsek 'aceb ki var mı elinde delā'ili

Bu mağlatayla eyleyemez vā'izān-ı 'aşr
Rindün cihānda itdiği kesb-i fezā'ili

Turnazdı top-ı āyine-i çarh bī-sütün
Yāruñ helāk olmasa 'aks-i hamā'ili

- 5 Kalmazdı rüy-ı hākde bir nahl-i sāye-dār
Naş itse sāye hāke o şekl-i şemā'ili

Rūz-ı su'alde hīç bulamaz virmege cevāb
Her kim cevāb-ı huşk ile redd itse sā'ili

Bir tarz-ı dil-keş ile ser-āğāz kim Belīg
Şād ola rūh-ı bülbül-i Firdevs-i Nā'ilī

A111b, B208b, C47a, Ç67a, D69a, E80b, M117.

- 2 Müfred: A128.
4 Turnazdı: turnaz A / çarh: çarha Ç / hilāl: helāk B.
6 Hiç: - A.

Mefā^çilün / Mefā^çilün / Mefā^çilün / Mefā^çilün

- 1 'Aceb mi itseler āhen-dilān birbirine yārī
Olur engüştväna süzenün dā'im kafā-dārī

Nesīm-i pīrehenden iktisāb-ı feyz ider her dem
Habāb-ı nīl-i hūndur ehl-i 'aşkun çes̄m-i bīmārī

Misāl-i cezr ü medd-i mevce-i deryā-yı pür-āşüb
Bu dehr-i pür-ğamun iqbālinün der-pey-der idbārī

Kabül itmez rufū-yı 'āfiyet zahm-ı dil-i 'aşık
Ser-i tār-ı nigāha süzen itsen ğamze-i yārī

- 5 Bu vādilerde yārun bī-niyāzum dest-būsından
Ki engüşt-i muhannā itdi pāyum her ser-i hārī

Olanlar ğıbta-fermā mīve-i çin-i vaşl-ı cānāna
O naḥl-i bār-mendi zīb-i āğuş eylesün Bārī

Yine āzürde olmuş sāye-i tār-ı nigāhından
Nümāyāndur henüz ruḥ-sār-ı gül-berginde āşārī

O rütbe cezbesi var teşnegān-ı vādī-i 'aşkun
Ki āb-ı beste tīg-ı yārdan bir gün olur cārī

Açılmaz ğonca-i baḥtum Belīg'ā yoḥsa şevkından
Ġazel-hvānlıkda ṭab^çum elgin eyler bülbul-i zārī

A112a, B208b, C47b, Ç67a, D69b, E80b, M117.

4 'Āfiyet: 'ākıbet Ç / 'aşık: 'uşşāk D.
6 Mendi: bendi B, yendi Ç.

Berāyı Şāh-ı Hübān ʿAli Cān^x

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün

1 Temāşā eylemek isterse her kim ki bî-beden cānı
Muşavver rûhdur seyr itsün endām-ı ʿAli Cān'ı

Bu cism-i mürdeye būs-ı leb-i laʿl-i ʿAli Cān'dur
Ferāmūş itdi gönlüm cüst ü cūy-ı āb-ı hayvānı

Görüp şāl-ı zümürüd-fāmı ʿaşık ol beyāz fesde
Başına bir beyāz gül goncası taķmış şanur anı

Muşavver cismi naķş itmekte şanʿat gösterür yohsa
Nice taşvîr ide ol rûh-ı pāki şafhaya Mānî

5 Leb-i cān-baķş ile güftāra gelse ol Mesîhā-dem
ʿİlāc eyler dil-i bîmār-ı ehl-i ʿaşķa rûhānî

O şāh-ı hüsne diķkatle nigāh olunsa mümkindür
Eger matlûb ise bir yerde görmek cān u cānānı

Ḳurı bir nāmı vardur āb-ı hayvānuñ Belîğ ammā
Der-āgūş eyleyen tā haşra dek ölmez ʿAli Cān'ı

A112b, B209a, C47b, Ç67b, D70b, E81a, M117.

- Ş • D: - ABCÇEM.
2 Cism-i: çeşm-i C / ü: - ABCM.
3 Taķmış: şoķmış BÇ.
5 Dil-i: dili A.
6 Ü: - B.
7 Haşra: haşr A.

227

Berāyī Hān ʿAlī Şān^XFe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 1 Merhabā ey eşer-i mevhibe-i Rabbānī
Şeref-i silsile-i dūde-i Cengiz Hānī

Nāvek-i ma^ʿreke-ārā ile hengām-ı maşāff
Nāsih-ı şive-i düşmen-şiken-i kâ'ānī

Oldı hep silsile-i āline vā-beste kerem
Dūde-i nesl-i Hulāgū'ya virelden şānı

ʿArşada esb ile cevlān-ı şalābet eşerün
Reşkden öldüreyor nām-ı Hulāgū Hān'ı

- 5 Luţfına mazhar olup bay u gedā bendesidür
ʿAbd-i memlūk ider elbette kerem insāmı

Telh-kām itse eger hīle-i zehr-āb-ı ʿadū
Lafz-ı şīrīn ile āsūde ider Hākānī

- X D: - ABCÇEM.
2 Ma^ʿreke-ārā: ma^ʿreke-ārāy Ç.
5 Luţfına: lafzına C.

Saṅa bilmem ki niçün eylemiyorlar tefvîz
Ki varup zîr ü zeber eyleyesün İrân'ı

Rûz u şeb reşk-i kef-i ebr-i güher-pâşından
Baħr-ı sîm-âb gibi lerze tutar ʿummânı

Der-i vâlâsına ihsâni mülâzım itmiş
Kimsede anuñ içün görmeyorum ihsâni

10 Devlet-i ʿömrini efzûn ide hem-vâre Hudâ
Kırım'un ola saʿâdetle Belîg'â hânı

A113a, B209a, C48a, Ç67b, D70b, E81b, M117.

7 Sadece A nüshasında hâşiyedir.

8 U: - A.

10 Devlet-i: devlet ü Ç.

228

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Gösterdi yāra şanma kızıl tāze dāğını
Sultān-ı 'aşk sīneme kırmış otağını

Ey 'aks-i yār hecrün ile tīredür gözüm
Zulmetde kalmasun gel uyandır çerāğını

Ol serv-i nāza hūsn-i ebed mālīkānedür
Sā'irden aldı hatt ile anuñ ferāğını

Dil-ber alınca destine mīnā-yı 'işve-ger
Biñ kerre öpdi cāmūñ egildi ayağını

- 5 Bir cilve itse pertev-i hūsn ile 'aşıkūñ
Ol yāl ü bāl dilde eritmez mi yağını

Gül-zār-ı hūsne hat gelicek oldıķ aşīnā
Başmış ne çāre sebze-i bīgāne bāğını

Būy-ı nigāri nūkhet-i gül-şenle bir tutar
Seyr it Belīg bülbul-i zārūñ demağını

A113a, B209b, C46b, Ç68a, D68a, E81b, M118.

- 4 Dil-ber: sāķī CM.
7 Nigāri: nigāh-ı B.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Tercih iderdi büsene dil sīb-i ğabğabı
Ehl-i mezāka olmasa şirīn muhallebi
- Hubb-ı nebāt-ı la'li degil nişfi şıĝmayup
Aĝzında kaldı bir şeker-endüde leblebi
- Ebrü-yı yāra vesme henüz nāza başladı
Kimler çeker bu resme kurursa mürekkebi
- Zā'il olunca künc-i lebinden o hāl-i nīl
Üftādegān-ı dil-şüdenün düşdi kevkebi
- 5 Uğrar kazāya şürb-i müdām ile reh-revān
Sālik ider mi mezhebe tercih meşrebi
- Yokdur zamānede haşerāt içre bildigüm
İnsāna akribā-yı cefā-cüdan 'akrebi
- Nazm-ı Belīĝ'ı yazmaĝa horşid 'Utārid'ün
Lāyık şunarsa destine levh-ı müzehhebi

A113b, B210a, C47a, Ç68a, D69a, E82a, M119.

- 1 Dil: - A.
2 Nişfi: nişf A.
3 Kimler: kim ki E.
4 Lebinden: lebünden B.
5 Şürb-i: şarāb A / ile reh-revān : eylese rāh-rev ÇM, ile rāh-rev C / Sālik ider mi meşrebe tercih mezhebi BÇM.
6 'akrebi: akrebi A.
7 Şunarsa: şanursa A.

230

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

- 1 Hatt-ı nev-hāsta-i nūş-ı lebi pür-niş itdi
Kati çok sāde-dili ^çākibet endiş itdi

Ġayrınūñ ^çaşkı ^çaceb var mı derūnında diyü
Dün gice geldi hayālün dile teftiş itdi

Naqd-i vaqti o şehūñ yoluna şarf itdüm hep
Māl-i hulyā-yı vişāli beni derviş itdi

Hāne-i āyīnede şāne-be-kef ol meh-rū
Kim bilür dil yine zülfinde ne teşviş itdi

- 5 Söyledüp naqşumuzu aldı mişāl-i tūtī
Bize şan^çatle ol āyīne-cebīn iş itdi

Nice ferzāneleri atdı piyāde sürerek
Fi^çl-i aġyār o şeh-i gül-ruhı bed-kiş itdi

Çeşm-i pür-fitne beni hañçer-i ġamzeyle Belġ
Hvāh nā-hvāh o büte ^çaşık-ı dil-riş itdi

A114a, B210a, C46a, Ç68b, D67a, E82b, M119.

- 2 Dile: dili B.
3 Şarf itdüm hep: hep şarf itdüm ÇM.
5 Mişāl-i: mişāli A.
6 Atdı: itdi BÇM / fi^çl-i: fil-i BÇM.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 O mehūñ nahvet ile cebhesi pür-çin oldı
Görelî kendüyi āyīnede ħod-bīn oldı

Ĥayf u şad-ĥayf ki beyninde perī-rūyānuñ
‘Aşıka cevır ü cefā eylemek āyīn oldı

Aldı etrafımı zülf ü ĥat u ĥāl ü ebrū
Ceş-i ĥūsni o şehūñ üstüme ta^cyīn oldı

Demüri yumşak idi ol büt-i ĥançer-dāruñ
Şimdicek kırdı geçürdi bizi keskin oldı

- 5 Muṭribā hecme-i mevc-i nağamāt-ı terden
Gice tennūr-ı dilün āteşi teskīn oldı

Bir zamān şā^cire iĥsān olunurmuş zer ü sīm
Şimdi medĥ u ġazele cā^cize taĥsīn oldı

Bu çerā-gāĥ-ı vücūdında Belīġ’un ey şūĥ
Keş-i cānı saña ħurbānlıġa tesmīn oldı

A114a, B210b, C47b, Ç68b, D68b, E81ah, M119.

- 1 Cebhesi: çehresi B / kendüyi: kendini B.
2 U: - A.
3 Ü: - A.
4 Demüri: temüri A / bizi: bize ÇM.
7 Şūĥ: dost C / keş-i: kiş-i Ç / cānı: cānın B.

232

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 1 Tîg-ı ğamzeyle dūn ʿuṣṣāka ne işler kesdi
 anlar dökdi o cellād-ı felek ser kesdi

Meclis-i meyde kesüp halkı biçerken cānān
 Arada öyle şıkıldum ki beni ter kesdi

Ġamze-i yāra tokundum şorar elbette rakīb
 Ne yalan söyleyeyüm destümi hançer kesdi

Yokdur aġyāra bedel ğam çekici āhen-dil
 Ser-i kūyında gice şubha dek egser kesdi

- 5 Beñzemez kāmēt-i dil-dāra diyü hacletden
 Bāġ-bān bāġda çok serv-i şanevber kesdi

Ser-i zülfin kesicek meşşāta şandum ki Belīg
 Anı birden bire başumla berāber kesdi

A114b, B210b, C48a, Ç69a, D68b, E81bh, M119.

- 2 Halkı: halk A / ki: - A / ter: der BÇM.
 4 Kūyında: kūyında A / egser: ekser Ç.

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

- 1 Nigāh-ı müşteriye var iken bir āyinesi
O ser-trāşa yeter sine berber āyinesi

Hayāline yalnız bir gönül degil maḥşūş
Nigāruñ 'aksin alur ḥaclenün her āyinesi

Cihāna mālīk olur ḳalb-i şāfa mālīk olan
Budur bakılsa ḥaḳīḳat Sikender āyinesi

Baḳup ḥaḳāyık-ı şun'-ı Hudā'yı seyr itsün
Kimün ki var ise bir māh-peyker āyinesi

- 5 Kim alsa destine iḳlīm-i Hind'i seyr eyler
Cihānı gösterür insāna sāḡar āyinesi

Seḫerde mihr degil ol mehe muḳābil idüp
Sipih-r-i pīre-zenün elde ditrer āyinesi

Ḳazā bu ṭāḳ-ı sipihre aşar mıdı her gün
O māhuñ olmasa ḥürşid-i enver āyinesi

'İzārı parlak olur dil-berān-ı Efrenc'ün
Güzel cilā alur iḳlīm-i kāfir āyinesi

Suḫan-verān-ı 'Acem ṭab'ı hep müsellemdür
Olur Belīg o diyāruñ mücevher āyinesi

A115a, B211a, C48b, Ç69a, D69b, E83a, M120.

- 2 Bir: bu BÇM.
3 Cihāna: cihānda A.
6 İdüp: olup B.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 1 Bu şeb kim bezm-i ehl-i 'aşka bir rûh-ı revân geldi
Yeniden kâleb-i efsürdeye gūyâ ki cân geldi

Teğāfül-güne vaz'ından helāküm ol perî-rūyūñ
Alup şan'atle naqd-i hâtır-ı nâ-şadı yan geldi

O şūh-ı hod-fürūşūñ vaz'ı mizân-ı hayâlinde
Harîdâr-ı metâ'-ı vaşlına gâyet girân geldi

Çeker târ-ı nighle anâ mıştâr dîde-i hod-bîn
Anun'çün safha-i ruh-sârına hatt-ı amân geldi

- 5 Ğubâr-ı mâ-sivâdan pāk idince sâhasın ey dil
Harîm-i sîneye yârūñ cefâsı mihmân geldi

Hayâl-i yârı istikbâl için mir'ât-i çeşmümde
Gönülde her ser-i müjgânuma bir katra kan geldi

'Azizâ kadrini anlar mı âyâ pāk-tab'ânūñ
Kazâ ile bu hâke bir Belîğ-ı nükte-dân geldi

B207b, C46b, Ç66b, D68b, E79b, M115.

- 3 Vaz'-ı: vaşfi Ç / hayâlinde: hayâlümde CD.
4 Nighle: nigh ki Ç / hod-bîn: bed-bîn CD.
5 Cefâsı: hayâli CD.
6 Çeşmümde: çeşmümde B.
7 'Azizâ: 'azizân B / pāk-tab'ânūñ: ehl-i isti'dād C.

235

‘Arşa-i Hüsnün Şeh-Levendi Trapoliçevi
Hüseyin İçün Dinildi^X

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1 O rütbe bî-muḥābā ol mehūn̄ ḳan dökdi pinyāli
Boyandı mevc-i hūn-ı ehl-i dilden ḳırmızı şāli

Gümüşden serve beñzer ḳaddi kim pāy-ı dil-ārāya
Aḳar şu gibi dā'im ehl-i ‘aşḳuñ ṭab^c-ı meyyāli

Hele diḳḳatle baḳ āyīne-i ruḥ-sār-ı cānāna
Ki ‘aks-i merdüm-i çeşmümdür anda noḳta-i ḥālī

Ḳul oḒlı bir levendūñ bendesi olmak vazīfemdür
Cemāl-i vaşfını naḳl eyledüm ‘uşşāḳa icmāli

5 Ḥasendür ism-i sāmīsi gibi endāmı ol şūḥuñ
Ser-ā-pā cism-i pāki pūr-letāfetden degil ḥālī

X D: - BCÇEM.

4 Cemāl-i: cemāli B / vaşfını: pākini CD / naḳl: vaşf C.

5 Endāmı ol şūḥuñ: ol şūḥuñ endāmı B.

İki şāhīn-i hūn-āşāma beñzer çeşm-i fettānūñ
Müjēdür hūn-ı murğ-ı tab^c ile ālūde çengāli

Degildür zīr-i pīşānīde ebrū-yı dil-āvīzūñ
O çeşme sāye-bāndur murğ-ı hūsnūñ iki şeh-bāli

^cAceb mi pīş-gāh-ı yārda maḥv-ı vücūd itsem
Eritdi yağumı ol āf-tābuñ yāl ile bāli

Belīg Aḥmed Ağa'nunñ bende-i iḥsānıyım dā'im
Füzūn olsun cihānda dā'imā devletle iḳbāli

B207a, C46a, Ç66a, D70a, E78b, M114.

- 6 Hūn-āşāma: hūn-efşāna C.
7 Pīşānīde: pīşānında CÇM.
8 Yāl ile bāli: bāl ile yālı B.
9 Dā'imā: dem-be-dem CD.

236

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

- 1 Kesāda vardı gelüp haṭ 'izāri tozlandı
Girān-bahā-yı metā' -ı vişāl ucuzlandı

O rütbe şiddet-i sermā cihānı kapladı kim
Mişāl-i dāne-i gevher sitāre buzlandı

Cihānı başdı şitā zīr-i yahda kaldı zemīn
Gören şanur anı başdurmadur ki tuzlandı

Bu şeb tabaşbuş-ı kelbiyye eyleyüp aġyār
Harāreti var imiş dil-bere uyuzlandı

- 5 Başınca sebze-i haṭ bāġ-ı hüsn-i cānānı
Bozuldı lāle-i ruḥ-sārı lan qoruzlandı

Yine Belīġ-ı suhan-ver kumāş-ı ma' nādan
O söglün āfete kaftān biçüp horozlandı

B208b, C49a, Ç69b, D71a, E83ah, M121.

- 3 Tuzlandı: tuzlandı ÇÇ.

237

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1 Sākiden alup destine dil-ber baña şundi
Şāyed ki leb-i la'line peymāne tōkundi

Oldı niceler hurde-i mazmūnına vākıf
Bir beytde dün naqş-ı hatūn vaşfi okundi

Başı ne'aceb Kūh-ken'ün taşa tōkunsa
Şirīn'ün alup nāqşını hep kendine yondi

Bu vaż'ı nice bülbül ider bī-edebāne
Zann itdi seher lāne-i pūr-hūn güle kōndı

5 Āğāz-ı ğazel-hvānī ile hāme-i cān-sūz
Abdāla dönüp bergini terk itdi şoyundi

Gīsū-yı nigāra tolaşup şāne Belīg'ā
Bu vaż' ile çok hātır-ı yārāna tōkundi

A113b, B209b, C48a, Ç68a, E82a, M118.

- 1 Destine: destini E.
2 Vaşfi:vaşf A.
3 Kendine: kendüne A, kendüye B.
4 Vaż': vaż' A, vaşfi E / kōndı: döndi EÇM.
5 Hāme-i:hāne-i A.
6 Tōkundi: dokundi ÇM.

238

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Yāruñ yazıldı menķabe-i rūy-ı sādesi
Ruh-sār-ı levhün oldı kalem pā-nihādesi
- Mihrāb-ı ebrüvānuñ itmezse der-hayāl
'Uşşāka vācib öyle namāzuñ i'ādesi
- Bir buse virse la'l-i lebinden o dil-nüvāz
Luţfin olur mı 'aşıka bundan ziyādesi
- Olmış kemāl-i nahvet ile çeşm-i mestinün
Müjgān yanında bāliš-i keç tekye-dādesi
- 5 İtmez o servden güle pest olsa sāye-veş
Maşşer güninde kalkar ayağa fütādesi
- Bu bāğ-ı 'ālemün 'arāk-ı rūy-ı yārdan
Bir gayrı yok mı şeb-nem-i hürşid-zādesi
- Nāhun ucında reng-i hınā-veş bu meclisün
Elden çıkar tuiyılmaz imiş cām-ı bādesi
- Mānend-i çeşm-i mürde nice zālimün Belig
Gördik kapandı ah ile bāb-ı güşādesi
- A114b, B210b, C48b, Ç69a, E82ah, M120.

- 1 Yāruñ: yārın B / levhün: levhın BÇM.
2 Namāzuñ: namāzın B.
3 Luţfin: luţfuñ ÇM.
4 Tekye-dādesi: nükte-dādesi C.
5 Pest: püşt Ç.
6 Yok mı: var mı AC.

Mef'ülü / Fa' ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Mümkün olurdu çekse bir az sāgar-ı müli
 Ağuş-ı vaşla çekmek o mest-i teğāfüli
- Feryād idersem ey gül-i ter olma teng-dest
 Seyr it figān-ı bülbül ile ḥande-i güli
- Dāğ-ı gamuñdur 'āşıka ḥvābı ḥarām iden
 Güller çemende eyledi şeb-zinde bülbülü
- Bin ḥūşı olsa ādemi Mecnūn-ı 'aşk ider
 Şekl-i beşerde böyle perīnūn temessüli
- 5 'Uşşākı kor mı ḥāline a'dā şemāteti
 Azār-ı yāra olsa da farzā taḥammüli
- Eyler kifāyet emrūne ey bī-nevā senūñ
 Bend it miyān-ı cānuña dād-ı tevekküli
- Rāh-ı ḩanā'at içre selāmet murād ise
 Dilden gūsiste eyle ḩuyūd-ı tecemmüli
- Virmezdi kimse kimseye bir ḩabbe olmasa
 Bī-çāre bendegāna ḩudā'nun tekeffüli
- Mu'tād-ı 'afvuñ itmege sensin sebeb yine
 Oldıysa ḩıdmetünde Belīg'un tekāsüli
- B208a, Ç69b, E83a, M121.

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Hāk olup pīrāmen-i yāra sözün dāmen gibi
Tā seni iç gömlegi ^cadd ide pīrāhen gibi

Bār-ı ğamdan cism-i ^curyānun girāndur qorqarum
Saḥ-ı ^canber on geçer kirbāsdan sūzen gibi

Sende varsa ma^crifet ḥvāhiş-gerān-ı dānişe
Cevherün bezl eyle imsāk eyleme ma^cden gibi

Biz hele geçdik nevāsından sipihr-i nā-kesün
Tek hemān ehl-i dile keç baqmasun ney-zen gibi

- 5 Endek endek kapladı dünyāyı zulm-i bī-amān
Kaṭra kaṭra rūy-ı dībāya düşen revġan gibi

Nīk ü bedden merd isen̄ iġmāz-ı ^cayn it fāriġ ol
^cAybını keşf eyleme bir ādemün̄ revzen gibi

Ġāfil olma bu temāşā-gāh-ı ^cibretde Belīġ
Hüb u ziştin naqşın al āyīne-i rūşen gibi

C48b, D70a.

- 5 Dībāya: dünyāya D.

R Ü B Ā ¸ Î L E R

1

Rübā'î-i Dīger^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'

Bu cism tutup yār ile şekl-i vaḥdet
 Vā-beste ānā' uzvda feyz-i kudret
 Şaḥş eylemese cünbiş eger bî-illet
 Āyīnede 'aks eyleyemez hīç hareket

A116b, B219b, C57b, Ç73a, D77a, E14a, M126.

2

Berāyī Ḥattāt 'Aynī 'Ömer^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ul

Ey nādire-fen ḥāmeyi aldıkça ele
 Levhın saña lāyık ki şuna şems ü kamer
 Hüsn-i hatı fark itmek için ehl-i kalem
 Olmuş iki çeşm 'ayn-ı 'İmād 'ayn-ı 'Ömer

A117b, B220a, C58a, Ç71b, D75b, E14b, M124.

X B: Kıt'a ÇM, Et-Tā D, Velehu C, - AE.

1 Cism: çeşm BE / vā-beste: var ise D.

2 Eylemese: eylese BÇM / 2b vezni: Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.

X ÇEM: Rübā'î Berāyī Ḥattāt 'Aynī 'Ömer B, Velehu C, - AD.

2 'Ayn-ı: - B.

3

Rübā'ī-i Dīger^XMef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^c

Âdem bu cihân içre ziyân-kâr ister
 Ebnâ-yı zamân mür degil mâr ister
 Bu 'arşa-i pür-fitnede kesdürmege söz
 Ğaddâre gibi egri vü ğaddâr ister

A120a, B220a, C58b, Ç74a, D77b, E14b, M127.

4

Rübā'ī-i Dīger^XMef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^c

Erbâb-ı kerem olsa nihâl-i bî-ber
 Şâdır mı olur ehl-i ma'ârifden eşer
 Meşrebce nağam dinlemek istersen eger
 Vir bülbüle yem tütî-i güyâya şeker

B220b, C58b, Ç73b, D77a, E14b, M127.

- X B: Kıt'a ÇM, Velehu C, - ADE.
 2b Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa^cul.
 X B: Kıt'a ÇM, Velehu C, - DE.
 1 Maṭla^c A128b / 1b Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa^cul.
 2 Maṭla^c A128a.

5

Rübā'ī Berāyī İstiskā-yı Raḥmet-i Bārī^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul

Ey Bārī Hudā derdümüze dermān vir
Efsürde olan cism-i za'ife cān vir
Her berg-i giyeh teşneliginden yanıyor
Raḥmet ḳapusın luḫ ile aç bārān vir

B223a, C58b, Ç72b, D77b, E83b, M125.

6

Rübā'ī^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'

Hengām-ı bahār oldı gönül şabr itmez
Ben sāḫa-i bāğa giderüm ğam gitmez
Her şey' biter ammā ki fenā bāğında
Şad-bār-ı kerem-i toḫm-ı murādum bitmez

A116b, B219a, C59a, Ç72b, D77b, E13b, M126.

- X B: Velehu C, Kıḫ'a-i Niyāz ÇM, - DE.
1 Bārī: Bār-ı CD.
2 Yanıyor: yanıyor ah ÇM.
X B: Kıḫ'a ÇM, Velehu CD, - AE.
2b Kerem: ekrem ABCÇDEM.

7

Rübā^cī^XMef^cülü / Mefā^cilü / Mefā^cilün / Fa^c

Ebnā-yı zamān birbirine raḥm itmez
 Feryāduña hīç kimse cihānda yitmez
 Bir sebze-i nā-yāb-ı muḥabbet varmış
 Bu şüre gönüllerde o şimdi bitmez

A116b, B219a, C59a, Ç72b, D77b, E13b, M126.

8

Rübā^cī-i Dīger^XMef^cülü / Mefā^cilü / Mefā^cilün / Fa^c

Dünyāda vü ^cuḳbāda benüm zikrüm Ḥaḳ
 Oldur iki ^cālemde murādum ancak
 Her kim ki anı ister ise ^cālemde
 İtsün seherī ḥāne-i dil bābını daḳ

A119b, B219b, C60b, Ç73a, D77b, E14a, M126.

X B: Velehu C, Kıṭ^ca ÇM, Ez-zā D, - AE.

X B: Velehu C, Kıṭ^ca ÇM, El-Kāf D, - AE.

2 Ki anı ister ise: isterse anı iki B, Ki: - ÇM / ḥāne-i: ka^cbe-i BÇM / 2b Mef^cülü / Mefā^cilü / Mefā^cilün / Fa^cul.

9

Rübā'ī^XMef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^c

Ey vāktini ğafletle iden müstehlek
 Aç bāğa gidüp çeşmüñi mánend-i çiçek
 'Ömr-i güzerān fikri ile cūya bakup
 Al 'ibret ile āb-ı revāndan örnek

A116b, B219a, C61a, Ç73b, D78a, E13b, M127.

10

Rübā'ī-i Dīger^XMef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^cul

Taḥşil-i fenā mülki için çekme emek
 Gird-āb-ı ğama atma bir az kendüñi çek
 Bu ḥumq-ı ḥumārīyi ço dünyāda Belīğ
 Bār-ı ğamı hep sen mi bulunduñ çekecek

A120a, B219b, C61a, Ç73a, D77b, E14a, M126.

X B: Kıt'a ÇM, Velehu CD, - AE.

1 Vāktini: vaktiñi D / müstehlek: hep münhelek B / mánend-i: mánende-i B /1b Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^cul.

2 Güzerān fikri ile: güzerānı fikr eyle BÇM / bakup: akup A / 2a Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^cul.

X B: Velehu C, Kıt'a ÇM, El-Kāf D, - AE.

1 Taḥşil-i: taḥil-i Ç.

11

Rübā'î-i Na't^X

Mef'ûlü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul

Kıl bāna şefā'at meded ey fahr-i rüsül
 Der-gāh-ı Hudā'ya bu günehle gidicek
 Bir kul ne kadar itse güneh Mevlā'sı
 'Afv eyler anı dostı şefā'at idicek

A117b, B220a, C61a, Ç71b, D75b, E14b, M124.

12

Velehu^X

Mef'ûlü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul

Güftārda ekser keç ü mecdür nağzun
 Mānend-i kedū kellede yokdur mağzun
 Gūş itmedi mevzūn sözün ehl-i suhan
 Ey keç-dehen eş'ara yaqışmaz ağzun

C61a, D77b.

- X AD. B: Kıt'a Der-Na't-ı Fahr-i 'Aleml ÇM, Kıt'a Der-Na't-ı Fahr-i 'Aleml ş.a.v. E, Velehu C, -
- 2 Mevlā'sı: Mevlā'sını A / 2a Mef'ûlü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.
- X CD.
- 2a Mef'ûlü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.

13

Rübā'î-i Dîger^X

Mef'ûlü / Mefā'îlü / Mefā'îlün / Fa'

Yok hayr 'amelüm gerçi ki ne biş ü ne kem
 Ammā kerem-i Hâk'dan ümîdi kesmem
 Zâhid dime bî-ecr virilmez cennet
 İster mi 'ivâz hiç kereme ehl-i kerem

A117a, B222b, C61b, Ç74b, D78a, E15ah, E16b, E18a, M128.

14

Kıt'a^X

Mef'ûlü / Mefā'îlü / Mefā'îlün / Fa'ul

'İsâ gibi tecrîd-i güzîn-ferd olayum
 Kendü dil-i bîmâruma hem-derd olayum
 Bu pîre-zen-i dehr-i sitem-kâra Belîğ
 Meyl eyler isem sifle vü nâ-merd olayum

A116b, B219b, C61b, Ç73a, D78a, E13b, M126.

- X B: Kıt'a ÇM, Velehu Kıt'a E, Velehu CD, - A.
 1 Yok: yokdur C / ki: - BM / 1a Mef'ûlü / Mefā'îlü / Mefā'îlün / Fa'ul.
 2b Mef'ûlü / Mefā'îlü / Mefā'îlün / Fa'ul.
 X ÇM: Velehu C, El-Mîm D, - ABE.

15

Rübā'ī-i Dīger^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'

Olmaz zararı kimseye ehl-i hūşın
 Kim gevher-i pend ile pür eyler gūşın
 Çok söyleme bu darb-ı meşeldür ki Belig
 'Ömri az olur yırtıcı olan kuşın

A117a, B219b, C62a, Ç73a, D78a, E14a, M126.

16

Velehu^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'

Aç gözli Oruç Beg Ramazān nāmında
 Bir māha olup Hācı Receble nigerān
 Bektaşī Muḥarrem Baba gördikde dimiş
 Olmanñ Ramazān adluya 'āşık Şa'ban

C62a, D76b.

- X B: Velehu C, Kıt'a ÇM, El-Nün D, - AE.
 1 Hūşın: hūşuñ ÇM / gūşın: gūşuñ ÇM.
 2 Kuşın: kuşuñ ÇM / 2a Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.
 X C: - D.
 1b Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.
 2a Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul / Temetü'l-Çaṭa'at D.

17

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Destümden aldı dīv-şifat hoşka-bāz-ı çarh
 Hātem gamıyla Cem gibi nālān iken hemān
 Buldum ki açmış ağzını hayretle Hātem'üm
 İtdi bu lu'be oldı engüşt-ber-dehān

A125a.

18

Rübā'ī-i Diğer^x

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'

Ṭuṭī iken ebkem ne ṭurursın öyle
 Bī-vaḫt niçün nāza çekersin böyle
 Mānend-i gül aç ağzını ey gonca-dehen
 Bülbül gibi biñ nükte bilürsin söyle

A120a, B219b, C63a, Ç73a, D78b, E14a, M127.

2b Vezin bozuk.

X B: Kıt'a ÇM, Velehu CD, - AE.

1 Çekersin: çekersün A.

2a Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.

19

Rübā'ī-i Dīger^XMef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^c

Güldi yüzümüze gül idince hānde
 Her bir sözine ola hezār-efgende
 Bu dil eger olmasa bir āyīne-i şāf
 Tūṭiyi nice eyler idüm gūyende

A120a, B220a, C63a, Ç73a, D78b, E14a, M127.

20

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^c

Ümmīd-i şikār ile bu vādilerde
 Biz avlayalum dīde-i bed-bīn ağara
 Şayyād-ı kühen buldurur elbette Belīg
 Ahū-yı murādātını Eski Zağara

D76a.

X B: Kıt'ca ÇM, Velehu CD, - AE.
 1 Yüzümüz ey: yüzümüze B, yüzümüz ÇM.
 20 Başlık yok.
 2a Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa^cul.

21

Mef'ülü / Mefā'ilün / Fe'ilātün / Fa'

Gel bezm-i meye ey āfet-i hvānende
 Yüz bencileyin nigāhuña efgende
 'Uşşāka nevāyī-būselikden başla
 Şeh-nāz-ı melāhatum nefes-i pāyende

A125a.

- 21 Başlık yok.
 2a Mef'ülü / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Fa'.
 2b Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilün / Fa'ul.

ΚΙΤΑΛΑΡ

I

Berāyı İhdā-yı Rikāb^XFā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

- 1 Dāverā el-ḥaḳ semend-i himmetün yek ḥaṭvede
Hālden māzīye vü müstaḳbele eyler şitāb

İtmese ‘anḳāya ta‘līm-i şitāb esbün eger
Ṭayy-ı iḳlīm-i vücūd itmezdi mānend-i şihāb

Bir nefesde itsen irḥā-yı ‘inān reh-yāb olur
Menzil-i maḳşūda mānend-i du‘ā-yı müstecāb

‘Azmüne ḥıdmet yanaşdurmaḳ havāsıyla felek
Mıhr ü māhı kıldı nesr-i ṭā’ir-i zerrin rikāb

- 5 Şevḳ-ı işrāb-ı güher-sencān-ı fazlundan ider
Esbüne Rūḥü’l-Kudūs çeşmin rikāb-ı şu‘le-tāb

Pāy-dār-ı māye-i mihrüm idüp ihdā rikāb
Eyledüm iki gözüm resminden anı intihāb

Māye-i ihlāş-ı rüz efzün-ı ṭab‘um vezn için
Ḥāḳ-pāya eyledüm ihdā terāzū-yı şavāb

A126b, B217b, C56a, Ç17a, D72a, E11b, M29.

X
4 C: Kıt‘a Berāyı İhdā-kerden Rikāb B, Kıt‘a Berāyı İhdā-şoden Rikāb ÇEM / - AD.
Ṭā’ir-i: ṭā’ire AC.

II

Ġālibā Ḥānesinūn Bir Tarafı Harābe-Müşrif
Oldıkda Söyledigi Kıt'a^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ey Aşaf-ı zamāne felekden şikāyeti
İtsem 'aceb mi der-geh-i vālāna bî-ḥicāb

Ḥāmeme esās-ı beyte metānet virür
Bir şadme ile itdi felek beytümü ḥarāb

A118a, B218a, C57a, Ç72b, D72b, E13a, M125.

III

Kıt'a Der-İstid'ā-yı İbkā-yı Mansıb^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Ey āf-tāb-ı evc-i kerem feyz-i cūd ile
Luṭfuñ suḥan-ver eyledi erbāb-ı ṭab'ı hep

Dest-i niyāzı der-geh-i vālāya ref' idüp
Eyler Belīg mabsıbın ibkāsını taleb

A120a, B221b, C57a, Ç73b, D75a, E15b, M127.

- X B: Berāyı Şikest-i Ḥāme-i Hod C, Kıt'a ÇM, - ADE.
1 Zamāne: zamān ÇM / vālāna: 'adlünde CD.
2 Ḥāmeme: ḥāme A / şadme: darbe ÇM / ḥarāb: şarāb D.
X B: Kıt'a ÇM, - ACDE.
2 Vālāya: vālāna BÇM.

IV

Fā'īlātün / Fā'īlātün / Fā'īlātün / Fā'īlün

1 Hıta Kātīb-zāde'dür Hıvāce 'İmād'ūñ pey-revi
Dede-zāde buldı bu fende velī rengīn nikāt

Gül-şen-i hūsn-i hıtuñ ezhārını sīr-āb idüp
Çār-mısrā' aqdı bu dört hāmeden āb-ı hayāt

C57b.

V

Berāyı Sünbül-i Beç İhdā Şüd^X

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

1 Hıdīv-i dehr Süleymān Ağa ki bezminde
Simāt-ı himmetinün kāse-lisidür İrec

Cüdā olur eşer-i tāb-ı tīg-ı kahrından
Derün-ı humda olan meyle neş'e-i mümzec

Vedī^cadur ezeli keff-i rāy-ı Şā'ib'ine
Kilid-i feth-ı aqālīm-i Moskov ü İsvec

Olur şikeste-zebān 'arşa-gāh-ı rezminde
Leb-i niyāmdan itse şudür eger keç ü mec

5 Miyāne-i şeb-i āşüb-ı pür-mihende olur
Hilāl-i nāhun-ı re'yiyle hall-i 'uqde-i lec

Hemīşe lutf ile rāstān olup mükrim
Yanında bend iledür qurb-ı hançer-i mu^cavec

Fezā-yı medhına bir had bulurdu pūşiden
Berid-i hāme-i çābük-rev olmasa a^crec

Meger ki neş'e-i büy-ı riyāz-ı hulķından
Mişāl-i 'āşık-ı mest eylemiş külāhını keç

İdüp 'aşasını der-pençe rāh-ı 'aşķuñda
Türāb-ı der-geh-i vālāna geldi sünbül-i Bec

A126b, B217a, C56a, Ç16b, M28.

X C: Kıt'a Berāyı İhdā Kerden Sünbül-i Beç B, Berāyı Sünbül-Renc Ki İhdā Şüde Būd ÇM,

- A.

2 Olur: olup B / tāb: yāb A / humda: ğamda B / mümzec: muhterec ÇM.

4 Sudür eger keç ü mec: eger sudür keç ü mec B / ü: - ÇM.

5 Hilāl-i: hilāl-ı B / 'uqde-i lec: 'uqde-i senc M.

7 Bulurdu pūşiden: bulur pūsiden B, yügürdi bu işden C, bulurdu gūşişle M.

8 Riyāz-ı: rızā-yı AÇ / hulķından: hulķuñdan AC.

VI

Berāyı Maḫṣūd Girāy Sultān İbn-i
Selāmet Girāy Hān^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

- 1 Güzide ḥayl-i selātīn-i āl-i Cengiz Hān
Ḥarīme-menḫabe Maḫṣūd Girāy-ı şāhib-i cūd

‘Adū-yı dīv-nejāda toḫunsa ḳahr eyler
Elinde sā'ıḳa-āsā o tūġ-ı hūn-ālūd

Ola hemīşe Selāmet Girāy Hān'a dūrūd
Ki böyle ḥayr-ḥalef virmiş anā Ḥayy-ı vedūd

"خداي عز و جله" her işde yāver olup
Güşāde ola anuñ baḫtı tāli'i mes'ūd

- 5 Belīġ-ı zāra bu inşā-yı kıṭ'adan şimdi
Du'ā-yı devlet-i Maḫṣūd Giray'dur maḫṣūd

B217b, C10a, Ç17a, D71b, E11a, E30b, M29.

- X D: Kıṭ'a Berāyı Maḫṣūd Girāy B, Berāyı Maḫṣūd Girāy ÇM, - CEE.
1 Ḥarīme: kerīme M.
3 Hemīşe: revān CD, - ÇM / 3a Ola Selāmet-Girāy Hān'a Dūrūd-ı du'ā E.
4 "Ḥudā-yı 'azze ve celle": 'Azīz ve celīl olan Allāh / işde: işinde BC.

VII

Nādir Şāh Mihrāb-ı Hāmis İddi'asında iken
Didigi Kıt'a-i Latıfdir^X

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Rāfiziler sa'y ider mihrāb-ı hāmis vaz'ına
Bī-tekellūf anları iskāt için ey hūş-yār

Bir işaretdür o çār-ebrū nezāket-pişenün
Ka'be-i rüyunda vaz' itmiş Hudā mihrāb-ı çār

A118a, B218a, C58a, Ç71a, D72b, E12b, M123.

VIII

Eski Zağra Ki Medfen-i Nāzımdur Aña
Kādı Oldıkda Dimişdür^X

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Manşib olunca ehıbbā-yı vefā-perverden
Resm-i ārāyişe dil-dāde olanlar didiler

Fervesi köhnedi şirtında Belig-ı zāruñ
Oldı Eski Zağara manşibi anı yeniler

A125b, B218b, C58b, Ç71a, D76a, E13b, M124.

X E: Nādir Hān Mihrāb-ı Hāmis Vaz'ına Taşaddisinde Söyledigi Kıt'a B, İbtidā-i Rübā'ıyyāt ve Muqatta'āt Nādir Hān Mihrāb-ı Hāmis Vaz'ına Taşaddisinde Söylenmişdir ÇM, - ACD.

¹ İder: idüp B.

² Rüyunda: rüyunda A, hüsünde BÇM.

X E: Eski Zağra Ki Medfen-i Nāzımdur Aña Manşib Oldıkda Dimişdür BM, Eski Zağra Ki Medfen-i Nāzımdı Aña Oldıkda Dimişdür Ç, Velehu C, - AD.

¹ Olunca: oldıkça B / vefā-perverden: şafā-perverden BÇM.

IX

Berāyī İştirācī Ağa^XMef^ˆulū / Fā^ˆilātū / Mefā^ˆilū / Fā^ˆilūn

Ḳaḥṭ-ı keremde naḳd-i dilūn nīm-cev ḳadar
 Hūsn-i ḳabūle olsa muḳārin revācīdur

Maḥṣūl-i tab^ˆ-ı ḥāzretine gendūm ^ˆarz idem
 Zīrā aḡa-yı ḳadr-ṣinās iştirācīdur

A118b, B220b, C58a, Ç71b, D73a, E15a, M124.

X

Vezīr-i Müṣārūn ^ˆİleyhe Yine Söylediḡi Ḳıṭ^ˆa^XMefā^ˆilūn / Mefā^ˆilūn / Mefā^ˆilūn / Mefā^ˆilūn

Hıdīv-i dād-ger Ḳaplan Paṣa-yı kerem-küster
 Secā^ˆatle seḡāvetde vilātuñ lā-nażīridūr

^ˆAceb mi pādiṣāḡ-ı ehl-i İslām'a vezīr olsa
 Ki arslan ṣāḡ-ı vālā-menzilet Ḳaplan vezīridūr

A119a, B221a, C58a, Ç72a, D73b, E15a, M125.

- X C: Ḳıṭ^ˆa Berāyī İştirācī Ağa B, Berāyī İştirācī ÇEM, - AD.
 1 Dilūn: dilin B.
 2 İdem: ider B.
 X Ḳaplan Paṣa Rā Ferstāde Şūd C / Der-Ḥaḳḳ-ı O ÇM.

XI

Ḳılavne'de 'Azline Ḳarīb Söylediği Ḳıı'a^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Dikkatle eyledüm nice biñ kerre cüst ü cü
Ne aḳça var bu yerde ne bir fül-i mähî var

Ey naḳd-i eşk bāri sen imdāda gel yetiş
Şimdi Belîğ-i ğam-zedenün ḥarc-ı rāhı var

A120b, B222a, C58a, Ç72a, D76a, E16a, M125.

XII

Berāyı Kerīm Efendi^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

Ğam u sūrūrına dūnyānuñ i'tibār itmez
Belîğ nādire-ġüftāra şad-pesendim var

Ser-ā-ser ehl-i suḥan bī-nevā ḳalursa daḥı
Ne ğam cihānda benüm bir Kerīm Efendi'm var

A119b, B221b, C58a, Ç71a, D75b, E16a, M124.

X B: 'Azline Ḳarīb Ḳılavne Fermüde-est ÇE, 'Azline Ḳarīb Ḳılavne'de Söyledikleri Murabba^C M, - ACD.

ı Ü: - BÇM.

X ÇEM: Ḳıı'a Berāyı 'Abdu'l-Kerīm Efendi B, Berāyı Kerīm C, - AD.

XIII

Kıt'a-i Belîğ^X

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Sū'i 'amelde baḡ bu mükāfāta kim Belîğ
Başūr 'illetiyle cihān saña teng olur

Gelse 'aceb mi mevzu'-ı ma'hūdına veca'
Bilmez misin cihānda kişi itdigin bulur

B223b, C58b, Ç72b, D76a, E11a, E83b, M125.

XIV

Kıt'a Berāyı Emīn Efendi^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

Muḥibb-i ehl-i hūner İsmā'il Aḡa-zāde
Belîğ şif'rüm anuñ cümle dil-pesendidür

Emānet eyle bu nazmı o hıfz ider zīrā
Semiyy-i fahr-i cihān bir Emīn Efendi'dür

B217b, C58a, Ç72a, D75a, E11b, E83b, M125.

- X ÇM: - BCDE.
1 Bu: şu B.
2 Veca': hālel B.
X B: Kıt'a ÇM, - CDEE.
1 Muḥibb-i: muḥabbet C.

XV

Berāyı ʿAtıyye-i Kemer^X

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

1 Huceste-menḳabe ʿOsmān Efendi Beg kim odur
Cihānda şimdi maḳādir-şinās-ı ehl-i hüner

ʿAdū-yı devleti maḳhūr olup umūrında
Aña ʿināyet eltāf-ı Hāḳ ola yāver

Tefekkür üzre perişān iken huzūrında
Belīg-ı zārına şefḳatle itdi ʿatf-ı nazār

Kemer-güsiste derün ḥāsta dil şikeste görüp
Cebīre bendī-i ṭabʿumla kıldı defʿ-ı keder

5 Kemer ʿatıyye idince kemāl-i şevḳumdan
Duʿāsı ḥizmetine baḡladum miyāna kemer

C56a, D71b.

XVI

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Bī-ṭaleb-ḥizüm ʿatāsıyla şitā hengāmı
Kıldı aḥbābını ʿOsmān Beg Efendi mesrūr

Nice kim eyledi ḥizümle ocağum rüşen
Hāḳ Taʿālā ide anuñ da ocağın maʿmūr

C58a, D73a.

X CD.

1 Şitā hengāmı: kıyāmet kışda D.

XVII

Kıt'a-i Müferrih-Edā^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Bu tengnā-yı saḥ-ı mu'allakda ṭoğrusı
Efzün iken ṭibā'a ḥum-ı meyden inbisāt

Hikmet budur ki mezheb-i erbāb-ı keyfde
Efyüncıdur bu nüh-küre-i 'ālem-i neṣāt

A118b, B218b, C60a, Ç72b, D72b, E13a, M126.

XVIII

Kıt'a-i Ğarrā Der-Mevlevī-Hāne-i Yeni Şehir
Der-Vakt-i Bahār^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Keşf eyleyor esrārını nā-maḥreme bülbül
Ṭıksun ne ṭurur ğonca anuñ ağızına yumruḳ

Meyl eylediler rengi ile bŷyına dehrŷn
Ehl-i hevese lāle gerek bülbüle ṭomruḳ

A118a, B220a, C60b, Ç73b, D76a, E14b, M127.

- X B: Kıt'a-i zibā E, Kıt'a ÇM, - ACD.
1 Ṭoğrusı: ṭoğrusı CÇ / ḥum-ı: - A.
2 Bu nüh-küre-i: küre-i A.
X C: Kıt'a-i Hoş-Ayende B, Kıt'a ÇM, - ADE.
1 Eyleyor: eyleyüp BDE / ṭurur: durur Ç.
2 Bŷyına: boynına A.

XIX

Ġālibā Şovuk-Nām Beldeye Mansıb
Yāhūd Nā'ib Oldıkdā^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Germiyet-i ārāyış-i mansıbla gezerken
Dem-serdī-i sükkān-ı kazādan tona kaldık

Eslāf-ı cefā-pişe gelüp buldıgın almış
Bu cāy-ı meşakkatde hemān biz şovuk aldık

A119b, B221a, C60b, Ç73b, D73b, E15b, M127.

XX

Kıt'a Berāyı Hattāt Yesārī^X

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

Ġimād-ı 'ālem-i ma'nāda gördüm zevk-yāb itmiş
Yesārī'ye bu fenn-i haṭda olan lutfi Bārī'nün

Kemāl-i nev-ḥaṭān-ı 'aşrı hep bir bir su'āl itdüm
Yemīn itdi ki yokdur mişli dünyāda Yesārī'nün

A125b, B220b, C60b, Ç71b, D75b, E15a, M124.

- X B: Kıt'a ÇM, Velehu C, - ADE.
2 Şovuk: şoğuk BM.
X B: Sitāyış-i Hattāt Yesārī C, Berāyı İşān E, Berāyı Yesārī ÇM, - AD.
1 Ġimād-ı: Ġimādı AD / ma'nāda: rü'yāda B / itmiş: oldum B.

XXI

Kıt'a Berāyı 'Adem-i Vüṣūl-i Meblağ^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Ey āṣaf-ı pür-dād u dihiş çarh-ı sitem-kār
Bu ğam-zedeye eyledigün lutf idüp reşk

Fermān olunan aqçadan oldı baña hāşıl
Altun yerine dāğ-ı dil aqça yerine eşk

B218a, C60b, Ç72a, D75a, E11a, E83b, M125.

XXII

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / fe'ül

İkrām-ı Belîğ ile efendim el-haḳ
Bu 'arşada huşşadı yine māt itdün

Lutf ü keremün oldı bu da'vāya güvāh
Sen ibn-i vezîr olduğun işbāt itdün

C60b, D72a.

X B: Kıt'a-i Mergüb EE, Kıt'a ÇM, - CD.

XXIII

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Ey nā'ib-i nevāhī efendiñ bu şekveden
Yakmaz cihānı saña uyup ey deli fişek

Öyle tarīk-ı 'āliyede kām-yāb iken
Hāşā ki ola arpalıgūñ şāhibi eşek

A120b.

XXIV

Ġālibā Kuzu İstid'asında Söylediği Kıt'a^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Ey nūr-ı dīde fidye-i İbn-i Halīl için
Bāğ-ı İrem'den indi ise kebş bī-bedel

Ḳurbānuñ oldıgum saña lāyık degil midür
Gökden nüzül iderse yere bere-i ḥamel

A120b, B221b, C61a, Ç74a, D75a, E15b, M128.

X B: Kıt'a ÇM, - ACDE.
1 İrem'den: keremden Ç / İrem'den itdi: keremden indi BM / kebş: kış A.
2 Yere: bize BÇM / ḥamel: cemel Ç.

XXV

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ul

Ey kân-ı kerem bende-i dîrine Belîğ
Olmaz ne kadar şiklet iderse medhül

‘Adet budur elbette efendisinden
Bayram gelicek yollık ümîd eyler kul

C61a, D73a.

XXVI

Berâyı ‘Abdu'l-kerîm Efendi^X

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Fe'ülün

Cihānda minnet itmeme çarh-ı dūna
Ki feyz-i mazhar-ı hulq-ı ‘azîmüm

Belîğ āzāde-i sulţān-ı ‘aşkum
Kul olmam ğayrıya ‘Abdu'l-kerîm'üm

A118b, B220b, C61b, Ç71b, D73a, E15a, M124.

^X ÇM: Kıt'a Berâyı ‘Abdu'l-Kerîm Efendi BE, Berâyı ‘Abdu'l-Kerîm C, - AD.

XXVII

Ꞑıı' a Berāyı Halil Paşa^X

Mef'ulü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ulün

- 1 Ey Aşaf-ı Cem-mertebe bu bende-i zāruñ
Her demde sezā luıfuñ ile mükrım olunsam

Yüz kızdırıp altun şıfat hüsn-i taleble
Hürşid gibi gāh toğup gāh şolunsam

şad-güne 'ināyetle ne var eyleyüp ikrām
Akrān arasında bu řuluñ yüzli bulunsam

A127a, B222a, C61b, Ç74a, D76b, E16a, M128.

X B: Ꞑıı' a ÇM, ACDE.

XXVIII

Ḳıṭṭa Berāyı ʿAdem-i Mūsāʿade-i Vezn
Be-İsm-i Memdūheş^X

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

1 Ey güşâyende-i tılısm-ı ʿulüm
Dinle hāl-i dil-i perişānum

İsm-i ferhunde-fālūñ olmuş iken
Dā'imā hırz-ı tabʿ-ı nālānum

Baħr-ı nazm içre istedüm ki yine
Ola hāmī-i keştī-i cānum

ʿAzametden mübārek ismūñ ise
Şıgmayor baħr-ı şıʿre sultānum

A127a, B218a, C56b, D72b, E12b.

XXIX

Mefʿülü / Fāʿilātü / Mefāʿilü / Fāʿilün

Yokdur ocağda bir çūbum ammā ki rüz ü şeb
Āteş duhānına bedel ahum çeker ʿalem

ʿOsmān Efendi Beg der-i luṭfinda korçarum
Darb anlanur efendim odun isterüm disem

C61b, D73a.

XXX

Kıt'a Berāyı İstid'ā-yı Gendüm Ez-Nüzhet^X

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1 Şa'iri şî'rden fark eylemez ebnā-yı 'aşr ammā
Bilür Nüzhet kemālāt-ı suhanda her kesün zātın

'Aceb mi kişt-zār-ı sinede maḥsüle el urşak
Bu ḥarmān vaḳtidür ölçer biçer her kes ḥubūbatın

Sezādur nāv-dān-ı ḥāmeye sîr-āb olundıçça
Ki izhār ide her bir nokta toḥm-āsā nebātātın

Unıtma va'ci zirā va'ci de incāz itmeyen şahşuñ
Yanında ḳadri yokdur nīm-cū ehl-i kerāmātın

5 Tarāvet bulsa keşt-i maṭlabı bir fārisü'l-ḥaylün
Ṭağıtmaz tek ṭururken çiftesin terk itmez ālātın

Ḳoma bu za'f ile ḥirmen-geh-i luṭfunda bî-sāmān
Belîg'un ḥaşıl eyle gendüm ü cevle murādātın

A99b, B217b, C56b, Ç17a, D72a, E12a, M29.

- X B: Kıt'a Berāyı Nüzhet Efendi ÇEM, - ACD.
1 Kesün: kesin B.
2 Biçer: döker A.
3 Ḥāmeye: ḥāmeden AC.
4 Ehl-i: - A.
5 Maṭlabı: maḳşadı ACD / terk: berk D / ṭağıtmaz: dağıtmaz ÇM.

XXXI

Kaþlan Paþa'dan Krk İstid'asında
Söylediği Kıt'adur^X

Mef'ılün / Mef'ılün / Mef'ılün / Mef'ılün

Hudāvendā bu gün sen 'arþa-i heycāda bī-pervā
'Adya pençe-i pr-zr ile derrende Kaþlan'sın

Çeküp grg-i felek postum çıkardı kh-ı miħnetde
Belīg-ı zāra fermān ile bir ferrāce kaþlansın

A119a, B221a, C61b, Ç71b, D73b, E15a, M124.

XXXII

Kıt'a-i Dīger^S

Mef'l / Fā'ilātü / Mef'ıl / Fā'ilün

Ey āf-tāb-ı ma' delet-āþār luþf ile
Ma'mre-sāz-ı hāþır-ı ehl-i slksın

Bu vaz'-ı nāzikāne-i 'ālem-pesend ile
Ārāyiþ-i mahāfil-i nesl-i mlksın

A119a, B221b, C62a, Ç74a, D75a, E15b, M128.

X B: Kaþlan Paþa Rā Ferþāde Őd CEM, - AD.
I Bī-pervā: Kaþlan'sın B.
X B: Kıt'a M, - ACDE.

XXXIII

Kıt'a Berāyı Vedā^c Li-Ḥalīl Paşa^X

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

Ḥıdīv-i ma^cdelet-pirā Ḥalīl Paşa-yı ^cālī-cāh
Ḥatālardan vücūd-ı pākini hıfz eylesün Yezdān

Vedā^ca geldi dāmen-būs için benden Belīg ammā
Ümīd-i sīm ü zerle hecrün eyler sīnesin sūzān

^cAceb mi ben nevāl-i cūd u ihsānuñla sīr olsam
Gider mi kürsine hvān-ı Ḥalīlullāh'dan mihmān

A127a, B222a, C62a, Ç71a, D76b, E16a, M123.

XXXIV

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Şehvet-engīz-i kef-i mālişde İbn-i İmām
Pişvādur sāhirān-ı ^cāleme Hārūt'dan

Nahl-i mātem gibi ol ğasl itdiği her mürdenün
Kad çeker kīr-i dırāzı rahne-i tābütan

A120b.

X B: Kıt'a-i Şüm ÇEM, - ACD.
1 Ma^cdelet-pirā: ma^cdelet-serā A.
2 Sūzān: ^curyān ÇEM.
2b A125a.

XXXV

Kıt'a-i Rengîn^XFe^çilātün / Mefā^çilün / Fe^çilünKulzüm-i mevc-hîz-i reng-i hayâl
Pîç ü táb-efgen oldı ezhānaMantıku't-tayrdur kelām-ı Belîğ
Anı 'arz eyleyin Süleymān'a

A118a, B218b, C62a, Ç71a, D72b, E13a, M123.

XXXVI

Be-Defter-Dārü's-Şehîd Hâlimî Rahmetullāh^XMefā^çilün / Fe^çilātün / Mefā^çilün / Fe^çilünEyā hıdîv-i kerem-pîşe ma^çnî-i cūdı
Arardı hayli zamāndur Belîğ-ı ğam-dîdeTelâş-ı hâtır-ı maḥzūmı def^ç için Hâtif
Didi bu tarz ile bir beyt-i pāk ü sencîdeLuğat-nüvîs-i hıred lafz-ı dāniş ü cūdun
Yazar ḥakāyık-ı ma^çnāsını Hâlimî'de

A127b, B218b, C62b, Ç21a, D75b, E13a, M37.

X B: Kıt'a-i bî-mişl ÇEM, - ACD.

2 Eyleyin: eyleyün AC, eylesin M.

X E: Kıt'a Be-Defter-Dār Hâlimî Efendi B, Velehu Be-Defter-Dārü's-Şehîd Çelebî Paşa Rahmetullāh ÇM, - ACD.

3 Ü: - ACÇM / cūdun: cūdın B.

XXXVII

Ꞑıı'ā Berāyı Ĥattātān-ı Ta'lık^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Ĥüsn-i ĥatı bir Ꞑaır-ı murabba' idelüm farz
Muĥtācdur ol Ꞑaır-ı metin Ꞑār-'imāda

Üç rükn ise aqlām veli oldı mu'ayyen
Üstād-ı cihān-zāde-i kātible 'imāda

Ol Ꞑaır nice Ꞑā'im olur rābi'-ı rükne
Bir muĥkem 'imād olmasa kilik-i Dede-zāde

A127b, B220b, C62b, Ç71b, D76a, E14b, M124.

XXXVIII

Ꞑıı'ā Berāyı Kise-i Duĥān^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Güm-gešte kise-dūd ile aĥum 'alem çeküp
Ꞑırdı sipāh-ı keyfūmi bir demde dil kese

İhdā idüp Belig'una bir kise-i duĥān
Luĥfūn cihānda olmadı ĥiç böyle bir kese

A119a, B221a, C62b, Ç72a, D73b, E15a, M125.

- X B: Berāyı Nümāyiş-i Ĥattātān-ı Cihān C, Berāyı Ĥattātān E, Berāyı Ĥattāt ÇM, -AD.
2 Rükni: rükni CÇM / mu'ayyen: mu'ini BÇM.
3 Rābi'-ı: erba'-ı B.
X B: Berāyı Kise-i Duĥān ÇM, Velehu C, - ADE.
1 'Alem çeküp: çeküp 'alem B / bir demde: bil-cümle BÇM / kese: kise CÇ.
2 Duĥān: duĥāl Ç / kese: kise CÇ.

XXXIX

Ġālibā Yeni Şehir Niyābeti İstid'āsında
Söylediği Kıt'a^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Bu Eski Şehir'de bulayor köhne-fürüşān
Dellāli-i dād u sited-i nazm ile behre

Bir müşteri-i nādire-dān olmadığından
Kālā-yı dilün kaldı revācı Yeni Şehr'e

A119a, B221a, C62b, Ç73b, D73b, E15b, M127.

XL

Yeni Zağra'ya Manşib Oldıkda Söylediği Kıt'a^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

Belig'un egri iken eski rütbe-i cāhı
Kažā şavup yeni toğruldu baht-ı bī-başara

'Atıyye-i şeref-efzā-yı şehr-yārīden
Yakışdı hıl'at-ı nev-cāhına Yeni Zağra

A119b, B221b, C62b, Ç74a, D75a, E15b, M128.

X
2
X
1

B: Kıt'a ÇM, - ACDE.

Dilün: dilin B / Yeni Şehr'e: Yeni Şehir'de C.

B: Kıt'a ÇM, - ACDE.

Belig'un: Belig'in D / baht-ı: - A.

XLI

Kıt'a Berāyı Hamza Paşa^XFe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

Hamza Paşa-yı silah-dār-ı şehen-şāh-ı cihān
Ezelī mevhibe lutf u kerem ol düstūra

Debdebeyle Mora'ya ^cazmini gūş eyleyicek
Korkısından Venedik kāfiri döndi mora

B218a, C62b, Ç72a, D73b, E10b, E83b, M125.

XLII

Hāsta Oldıķda Söylediği Kıt'a^XMefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

İdüp ğurbetde āhır hāne-i bī-minneti mesken
Derūnum hārhar-ı derd ü miñnet pür-hırāş itdi

Degilken haķ bu kim bir būriyā-yı köhneye mālik
Belīg-ı hāsta-hāli çarh-ı dūn sāhib-firāş itdi

A118b, B218b, C63a, Ç72b, D72b, E13a, M126.

- X B: Kıt'a Der-Haķķ-ı Hamza Paşa ÇM, - CDEE.
X B: Kıt'a ÇM, Kıt'a-i Ra^cnā E, - ACD.
1 Ü: - AC.
2 Bir: - A.

)

XLIII

Kıt'a-i Uhrā^X

Mef'ulü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ulün

Ey dāver-i Dārā-himem-i kıt'adan aqdem
 'İrfān ile bu bendenün aqvāli bilindi

Aqzum şulanup dā'ıye-i hvāhiş-i zerle
 Bir kaıra düşüp şafhaya zer lafzı silindi

A119b, B222a, C63b, Ç74a, D75b, E16a, M128.

XLIV

Kıt'a^X

Mef'ulü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Ey māye-bağş-ı luṭf u kerem intihāb olup
 Kalbinedür dekāyık-ı esrār-ı Aḥmed'i

Erbāb-ı ṭab'ı bende-i efgende eyledün
 Virmiş Hudā cenābuña hulq-ı Muḥammedī

A118a, C63a, Ç72a, D71b, E12b, M125.

- X B: Kıt'a ÇM, - ACDE.
 1 Dārā-himem-i: dārāb-himem-i AD / 'İrfān: aḥzān B.
 2 Şafhaya: şafha-i Ç / silindi: bilindi ÇM.
 X ÇM: Velehu D, - ACE.
 1 Māye-bağş-ı: sāye-bağş-ı D / olup: olur ÇM, zāt D,

}

XLV

Kıt'a-i Dil-Güşā^X

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Bir şāha hıdmet eyle ki terk itse hıdmetin
Andan kuluñ kesilmeye hergiz 'ulūfesi

Birdür başiret ehline hep menşe'-i dü-kevn
Bādām-ı tev'emün iki olmaz şükūfesi

A118b, B218b, Ç73b, D73a, E13a, M127.

- X E: Kıt'a-i Uhrā B, - ACÇDM.
1 Hıdmetin: hürmetin ÇM / andan: anda ÇM / 'ulūfesi: 'alākası A.
2 'Menşe'-i: neş'e-i ÇM.

N A Z M L A R

I

Er-Rübā^c iyyāt^xFā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilūn

Şafha gül-şen iki mışra^c serv-i dil-cūdur baña
 Mışra^c inun beyti gūyā bir aqar şudur baña

Nokta hāl-i zīb-i rūḥ ma^c nā-yı rengin nūr-ı çeşm
 İki mışra^c la güzel bir beyt-i ebrūdur baña

C57a, D77a.

II

Er-Rā^xMef^c ulū / Fā^c ilātū / Mefā^c ilū / Fā^c ilūn

Erbāb-ı ṭab^c a dehr-i denī kim cefā virür
 Yā bī-nevā ider anı yā bir każā virür

Ebnā-yı ‘aşr itmez ‘aṭāyı belā-‘ivaż
 Ammā aqamuz ādeme bād-ı havā virür

A117a, B222b, C58b, Ç74b, D77a, E14bh, E16b, M128.

X

D: - C.

X

D: Kıt^c a-i Uhrā B, Kıt^c a ÇM.

III

Velehu^X

Mef^ulũ / Mefā^uilũ / Mefā^uilũ / Fe^ulũn

Ol ğamze-i dil-dũz ile gõnlũm tolu kandur
Ey ŧũh-ı cefā-piŧe meded kıyma bu cāndur

Mestāne ŧakın elde tutup oynama ey dil
Bilmez misin ol zũlf-i siyāhı ne yılandur

A117a, B222b, C58b, Ç74b, D77a, E14bh, E16b, M128.

IV

Kıı^ua^X

Mef^ulũ / Fā^uilātũ / Mefā^uilũ / Fā^uilũn

Bilmem ki maılabı o bũtũn naıd-i cān mıdur
Yoıhsa murādı āŧıkı bir imtiıhān mıdur

ũftādegāna bir ŧulu ŧeftālũ virmiyor
Eyā nihāl-i kāmety ney-res fidān mıdur

A117b, B222a, C58b, Ç74b, D77a, E14bh, E17a, M129.

X D: Kıı^ua-i Diger B, Kıı^ua ÇM,- ACE.
2 El uzadup: elde tutup B, özde tutup E.
X ÇM: Kıı^ua-i Uıhā B, - ACDEE.
2 ŧeftālũ: ŧeftāli ÇM.

V

Kıt'a^x

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

Ne kadar evcde eylerse güşāde per ü bāl
 Aşiyānında olur murğ-ı çemen fāriğ-i bāl

Nerre-şirān-ı cihān gitmiş 'adem-ābāda
 'Aşrumuzda zen-i dünyāya zebūn oldu ricāl

A117b, B223a, C61b, Ç74b, D78a, E15ah, E17a, M129.

VI

Kıt'a^x

Mef^cülü / Fā^cilātü / Mefā^cilü / Fā^cilün

Yarın utanma buse taleb eyle kendiden
 Eyler ümīd-i luṭf u kerem kul efendiden

Yakmazdı cānı sūhte-āsā o seng-dil
 Destāri başta olmasa çakmaqlı bendīden

A117b, B223a, C62a, Ç74b, D78a, E15ah, E16b, M129.

- X ÇM: Kıt'a-i Uḫrā B, - ACDEE.
 1 Evcde: vācide Ç / çemen: yine B.
 X ÇM: Kıt'a-i Uḫrā B, Velehu E, - ACD.
 1 Yārın: yāruñ AC / utanma: unitma B.
 2 Bendīden: bendinden C.

VII

Mersiyye-i Ahmed Ağa^XFe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

1 Şāh-rehde ribāṭdur bu cihān
Gelen olur bir iki gūn mihmān

Ahmed Ağa hazīne-dār ol kim
Hūsn-i hulkına yoğ idi pāyān

Eyleyüp "ارجى" nidāsını gūş
Virdi cānāna bī-tereddūd cān

Qara mātem libāsı ile qalem
Fevtine bir zamān olup giryān

5 Harf-i menkūṭ ile didi tāriḥ
Oldı ũqbāya Ahmed Ağa revān

Sene: 1172*

C54b, D87a.

X D: - C.

3 "İrci'i (ilā rabbike rāziyeten marziyeten)": O senden sen de ondan hoşnut olarak Rabb'ine dön KK', Cüz:30, sūre: 89, Ayet: 28.

4 Zamān: zebān C.

* C: - D.

VIII

Ꞑıı' a Berāyı Maḥbūb Şırma-keş^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

Düşelden 'aks-i pāki cūy-bār-ı sāḥa-i cāna
Gümüşden servdür kad çekdi bāğ-ı dilde cānāna

Ol āfet olmasaydı sım tenli şırma perçemli
Anuñ arām-gāhı olmaz idi şırma-keş-hāne

A117a, B222b, C63a, Ç71a, D78b, E15ah, E16b, M123.

IX

Ꞑıı' a-i Fahriyye-i Şā'iri^X

Fe'ilātün / Mefā'ılün / Fe'ilün

Bāḳi vü Nef'i vü Şābit Nābi
Suḥana virdiler āb u tābı

Bunlaruñ rüḥıdur eş'ār-ı Belig
Rühsuz ḳālebün olmaz tābı

B223a, D19b.

X B: Berāyı Sım-keş ÇE16bM, Velehu CE, - D.

X

Velehu^XFe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

Düşmene yāver olup dostı şakın incitme
İtme ey şūh-ı cefā-pişe bu cevri itme

Dāne-i hālini başduñ o büt-i 'işve-gerün
Onma ey hatt-ı siyeh bāğ-ı cihānda bitme

C62b, D78b.

XI

Der-Zāviye-i Kızıl Deli Sultān^XMef^ulū / Fā^cilātū / Mefā^cilū / Fā^cilün

Fermān-revā-yı kişver-i ma^cnā olan velī
Mesned-nişin-i mülk-i cihāna dimez belī

Dārü'ş-şifā-yı hacle-i vaşluñ hayāl idüp
Ferzānegām eyledi 'aşkuñ Kızıl Deli

A120b, B222b, C63b, Ç74b, D78b, E14bh, E16b, M128.

X

D: - C.

X

C: Kıt'ā-i Diğer B, El-Yā D, Rübā'ıyyāt-ı Belig E, - AÇEhM.

XII

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Olmış dü-tā bu nüh-felegün kadd-i nāziki
Būs ide tā ki dāmen-i hısn-ı Selānik'i

Takdīm iderdi şehr-i Neccārā'ya vaşfını
Görse bu tarz-ı dil-keşi 'ālemde Rūdekī

Bulmaz bu cāy-gehde olan lūliyān gibi
Şad-sāl ğavṭa eylese deryāya Sōnbekī

A127b.

M A T L A ^c L A R

El-Matāli^cXMefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 1 Teveccüh eylese dāniş-verān-ı dehre każā
Virür efendi żarüri hemān każāya rızā

A123a, B223b, C64a, Ç75a, D79b, E17a, M129.

Velehu^XMef^ulū / Mefā^cilū / Mefā^cilū / Fe^culün

- 2 Yā Rab be-havāşş-ı eşer-i tiziş-i āsmā
"احفظني من الفقر وأجعلني غنيا"

A123b, C64a, Ç75b, D79b, E17b, M130.

Velehu^XMefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 3 Gönül hüsni bütān-ı bī-vefādan nefy idüp bir lā
O şuhūñ lā-nażır oldığını işbāt ider illā

C64a, D79b.

X D: Velehu CÇM, - ABE.

1 Dehre: dehr A / żarüri: żarārı A.

X CÇDM: - AE.

1b "Ahfaz-nā mine'l-faqr ve ac^cal-nā ğaniyyā": Yā Rabb bizi fakirlikden muhāfazā buyur ve bizi zengin kıł.

X CD.

Berāyı Mehemmed Şālih Efendi^XFe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 4 Var mıdur mesned-i fetvāya didüm bir şālih
Didi Hātif ki vücūh ile Mehemmed Şālih

C64b, D79b.

Berāyı Maḥbūb-Siyāhī^XMefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

- 5 ʿİzārında o ḥaṭ üftādegānuñ dūd-ı ahıdur
Ruhında ʿaks-i ḥāli merdüm-i çeşmüm siyāhıdur

A122b, B223b, C65a, Ç75a, D80a, E17a, M129.

Berāyı Şādık^XMefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün / Mefā^ʿilün

- 6 O kākül uçlarına dāmen-i şeb dinse lāyıkdur
Ki nūr-ı cebhe-i berrākı yāruñ şubḥ-ı Şādık'dur

A122b, B223b, C65a, Ç75a, D80a, E17a, M129.

X C: Velehu D.

X B: in Ferd Berāyı Siyāhī ÇE, in Ferd Ez-Berāyı Siyāhī M, Velehu D, - AC.

1 Üftādegānuñ: üftādegānın ÇM / ʿaks-i ḥāli: ḥāli ʿaks-i AD / çeşmüm: çeşm-i B.

X CÇEM: - ABD.

1 Yāruñ: yārın BÇM.

Berāyı Berber Mūsā^XFe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 7 O mehūn sā'id-i berrākı yed-i beyzādur
Şahn-ı dükkānçe tecellî-kede-i Mūsā'dur

A122b, B223b, C65a, Ç75a, D80a, E17a, M129.

Berāyı Şu'ayb^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 8 'Aybsız ādem olmaz her kese bir şekk ü reybum var
Güzel sevmekdür endişem benüm ancak Şu'ayb'um var

A124b, B224b, C65b, Ç76a, D79b, E18a, M130.

Berāyı Feyzî Beg^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 9 Hezārı söyleden yā āşiyān şevkı yā beyzîdür
Beni güyā iden āyine-i dīdār-ı Feyzî'dür

A122b, B224b, C65b, Ç76a, D79b, E18a, M131.

- X CÇEM: Ferd Berāyı Berber Mūsā B, - AD.
1 Mūsā'dur: Mūsā'ndur DE.
X CÇEM: Ferd Berāyı Maḥbüb-Şu'ayb B, Velehu D, - A.
1 Ü: - Ç.
X CÇEM: Ferd Berāyı Maḥbüb-Feyzî B, Velehu D, - A.
1 Şevkı: şevk A.

Velehu^XFā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilātūn / Fā^ʿilūn

- 10 Almak ister naqşını āyīne-i rūşen-güher
 ʿĀkıbet bu şūreti bir kâlebe ifrâg ider

A124a, B225a, C65a, Ç76a, D82a, E18b, M131.

Velehu^XMefā^ʿilūn / Fe^ʿilātūn / Mefā^ʿilūn / Fe^ʿilūn

- 11 Hamīr-i māye-i ma^ʿnā-yı dil yapar yoğurur
 Kalem dü-mısrā^ʿ ile beyti hep ikiz toğurur

A124b, B225a, C65b, Ç76b, D79b, E18b, M131.

Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 12 Va^ʿde-i naqd-i vişāli lebinūn hep sözdür
 Bize de meclis-i ʿişretde bir altun bozdur

A128a.

X CÇM: - ABE.
 X CÇDM: - ABE.
 12 Başlık yok.

Berāyī 'İrfān^X

Mef'ūlü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 13 Ne 'andelibe ne gül-i handāna mā'ilüz
Rind-i cihān-dideyüz 'İrfān'a mā'ilüz

A123b, B224a, C66a, Ç75b, D80a, E17b, M130.

Velehu^X

Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilün

- 14 Sıdık ile şehlere şeh-zādeler olmaz dem-sāz
Şakınur peççeleri yanına varmaz şeh-bāz

A124a, B225a, Ç76a, D80a, E18a, M131.

Velehu^X

Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilün

- 15 İstikāmetde kad-i dil-dāra nāvek dinse pes
Güyyā bir la'l-i peykāndur başında sūrī fes

A124a, B224b, C66a, Ç75b, D80a, E17b, M130.

- X C: Velehu ÇDM, - ABE.
X ÇDM: - ABE.
X ÇDM: - ABCE.
I Dinse: dindi AB.

Velehu^X

Mefā'ılün / Fe'ılātün / Mefā'ılün / Fe'ılün

- 16 Güzeşte vaq'aları cümle eyleyüp tebliğ
Yegān yegān saña tefhīm ider sicill-i Belīg

B225a, C66b, Ç76b, M132.

Velehu^X

Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ılün

- 17 Zekān-ı muğ-beçe-i Rūm'dan almış nīm-reng
Kızıl Elma'da olan sīb-i zenaḥdān-ı Fıreng

C67a, D80a.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 18 Hemīşe bār-ı ḥātırdur naşibi rāst-reftāruñ
Zebānından degil mi çekdiği biḥūde kañtāruñ

A128a.

X Ç.

16 Temettü'd-divān-ı Belīg 'Alyyü'd-Mehmed Refi' Amedî, 18 R 1210 B, Belīg Efendi
Merḥūmuñ Sicillinüñ Cildi Üzerinde Muḥarrer idi C, Temettü'd-Divān-ı Belīg Raḥmetullāh ÇM.

X CD.

18 Başlık yok.

Berāyı Maḥbūb Ḥayyāt^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 19 Çākī-i zaḥm-ı dil-i zārını dirmiş ilmeme
Alamaz bāna o ḥayyāt ne virdi bilmeme

B223b, C67a, Ç76b, D80a, E83b, M132.

Velehu^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 20 Dide olursa firākıyla remed-būde ʿazīm
Tūtiyādur göze ḥāk-i ḳadem-i İbrāhīm

C67a, D80b.

Berāyı Muṣṭafā^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 21 Cān fedā eyler āna cānı olan
Muṣṭafā'yı sever imānı olan

A122b, B224b, C67a, Ç76a, D80b, E18a, M131.

- X C: Ferd-i Diğer Berāyı Maḥbūb-Ḥayyāt B, Velehu ÇM, - DE.
1 Dil-i: dile Ç / ilmeme: dikmeme B.
X C: - D.
X CÇEM: Ferd Berāyı Maḥbūb-Muṣṭafā B, Velehu D, - A.

Velehu^XFe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fa^clün

- 22 Dil-i nāzik olur āzürde nigāh-ı keçden
Hār düşse toķunur çeşme mişāl-i sūzen

A124a, A128b, B224a, Ç75b, D80b, E17b, M130.

Velehu^XMefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 23 Ezel dīvānçe-i hūsni yazarken hāme-i Bī-çün
Bulundı kāmētün s̄ānisi yoķ bir mışra^c-ı mevzün

C67b, D80b.

Mefā^cilün / Fe^cilātün / Mefā^cilün / Fe^cilün

- 24 Çekide eyledi pinyāl-i ğamzesinden ħan
O zulm-pīşe baña kıydı el-amān amān

A128a.

X CDM: - A124a, A128b, - BE.

X CD.

24 Başlık yok.

Berāyī Seyyīd^XMefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 25 Nazīri mün^cadim her vech ile fenn-i nezāketde
Ol āfet sā'irin yanında Seyyīd'dür melāhatde

A124a, B224a, C67b, Ç75b, D80b, E18a, M130.

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 26 Bākiyā cum^ca namāzın kıl da gel mey-ḥāneye
Hürmetin anla tahāretle yapış peymāneye

A123a, B225a, C67b, Ç76b, D80b, M131.

Mef^cülü / Fa^cilātü / Mefā^cilü / Fā^cilün

- 27 İhrāb virdi kendisine ğālibā duḡa
Feyzī Efendi başladı şimdi tecelluḡa

A128b.

X ÇÇM: Ferd Berāyī-Maḥbūb Seyyīd B, Velehu D, - AE.

1 Sā'irin: sā'irīñ AC.

26 Başlık yok / Bākiyā: sākiyā ÇM / 26a Mıṣra^c-ı Bāki Efendi D, Mıṣra^c-ı Bāki Efendi Merḥūm C, Velehu ÇM, - AB / 26b Mıṣra^c-ı Şāhib-i Divān D, Mıṣra^c-ı Sānī Belīġ Efendi Merḥūm C, Velehu ÇM, - AB.

27 Başlık yok.

Berāyı Aḥmed^XMef^ulū / Fā^cilātū / Mefā^cilū / Fā^cilūn

- 28 Yād eyledikçe ʿarız-ı āl-i Muḥammed'i
Seyr eyle şevk ile gül-i ruḥ-sār-ı Aḥmed'i

A124a, B224b, C68a, Ç76a, D81a, E18a, M130.

Berāyı Şakız Helvācısı^XMefā^cilūn / Mefā^cilūn / Mefā^cilūn / Mefā^cilūn

- 29 Olunca müşteriler vaşlinuñ biñ dürlü müştākı
Şakız helvācısı çignetdi esb-i nāza ʿuşşākı

A122b, B223b, C68a, Ç75a, D81a, E17a, M129.

Berāyı Dellāk ʿOsmān^XMefā^cilūn / Mefā^cilūn / Mefā^cilūn / Mefā^cilūn

- 30 Sever cān u gönülden şübhesüz erbāb-ı dil anı
Kızılbaşdur hele dünyāda kim sevmese ʿOsmān'ı

A122b, B224b, C68a, Ç76a, D80b, E18a, M131.

- X ÇEM: Ferd Berāyı Maḥbūb-Aḥmed B, - AD.
X C: Ferd Berāyı Maḥbūb-Şakız Helvācısı B, Berāyı Helvā-yı Şakız ÇEM, Velehu D, - A.
1 Vaşlinuñ: vuşlatuñ A / Çignetdi: çiyetdi B.
X ÇCM: Ferd Berāyı Dellāk ʿOsmān BE, Velehu D, - A.

Berāyı Yularsız Arslan^XMefā^ʿilün / Fe^ʿilātün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

- 31 Yularsız eyledi dil-beste cümle yārānı
Budur bu vādī-i ḥüsnün yularsız arslanı

C68a, D81a.

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

- 32 Levḥ-ı ruḥ-sārda tāriḥ-ı celī
Bu ^ʿaceb ḥüsn-i ḥaṭ-ı Mīr ^ʿAlī
Sene: 1170*

C55a, D84a.

- X C: Velehu D.
32 Başlık yok.
ḥ CD.

BEYTLER

El-Müfredāt^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Mikdār-ı hācet olsa eger şey'e i'tibār
Olurdu cān gibi nemek ey dil girān-bahā

A124b, B224b, C64a, Ç76a, D81b, E18a, M131.

Berāyı Muğ-Peçe-i Āndur Yā^X

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 2 Ān mıdur şu'le viren 'arız-ı pākinde didüm
Didi ol muğ-beçe-i bāde-fürüş āndur yā

A123a, B224b, C64a, Ç76a, D81b, E18a, M131.

Velehu^X

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

- 3 Mukārin oldıgūn nīk ü bedi āteş gibi yakma
Ānā nef'in tōkunsun mümkün oldıqça tūrāb-āsā

C64a, D81b.

- X D: Velehu CÇM, - ABE.
1 Girān-bahā: sāde-bahā Ch / C nüshasında her iki şekli de vardır.
X BCÇM: Muğ-peçe-i Āndur Yā Hakkında E, Velehu D, - A.
X D: Müfredāt C.

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 4 Peyveste oldı kulle-i eflāke dūd-ı ah
Sükkān-ı çarh şimdi zarūrī ider bükā

A128b.

Velehu^X

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- 5 Aşınadur her kesün bir feyz ile germiyyeti
Māh-tābuñ pertevin pervāne zann eyler serāb

A128a, C64a, D81b.

Velehu^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

- 6 Bu cism-i nerm ile 'azm eylesen beyābāna
İder vücūdını şad-pāre tiğ-i mevc-i serāb

C64a, D81b.

- 4 Başlık yok.
X CD: - A.
X CD.

Ferd-i Diger^XMef^ʿülü / Fā^ʿilätü / Mefā^ʿilü / Fā^ʿilün

- 7 Her şubḥ kim ki dāne-i ḥālūñ ḥayāl ide
Olmaz o ḥubb-ı neş^ʿe-i efyūna ihtiyāc

A123a, B224a, C64b, Ç75a, D81b, E17b, M129.

Velehu^XMefā^ʿilün / Fe^ʿilätün / Mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

- 8 Felek-nevāle ki ḥvān-ı luṭufūñ üzre gelüp
Ṭutar meh-i nevi gūyā ki nīme-i emrūd

A123b, B224a, C65a, Ç75b, E17b, M130.

Velehu^XMefā^ʿilün / Fe^ʿilätün / mefā^ʿilün / Fe^ʿilün

- 9 Taḥammül eyleyemez ṭa^ʿna teng-ḥavşalagān
Ṭolu tüfengi hemān bir şerer pūr-āteş ider

A123a, B224a, C65a, Ç75a, D82a, E17a, M129.

X B: Velehu CÇM, - ADE.

X CÇM: - ABD.

1 Ḥvān-ı: ḥūn-ı Ç / meh-i nevi gūyā ki: meh-i nev gūyā ki ÇM, elinde meh-i nev-çū B.

X CÇM: - ABDE.

1 Ṭolu: ṭolı B.

Velehu^XFā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilūn

- 10 Ben o bed-bahtum ki baksam şafha-i ayīneye
Baht-ı şūmumdan bañna ^caksūmde rev-gerdān olur

A123b, B224a, C65b, Ç75b, D82a, E17b, M130.

Velehu^XFe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilūn

- 11 Levh-ı yāķūta o hatt-ı lebi kimse yazamaz
Dest-i ķudretle anı hāme-i icād yazar

A124b, B225a, C65b, Ç76b, D81b, E18b, M131.

Ferd-i Dīger^XMef^culū / Fā^cilātū / Mefā^cilū / Fā^cilūn

- 12 Sākī eger ki meyle leb-ā-leb degilse hum
Def^c-ı humāra iki tolu taş tamām gelūr

B223b, C65b, Ç76b, D80a, E83b, M132.

- X CÇDM: Dīger B, - ADE.
1 Şūmumdan: şūmumda BÇM.
X CDÇM: - ABE.
X B: Velehu CÇDM, - E.
)

Velehu^X

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

- 13 Yāruñ ruḥına gelse n'ola ḥaṭṭ-ı hümāyūn
Zabṭ eylemege manşıb-ı ḥüsni sened ister

C65a, D82a.

Velehu^X

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

- 14 Kökün kazıt ḥaṭ-ı sebzin riyāz-ı ḥüsñünden
Başar bu bāğı o sebze ḥudāyī nābitdür

C65a, D82a.

Velehu^X

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 15 Yāruñ fūrüg-ı mihr-i ruḥın cüst ü cū iden
Deryā içinde māhiye beñzer ki āb arar

C65a, D82a.

- X CD.
1 Yāruñ: yārın D.
X CD.
X CD.
1 Yāruñ: yārın D.

Velehu^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 16 Zīr-i destāna şeref-māyesidūr luţf-ı kibār
 Kadehūn elden ele gezmesi mīnādandur

C65b, D82a.

Velehu^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 17 Nahl-i dil-keşde olan emrūdı bildūn mi nedūr
 Şekker-i şerbet ile leb-ber-leb-i zūmrūd gözedūr

C65b, D79b.

Velehu^XFe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

- 18 Gezdūrūr elden ele şafha-i şîr-i rengīn
 İctibārı kadehūn neş'e-i sahbādandur

C65b, D81b.

X	CD.
X	CD.
1	Dil-keşde: dil-keşle D.
X	CD.
1	Gezdūrūr: gezdūr C.

Velehu^XMef^ʿülü / Mefā^ʿilü / Mefā^ʿilü / Fe^ʿülün

- 19 ʿİsā-dem-i deyr-i kühenüm vaqt-i cüdāyī
Bütler uzadup destini dāmānum ararlar

C65b, D81b.

Velehu^XMef^ʿülü / Fā^ʿilātü / Mefā^ʿilü / Fā^ʿilün

- 20 İncitmesün mi o dem işitdikçe zāhide
Dirmiş rakīb dīv o perīnün fülānidur

C65b.

Velehu^XMef^ʿülü / Fā^ʿilātün / Mef^ʿülü / Fā^ʿilātün

- 21 Nevk-i sinān-ı ğamzen̄ işler geçer gönülden
Ey şūh-ı sulh-düşmen mızrāk çuvāla şıgmaz

A123b, B224a, C66a, Ç75b, D82b, E17b, M130.

- X CD.
I Ararlar: alurlar C.
X C.
X CÇM: - ABDE.
I Ey: o E.

Velehu^XFe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 22 Çekerek halka-i tevhîde perî-rûları şeyh
 Âkıbet öyle za'if oldu ki bir hû çekemez

A124a, B225a, C66a, Ç76b, D82a, E18b, M131.

Velehu^XFe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- 23 Mansıb-ı hüsne taleb-kâr olıcak meh-rüyân
 Ruḥ-ı yâr itdi hemân ḥaṭṭ-ı şerîfin ibrâz

C66a, D82a.

Velehu^XMef^cülü / Mefā^cilü / Mefā^cilü / Fe^cülün

- 24 Ol şüh-ı cefā-pişeyi meclisde tutardum
 Ammâ ki o dem neyleyeyüm tıtdı merâḳum

A124a, B224b, C67a, Ç75b, D80a, E18a, M130.

X CÇDM: - ABE.

X CD.

X CÇDM: - ABE.

1 Merâḳum: merâmum B.

Velehu^XMefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 25 Sitārem toğmadı hīç bir zamān burc-ı sa^cadetden
Tesellī hāṭıra "اليلة حبلی" midur bilmem

C67a, D82b.

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 26 Cihānda zulm itdün[~]ākıbet bisyār olur zırā
Bunu işrāb ider dībāda neşr-i kaṭra-i revğan

A129a.

Velehu^XMef^ulü / Fā^cilātü / Mefā^cilü / Fā^cilün

- 27 Cevvāle gibi dönmez idi çeşm-i intizār
Piçide olsa tār-ı nigāhum ayağına

A123b, B224a, C67b, Ç75b, D82b, E17b, M130.

- X CD.
I "El-leylet-i ḥublā": Gece gebedir.
26 Başlık yok.
X CÇDM: - ABE.

Velehu^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 28 Nice dört üstüne zevk itmesün kim hafta başında
Şafādur pır-i aşka ola taze berber altında

A123b, B224b, C67b, Ç76a, D80b, E18a, M131.

Velehu^X

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 29 Bu şeb vaşlın o meh ferdāya korsa ey dil-i şeydā
Bunı pek belle kim gündüz çıkılmaz küh-ı billūra

A124a, B224a, C68a, Ç75b, D82b, E17b, M130.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

- 30 Derün-ı pırehenden cism-i pür-nürün nümāyāndur
Ki gūyā āb-ı şāfī vaz' olunmuş cām-ı billūra

A128b.

- X CÇDM: - ABE.
X DÇM: Ferd-i Diğer B, - ACE.
30 Başlık yok.

Velehu^X

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

- 31 Belîğ āb-ı hayāt-ı āteş-i efsürde-dāmendür
Cihānda tutmadı bîhūde Mecnūn zeyl-i şahrāyı

A123a, A128a, B223b, C68a, Ç75a, D82b, E17a, M129.

X ÇM: Müfred Velehu C, - ABDE.

1 Belîğ: hemān A128a.

DER-MENKABE-İ SĀHİL-HĀNE-İ
ÇERĀĜĀN

Der-Menkabe-i Sāhil-Hāne-i Çerāgān^X

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

- 1 Hengām-ı şeb ki meş'ale-efrüz-ı mihr-i yār
Yağdı derün-ı sīneme bir şem'-ı táb-dār

Dāğ-ı fetīle-dār ile oldı fezā-yı dil
Gül-şen-sarāy-ı şahın-ı Çerāgān-ı lāle-zār

Dīvān-hāne-i harem-i dilde nā-gehān
Cüş itdi ceyš-i mağdem-i ümmid-i fikr-i yār

Nākş-ı kademle tefrīş-i pā itdi şafhasın
Mevc-i şikeste-cevher-i mir'āt-i táb-dār

- 5 Nā-gāh ol şehen-şeh-i mülk-i melehātūn
Oldı hayāl-i şive vü nāz ile āşikār

Hayret-fezā-yı 'işve-i ref'tārı eyledi
Nākş-ı kudūmı mevce-i sīm-āb-ı lerze-dār

Ref'tār-ı güm-hayāline olsa nazar-figen
'Ömr-i şitāb-kerde ider 'avdet ihtiyār

Ref'tār kim şadā-yı kademle Mesih-veş
Rāha bırakdı zinde idüp piç ü táb-ı mār

Pirāhen içre lerze-figen cism-i nāziki
Mīnāda hem-çü mevce-i sīm-āb bī-ķarār

- 10 Emvāc-ı t̄āb-ı ʿarızı cūş eyleyüp o şūh
 Āb içre oldı ʿaks-i kamer gibi āşikār
- Ruḥ-sārı üzre zūlfini seyr eyleyüp didüm
 "سبخان خالق الليل و النهار"
- Geh māh-tāb gibi görüñdi hicābdan
 Geh oldı ğark kulzüm-i envāra mihr-vār
- Hayretle ʿarızındaki hoy oldı gūyiyā
 Āyine üzre itmege lerzende ber-ķarār
- Ruḥ-sārı lemʿa-efgen-i zulmet-sarāy-ı cān
 Reftār-ı nāzı taʿne-zen-i mevc-i cūy-bār
- 15 Ebrū kemān ğamzeleri t̄iĝ-ı hūn-feşān
 Müjĝānı t̄ir dīdesi hūn-ḥvār-ı pūr-ḥumār
- Müjĝānı dest-i şefkatin itmiş dirāz kim
 Tā çeşm-i mesti olmaya üftān u şerm-sār
- Tār-ı nigāha ʿarızı üzre dem-i hicāb
 Reng-i perende zemzeme-i bāl ider-şīʿār
- Berginde būy-ı gül ruḥına cān atarsa ger
 İtmez derūn-ı ṭabʿına yād-ı vaṭan gūzār
- Olsun ḥarām ķāmetine perniyān-ı nāz
 Tār-ı nigāh-ı dīdemi itmezse pūd u tār

- 11 "Sübḥāne Ḥālīķū'l-leyl ve'n-nehār": Gece ve gündüzü yaratan Allāh ne yücedir.
 12 Mihr-vār: mihr-verā A.
 13 İtmege: oynar baķ A.
 15 Müjĝānı: müjegānı A.
 17 Nigāha: nigār ha A.

20 Emvâc-ı cüy-ı hüsni taşup başdan aşmasa
Olmazdı 'arızı haç-ı nevle benefşe-zâr

Gâh-ı nazarda rüyına nisbetle berg-i gül
Eylər çemende şeb-nem ile mihri seng-sâr

Dürc-i muhassenât olup endâmı itdürür
Maqdür-ı şun^c-ı şanı^c-i-i zühdden güzâr

Ol gül-sitân-ı bāğ-ı vefâyı görünce dil
Açdı o demde pâyına mânend-i cüy-bâr

Āgüş-ı hasret-i dil-i zârı güşâd idüp
Mânend-i hâle eyledüm ol mâhı der-kenâr

25 Ol rütbe tâb-ı rehle ruhı tâb-nâk kim
Kalmış sipend-i hâli o cür 'etle ber-karâr

Mühr-i zebân-ı şekveyi mürişde-âb idüp
Süz-ı güdâz ile didüm ey şüh-ı şive-kâr

Tâ kim vaçandan oldı ten-i lâğarum cüdâ
Ney gibi deldi bağrumı cellâd-ı rüzgâr

Sevdâ-yı serle itdi sevâd-ı vaçan tenüm
Mîl-i nizâr-ı sürme-i âhû-yı küh-sâr

Ta^cbîr-i levne bâ'ış olurken fûrûğ-ı mâh
Pâmâl-i eşheb-i elemüm şimdi sâye-dâr

22 Zühdden: zühdünden A.

23 Bāğ-ı: - A.

- 30 Ümmîd-i irtifa^c ile dürr-i yetîm-veş
İtdüm diyâr-1 ğurbeti re'yümle ihtiyâr
- Nağş-1 kademle deşt-i temennâyı eyledüm
Açup da düz-1 hırka-i Hindî-i bî-ķarâr
- Gird-âb olurdu şu^cle-i cevvalê şerm ile
Görse taleble gerdiş-i ser-germüm âşikâr
- Ammâ ki tîğ katlûme cevher-nümâ olup
Emvâc-1 cüy-1 devleti itdi felek nigâr
- Şad-âh kim hadîka-i dilde ğubârdan
Bîh-1 nihâl vürüd-1 elem oldu üstüvâr
- 35 Zür-1 nesîm-i âhum idüp zülfine eşer
Mânend-i nâhun eyledi berg-i ruħın figâr
- Sükker-feşân-1 püşte-i bâĝ-1 vefâ olup
Süz-1 derûn ile didi ol şüh-1 cân-şikâr
- Sensin Belîĝ şimdi bu bâĝ-1 suħanda sen
Çeh çeh-fezâ-yı naĝme-resâ-yı dil-i hezâr
- Ĝüftâra gel ki tâ ħala minķâr-1 ħâmeden
Mesned-nişîn-i mekteb-i ʿirfâna yâd-ĝâr
- Ebyât-1 endâzına pâşide-rîĝ ola
Emvâc-1 nür-1 merdümek-i çeşm-i i^ctibâr

30 Diyâr-1: der-i yâr-1 A.

39a Vezin bozuk.

40 Olsun ʿarūs-ı şive-i reng-efgen-i suhan
Nağş-ı derūn-ı hacle-geh-i mefhar-ı kibār

Ol gül-bün-i sehā ki zebān-ı hezār-veş
Gül-zār-ı midhatünde zebān berg-i şāh-sār

Ol ʿandelīb-i zemzeme-perdāz-ı fażl kim
Eyler zamāne zāt-ı şerīfiyle iftihār

Ol pür-keremle reşk-i sehāb-ı ʿināyeti
Her kaṭra āb-ı ebri ider dāne-i şerār

Meknūz-ı dürc-i tıynet-i endāmıdur meger
Şun^c-ı bedī^c-ı kudret-i vālā-yı Kirdgār

45 Evhām-ı künc-i tā'ir-i kudside mün^cadim
Mī^crāc-ı kaşr-ı cūdına endāze vü şümār

Harmi eger ki istese berķ üstüne çeker
Tārik sehāb-ı ah ile fānūsdan hişār

Mānend-i mūr cevher-i şemşīr-i kātī^c
Eyler keşide gülle-i a^cdā-yı dāne-dār

Āb-ı sehāb-ı cūdı eger itse terbiyet
Gelmez bu sūķ-ı ʿāleme dest-i tehī çenār

Fermānı dest-i pençe-i müyīn ile ider
İhrāc-ı cevher-i dil-i fūlad-ı tāb-dār

42 Zemzeme-perdāz-ı: zemzeme-i perdāz-ı A.

50 Rīg-i sehā-yı pür-kereminden bu ʿāleme
Oldı nemek-çeş āb-ı temevvüc-zen-i bihār

Hıfzı taʿalluḡ eylese zīnet-nümā olur
Reng-i hınā gibi ser-i engüşt-i şemʿa nār

Şıdkı yanında olsa tezekkür ḡadīs-i şubḡ
Mehbitle şubḡ-ı şādık ider kizbi ihtiyār

ʿAdli ʿināyet itse nigeḡ-dār olup ider
Cāy-ı ḡamāmı dīde-i şāhīn-i cān şikār

Gūş itse lafz-ı ḡilmini ḡürşīd o dem olur
ḡatt-ı şuʿāʿ-ı şerm ile ebr-i reg-i bahār

55 Cūdın ḡisāba başlasa kilḡ-i debīr-i çarḡ
İtmez ihāta dāʿire pehnā dūr-i şümār

Deryā-yı pür-telātum olur ḡulzüm-i serāb
Dest-i ʿatā vü cūdına ebr olsa kīse-dār

Kānūn-ı ḡül-şen içre ider pāş-ı himmeti
Mevc-i ḡarīr şuʿleyi tār-ı kabā-yı ḡār

Deryāya itse āteş-i ḡahrı eger eşer
Eyler şadefde dūrri o dem dāne-i enār

Şevḡ-ı ḡubār-ı kūyı ider mīl-i sürmeyi
Çüb-ı ʿasā-yı merdümek-i āhū-yı Tatar

52 Kizbi: kezāyı A.

60 Pervāz-ı murğ re'y-i müniriyle ber-havā
Eyler fezā-yı cebhe-i hürşid-i sāye-dār

Nāhun gūzār olup suhan-ı gā'ibāneden
Çekdi haṭāya ṭab^cumı bu beyt-i tāb-dar

Ey bülbül-i hüceste-i gül-zār-ı Kirdgār
V'ey sünbül-i hadīka-i feyz-efgen-i bahār

Mıṣra^c-resā-yı kūçe-i bāzār-ı nazmda
Memlūk-i ṭab^c-ı pür-keremūn nuḡt-ı müste^cār

Tār-ı reg-i havā-yı kef-i pāş-ı himmetūn
Eyler derūn-ı rişte-i şem^c-ı sarāy-ı yār

65 Hızmetde germ olup dil-i a^cdāmī sūz için
Gird-ābı itdi şu^cle-i cevvalē cūy-bār

^cAdlūnde cism-i hāmına iç gömleği ider
Rengīn kumāş-ı meş^c'ale-nārı dil-i çenār

Erbāb-ı derd luṭfuña nisbetle itdiler
Gül-miḡ-ı bāb-ı merḡametūn çeşm-i intizār

Elfāz-ı medḡūn olmasa da Yūsuf olsa ger
Mehd-i ḡalemden itmem o mazmūnı der-kenār

Ma^ccūn-fürūş-ı ḡikmetūn itmezdi zūr-ı dest
Baḡt-ı nizār-ı düşmenūnı böyle ḡvāb-dār

70 Bī-riz-i dürc-i semmine nisbetle olmasa
Miḡdār-ı şemme neş'e-i pür-feyz-i kūknār

Rāyūn fūrūḡı meş'ale-i rāh-ı ^caḡl-ı küll
ḡulḡūn nesīmi feyz-dih-i şubḡ-ı nev-bahār

Zeyn-i hilāl-i çarha olur Ferkadān rikāb
Tā pūşt-i nesr-i tā'ire bahtuñ ola süvār

Encüm degil şahā'if-i evrāk-ı cūduñ
Eyler zamāne nukra döküp rüz-ı şeb şümār

Gitdikçe nerdübān-ı müsā'idden oldı pest
Besdür niçün ki vaşfuña eyler luḥūk-ı 'ār

75 Güftār-ı nā-pesend-i medihünle olmasun
Hulkūm-ı ḥāme fart-ı tehevümle pür-figār

Dāniş-verā tefāzzul-ı cūduñ o rütbe kim
Elfāz-ı medhe vaşf-ı şerifün virür vaḳār

Fermān iverse zir-i medihünde eyleyüm
Ma'nā-fürüz-ı cevher-i zātumla iftiḥār

Ol bülbülüm ki reşhası minḳār-ı ḥāmemün
Āb-ı zebān-ı ḥançer-i hissān-ı rüzgār

Elfāz-ı dürr-i nazmuma nisbetle eyledüm
Rağbet-fezā-yı cevher-i lülū-yı şāh-vār

80 Āyīn-i ehl-i ṭab'a ri'āyetle eyleyüm
Tazmīn-i nazm-zād u ṭab'ı Vahīd-i zār

Geçdi zamān-ı Şevket ü Ḥākānī Husrev'i
Şimdi benüm memālik-i nazm içre şehr-yār

Ol şā'irüm ki debdebe-i kūs-ı darbetüm
Güş-ı ḥasūd-ı nazmumı ker itdi ra'd-vār

Da'vā-yı merdī-i suḥan eylerse 'aşḳ idüp
Gelsün miyān-ı ma'rekeye ḥaşm-ı nā-bekār

75 Hulkūm: hulkūm A.

Bir beyt-i āteşin-i hākister eyleyüm
 Tursun ğılāf-ı miḥberede kilik-i Zū'l-fekār

85 A^cdā eger ki Rüstem-i şir-efgen olsa da
 Hāmem olur derūnına tır-i sefid-i yār

Ammā ki çār-sūy-ı ma^cārifde kalmamış
 Rengin kumāş-ı kâle-i ma^cnāya i^ctibār

Elken-zebān-ı bülbül-i gül-zār-ı hayretüm
 Hālüm ifāde itmege yok bende iktidār

Eyler ümīd-i hār u has güft ü gūy sever
 Tābiş-nümā-yı feyz-i ma^cānī-i ihtisār

Ṭāq-ı derūna remz-i ma^cāniyle nefis ider
 İtmez ifāde maḥlabı lafzıyla hūş-yār

90 Açmış cenāh-ı der gibi vālā dü-mışra^cın
 Ümmīd-i maḥlaşum ile her beyt-i tāb-dar

Ṭümār-ı nazmı tayy iderek vaqtidür Belīg
 Dest-i du^cā ile pür ola berg-i gonca-vār

Mānend-i serv gül-bün-i iqbāli ahterān
 Olsun miyān-ı ravza-i devletde pāy-dār

Tā kim fezā-yı şafha-i gül-zārda ola
 Fermān-ı Kirdgār'la āmed-şüd-i bahār

A5b.

88 İhtisār: ihtisār A.

93 A9ah / Kirdgār: kerdem-i kār A.

S Ā K Ī - N Ā M E

Sākī-Nāme^s

I

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Sākī getür ki devr ide ol cām-ı āf-tāb
 Āşār-ı feyze kâbil ola bezm-i mäh-tāb
 Nessāc-ı kār-gāh-ı hayāl ide feth-ı bāb
 Virsün kumāş-ı ma'ni-i rengine āb u tāb
 Evvel kadehde 'aks ide ref' eyleyüp niķāb
 Mir'āt-i kalbe şahid-i mazmün nüh-kitāb
 Sāgar-keşān-ı meclise keşf ola bī-hicāb
 Sırr-ı hafı-i sākī-i Kevşer Ebū Türāb

İtdikçe neş'e dide-i kalbe müsā'ade
 Cānān-ı cāmı eyleye 'aşık müşāhede

II

Sākī humār kesdi amānum piyāle vir
 Āzād eyle bendeni ğamdan şevāba gir
 Hātır olunca neş'e-i meyden şafā-pezir
 Güş it şarir-i hāme-i destān-serā ne dir
 Rindān-ı mesti vāķı'adan eyleyüp habir
 Böyle vaşıyyet eyledi bir sāl-hurde pır
 Ālūde eylesün kefen-i cismi ol 'aşır
 Münker cevāb söylemesün göricek Nekir

Bezm-i fenādan ayağı çünki çeküp gidem
 Nüş-ı şarāb-ı 'Adn ile def'-ı humār idem

X • AC: Sākī-Nāme-i Rengin ü Şevk-Äver B, Sākī-Nāme-i Dil-Güşā D, Sākī-Nāme-i Neşve-Fezā ÇM.

I 3 Niķāb: hicāb A.

I 4 Sāgar-keşān-ı meclise: sāgar-güşāde meclis-i ÇM.

I 5 Neş'e: teşne C.

II 1 Amanum: a cānum C.

II 2 Şarir-i hāme: darir-i hāme S / destān-serā ne dir: destān-sarāya yir M, destān-sarāya vir Ç.

III

Sākī şarābı eyleme ālūde şāf ola
 Emvāc-ı rūz-ı neş'e ile dil-şikāf ola
 Kibrīt-i ahmer ol meye nisbet gūzāf ola
 Her kim içerse vākıf-ı esrār-ı kāf ola
 Bir mey getür ki nūş iden anı mu'āf ola
 Akvāl-i hürmetinde nice ihtilāf ola
 Mīnā içinde böyle huşūşā ki şāf ola
 Men^c-ı fakihūn ol meyi şāyed hılāf ola

Ugratma bezme münkir-i aşkı kesel gelür
 Virme şarābı kibrine anuñ halel gelür

IV

Sākī fūrūg-ı bāde ile gel ayak ayak
 Zülmet-sarāy-ı hātır-ı vīrāna şem^a yak
 Efsürde oldu meclis-i işret nigāra bak
 Allāh aşkına o büte bir piyāle çaķ
 Pīr-i muğān ile buluşup "كيف ما اتفق"
 Virdi bu gūne hātır-ı nā-şāduma sebak
 Ey rind-i Lāy-hvār hemīşe döküp arak
 Mey iç kalınca dinle beni revhden ramak

Tārik olursa çeşm-i dile gūşe-i megāk
 Gül-zār-ı Adn'e pencere aç ola tāb-nāk

- III 1 Emvāc-ı: emvācı S.
 2 Esrār-ı: isrāf-ı A.
 5 Kibrine: kibrine Ç.
 IV 2 Bak: yak C / aşkına: aşka S.
 3 "Keyfe mettefaq": kararlaştırıldığı şekilde / nā-şāduma: nā-şāda meh S.
 5 Olursa: olunca B.

V

Sākī teğāfūl eyleme şun cāmı mest olam
 Hem-ḥāl-i mest-i bāde-i bezm-i 'Tsūa' olam
 Deyr-i kühende bunca zamān mey-perest olam
 Ser-ḥalka-i mecālis-i rindān-ı mest olam
 Lāyık mıdur ki ḥāk-i mezellet-nişest olam
 Pervāz iderken evc-i ma'ārifde pest olam
 Yārān yapıldı ben ise ḥātır-şikest olam
 Gül mevsiminde ğam-zede vü teng-dest olam

Tāk oldı tākatüm çekemem bār-ı miḥneti
 Gönder İlāhī bendene bir ehl-i himmeti

VI

Sākī sezā mıdur ḳala mey-ḥāne teng ü tār
 Ḳurbānuñ oldıgum ḳanı ol cām-ı tāb-dār
 Beytül'-Ḥarām'a gel yine ḳandīlini uyar
 İtsün ḫavāf meclisi ḫübān ferişte-vār
 Şundıḳça ehl-i 'aşḳa mey-i la'ı-i hoş-güvār
 Şād ola rūḫ-ı Külḫanī-i rind-i Lāy-ḫvār
 Gül-gün olur kümeyt-i sāğara tā ki olup süvār
 Bu seng-lāḫ-ı mühlükede itmeyüm ḳarār

Merdāne cünbiş eyleyerek şır-i mest olam
 Şāyed ki semt-i menzil-i maḳşūda yol bulam

VI 1 Teğāfūl: ta'allül A / şun cāmı: mey şun ki B, şun mey ki ÇM / mest-i bāde-i bezm-i: bezm-i bāde-i mest-i ÇM / Sadece A nüshasında var / "Elest(ü bi-Rabbiküm)": Allāh'ın, "ben sizin Rabbiniz değil miyim, "dediği zaman, insanların yaratılış başlangıcı. "Elestü": Değil miyim.

2 Ser-ḥalka-i: pür-ḥalka-i S.

VI 3 Rūḫ-ı: rind-i BÇM / rind-i: rūḫ-ı BÇM.

4 Tā ki: nā-geh AC.

5 Ki semt-i: ki ola B, ola ki ÇM, ki mest-i D.

VII

Sākī cihānda hürmet iderler şarābına
 Bu köhne pīr-i müflise mey vir şevābına
 Rindān bakup bu kār-gehūn inqilābına
 İtmiş kıyās bāde-i nābuñ habābına
 Dahl itme zāhid ehl-i havānuñ şarābına
 Lāzım degil mi bāde bu bezmūñ kebābına
 Nekḳād-ı ‘aşḳuñ ‘aḳluñ irişmez hisābına
 İtme havāle rindi Cehennem ‘azābına

Bahr-ı Sefid'e geldi kim oldu Yem-i Siyāh
 ‘Afv-ı Hudā'ya nisbet ile böyledür günāh

VIII

Sākī şarāb-ı nāb ile leb-rīzdür kedū
 Zinhār boş bulunma tehī ḳalmasun sebū
 Cāmı pūr eyleyüp baña şun i‘tizārı ḳo
 Āb-ı hayāt olmasa cān beslemez bu şu
 Olmam ḳarīb-ḳorde ben ey şūh-ı sāde-rū
 Sahbā-yı la‘l-fām degil ‘anberiyye bu
 Bir bāde ile pīr-i ḳarābāta cüst ü cū
 Kim bende içse eylemeye şāha ser-fürū

Bu teng-nāda müflis iken kām-rān ide
 Murḡān-ı ḳuds ile beni hem-āşiyān ide

- VII 2 Nābuñ: tābuñ S.
 3 Zāhid: zinhār AS.
 4 ‘Aşḳuñ: ‘aşḳın Ç.
 VIII 3. İçse: içe A.

IX

Sākī getür şarābı ki def^c-ı ħumār idem
 Hengām-ı dīde ʿişret-i evvel-bahār idem
 Ser-mest olunca meclise gevher nişār idem
 Esrār-ı ʿaşkı ehl-i dile āşikār idem
 Her müyü tende nahl-i tecellī nigār idem
 Dāmān-ı çarĥı ahum ile pür-şerār idem
 Bed-nām-ı ʿālem olmağ ile iftiĥār idem
 Bir serv boylu tāze sevüp ihtiyār idem

Min-ba^cd būs-ı ğabğab-ı sākī kađeĥ-be-kef
 Nakd-i ĥayātı eylemeyüm yoğ yere telef

X

Sākī sezā mı hem içe hem daĥl ide müdām
 Olsun İlähī zāhid-i nān-kūra mey ĥarām
 Ğark eyle seyl-i bādeye ğam kişverin tamām
 Dārā'ya ğālib eyledi İskender'i bu cām
 Vāreste ol bu tül-i emelden mey iç müdām
 Kimse cihānda bulduramaz ĥāline nizām
 Nīrū-yı meyle al ğam-ı dünyādan intikām
 Aç ğuş-ı ĥüşı dinle budur zübde-i kelām

Dünyā-yı bī-şebāta ĥapılma vefāsı yoğ
 Bir köhne-zendür ehline anuñ cefāsı çoğ

- IX 1 Ki: kim ÇM.
 3 Nahl-i: - Ç / 3b Her müyümü tenümde tecellī-nigār idem B.
 4 Serv: servi C.
 5 Eylemeyüm: eyleyem Ç, eyleyemem M.
 X 5 Çoğ: yoğ AS.

XI

Sākī mey ile ʿakd-i maḥabbet cedīd olur
 Lāf-ı vefāda her bir eḥibbā ferīd olur
 Dostuñ hemīşe ādeme luḥfi mezīd olur
 Nīʿmet başında müftine her kes şehīd olur
 Yārān-ı ʿaşrı şimdi bilen nā-ümīd olur
 Hācet deminde her birisi nā-be-dīd olur
 Eşrāṭ-ı sâʿat irdi gönüller ḥadīd olur
 Dillerde belki nāmı vefānuñ resīd olur

Aḥbāb-ı nükte-pervere dā'im budur sözüm
 Sevmem vefāsı olmayanı görmesün gözüm

XII

Sākī düşer mi meclis-i ʿişretde ğam yimek
 Derdüñ var ise sīnede ğam çekme şīşe çek
 Ney-zen demüñdür al neyi efsürdedür yürek
 Söndi gönülde āteşi lāzımdur üflemek
 Olmaz cihānda muṭrib ü fütīye ğayrı dek
 Söyletmek için āyīne-i cām-ı Cem gerek
 Gel gel kenāra çift olalum böyle ṭurma tek
 Dönsün piyāle ʿaksine devr eyleyor felek

Lāyık mı ah idüp felege bir iş itmeyüm
 Dā'im muḥālif itdigi kavli işitmeyüm

XIII

Sākī ta'allül eyleme gel yohsa hamde şe'y
 Besdür lebünle hāl-i ruḥuñ bezme nuḳl ü mey
 Mülk-i 'ademde cānına urmaz mı şimdi key
 Āb-ı hayāt bāde ile nefh-ı şūr-ı ney
 Dil-mürdegān-ı mey-kedeyi eylemez mi hayy
 Turma Belīg rāh-ı harābātı eyle tayy
 Reh-berlik eylesün saña Hıẓr-ı huçeste-pey

Olsun fedā-yı şāhid ü mey cümle akça pul
 Kurtul cihānda vesveseden mest-i bī-hod ol

A45a, B144a, C71a, Ç14b, D15b, M26.

XIII² Urmazdı: urmaz mı B.
 5 Fedā-yı: Hudā-yı ÇM.

Ḥ A M M Ā M - N Ā M E

Hammām-Nāme-i Dil-Sūz^X

I

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilatün / Fe^cilün

Uyanup eyledi ol fitne-i hvābīde kıyām
 Reh-i germ-ābeye hengām-ı seher kıldı hırām
 Şandılar anı ikiz toğdı güneş hās ile ʿām
 Cāme-kāna gelicek tutdı perī gibi maḳām

Tābiş-i gerden-i billūrı ile derledi cām
 Şevḳ-ı ümmīd-i der-āgūş ile kızdı hammām

II

Şavdı ʿāşık gibi başdan küleh-i mu^cteberin
 Cāmeden şive ile çozdı muḳaddem kemerin
 Gül gibi eyledi kat kat çıkarup cāmelerin
 Pirehen ref^c olıcāk şandı gören sīm-berin

Perdeden oldı birün āyīne-i sīm-endām
 Kışrını atdı harāretle yā şirīn bādām

III

Tāb-ı nezzāreden endāmı harāret ḳapdı
 Def^c idüp ğayrıyı hammāmcı şovuklık yapdı
 Şaşdı dellāk görüp anı yolundan şapdı
 Vaz^c-ı na^cleyn iderek ol büte āhır ḳapdı

Şarılup fūta-i müşğīne belī ol hod-gām
 Münhasıf oldı yine nişfina dek māh-ı tamām

X BÇM: Tesdīs Der-Sitāyiş-i Dellāk ü Müşteri A / Hammām-Nāme-i ʿİbret-Nümā CD.

I 1 Uyanup: uyatup Ç.

2 İkiz: iki D.

3 Kızdı: kızardı A.

II 3 Atdı: itdi A.

III 3 Şarılup fūta-i müşğīn beline vefḳ-i merām ÇM.

IV

Tāze dellāk olıcak halvet-i hāşşa reh-ber
 İtdi bir burcda gūyā ki kırān şems ü kamer
 Teni pālūde gibi kim toķunursa ditrer
 Görđi kim gelmez ovuşdurmağa ol gonça-i ter

Aldı dellāki harāret bayılırken nā-kām
 Şu yetiştürdi ana tās ile bir tāze gulām

V

İstedi kīse-i müşgīn sūrine dil-bere çün
 Pīç ü táb eyledi lif āna ezildi şābūn
 Şişe-bāzī-i habāb ile bir az ķurdı oyun
 Künc-i halvetde görüp şanma o şūhı mevzūn

Kelefin yayķadı hamāma girüp bedr-i tamām
 Nice pertev virecek bezme görürsün ahşām

VI

Aķdı şü pāyına ol serv-i şanavber boyūn
 Tāze tāze şuladı kākül-i sūnbül müyuñ
 Yüregi oynadı bir hālete vardı şuyūn
 Tās-ı leb-riz içine  aks idicek meh-rūyuñ

Ėayret-i táb-ı  izārunla hemān parladı cām
 Döndi ol dem küre-i nāra kıbāb-ı hammām

IV 1 *Ü: - A.

2 Pālūde: pālūze ÇM.

3 Nā-kām: tā kām Ç.

V 3 Kelefin yayķadı hammāma girüp: külhanı yaķdı hammāma girüp ol B / görürsün: görürsün ÇM.

VI 1 Būyuñ: Müyuñ ÇM.

2 Yüregi: yüzügi A.

3  izārunla:  izāriyla B / parladı: derledi B.

VII

Şıcağı geçdiği ma' lûm olıcağ hammâmın
 Çıkma geldi diline ol meh-i bî-ārâmın
 Tâb-ı ruh-sârı yûzi şuyını dökdi câmın
 Sildi bîrûna çıqup âyîne-i endâmın

Ma' nâ-veş elbise-i fâhireyi giydi tamâm
 Virdi mısrâ^c gibi ol kâmet-i mevzûna nizâm

VIII

Tûğ-ı şâhî gibi gîsûlarına şu yaradı
 Açdı emvâc-ı havâ sünbül-i müyün taradı
 Tıydu nâtır koşuyı müşg ile 'anber aradı
 Zülf-i dil-dârı o dem şâne arayup taradı

Uçlarından dökülüp her tarafa 'anber-i hâm
 Nefha-i büy-ı şafâ-âver ile tıldı meşâm

IX

Kahve fincânı tokıandı leb-i dil-dâra meger
 Serpilüp gül şuyı cûş itdi yakıldı micmer
 Çünkü hammâma giren kimse Belig'â derler
 Müzd-i hammâma döküp aqçaları ol dil-ber

Sîne-i âyineyi pâreleyüp itdi kıyâm
 Gitdi âteş gibi ol meh tona kaldı hammâm

A38b, B213a, C70a, Ç11b, D14a, M21.

VII 1 Hammâmın: hammâmuñ BM /bî-ārâmın: bî-ārâmuñ BM.

2 Câmın: Câmuñ BM / endâmın: endâmuñ BM.

3 Nizâm: hırâm D.

VIII 1 Müyün: müyuñ B.

2 Nâtır: nâtür AB / koşuyı: koşuyı ÇD / 'üd: müşg B.

IX 2 Derler: terler B, dirler M / müzd-i: müjde AB / aqçaları: pâreleri B.

B E R B E R - N Ā M E

Berber-Nāme^X

I

Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilātūn / Fe^ʿilūn

Şeh-levendāne kesüm şevk ile hengām-ı seher
 Semt-i dükkāna hıram itdi o şūh-ı berber
 İdinüp cāzibe-i ehl-i derūmı reh-ber
 Virdi dükkānçeye teşrifi ile zīnet ü fer

Keç-küleḥ kākül ucın gösterüp ol sünbül-i ter
 Topla perçemden eḥibbāsına şaçdı ʿanber

II

İtdiler buse-i la^ʿl-i leb-i şirine heves
 Müşteri üşdi dükāna yine mānend-i meges
 Bu kadar kimseye kuyruk mı şalur ol nev-res
 Yā çözilsün yā başı kaydını görsün her kes

İstemez virseler ol gonca-dehen yoluna ser
 Belki maḳbūle geçer olsa bir az sım ile zer

X ÇM: Tesdīs Der-Sitāyiş-i Maḥbūb-Berber ü Müşteri A, Berber-Nāme-i Dil-Pezir B, Berber-Nāme-i Şevk-Engiz D.

I 2 Ü: - A.

II 2 Kimseye: kimse Ç.

III

Peştemāl ucu gibi çignedi ʿuşşākını yār
 Taşma kayışı gibi şarkar o miyāna aġyār
 Tüylərüm ürperür ol hāleti görsem her bār
 Böyle çünbişle olur kōrkarum āhır der-kār

Yāri şanʿatle ider terbiye üstādı meger
 Yoḥsa başdan çıkarur anı rakīb-i kāfer

IV

Ne ʿaceb Çekmece'li dil-bere dūş oldıq ah
 Taşma kayışı alur ʿāşığı şırtından o māh
 Mihr ü meh satl ü legen şeb-nem ü gül ana miyāh
 Şekl-i zencırde gīsü-yı mücaʿad her gāh

Külçe-i sīm-i muşaffā bilegi āyine ber
 Ğamzesi usturadur nāvek-i müjgān neşter

V

Yāra edʿiyye-i me'süre iderken taʿlīm
 Süz-ı ʿaşk itdi eşer vāʿiz efendiye ʿazīm
 Şaşurup hafta başın oldı o fettāna nedīm
 ʿĀkıbet eyledi dil-dāra şakalın teslīm

Beyʿ idüp māmelekin itdi fedā-yı dil-ber
 Gitdi piş-tahtada ne cevheri kaldı ne dürer

III 1 Peştemāl: piştemāl ÇM.

2 Aḥar: aġyār B.

3 İder: ide AB.

IV 1 Taşma kayışı: taşmanın kayışı AÇ.

2 Zencırde: sünbülde o Ç.

3 Neşter: nişter ÇM.

V 1 Yāra: yār A.

VI

Kāle-i vaşlını bir ādem içün eskidemez
 Bu kadar müşterinün hātırını incidemez
 Da'vet itme o perî-rüyı tırāşa gidemez
 Tāzesüz bu kuru dükkānçede yārān idemez

Rüy-ı mir'āte bakar her gelen erbāb-ı nazar
 Olmaz āyīnesüz elbette dükān-ı berber

VII

Oldı pertev-figen ol mevki'e bir bedr-i münir
 Karşu varınca bu mihr itdi cemālin tenvir
 Hāle-veş urdı o meh-pāreye rengin piş-gir
 Ser-tırāşa uzadup boynın oda oldı esir

Germ olup atdı 'araç-çinini kesdi anı der
 Baş açık 'āşık-ı dīvāneye döndi o püser

VIII

Dik turup her kese ol serv iderken pür-haş
 Ser-fürü eyledi zānūsına yārūn kodı baş
 Mū-be-mū eyledi esrār-ı dil-i zārın fāş
 Birbirinden nice biñ nāz ü niyāz itdi tırāş

Kalmadı hergiz o meh-rūda kesāfetden eşer
 Kıl kadar 'aybı eger var ise anuñ göster

VI 2 Perî-rüyı: perî-rüy A / bu: bir B / kuru: kuru ÇM.

3 Āyīnesüz: āyīne-sezā A.

VII 1 Mihr: meh B.

2 Urđı o meh-pāreye: koydı o meh-pāre-i B.

VIII 1 Turup: durup ÇM / yārūn: yārın B.

2 Zārın: rārın Ç, zārını MA / birbirinden: berberiyle B / ü: - A.

3 Anuñ: anı Ç.

IX

Açdı şâne ābanūs gibi siyeh perçemini
 İtdi mıkṛāz ile pīrāste-i biş ü kemini
 Aldı havli-i dü-ḥāvī ile anuñ nemini
 Eyledi dām-ı belā zülf-i ḥam-ender-ḥamını

Dāne-i ḥāline eylerse bu esnāda nazār
 Murğ-ı dil kırtulamaz ʿākıbet ol dāma düşer

X

Zib-i ser eyledi destārı şükūfe-āsā
 Cā-be-cā dil-bere sıḥḥā didi yārān-ı şafā
 Rüy-yı berber-beçe oldı añā āyine-nümā
 Göricek āyinede kendüyi ol meh hem-tā

Üstüne gerçi nişār eyledi çok sım ile zer
 Naḳd-i cānın kor idi āyineye bulsa eger

XI

Şundılar destine ḳahveyle leb-ā-leb fincān
 Ah-ı ʿāşık gibi bir iki nefes çekdi duḥān
 ʿĀşık-ı zāra Belīg'ā ne belādur hicrān
 Ḳodı cānāneyi ʿazm eyledi ol büt bī-cān

Baş açık itdigümüz ah u fiğān kıldı eser
 Gitdi ol āfet-i devrān bize ḳaldı berber

A40a, B212a, Ç12b, D14b, M23.

- IX 1 Mıkṛāz: mıkṛās Ç.
 2 Eyledi: eyledüm A.
 X 2 Āyinede kendüyi: Kendüyi āyinede B.
 XI 1 Duḥān: hemān A.
 2 Ḳodı: bıraḳdı A / XI - B.

K E F Ş - G E R - N Ā M E

Kefş-Ger-Nāme-i Dil-Düz^X

I

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

‘İşve vü nāzda ol keşş-ger-i mūy-şikāf
 Pīşe-gerdür bu şanāyi^cde degildür haffāf
 Mest ü hayrān ider ‘āşıkları ol gerden-i şāf
 Görmedi tāze vü terlikde nazīrin eslāf

Hançer-i ğamzeye ebrūsı anuñ türe ğılāf
 Hele yokdur sözüm ol şağrıya hakkū'l-insāf

II

Beni yabana atar eski pā-būç gibi o yār
 Çıkma yoldan şağ ayakkabı degildür ağyār
 Böyle merdāne-reviş zenne-kesimle her bār
 Lorça gel dā'ire-i ehl-i dile çizme kenār

Vaz^c-ı rindāna bizi itme telāş ile mu^cāf
 Hep çirişdür saña itmişler ‘alāka etrāf

III

Tiğ-ı ğamzeyle bizi pāreleyüp ol meh-rū
 Tār-ı zülfüyle ider sūzen-i müjgānı rüfū
 Var iken bıçkı-ı bürrānā müşābih ebrū
 Darb-ı muştayla kırar ‘ālemi ol ‘arbede-cū

Ne kadar hışm ile dil-teng ise hengām-ı maşāff
 İşi bir kālebe ifrāğ ider erbāb-ı hilāf

- X B: Haffāf-Nāme-i Belig C, Kefş-Ger-Nāme-i Belig Rahmetullah ÇM, -D.
 I 3 Ebrūsı anuñ: ebrū-yı siyeh C.
 II 1 Pā-būç: pā-püş B.
 3 Bizi itme telāş ile: telāş itme bizi eyle B.

IV

Reh-i kũyında raķĩbũñ derisin yũz dũnder
 Zā'irān-ı ĥarem-i 'aşķa çarķlık gũnder
 Nār-ı hecrũñle dil-i saħtı yanarsa sũnder
 Gũñũl ũmmĩd-i vişālũñ yemişinden ĥũn der

Reşķ ider pertev-i na'linũñe āyĩne-i şāf
 Sĩmden na'lçesi 'aks-i hilāl-i şeffāf

V

Yārı aġyār-ı denĩ şayda olur zer-gerdān
 Őkçe it ķahr ile ķoncından atar ol nā-dān
 Çift olur yār ile tek tũrmaz o mest ũ ĥayrān
 Anı bindũrmege bir fil ara teşķire hemān

Pāy-māl itse çedik gibi ayakda eşnāf
 Öyle perdaħsızā şāķib mi çĩkar ĥiç eşrāf

VI

Çār-darbiyla miyāna ķuşanup kũhne divāl
 Zāhidā sen de ķayış merd iseñ it terk-i menāl
 Şirtũñā atlas u dĩbā yerine bir post al
 Pũşt ũ pā ur yine Mısr ũ Yemen'i gez abdāl

Yohsa sen cāmi' ũ mescidde idũp zĩr-i liķāf
 Kũhnelenmiş pā-bucından geçemezsin leffāf

- IV 1 Kũyında: kũyũnda B / derisin: dir iseñ B.
 2 Hejrũñle: hicrānla B, hecrũñe M.
 VI 2 Şirtũñā: şirtına Ç.

VII

Kıç ayağıdur o ağıyar-ı deni şeytānūñ
 Nakşı yok dest-geh-i hilede hergiz anūñ
 Zevrak-ı meyle ayağın alıyor cānānūñ
 Rūzgār üsti çıkar baht-ı kavî korşānūñ

Yārdan bir dikiş ayrılmaz ider lāf ü güzāf
 Asumānī ne belādur başa ol bī-insāf

VIII

Top-ı āyine-i saykal-zede ol çihre-i māh
 Āf-tāb eñ soñ ider der-gehini pūşt ü penāh
 Gerçi pālānçesi yok hardur o ağıyar-ı tebāh
 Tolama boynuña efsāri tegeller güm-rāh

Ana ilkā-yı muhāt eylemez ammā ešnāf
 Yakalar yarı taban-keşdür o bī-istinkāf

IX

Bir alay ipsüze yüz virme dükāna irkip
 Şimdicek oltayı yutdı tolaşur anda rakīp
 İtdiler fā'idesüz müşteriyāmı ta^czīb
^cĀkıbet kalmadı ol mehde bu evzā^ca şekīb

^cAzm idüp piş-gehe çekdi hicāb-ı zer-bāf
 Kaldı evşāfını tahrīre Belīg-i vaşşāf

B215a, C49b, Ç10b, D12b, M19.

- VII 2 Zevrak-ı meyle ayağın: ayağın zevrak-ı meyle B / alıyor: alayor C, alıvir B / üsti: üste B.
 VIII 2 Hardur: hürde C / ağıyar: gāyyār C.
 IX 1 Yüz: yol B.

H A Y Y Ā T - N Ā M E

Hayyāt-Nāme-i Dil-Dūz^X

I

Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilātūn / Fe^cilūn

Şubḥ-dem bir büt-i derzī-beçe-i şīrīn-kār
Gümüş endāze gibi ḳadd ile ḳıldı reftār
Kāle-i ḥüsnin idüp zīb-i dükān u bāzār
Rub^ca dek ṭutdı ruḥın zūlf-i girih-kerde-i yār

Ġamze mīḳrāz-ı belā sūzen-i müjgān ḥün-bār
Kāle-i rāzumı açınca kesüp biçdi nigār

II

İgneden iplige dek ḥal-i dili yāre didik
Çāki-i pīreheninden bedenin gördüm ilik
Düğme öksüzcedür eylerse daḥı ser-keşlik
Yaḳasın devşirüp ol āfeti şıḳma dībelik

Uydurursa peşine vusla-i yāri aḡyār
Soñra yanūnda dikiş ṭutmaz o ipsüz mekkār

III

Ḥayli şalvārlı tenāvürdür o ebrūsı kemān
Tīr-i nezzāre-i dil-dūza yelekdür müjgān
Cāme-i ḥüsn āña boyınca biçilmiş ḳaftān
Nīm-ten şıḳma gümüş sīnesi dā'im uryān

Gözün aç sāde nigāh eyle nigāra zinhār
Ḳapama ferce bulursa bīniş eyler aḡyār

- X BCÇM: Tesdīs A, - D.
II 1 Bedeni: bedenin ÇM.
3 Uydurursa: Uydursa A / yanūnda: yanında BÇM.
III 1 Tenāvürdür: şīnāverdür ÇM / o: - A / yelekdür: bilekdür A.
2 Biçilmiş: dikilmiş ÇM.
3 Eyle nigāra: eyleme yāra B.

IV

Mest-i mey şöyle ki çakşur gibi evvel meh-rū
 Olmuş āvīze miyān üzre bir arşun gīsū
 İç tonından kocınurken o sūrīn ü zānū
 Mū miyāna tolama kuluñı yazıkdur bu

Şıkma ʿentārī gibi penbedür endām-ı nigār
 Çekemez şıkletüñi belki tegeller dil-dār

V

Teng vaşlı yāñılup çözmeye çıkar hicrānı
 Bār olur hātıra kim sonra şeritler anı
 Hele zūr eyleme yap yap kırılır gaytānı
 İbrişim olsa dañı turra-i müşg-efşānı

Lāyık olur o mehūñ hatt-ı şu^{ʿā}-ı enzār
 Ola kerrākesinūñ şemsesine rişte-i tār

VI

Cübbeyi böyle kavuşdurma gel ey sīmīn-ber
 Şırmalı fermeleyi çāk-i kabādan göster
 Dañı yırtup dikemez başlı başına dil-ber
 Tiz tut üste bu kürdiye hüseyñi ister

Çırpıdan çıkmaz ise cāma ip eyler saña yār
 Şūr-ı ʿaşk ʿāleminūñ kārı degildür hencār

IV 1 Olmuş: itmiş B.

2 Sūrīn: şirīn BÇ / miyāna: miyānuñ B / kuluñı: kuluña B.

3 Şıkletüñi: şıkletini B.

V 1 Kim: - A.

3 Oldur: olur B / hatt-ı: hattı B.

VI 3 Cāma: āna ÇM / şūr-ı: sūz-ı MA, şüz-ı Ç / degül bī-hencār: degüldür hencār B.

VII

Yāra ma' hūd iki tonlık çuğa var āmāde
 Şūfi bir hırka vü destār ile olmaz sāde
 Müşteri böyle kumāşı bulamaz dünyāda
 Sandal olmaz āna nisbet bilā koz dībāda

Penbe atlas gibi ūlkerli o rengin ruḥ-sār
 Söyle zāhid zi benüm gördün ise böyle nigār

VIII

İşleri cümle kubūrikli libāda ber-dūş
 Her 'abā-pūşa nemed giydürür ol ḥārā-pūş
 Dest-gāhında bize iş keseyor 'işve-fürūş
 Nakd-i cān vir ki bu eşnāda şatılmaz koḥuş

Nes'eyi levhına yazdıkça tebāşir ile yār
 Rüy-ı müyum ütülür āteş-i ğayret nā-çār

IX

Zedeler cismümi yüksük gibi sūzen-bāzum
 Almaz üstüne ḥatāyı yine ol ṭannāzum
 Ḥil'at ister bigi pūskürme şeh-i mümtāzum
 Dün Belīg açdum o cānāna metā'-ı rāzum

Anı taḥmīn ile ölçüp biçerek āḥır-ı kār
 Gördi kim çıkmadı şan'atle tegellendi o yār

A41b, B214a, C69b, Ç13b, D13-1b*, M124.

VII 1 Bir: ebr A.

2 Bilā koz: bilā kavş B / dībāda: dünyāda A.

VIII 2 Eşnāda: üstāda A.

3 Nes'eyi: neseyeyi Ç, neş'eyi M / 2a Neseyeyi levha tebāşir ile yazdıkça o yar B / rüy-ı: Rüm'i

A.

IX 2 İster bigi: ister yeñi AC / o cānāna: āna ben de B.

* D nüshasında 13. varak iki tanedir.

D İ Z İ N L E R

I - KİŞİ ADLARI

A

- Abdullah(Beliğ'in babası), 15
 Abdullah, 22
 ʿAbdullāh Paşa(Memişzāde), 19;
 123; 147; 229
 ʿAbdu'l-kādir(Bkz. ʿAbdul-Kādir
 Ağa),
 ʿAbdul-Kādir Ağa, 124; 124n; 125
 Abdūlhak Hamid Tarhan, 13
 ʿAbdü'l-kerīm, 460; 460n; 467; 467n
 Abdülkerim Abdulkadiroğlu, 27n
 Adem, 170; 197; 235; 237; 442
 Ağacık-zāde(Bkz. Ali), 152
 Ahmed(Bkz. Ahmed Ağa),
 Ahmed Ağa, 20; 128; 133; 139;
 139n; 141; 239; 294; 434; 477; 483;
 497; 497n
 Ahmed Ağa-zāde Muhyi'd-dīn, 128
 Ahmed Caferoğlu, 21n
 Ahmed Cevdet Paşa, 8n
 Ahmed Efendi(Bkz. Hâtem Efendi),
 Ahmed Hatem Efendi(Bkz. Hâtem
 Efendi),
 Ahmed İzzî, 43
 Ahmed Paşa, 19; 23; 34; 36; 37; 64n;
 65 68; 68n; 72; 72n; 78n; 184; 191;
 288; 412
 Ahmed Rasim, 7n
 Ahmed Vefâ, 154
 Ahmed(III.), 9; 12
 Ahmed Ratib Paşa(Bkz. Ahmed
 Paşa),
 Ahmed Sadık Ziver Paşa, 27
 Ahmed-i Daî, 25
 Akovalı-zāde Hâtem(Bkz. Hâtem
 Efendi),
 Akovalı-zade Ahmed Hatem
 Efendi(Bkz. Hâtem Efendi),
 Ali(Hz. Ali), 62n; 262; 324; 375
 ʿAli(Bkz. Ağacıkzade), 152
 ʿAli Beg ibn-i Vezîr, 328
 ʿAli Cān, 423
 Ali Emîri Efendi, 42; 44
 ʿAlî Kārî, 69
 ʿAli Şāh, 122
 ʿAli Şān(Bkz. Han ʿAli Şān)
 ʿAlî Şîr(Bkz. Ali Şîr Nevaî),
 Ali Şîr Nevaî, 25; 66
 ʿAllāme-i Rûm Esʿad Efendi(Bkz.
 Şeyhül-İslām Esʿad Efendi)
 ʿAllāme Seyyid, 26; 74; 157; 496;
 496n
 ʿAllāme-i Tūsî(Bkz. Firdevsî-i Tūsî),
 ʿArif, 214; 236; 327; 369
 ʿArif-i Rûmî(Bkz. ʿArif),
 Arif Süleyman Bey, 42
 Aristû, 88; 107; 150
 Âsaf, 18; 65; 80; 127; 184; 191;
 191n; 229; 328; 349; 454; 468
 Aşık Dertli, 27
 ʿAtâ, 97
 Atâî, 26; 28
 Attila Özkırmı, 24n; 26n
 Avusturya İmparatoru Jozef, 8
 Ayaz, 217
 Aynî, 27
 Azmizade Haletî, 25

B

Baba ʿAmr, 230
 Bādi Ahmed, 21n
 Bakî, 33; 34; 37; 364; 402; 484; 496;
 496n
 Bayburtlu Zihni, 27
 Bāyezid, 369; 369n
 Baykara, 66; 148
 Bāzārî-zāde İbrāhîm(Bkz. İbrāhîm
 Çelebi),
 Beç, 456n
 Behcet Kemal Çağlar, 8n
 Bektaşî Muharrem Baba, 448
 Benlizade İzzet, 27
 Berber Mūsā, 490; 490n
 Beyāzid(Bkz. Bāyezid)
 Bihzād, 108
 Bişr-i Hafî, 416
 Bosnalı Sabit(Bkz. Sabit),
 Buharalı Şevket(Bkz. Şevket),
 Bukrāt, 316
 Bursalı Cinānî, 25

C

Cafer Çelebi, 28
 Cāmî, 66
 Celāle'd-dîn-i Rūmî(Bkz. Mevlana),
 Cem, 67; 107; 108; 148; 231; 341;
 449; 468
 Cemî Mehmed, 26
 Cengiz Hān, 424; 457

Ç

Çapanoğlu, 9
 Çar Petro(I.), 7
 Çār-Yār, 316

D

Dakîkî, 25
 Damad Nevşehirli İbrahim Paşa, 9,
 28
 Dārā, 79; 115; 477; 526
 Dāvūd, 217
 Dede-zāde, 455; 474
 Defter-dar Halîmî Efendi, 473
 Defter-darü'ş-Şehîd Çelebi
 Paşa(Bkz. Defter-dar Halîmî Efendi),
 Defter-Dārü'ş-Şehîd Halîmî(Bkz.
 Defter-dar Halîmî Efendi),
 Deli Birader(Bkz. Gazali),
 Dellāk ʿOsman(Bkz. ʿOsman)
 Derviş Muştafā, 145
 Dilsuz Mehmed Emîn Tebrizî, 27
 Dişçi Mehmed Dişşöken, 48
 Dürri-i Yek-Çeşm (Ahmed Dürri
 Efendi), 42

E

Ebū Tūrāb(Bkz. Hz. Ali), 132, 522
 Ebu'l-İrşād, 110
 Edimeli Âlî, 26
 Edimeli Revanî, 25
 Edimeli Zeki, 42
 Eflātūn, 92; 101; 148; 401
 Efrāsyāb, 162
 El-hac Hüseyin, 42
 Emîn Efendi, 461
 Emîr Husrev Dehlevî, 25
 Enverî, 66
 Esʿad Efendi(Bkz. Şeyhü'l-İslam
 Esad Efendi),
 Eshab-ı Kehf, 42
 Es-Seyyid Ahmed Reşid, 43

F

Fağfūr, 340
 Fahrī, 414
 Fahr-i 'Aleml(Bkz. Muhammed),
 Faik Reşad, 16n; 21n
 Faizî, 25
 Faruk Kadri Timurtaş, 28n; 31n
 Fatin, 15; 16n; 21; 21n
 Fatin Davud(Bkz. Fatin)
 Fehim-i Kadim, 26
 Felātūn(Bkz. Eflatun),
 Ferhād, 73; 110; 160; 269; 269n;
 357; 436
 Fevrî, 25
 Fevziye Abdullah Tansel, 16n; 19n;
 21n
 Feyzî, 490; 490n; 496
 Firdevsî-i Tūsî, 87; 88
 Firdevs-i Nā'ilî(Bkz. Naili),
 Fuzulî, 13; 25

G

Galib(Bkz. Şeyh Galib),
 Galib Dede(Bkz. Şeyh Galib),
 Gazalî, 28
 Gelibolulu Mustafa Alî, 25
 Gemlikli Abdullah ÖZTEMİZ, 47
 General Elphinston, 8
 Giridli Hamidzade Derviş Ali
 Efendi, 43

H

H^āce 'Imād, 455
 Hābīb-i Ekrem (Bkz. Muhammed),
 Hābīb-i Muhterem(Bkz.
 Muhammed),
 Hācî Muştafā, 155
 Hācî Receb, 448
 Haddād, 161

Hafız-ı Şirazî, 25
 Hākānî, 424; 519
 Hakkāk, 391
 Hakkı Dursun Yıldız, 7n
 Hālîl(Bkz. Halil Paşa),
 Hālîl Beg(Bkz. Halil Paşa),
 Halil Bey(Bkz. Halil Paşa),
 Hālîl İbrāhîm, 120; 472
 Halil Paşa, 18; 20; 23; 36; 78; 78n;
 79; 80; 112; 113; 131; 132; 156 127;
 401; 472
 Hālîl Paşa-Zāde Hüseyn Beg, 127
 Hālîlullāh(Bkz. Hālîl İbrāhîm),
 Hālîmî(Bkz. Defterdār Hālîmî
 Efendi)
 Haluk İpekten, 22n
 Hamî, 27
 Hamza Nigarî Efendi, 27
 Hamza Paşa, 476; 476n
 Hān 'Ali Şān, 424
 Hān Maḥmūd, 147
 Hanyalı Nurî, 27
 Harizmî, 25
 Hasan Beg, 127
 Hātēm(Bkz. Hātēm-i Tayy),
 Hātēm(Bkz. Hātēm Efendi),
 Hātēm Çilli Yahyā(Bkz. Yahyā),
 Hātēm Efendi, 16; 19; 142; 354; 449
 Hātēm-i Tayy, 69; 139; 139n; 142;
 142n
 Hattām, 374
 Hattāt Yesārî, 464
 Hattāt 'Aynî 'Ömer, 215; 139; 239;
 294; 441; 441n; 455; 464
 Haṭumān(Bkz. Ahmed Ağa),
 Haṭumān-zāde(Bkz. Ahmed Ağa),
 Hatuman-zade Ahmed Ağa(Bkz.
 Ahmed Ağa),
 Haydār(Bkz. Ali),
 Haydar-ı Kerrār(Bkz. Ali),
 Hayretî, 25

Ḥayyām, 215; 374; 374n
 Ḥayyāt, 494n
 Ḥazret-i Ḥassān, 318
 Hemdem Mehmed Said Çelebi, 27
 Hızır, 83; 383
 Hoca Süleyman Neşet, 27
 Hulāgū Ḥān, 424
 Ḥusrev, 111; 405; 519
 İḥusrev-i Şirīn, 269
 Hüseyn AYAN, 4; 13n
 Hüseyn Beg (Halil Paşa-Zāde),
 Hüseyn Yaverū'l-Mevlevî, 43
 Hüseyn-i Lâ-Mekânî, 34; 37
 Hüsni, 47
 Hüznî, 27

İ

İbn-i Halil, 130; 466
 İbn-i İmām, 472
 İbn-i Sīnā, 75
 İbrāhīm (Bkz. İbrāhīm Çelebi),
 İbrāhīm Çelebi, 130; 146; 494
 İbrahim Müteferrika, 10
 İbrahim Paşa (Bkz. Damad
 Nevşehirli İbrahim Paşa),
 İmād (Bkz. Ḥattāt 'Aynī 'Ömer),
 İmād 'Ayn-ı 'Ömer (Bkz. Ḥattāt
 'Aynī 'Ömer),
 İmām Hüseyin, 55; 276; 324; 328
 İrfān, 492
 İ'sā, 72; 80; 92; 92n; 150; 159; 182;
 220; 236; 238; 244; 258; 30; 402;
 406; 423; 447; 506; 512
 İ'sī (Bkz. 'İsā),
 İşkender Pala, 15n; 16n; 17n; 21n
 İskender, 148; 526
 İsmail (Belig), 22
 İsmā'il Ağa-zāde, 461
 İsmail Paşa (Bağdadlı), 15n; 16n; 21n

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, 8n; 9n;
 10n
 İstanbul Kadısı Çavuşzade Ahmed
 Efendi, 42
 İştiracı Ağa, 459; 459n

K

Kadıoğlu, 9
 Kāhramān (Bkz. Kāhramān-ı Kisrā),
 Kāhramān-ı Kisrā, 92; 103; 104;
 107; 135; 169; 265
 Kalkandelenli Fakirî, 25
 Kāmî, 12
 Kānūnî Sultan Süleyman, 7
 Kāplan (Bkz. Kāplan Paşa),
 Kāplan Paşa, 459; 459n; 471; 471n
 Kārūn, 336; 398; 405
 Kaşabü's-seyf, 148
 Kātib-zāde, 455
 Kavalalı Seyyid Mehmed, 20
 Kāvūsî, 88; 104
 Kays (Bkz. Mecnūn),
 Kayseri Müftüsü Karabaş Ali Efendi,
 22
 Kazasker Salim Efendi (Bkz. Salim
 Efendi),
 Kazım Musa Paşa, 27
 Keçecizade İzzet Molla, 27
 Kefevî-zade El-Hac Mehmed Adil,
 46
 Kelim Eyyubî, 26
 Kemāl, 98; 128
 Kemal Karpat, 9n
 Kerim Efendi (Bkz. Abdülkerim),
 Keşşāf, 416
 Kızıl Deli, 485
 Kisrā (Bkz. Kāhramān-ı Kisrā),
 Koca Ragıp Paşa (Bkz. Ragıp Paşa),
 Kont Amiral Orlov, 8

Kör Efendi, 416; 416n; 494; 494n
Küh-ken(Bkz. Ferhad),
Külhanî, 524

L

Lây-hvâr, 523; 524
Leylâ, 75; 78; 208
Lokmân, 160

M

Mahmūd, 118; 217
Maḳşūd Girây, 457; 457n
Mânî, 66; 86; 114; 141; 391; 423
Manşūr, 388
Maṭlabî-zāde(Bkz. Muṣṭafâ Efendi),
Maṭlabî-zāde Muṣṭafâ Efendi, 145
Mecnūn, 75; 78; 170; 208; 223; 310;
320; 334; 348; 348n; 356; 359; 438;
510
Mehemmed Şâlih, 489
Mehemmed Paşa, 149
Mehmed Allâme Efendi(Bkz.
Allâme Seyyid),
Mehmed Arif, 42
Mehmed Asım Bey, 43
Mehmed Refî-i Âmedî, 42; 493n
Mehmed Süreyyâ, 16n; 21n
Mehmed Tahir Bey, 16n; 19; 19n;
21n
Melikşâh, 66
Memduh Paşa, 27
Memişzade Abdullah Paşa(Bkz.
Abdullah Paşa),
Meryem, 238; 250; 258; 406
Mesîh(Bkz. ʿİsâ),
Mesîhâ(Bkz. ʿİsâ),
Mesîha(Bkz. ʿİsâ),
Mevlânâ, 12; 47; 143; 144; 183; 187
Mevlânâ-yı Rûmî(Bkz. Mevlana),

Mine Mengi, 11n; 12n; 13n
Mîr ʿAlî, 498
Monlâ Husrev, 373
Muallim Naci, 21n
Muḥammed(Hz.), 53; 54; 136; 142;
152; 157; 366; 366n; 402; 446n; 477;
497
Muḥammed-i Maḥmūd(Bkz.
Muhammed),
Muḥteşem, 66
Muḥyi'd-dîn(Bkz. Ahmed Ağa-
zāde), Mūsâ(Hz), 85; 203;
Mūsâ(Bkz. Berber Mūsâ)
Mūsî(Bkz. Mūsâ),
Muṣṭafâ(Bkz. Kör Efendi),
Muṣṭafâ Ağa(Kürt-zāde), 136; 136n
Mustafa Efendi(Çerkeşli Halvetî
şeyhi) 47
Mustafa, 22; 25
Mustafa bin Mehmed Arif, 42
Münif, 34; 37; 339

N

Nâbî, 12; 13; 28; 33; 34; 37; 347;
364; 386; 484
Nâdir Hân(Bkz. Nâdir Şâh),
Nâdir Şâh, 8; 458
Nailî, 31; 32; 34; 37; 421
Namık Kemâl, 13; 27; 35
Napoléon, 8
Nâşid Beğ, 46
Nâşid İbrahîm(Bkz. Nâşid Beğ),
Nazikî, 26
Nedim, 12; 13; 28; 31
Nedret İŞLİ, 43
Nefî, 13; 26; 484
Nevi-zade Atâî(Bkz. Atâî),
Nevres, 27; 34; 37
Nevres-i Kadim(Bkz. Nevres),
Niğde, 9

Nihad Sami Banarlı, 11n
 Niyazi Akı, 29n
 Nizāmī, ; 34; 37; 104; 405
 Nizāmī-i Gencevî(Bkz. Nizāmī),
 Nüzhet, 16; 34; 37; 169n; 170; 170n;
 470; 470n
 Nüzhet Efendi(Bkz. Nüzhet),

O

Orhan Okay, 13n
 Oruç Beg, 448
 Osman Bey, 7
 Osmanzade Taib, 12
 °Osmān, 497; 497n
 °Osmān Hān, 148
 °Osmān Beg Efendi, 462; 469
 °Osmān Efendi Beg(Bkz. °Osmān
 Beg Efendi),

Ö

Öreke Bacaklı Ahmed Efendi, 22
 Örfi, 13n; 33; 34; 37; 76; 81; 84;
 85n; 104; 109; 110

P

Paris Sefiri Yirmisekiz Çelebi
 Mehmed Efendi, 10
 Pazvandoğlu Osman, 9
 Pîr-i Ken'ân(Bkz. Yakup),
 Piristû, 273
 Pir Sultan Abdal, 11

R

Râgıb Efendi(Bkz. Ragıp Paşa),
 Ragıp(Bkz. Ragıp Paşa),
 Ragıp Paşa, 12; 32; 34; 37; 45; 381
 Ramazān, 448

Ramiz, 15; 15n; 16n; 20; 21; 21n;
 31; 31n; 32; 32n; 35n
 Ramiz Hüseyin(Bkz. Ramiz)
 Rāşid, 34; 37; 202
 Rātib(Bkz. Ahmed Paşa),
 Rātib Ahmed Paşa(Bkz. Ahmed
 Paşa),
 Resûl-i Ekrem(Bkz. Muhammed),
 Resûl-i kibriyā(Bkz. Muhammed),
 Revanî, 26; 27
 Rıdvān, 73; 124
 Riyazî, 26
 Rūdekî, 486
 Rumeli Kazaskeri ve Nakibü'l- Eşraf
 Mehmed Sıddık Efendi, 45
 Ruscuk Kadısı Naim Efendi, 42
 Ruscuklu Şeyh Mustafa Beyanî, 25
 Rus Çariçesi II. Katerina, 8
 Rüstem, 69; 88; 520
 Rüşdî, 26

S

Sabit, 28; 31; 34; 37; 42; 230; 230n;
 245n; 484
 Sabuhî Dede, 26
 Sadeddin Nüzhet Ergun, 21n; 32n
 Şadık, 489
 Sadık ERDEM (Yard. Doç. Dr.), 4;
 43
 Sadi Irmak, 8n
 Sadi, 25
 Sadrazam Halil Paşa(Bkz. Halil
 Paşa),
 Sadrazam Koca Ragıp Paşa(Bkz.
 Ragıp Paşa),
 Safî, 47
 Sā'ib, 13n; 33; 34; 37; 66; 76; 81; 98;
 104; 110; 367; 456
 Said Mehmed Efendi, 10
 Sakız Helvacısı, 497

Salim Efendi(Kazasker), 12n; 39
 Sarhoş Bali Efendi, 22
 Sarıbeyoğlu Mustafa, 9
 Selâmet Girây Hân, 457
 Selanikli Esad, 25
 Selîm, 126; 126n
 Selîm Çelebi(Bkz. Selîm),
 Selman-ı Savecî, 25
 Sencer, 66
 Seyyid(°Allâme Seyyid),
 Seyyid-i Kâ'inât(Bkz. Muhammed),
 Seyyid Mehemmed, 157
 Seyyid Muştafâ, 138
 Seyyid Vehbî, 12
 Sikender, 66; 115; 241; 431
 Silâh-dâr Mehemmed Paşa, 148
 Siyâhî, 489; 489n
 Siyāvūş, 289
 Subhizade Feyzî, 26
 Süleymân, 456; 473
 Süleymân Ağa(Bkz. Süleyman),
 Süleyman Celalleddin Molla Bey, 27
 Sultân-ı Necef(Bkz. İmâm Hüseyin),
 Sultan III. Osman, 26
 Sultân Mehemmed, 206
 Sultan Veled, 47

Ş

Şâh-ı Necef(Bkz. İmâm Hüseyin),
 Şahidî-i Mevlevî Hazretleri, 42
 Şahin Emirzade(Bkz. İsmail),
 Şeddâd, 110; 201
 Şeh Baykara, 79
 Şehîd-i Kerbelâ(Bkz. İmâm
 Hüseyin), Şeh-i dîn(Bkz.
 Muhammed),
 Şems, 183
 Şemseddin Muhammed Navecî, 25
 Şemseddin Sami, 21n

Şevket, 13n; 33; 34; 37; 65; 66; 76;
 81; 98; 104; 110; 173; 194; 519
 Şevket-i Buhārâ(Bkz. Şevket),
 Şeyh Galib, 12; 13; 27; 183n
 Şeyhî Mehmed Efendi, 26
 Şeyh Muştafâ(Bkz. Kôr Efendi)
 Şeyh °Ömer, 143
 Şeyh Şamil, 47
 Şeyhü'l-İslam Bahaî, 26
 Şeyhü'l-İslam Esad Efendi, 20; 23;
 36; 82n; 84; 85; 85n; 87
 Şeyhü'l-İslâm Muştafâ Efendi(Bkz.
 Şeyhü'l-İslam Seyyid Mustafa
 Efendi)
 Şeyhü'l-İslam Seyyid Mustafa
 Efendi, 23; 36; 90; 90n
 Şeyhü'l-İslam Yahya, 26
 Şinasî, 35; 37
 Şîrin, 160; 357
 Şu'ayb, 490; 490n

T

Ṭahir, 124;124n; 125n
 Ṭalib, 76
 Taşlıcalı Yahya, 25
 Fevziye Abdullah Tansel, 19; 21; 39
 Tayyar Mahmud Paşa, 27
 Tehem-ten(Bkz. Rüstem),
 Tekye-i Halîl Beg, 131
 Tıflî, 26
 Tırnovalı Ahmed Reşid, 45
 Tıybî Efendi, 26
 Trapoliçevî Hüseyin, 433
 Tûrabî, 27

U

Ubeyd Efendi, 23; 31; 36; 100
 Uklîdis, 155

V

Vahîd, 519
 Vâsîf, 148
 Vaşşâf, 71; 416
 Vecdî-i pür-fen, 291
 Vehbî, 42
 Vehbî-i Atîk, 46
 Veysî, 46
 Vücûdî, 28

Y

Yahyâ, 165; 166; 167; 182
 Ya'kûb, 96; 189
 Yavuz Sultan Selim, 25
 Ye'cûc, 85
 Yeniçeri, 22
 Yesârî(Hattât Yesârî),
 Yularsız Arslan, 498
 Yunus Emre, 11
 Yûsuf, 81; 83; 96; 154; 166; 172;
 189; 394; 394n; 518

Z

Zahîr, 98; 125n
 Zahir Ömer, 9
 Zâl, 115
 Zâl-i Sührâb, 135
 Zelîhâ, 81; 186
 Zend Kerim Han, 8
 Ziya Paşa, 27
 Zuhurî, 26
 Żukak Halebî Kudsî Efendi, 42
 Zübeyde Hânım, 129

II - ESER ADLARI

A

Âdâb-ı Zırafâ, 3; 15n; 16n; 21n; 31n
32n; 35n; 39
Ahmed Cevdet Paşa Tarihi, 8n; 38
Aşk-name, 26

Gül Kasidesi, 360
Gül-i Sad-berg, 22

II

B

Belde-i Riyâz-ı Edirne, 21n; 38

Halbetü'l-Kumeyt, 25
Hammamiyye, 28
İjâtimetü'l-Eş'âr, 3; 15n; 16n; 21n; 38
Hayâl-i yâr, 28

C

Cilâü'l-kulûb, 25

Heft-Cam, 25
Heves-name, 28
İlûsn ü Aşk, 13

D

Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,
22n; 39
Dîvân-ı 'Aṭâ, 136; 154
Divan-ı Nevres-i Kadîm, 41
Dîvân-ı (Ahmed) Paşa, 74; 74n
Dîvânçe-i Şevket, 248
Dürer, 268; 373

İ

İslam Ansiklopedisi, 15n; 17n; 21n;
39
İslam Ansiklopedisi(M.E.B.), 9n;
15n; 16n; 19n; 21n; 39
İstanbul Kütüphaneleri Türkçe
Yazma Divanlar Kataloğu, 21n; 23;
23n; 39
İşret-name, 25; 27

E

Esâmî, 21n; 39
Eski Türk Edebiyatı Tarihi, 11n;
12n; 13n; 39
Eslâf, 16n; 21n; 38

K

Kamusü'l-Alam, 21n; 39

F

Fevaidü'l-kiber, 25

M

G

Genc-i Penc, 405
Genc-i Şayegan, 22
Güldeste-i Riyaz-ı İrfan, 22

Mahabbetname, 25
Medicana Genel Sağlık
Ansiklopedisi, 18n; 39
Mesnevî, 12; 144
Meydan Larousse Büyük Lugat ve
Ansiklopedi, 21n; 38
Mirât-i Alem-nüma, 26

N

Nāfız-nāme, 400; 400n
Nuhbetü'l-Asar, 22

O

Osmanlı Müellifleri, 16n; 19n; 21n;
39
Osmanlı Tarihi(Ahmed Rasim'in),
7n; 38
Osmanlı Tarihi, 8n; 9n; 10n; 39

R

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 11n;
38

S

Safa-name, 26
Sahba-name, 25; 26
Sākī-nāme-i Belīg, 27n; 38
Seba-i Seyyare, 22
Sergüzeşt-name, 22
Sicill-i Osmānī yahut Tezkire-i
Meşāhir-i Osmaniyye, 16n; 21n; 39

Ş

Şhrensiz, 22
Şeyh Galib HÜSN Ü AŞK, 13n; 39

T

Tahkikü't-Tasavvuf, 47
Tarih İçinde Türk Edebiyatı, 28n;
31n; 39
Tezkire-i Salim, 12n; 39
Türk Dili ve Edebiyatı
Ansiklopedisi, 25n; 26n; 27n; 28n;
39

Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, 24n;
26n; 39

Türk Şairleri, 21n; 32n; 38
Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi, 29n;
38

V

Vefeyat-ı Daniş-veran-ı Nadiredan,
22

Z

Zeylü'l-Keşfü'z-Zünün, 15n; 16n;
21n; 39

III - YER ADLARI

A	C
Acem(Bkz. İnan),	Cezāyir, 244
Aden, 34; 319	
Akdeniz, 8; 264; 525	Ç
Akka, 9	
Anadolu, 33	Çağatay, 25
Ankara Milli Kütüphane, 41; 42; 43;	Çāh-ı Bābil, 198
44; 45; 47; 183n	Çeşme(İzmir Çeşme), 8
Atmeydanı, 15; 209n	Çeşme-i Haṭumān-Zāde, 133
Avusturya, 7; 8	Çekmece, 15
Aydın, 9	Çerāgān(Bkz. Çerāgān Sarayı),
Azak Kalesi, 7	Çerāgān Sarayı, 16; 24; 511; 512;
	539
	Çin, 57n; 66; 114; 340; 344; 390;
	401
B	D
Bābil, 198	
Badra, 133; 139; 238	
Bahariye, 15; 342	
Bahr-i Nīl(Bkz. Nil),	Dağıstan, 7
Bahr-i Sefid(Bkz. Akdeniz),	Dalmaçya, 7
Bakū, 7	Denizli, 9
Baltık, 8	Devlet-i Aliyye, 7
Balya Badra(Patras), 20; 136n; 139;	Dil-Tarīh ve Coğrafiya Fakültesi
139n	Yazmaları, 46
Batı Trakya, 20; 36	Diyār-ı Rūm(Bkz. Rūm),
Bedahşān, 234	Dniester, 7
Beşiktaş, 28	
Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 44	E
Beyt-i Ahzān, 186	Edirne, 20; 263
Beytül-Harām, 524; 275	Erdek, 403
Beytül-Harem(Bkz. Beytül-Harām),	Erdel, 7
Beytül-Mukaddes, 166	Eski Şehir(Bkz. Eski Zağra),
Birgus(Bkz. Burgaz),	Eski Zağara(Bkz. Eski Zağra),
Bī-sütūn, 160	Eski Zağra(Bkz. Eski Zağra),
Bizans, 8	Eski Zağra, 16; 17; 20; 450; 458;
Burgaz, 20; 85; 88	458n; 475
Bursa, 22	

F

Fatih(İstanbul Fatih), 15; 206
Fen-Edebiyat Fakültesi, 43
Fırāt, 102; 383
Fransa, 8

G

Galata Mevlevihanesi, 12

H

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, 44
Hazar Denizi, 8
Humbarahane, 10
Hicāz, 282; 282n
Hind, 86; 103; 104; 267; 269; 272;
390; 431
Hindū-stān(Bkz. Hind),
Hoten, 319; 419

I

İrāk, 367
İşfahān, 231; 335

İ

İngiliz(Bkz. İngiltere),
İngiltere, 8; 264
İran, 8; 25; 27; 33; 66; 352; 367; 431
İslāmbol(Bkz. İstanbul),
İstanbul, 8; 9; 12; 15; 16; 20; 22; 36;
109; 177; 249; 257; 291; 309; 309n;
342; 342n; 382; 386
İstanbul Kütüphaneleri Yazmaları
Toplu Kataloğu, 23
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi,
44; 45; 46
İsveç, 8; 456

K

Ka^cbe, 328; 458
Kāf, 76; 149; 326
Kaşr-ı Kürd-zāde Muṣṭafā Ağa, 136;
136n
Kaşr-ı Maḥmūd Efendi, 117; 117n
Kavala, 157
Kızıl Elma, 493
Klavne(Bkz. Klavrata)
Klavrata, 80; 460; 460n
Konya Mevlana Müzesi İhtisas
Bölümü, 44
Konya Yazma Eserler Kütüphanesi,
44
Kostantiniyye(Bkz. İstanbul),
Köprülü Kütüphanesi, 43
Kuban, 7
Kuzey Karadeniz, 7
Kuzey-Batı Avrupa, 7
Kuzey-Batı İran, 8
Kütüphane-i Hümayun, 45

L

Lüleburgaz, 20

M

Macaristan, 7
Malta Çār-şūsı, 384
Medīne, 402
Menzil-i Ahmed Ağa, 139
Mevlana Müzesi Kütüphanesi, 48
Mevlevi-Hāne-i Yeni Şehir, 143n;
463
Mısır, 8; 166; 540
Millet Kütüphanesi, 41; 42; 44
Mora, 7; 19; 476
Mora Yeni Şehri(Bkz. Yeni Şehir),
Moskov, 456

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun,
10
Mühendishane-i Berî-i Hümayun, 10
Mülk-i A^ccâm(Bkz. İran),

Sönbekî, 486
Süleyman Demirel Üniversitesi, 43
Süleymaniye Kütüphanesi, 41; 42;
44; 45

N

Nîl, 83; 270
Neccārâ, 486
Necef, 276

O

Okmeydanı, 15; 260
Orta Avrupa, 7
Osmanlı, 7; 8

P

Prusya, 8

R

Ragıp Paşa Kütüphanesi, 45
Rûm, 33; 66; 74; 84; 187; 213; 267;
347; 352; 367; 377; 418; 493
Rumeli, 9; 19; 33; 36; 145; 146
Rumili(Bkz. Rumeli),
Rusya, 7; 8

S

Sadabad, 12
Sâhil-Hâne-i Çerâgân(Bkz. Çerâgân
Sarayı),
Sarây-ı Hâṭumân-Zâde, 139; 139n
Semerkand, 377
Sebâ, 178
Selânik, 486
Şifâhân(Bkz. İsfahan),
Sitanbul(Bkz. İstanbul),
Sovuk, 20; 464

Ş

Şâh-merân Kal^cası, 307
Şehr(Bkz. İstanbul),
Şehr-i Badra(Bkz. Balya Badra)
Şehr-i Nev(Bkz. Yeni Şehir),
Şîrâz, 84

T

Taksim Atatürk Kitaplığı, 44
Tekye-i Şeyh ^cÖmer Mevlevî(Bkz.
Mevlevî-Hâne-i Yeni Şehir),
Tozkoparan, 15; 148
Trapoliçe, 20; 131; 433
Tür, 69; 82
Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, 44
Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, 44

U

Ukrayna, 7

V

Venedik, 7; 48; 476

Y

Yapı Kredi Bankası Kütüphanesi, 46
Yeni Şehir(Larissa), 15; 16; 17; 19;
20; 98; 117; 143; 146; 146n; 151;
156; 416; 416n; 475; 475n
Yeni Şehr-i Fenâr(Bkz. Yeni Şehir),
Yeni Şehr-i Fenârdere(Bkz. Yeni
Şehir),
Yeni Şehir Niyâbeti, 475

Yeni Zağra, 17; 475

Yem-i Siyāh, 525

Yemen, 540

Yozgat, 9

